

GÉNESIS

Nukën 'Ibu Diosan kamabi ñu unio bana

1 ¹Uniotabakin ka Nukën 'Ibu Diosan uniokëxa, naíkamë 'ëo 'imainun me. ²Me uniokëxbi mënókëmápan 'ain ka kamabi parúmpapa manámi béánbéankibukë 'iakëxa. Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan bëru ñunshin baka manámiax shaífbëkiankëxa.

³Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Ka pékíti 'ikën. Kiáxa kikëbë ka pékiakëxa. ⁴Usai kikëbëa pékia ka Nukën 'Ibu Diosan pékikë a upí isakëxa, upí iskin ka béánkibukë axa amo 'imainun axa pékikë aribi amo 'imiakëxa, ⁵usai 'ia ka pékikë a nëtë kakin anëakëxa, anëanan ka béánkibukë a imé kakin anëakëxa, usakin 'akëbë béánkionxa pékarakë ax ka achúshi nëtë 'iakëxa.

⁶Usakin 'atankëx ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Ka achúshi xabá chaiiracha an 'umpaxkama énananmiti 'iti 'ikën.

Kikëbëshi ka usai 'iakëxa. ⁷Usa 'ain ka Diosan achúshi xabá chaiira an bakakama bëarati 'akëxa: 'akëx ka xabá chaiira meu panaiti tikimainun panaiti axribi manámi bërúakëxa. ⁸Xabá chaiira a ka naí kakin anëakëxa. Usakin 'akë 'ain ka béánkionxa pékarakë ax rabé nëtë 'iakëxa.

⁹Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Naí meu 'ikë baka ax ka anubia rakátinu timéti 'ikën, me éski mëratanun.

Kikëbë ka usai 'iakëxa. ¹⁰Axa éskikë a ka Nukën 'Ibu Diosan me kakin anëakëxa, anëanan ka axa timéax 'ianëmë 'ëosa 'aish rakákë a parúmpapa kakin anëakëxa.

Usai 'iá ka kamabi Nukën 'Ibu Diosan upí 'ikë isakëxa, ¹¹isi ka kiakëxa: Me mëuküax ka bëtsi bëtsi chuku kóti 'ikën: axa énxëñu 'iti 'imainun ikama axa bimiñu 'i tuati akamax.

Kikëbë ka usai 'iakëxa. ¹²Usa 'ain ka menuax bëtsi bëtsi xubi 'iruakëxa: 'irui ka xubikama axa énxëñu 'iti 'imainun ikama axa bimiñu 'i tuati akama. Usai 'iá ka kamabi Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa. ¹³Usakin 'akë 'ain béánkionx pékaratëkënkë ax ka rabé 'imainun achúshi nëtë 'iakëxa.

¹⁴⁻¹⁵Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Naí xabá chaiira kuman batsisa anu ka an me pékatikama 'iti 'ikën, an imé 'ikëbi xabá 'inun nëtë 'imikë, ax ka anun nëtëkama 'unánti 'ianan, baritiakama 'unánan uisa nëtëkama kara 'ia kixun 'unánti 'ikën.

Kikëbë ka usai 'iakëxa. ¹⁶Nukën 'Ibu Diosan ka an pékati rabé 'akëxa: 'akin ka chaiira an nëtënkë pékati 'anan an imé pékati

chukúma 'akëxa. 'Anan ka an imé pékati okin 'ispakamaribi 'akëxa. ¹⁷Nukën 'Ibu Diosan ka naí xabá-chaiira kuman batsisa anu an me pékatikama 'akëxa, ¹⁸an nētēn 'imainun imé pékati a ka nētē xabábëa imé biranantima okin 'akëxa, usa 'ain ka akamabi Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa. ¹⁹Usakin 'akë 'ain béankionx pékaratëkënkë ax ka, rabé 'imainun rabé nētē 'iakëxa.

²⁰Usakin 'atankëx ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Baka 'ukëmëu ka bëtsi bëtsi ñuina 'aisamaira 'uakamë 'ëoti 'ikën, 'imainun ka me manánmi nuanti pëchiñu ñuinakama uniti 'ikën.

Kikëbë ka usai 'iakëxa. ²¹Nukën 'Ibu Diosan ka parúmpapanu 'iti ñuina chaiirabukama uniokëxa, 'imainun ka baka 'ukëmëüküax kaiti 'anubi 'iti 'anan ka ñuina pëchiñu-kamaribi 'akëxa. Usakin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa, ²²usakin 'akëxa upí 'ikë iskin ka Diosan an 'akë ñukama upíokin sinánxunkin kakëxa: Parúmpapanu 'ikë ñuinakama tuapati ka 'uakamë 'ëoi ka kait, ñuina pëchiñukamaribi ka tuapati 'itsaira menu 'iti 'ikën.

²³Usakin 'akë 'ain béankionx pékaratëkënkë ax ka mapai achúshi nētē 'iakëxa.

²⁴Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Menu ka bëtsi bëtsi ñuina kaiti 'ikën: a rabukuti 'imainun ka a piti ñuinakama 'imainun a pitima raëkëma ñuinakama, 'imainun men nirikë ñuinakamaribi.

Kikëbë ka usai 'iakëxa.

²⁵Nukën 'Ibu Diosan ka ënë ñuinakama uniotankëx kamabi upí 'ikë isakëxa.

²⁶Usa 'ain ka kamabi ñu 'atankëx Nukën 'Ibu Dios ëesai kiakëxa: Bëri kananuna nu iskësabi 'itánun uni unioti 'ain. Ax ka bakanu 'ikë ñuinakama 'imainun pëchiñu ñuina 'imainun a piti pitima ñuinakama 'ianan, ñuina raëkëma 'imainun men nirikë ñuinakamax ka an bërúankë 'iti 'ikën.

²⁷Usa 'ain ka uni uniokin Nukën 'Ibu Diosan asábi 'itánun nukëbënë 'imainun xanu uniokëxa,

²⁸Uniotankëxun ka upíokin sinánxunkin kakëxa: Bakë bëchipati kamina mekama tsitsirui 'uákamë 'ëoti 'ain; baka mëu 'ikë ñuinakama 'imainun manan nuánkë pëchiñu ñuinakama, 'imainun axa men nirikë ñuinakama aín 'ibu kamina 'iti 'ain.

²⁹Usokin pain a ñukama 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Ka is mitsu kana menu kookë ikama ax tuáñu ikama 'imainun, 'ain bimi pitima akamabi 'inanin. Akamax ka mitsun piti 'iti 'ikën.

³⁰'Aínbi kana ñuinakama axa men nikë 'imainun manan 'ikë pëchiñu ñuinakama 'imainun men nirikë ñuina akamabi kana menuax 'irukë in bimikama pinun 'inanin.

Kikëbë ka usai 'iakëxa, ³¹usokin 'axun ka Nukën 'Ibu Diosan an uniokë ñukama upíira upí 'ikë isakëxa. Usaxa béankionx pékaratëkënkë ax ka mapai 'imainun achúshi nëtë 'iakëxa.

2 ¹Usokin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan naí 'imainun me, anua 'ikë ñukama këñunbi 'akin kamabi sënëonkëxa. ²Mapai achúshi 'imainun achúshi nëtën ka Nukën 'Ibu Diosan an 'akë ñukama sënëonkëxa, usokin 'atankëx ka tantiakëxa. ³Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé nëtë a upíokin sinánxuni a nëtëx ka upíira 'iti 'ikë kiox kiakëxa, a nëtën ka kamabi ñukama unio-tankëx tantiakëxa. ⁴Ënë banax ka usakin ka Nukën 'Ibu Diosan naí 'imainun me uniokëxa kixun ñuikë bana 'ikën.

Uni Edén kakë naësa menu 'iá

Usakin Nukën 'Ibu Diosan naíkamë 'ëo këñun me uniokin sënëonkë 'aínbi ka, ⁵anu añu ñubi 'aima pain 'iakëxa, añu ñubi ka me mëuküax 'irukëma pain 'iakëxa, uñeribi ka Nukën 'Ibu Diosan 'ibumiyama pain 'ikën an me chabóti, 'imainun ka an naë mëníoti uni 'aima pain 'iakëxa. ⁶Usa 'aínbi ka menuax mekama chabói 'umpax shióbuakëxa. ⁷Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan mebi unisa 'inun 'atankëxun aín rëkinu rëxúnkakëxa, rëxúnkakëxëshi ka uíni uni 'iakëxa. Usai 'ika uni uniakëxa.

⁸Usokin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Edén kakë naësa me, auküaxa bari urukë, anu achúshi naësa okin 'axun anuxun kamabi ñu bëruánti anubi ëankëxa. ⁹A naësa me anu ka Nukën 'Ibu Diosan bëtsi bëtsi i upíbu 'ixuan aín bimi upíbu pisabi 'inun tuati a koónun 'imiakëxa. Imianan ka naësa me a nëbëtsi a pia uni upiti tsóti 'imainun, a pikin uisa ñux kara upí 'ikë a 'unánan uisa ñux kara 'atima 'ikë a 'unánti aribi kónun 'imiakëxa.

¹⁰Usa 'ain ka Edén kakë naësa me anuax achúshi baka an naësa a chabóti shióbukë, anuax ka amo rabé 'imainun amorabé 'inun baka saëakëxa. ¹¹A baka achúshinëx ka Pisón kakin anëké 'iakëxa, an ka Havilá kakë mekama bëararakë 'iakëxa. A menu ka 'itsaira kuri 'iakëxa. ¹²A menu ka kuri upíira 'imainun i bëpín sanuira 'ianan ka ónice kakë maxáxribi anu 'iakëxa. ¹³Bëtsi baka ka Guihón kakin anëké 'iakëxa, an ka Cus kakë me bëararakë 'iakëxa. ¹⁴Bëtsi baka ka Tigris kakin anëkëribi 'iakëxa, ax ka Asiria amiaxa bari urukë ami kíkiani kuanëxa. 'Imainun ka Bëtsi bakaribi ax Éufrate kakë 'iakëxa.

¹⁵Edén kakë me anu naësa achúshi 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan an uniokë uni kakëxa: ënë bërúanan mënioi kamina ënu tsóti 'ain, ¹⁶katankëxun ka ësokinribi kakëxa: Min kamina piti 'ain kamabi i bimi naësa ënu 'ikë ënë, ¹⁷ën kana mi kain, anun upí 'imainun 'aisama ñu 'unánti

a i ain bimi kamina pitima 'ain. Uisaran karamina a bimi pin a nētēnbi kamina bamakē 'iti 'ain. ¹⁸Katankēxun ka Nukēn 'Ibu Diosan kakēxa: uníxa ashira 'iti ka 'aisama 'ikēn. Usa 'ain kana an 'akinti bētsi 'axúnti 'ain.

¹⁹Usakin 'atankēxun ka Diosan menua uniokē ñuinakama 'imainun ñuina pēchiñukama unin anēnun uninu uankēxa. A unían anēkē 'aish ka kamabi ñuinakama a piti a pitima 'imainun kamabi ñuina pēchiukama 'imainun raekēmakama anēñu 'iakēxa, ²⁰anēkēx ka aín anē ax anubi bērúakēxa. Usa 'aínbi ka a ñuinakama achúshinēxi a uni 'akinsama 'iakēxa.

²¹Usa aín ka Nukēn 'Ibu Diosan a uni 'aímai upiti 'uxtanun 'uxmiakēxa, 'uxmikēxa 'aímai upiti uxa ka aín putu achúshi bitankēxun aín naminbi amiribishi bētasakēxa. ²²A putúbi ka

Nukēn 'Ibu Diosan achúshi xanu 'inun uniokēxa, uniotankēxun ka a uninu bēakēxa, ²³bēia isi, ka uni kiakēxa: jēñēx ka 'ēn namibi 'anan 'ēn xobi 'akē 'ikēn! Aín anēx ka xanu 'iti 'ikēn, ax ka Diosan unin putúbi bixun 'akē 'ikēn. ²⁴Usa 'ain ka unin aín xanu bikin aín papa aín tita ēnti 'ikēn, usa 'aish ka a rabētaxbi achúshi unisashi 'iti 'ikēn.

²⁵Usakin 'akēx ka uni 'imainun xanu chupañuma 'iakēxa, 'aínbi ka usa 'ixunbi a rabēxun rabinti sinánma 'ikēn, sinanima ka usabi 'iakēxa.

**Bēbu 'imainun xanu
Diosan kakēsabi oi 'isama
tani 'itabati 'ucha bana**

3 ¹Nukēn 'Ibu Diosan uniokē bētsi ñuina raekēma kamasamaira ka runu 'iakēxa, usa 'ixun ka xanu ñukákēxa:

Xanu runun paránkēx 'ucha.

—¿Asérabi kara Diosan i bimi naësa ënu 'ikëkama ënë pixunma anun mi kax? ²Kakëxun ka xanun kakëxa:

—Bëtsi i bimibi naësanu 'ikë kananuna piti 'ain, ³'aínbi kananuna naësa nëbëtsi 'ikë i bimi ashi pitima 'ain. Diosan ka a i bimi pixunma 'anan mëxunma 'anun a pibi isanuna bamati 'ai kixun nu kaxa. ⁴Kakëxunbi ka runun xanu kakëxa:

—Ama, usama ka kamina bamatima 'ain. ⁵Diosan ka upíokin 'unánxa uisa nëtën kaina a i bimi pi a nëtënbi kamina mitsux sinánñuira 'ixun uisa ñu kara upí 'ikë 'unánan uisa ñu kara upíma 'ikë, aribi 'unáni asaribi 'iti 'ain.

⁶Usakin kakëxun ka xanun a bimi kuisa, upíira upí 'ikë isakëxa, a pi ax sinánñuira 'isa iskin ka anun kuëenkin xanun i bimi biakëxa. I bimi bixun kukin, ka aín bënëribi 'inánkëxa. 'Inánkëxun ka anribi piakëxa. ⁷Pikinshi ka a rabëxunbi chupañuma kananuna 'ai kixun sinánkëxa. Usai 'ikin ka chupañuma 'ixun higo kakë i pëi xëokëxa, xëotankëx ka a rabëtaxbi anun tsitatakiakëxa.

⁸Usakë a xupibukëbëtan ka bëbu 'imainun xanun Nukën 'Ibu Dios bari kuainakëkëbëa suñu bëkikëbë nitsia kuakëxa, kuati ka uni aín xanubë abákiani kuanx naësanu 'ikë ikama tanain unëakëxa. ⁹'Aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan kuënkin uni kakëxa:

—¿Uinu kaina 'ain? ¹⁰Kakëxun ka unin kakëxa:

—Mi kana naësa nëbëtsi nitsia kuan, usa 'aish kana chupañuma 'aish rakuéti unëa. ¹¹Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ñukákëxa:

—¿Uin kara chupañuma kamina aín kixun mi kax? ¿Karamina a pixunma 'anun 'ën mi kakë i bimi a pikëma 'ain? ¹²Kakëxun ka unin kakëxa:

—Minmi abë 'inun 'inánkë xanu ënën ka i bimi 'ë 'inánxa, 'inánkëxun kana 'ën pian.

¹³Usakian kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan xanu ñukákëxa:

—¿Uisa kupí kaina usokin 'an? Kakëxun ka xanun kakëxa:

—Runun 'ë paránkëxun, kana a i bimi pian.

¹⁴Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan runu kakëxa:

—Min kamina ësokin ñu 'an, usa 'aish kamina raíri ñuina kamasama 'iti 'ain. Min shikanëinshi niriti kamina ninuxun 'ain. Usa 'ain kamina me putuishi pinuxun 'ain.

¹⁵'Ën kana mixmi xanubë nishananun 'imiti 'ain, 'ën 'imikëx ka min rëbúnki 'imainun xanun rëbúnki nishananti 'ikën. Aín rëbúnkinën ka min maxkánu mi amánuxun 'aia, 'akëxun kamina aín taë tsipútunu 'anuxun 'ain.

¹⁶Usakin runu katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan xanuribi kakëxa:

—'Ën kana min tuia chaiira paë tanimi bakënun 'imiti 'ain, paën kamina bakënxun 'ain. 'Aínbi kamina usai 'ibi min bënëbë 'inuxun 'ain, 'ianan kamina, an kakësabiokin 'ati 'ain.

¹⁷Ësakin xanu katankëxun ka bëburibi kakëxa:

—Min kamina min xanun kakëxun kuan. Usa 'ixun kamina a pixunma 'anun 'ën mi kakë i bimi a pian, ënë pixunma ka 'at 'ën kakëxunbi, usa 'ain ka bërí me 'aisama min 'ucha kupí 'iti 'ikën; usa 'ain kamina 'itsaira ñu mëëkin menu ñu 'apáxun anun mix bamati nëtë 'itámainun pinuxun 'ain. ¹⁸Ianan ka menu ñu muxañu tubënruí 'irunuxun 'aia, 'imainun kamina barixun ninu 'ikë ñukamabi piti 'ain. ¹⁹Mín nichakin 'itsaira ñu mëëtankëxun kamina pinuxun 'ain, me 'akë kamina 'ain, usa 'ain kamina anúnmi me 'itë-kénti 'itámainun ñu menuxun 'ain, me 'akë kamina 'ain, usa 'aish kamina me 'itëkënxun 'ain.

²⁰Usa 'ain ka unin aín xanu Eva kakín anëakëxa, ax ka kamabi uni axa tsókë aín tita 'itiokin.

²¹Nukën 'Ibu Diosan ñuina xaká xanu aín ri 'axuanan bëbu aín tari pañunun 'axunkín, ²²kakëxa: Ka is, bërí ka unix nukama achúshisa 'ikën, usa 'ixun ka uisa ñu kara upí 'ikë 'unánan uisa ñu kara 'aisama 'ikë aribi 'unánti 'ikën. Usa 'ain kamina a pi tsóti i bimi aribimína xëñibua 'aínbi tsónuxun pi bërúanti 'ain. ²³Usakin katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan uni Edénna chikínkin, an uniókë 'ixuan me naëoxun anu ñu mëënun kixun ëankëxa.

²⁴Usakin uni chikíntankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan naësa amiaxa bari urukë au aín ángel raíri Edénu 'ikë bainu nitsíankëxa. Ax

ka ángel suntárusa 'iakëxa. An ka manë xëtokë tsi rëkirukësa 'ixuan kuainakë bëkinkin anun bama-tima i bimi anua uíxbi kuantirabanan bai bëarati anu nankëxa.

Caín 'imainun Abel 'iá bana

4 ¹Usa 'ain ka uni aín xanubë 'iakëxa. 'Itankëx ka xanux tutankëx aín rëkuën tuá Caín bakéankëxa, bakéanx ka kiakëxa: Bërí kana bëbu tuá achúshiñu 'ain. Nukën 'Ibunbi ka 'ë 'inánxa. ²Usakin a pain 'atankëxun ka Abel Caínan xukén aribi tuakëxa. Abel axa an ñuina 'arakakë uni 'imainun ka Caín ax an ñu 'apákë uni 'iakëxa.

³Uiti bari kara inúkëbëtan ka achúshi nëtë 'ikëbëtan, Caínan aín ñu 'apákë a 'inánti bikë a Nukën 'Ibu 'inánkëxa. ⁴Usakian 'aia iskin ka Abelnëribi aín 'arakakë ñuina aín rëkuën tuá upíira kaístan-këxun 'ën 'Ibu kana 'inánti 'ain kixun sinánxun buánxuan-këxa. Usakin 'aia ka Nukën 'Ibu Abelnë 'inánkë ñuina upíira 'ikë isakëxa, ⁵aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan Caínan 'inánkë aín ñu 'apákë a upíirama 'ikë isakëxa, iskëbë ka Caín 'aisamairai xuatemati aín xukénmi nishakëxa. ⁶Usai 'ia ka Nukën 'Ibu kakëxa: ¿Uisa kupín karamina 'aisamairai min xukénmi xuatemati nishin? ⁷Mín upíokin ñu 'akin kamina upókin sinántian, 'aínbi kamina 'aiman, usa 'ain ka min 'uchati 'uramara 'ikën. Usa 'aínbi kamina min abi tënëkin 'atima 'ain.

⁸Achúshi nëtën ka Caínan aín xukén Abel kakëxa, jnu rabëtax

karanuna nitsi kuantima 'ain!
Kabiani abë uri kuankin ka Caínan
aín xukén Abel ami xuamati nishkë
'ixun iskëuxunma mëëkin rëakëxa.

⁹Usokin 'akë ka Nukën 'Ibun
Caín ñukákin kakëxa:

—¿Uinu kara min xukén Abel
'it? Kakëxunbi ka Caínën kakëxa:

—Kana 'unaníman. ¿'Ën karana
'ën xukén nitsia bërúanti 'ain?

¹⁰Usai kia ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—¿Uisa kupín karamina usakin
'an? Min xukén 'anákanën imi
menu, 'apamikinmi 'akë an ka uisa
karana oti 'ai usakin 'ën mi 'anun
kia. ¹¹Usa 'ain kamina, mix 'atimokë
'aish ënë menuax chikínkë 'iti 'ain,
anuxun min xukën aín imi 'apa-
mikin 'akë me ënuax. ¹²Minmi ñu,
mëëkin 'apákëxbi ka biminuxuma
'aia. Usa 'aish kamina ñuñuma,
kuainbëkinishi tantima mekama oi
ninuxun 'ain. ¹³Usakian Nukën 'Ibu
kakëxunbi ka Caínën kakëxa:

—'Ën kana min 'aisamaira
okin tëmëramikëxunbi tënëtima
'ain. ¹⁴Bërí kamina ënë menua 'ë
chikinin usa 'aish kana kuainbëki-
nishi mekama oi ninuxun 'ain, mi
'ura kana uisaran nëtënbi tantima
'inuxun 'ain. 'Iaka uínbi kara
mëraia an 'ë 'ati 'ikën. ¹⁵Aínbi ka
Nukën 'Ibun ësookin kakëxa:

—Uin kara mi rëtia ax ka mapai
achúshi 'imainun rabéokin 'ati-
mokë 'iti 'ikën. Usakin katankëxun
ka Nukën 'Ibun Caín 'unántiokëxa,
uin kara mëraia an rëtima okin.

¹⁶Usakian Nukën 'Ibu kakëx
ka Caín anuaxa abë banakë me
ëbiani kuankëxa, kuantankëx ka

Nod, kakë me amiaxa bari urukë
Edén 'ikë anu 'iakëxa.

Usai Caínan rëbúnki 'iá bana

¹⁷Usa 'ain ka Caínan xanu bitan-
këxun ami bëbu tuá 'inun bëchia-
këxa, aín anë ka 'iakëxa Henoc
kakë. Usakin bëchitankëxun
ka Caínan achúshi ëma 'akëxa.
'Atankëxun ka aín bëchikënën
anën Henoc kakin anëakëxa.

¹⁸Henoc ax ka Iradnën papa
'iakëxa, Irad ax ka Mehujaelnën
papa 'iakëxa, Mehujael ax ka Metu-
saelnën papa 'iakëxa, 'imainun ka
Metusael ax Lámeecnën papa 'iakëxa.

¹⁹Lámece ax ka xanu rabéñu
'iakëxa: Achúshinëxa Adá kakin
anëké 'imainun ka bëtsíxribi Silá
kakin anëké 'iakëxa. ²⁰Adánën
tuakëx ka Jabal kakin anëké
'iakëxa, an pain ka ñuina chukúma
'imainun ñuina chakama 'araka-
këxa. Usa 'aishi ka achúshi 'itinushi
bukuima aín xanu 'imainun aín
bëchikë 'imainun aín ñuinakamabë
mekamanu kuainbëkini pastonuax
bëtsi pastonu kuankëxa. Usa 'aish
ka upíokin xubu oima chupa këxtú
xubusa okin 'akë anuishi 'ikë uni
'iakëxa, usa 'ixun ka a unín vaca
'arakakëxa. ²¹Jabal ax ka achúshi
xukéñu 'iakëxa. Aín anë ka Jubal
kakin anëké 'iakëxa, usa 'ain ka a
unín rëbúnkinëx kamabi ñu 'unánkë
'ixun arpa 'anan paka 'akë a bana oti
'unánkë uni 'iakëxa. ²²Silánën tuá
Tubal-caín kakin anëké a ka manë
panshian unionan bëtsi ñukamaribi
uniokë uni 'iakëxa. Tubal-caín ain

chirabakë achúshinëx ka Naamá kakin anëké 'iakëxa. ²³Achúshi nètèn ka Lámeecnën aín xanu Adá 'imainun Silá kakëxa:

'Ën mi bana ñuixunmainun kamina upíokin kuati 'ain: Achúshi uni ka bënë 'iaxa, a kana anbia 'ë 'aisama oisa tankëxun rëan.

²⁴Asérabia Caínax mapai achúshi 'imainun rabéokin 'uchakë 'ain kana, 'ëxribi 'aisamaira okin setenta 'imainun siete okin 'uchokë 'ëx 'iti 'ain, kiox ka Lámeck kiakëxa.

**Adánnën anuishi
sënëkin Evami achúshi
okin bëchitëa bana**

²⁵Amiribishi aín xanubë 'itanëxun ka Adánnën achúshi bëbu tuá 'atëkéankëxa, ax ka Set kakin anëké 'iakëxa, usa 'ain ka kiakëxa: Diosan ka bëtsi tuáribi 'ë 'inánxa Caínëan aín xukén Abel rëa 'ain. ²⁶Usa 'ain ka Setnënríbi achúshi bëchikë 'akëxa, aín anëx ka Enós kakë 'iakëxa. Usa 'ain ka a nëtëkaman unin Nukën 'Ibu 'akinun kixun ñukákëxa.

**Adánnën rëbúnkikama 'iá bana
(1 Cr 1.1-4)**

5 ¹Ënëx ka Adánnën rëbúnkinën anëkama kuënëokë 'ikën. Uni uniokin ka Nukën 'Ibu Diosan, asaribi 'itánun 'akëxa; ²'akin ka bëbu 'imainun xanu 'akëxa, 'atankëxun ka upíokin sinánxukin kakëxa. A nëtëan uni

uniokë, a nètèn ka Dios kiakëxa: Ënëx ka uni kakin anëké 'ikën.

³Adán axa ciento treinta baritiañu 'ain ka aín bëchikë Set a iskësabi ax bakéankëxa. ⁴Usakin 'atankëxun ka Adán ochocientos baritia tsókin ka bëbu 'imainun xanu okin bakë bëchipakëxa; ⁵usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos treinta baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari 'iruax ñuakëxa.

⁶Set ax ciento cinco baritiañu 'ain ka aín rëkuën bakë bëchikë Enós kakë ax bakéankëxa. ⁷Usakin 'atankëx ka Set ochocientos siete baritia, 'imi tsóakëxa, tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkéankëxa; ⁸usakin bakë bëchipatankëx ka novecientos doce baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

⁹Enós ax noventa baritiañu 'ain ka aín bëchikë Cainán bakéankëxa. ¹⁰Usakin 'atankëx ka Enós ochocientos quince baritia 'imikin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkéankëxa; ¹¹usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos cinco baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

¹²Cainán ax setenta baritiañu 'ain ka aín bëchikë Mahalalel bakéankëxa. ¹³Usakin 'atankëx ka Cainán ochocientos cuarenta baritia sënëmi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkéankëxa; ¹⁴usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos diez baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

¹⁵Mahalalel ax sesenta 'imainun cinco baritiañu 'ain ka aín bëchikë Jéred bakéankëxa. ¹⁶Usakin 'atankëx ka Mahalalel ochocientos treinta baritia 'imi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchípatëkëankëxa; ¹⁷usokin bakë bëchípatankëx ka ochocientos noventa 'imainun cinco bari sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

¹⁸Jéred ax ciento sesenta 'imainun rabé baritiañu 'ain ka aín bëchikë Henoc bakéankëxa. ¹⁹Usakin 'atankëx ka Jéred ochocientos baritia 'imi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchípatëkëankëxa; ²⁰usokin bakë bëchípatankëx ka novecientos sesenta 'imainun rabé baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

²¹Henoc ax sesenta 'imainun cinco baritiañu 'ain ka aín bëchikë Musalén bakéankëxa. ²²Henoc ax ka Nukën 'Ibu Dios kuënkësabi oi tsóakëxa. Usa 'ain ka aín rëkuën bëchikë Musalén bëchítankëx, Henoc ax tsóakëxa trescientos baritia, 'imikin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchípatëkëankëxa; ²³usa 'aish ka Henoc kamabi aín baritia tsókë 'iakëxa trescientos sesenta 'imainun cinco baritia tsóakëxa. ²⁴Henoc ax ka Nukën 'Ibu Dios kuënkësabi oi tsókë uni 'iakëxa, usa 'ikë ka achúshi nëtë 'ikëbëtan Nukën 'Ibu Diosan bikëx nëtëakëxa.

²⁵Musalén axa ciento ochenta 'imainun siete baritia 'ain ka aín bëchikë bakéankëxa. ²⁶Usa 'ain ka Musalén setecientos ochenta 'imainun rabé baritia tsoakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bëchípatëkëankëxa; ²⁷usa 'ain ka novecientos sesenta 'imainun nueve baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

²⁸Lámeç ax ciento ochenta 'imainun rabé baritia 'ain ka aín bëchikë achúshi bakéankëxa, ²⁹a ka Noé kakin anëakëxa, ësai kikin: Nukën 'Ibu me 'aisama oxa, usa 'ain kananuna 'itsaira ñu mëi tëmëranuxun 'ain; usa 'aínbi ka ëné tuákën nu tantiminuxun 'aia. ³⁰Noé bëchítankëx, ka Lámeç quinientos noventa 'imainun cinco baritia, tsóakëxa, tsókin ka bëbu 'imainun xanuribi bëchípatëkëankëxa; ³¹usa 'ain ka setecientos setenta 'imainun siete baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx a bari sënënkëbë ñuakëxa. ³²Noé ax quinientos baritiañu 'ain ka aín bëchikë bëbukama bakéankëxa, aín anë ka 'iakëxa Sem, Cam 'imainun Jafet, akamax ka Noénën bëchikë 'iakëxa.

Unin 'ucha 'aisamaira 'ikë Nukën 'Ibu Diosan isa bana

6¹Uni 'aisamaira 'uakamë 'ëoi ka me tsitsirui buküakëxa, ësai 'ikin ka unin xanu upírabu 'inun bëchiakëxa, ²usa 'ain ka Diosan bëchikékaman unin bëchikë xanukama upírabu isakëxa. Usa 'ain ka

uinu 'iké xanu kara kuëenia abë kuëenani unikamax biranankëxa. ³A'ínbi ka Nukën 'Ibu kiakëxa: 'Ën kana uni xënibutia tsónun 'imitima 'ain, usa 'aish ka bamati 'ikën, unix ka namishi 'ikën, usa 'ain ka unix tsóti 'ikën, ciento veinte baritia ishi.

⁴Usa 'ain ka chaxkéirabu 'imainun chairabu uni ëné menu mërakëxa, Diosan bëchikë-kaman unin bëchikë xanukama ami bëchipati biakëxa, bixun ka ami bëchipakëxa. Bëchipakëx ka a unikamax asérabi rakuëma kushiirabu bërámabi nëtë ióñu 'iakëxa. ⁵Nukën 'Ibu iskëxbi ka unin 'ucha 'aisamaira ëné menu 'iakëxa, 'imainun a 'atima sinánñu 'ixun 'atima ñuishi 'ati sinánñuirabu 'iakëxa, ⁶usa 'ain ka uni uniotankëxbi usai 'ia isi sinanakëxa. 'Itsaira anun masá sinani, ⁷kiakëxa: 'Ën uniokë ëné menu 'iké unikama kana këñuti 'ain, 'imainun kana kamabi ñuina a 'arakakë, 'imainun men nirikë ñukama, ñuina pëchiñu akama. ¡'Ën uniokë ñukama 'aisamakëbë kana sinanan! ⁸Usaia abë 'iké unikama 'ikëbëtanbi ka Nukën 'Ibun Noé ashi upí sinánñu uni 'iké isakëxa.

Noénën nunti chaiira 'á bana

⁹Ënëx ka uisai kara Noé 'iakëxa, kixun ñuikë bana 'ikën.

Noé ax ka achúshi uni upí 'iakëxa, usa 'ixun ka Diosan kakësabiokin 'akëxa. A unixëshi ka raíri unikama 'ikësama anúan tsóa nëtëkaman Diosan

kuëenkësabi oi tsóakëxa. ¹⁰Noé ax ka rabé 'imainun achúshi bëchikëñu 'iakëxa, aín anë ka Sem, Cam 'imainun Jafet, kakin anëké 'iakëxa.

¹¹Nukën 'Ibu Diosan iskëx ka ëné menu ñu unin bëtsi bëtsi ñu 'aisamaira 'anan bënëkinshi ñu 'aisama 'akë 'iakëxa, ¹²kamabi unin ka 'atima ñuira 'ati sinánñu 'iakëxa. Usa iskin ka Nukën 'Ibu Diosan ëné menuxun 'aisamaira ñu 'atima 'aia isakëxa, ¹³usa iskin ka Noé kakëxa: Kamabi unikama këñuti kana sinan. Atun 'ucha kupín ka ëné menuxun 'aisamaira ñu 'atima 'aia, usa 'ain kana 'ën a unikama 'imainun menu 'iké ñukama këñuti 'ain. ¹⁴Usa 'ain kamina 'ati 'ain, achúshi nunti chaiira i bëpinñuira xubu namésokin, 'atankëxun kamina anua ñukama 'iti 'ati 'ain, aín namë 'ukëmëu kamina bëarati 'ain, 'anan kamina aín xabankëkama anun 'umpax atsintisama okin mëu 'imainun ëman xaran bëtasti 'ain, anun 'umpax atsintisama okin. ¹⁵'Akin kamina nunti chaiira a ësokin 'ati 'ain: ciento treinta y cinco ka aín chaxké 'iti 'ikën, 'imainun ka veintidós metro 'imainun medio aín namë 'iti 'ikën, 'imainun ka aín manámiu trece metro 'imainun medio manan 'iti 'ikën. ¹⁶'Ianan kamina rabé 'imainun achúshi okin 'ain manámi uarukin 'anan, achúshi xëkuë chukúma aín maskuan meu anun isti 'ati 'ain, 'anan kamina aín xëkuë chaiira uimi kaina

'aisatani anu 'ati 'ain. ¹⁷Ën kana bakan tita chaira an me mapurukin anu 'iké ñukama këñuti 'ëmiti 'ain, an kamabi menu 'iké unikama këñunu. Usokin 'akëbë ka menu 'iké kamabi ñukama bamati 'ikën. ¹⁸Usa 'ainbi kana mibëtan achúshi ñu 'ain, usa 'ain kamina mi 'imainun min xanu min bëchikëkama 'imainun min bëchikënën xanukama aturibi nunti chairami 'akë anu 'aruti 'ain. ¹⁹'Imainun kamina nunti chairami 'akë anu ñuina aín bënë achúshi 'imainun aín xanu achúshiribi kamabi ñuina menu 'iké 'aruti 'ain, a ñuina kamax ka mix 'ikësaribiti tsóti 'ikën. ²⁰Mibë ka nunti chaira anu rabé rabé, bëtsi bëtsi ñuina këñuruti 'ikën: usai 'ika pëchiñu ñuina 'imainun a 'arakati ñuinakama, 'imainun ka men niké ñuinakama axribi, këñutima kupí këñuruti 'ikën. ²¹'Anan kamina kamabi ñu min piti 'imainun ñuinakaman pitiribi bitankëxun puruti 'ain, usa 'ain ka min piti 'imainun ñuina kaman pitiribi anu 'iti 'ikën.

²²Usa 'ain ka Noénën Diosan kakësabiokin kamabi ñu 'akëxa.

Bakan tita 'ikuatsinkin uni këñua bana

7 ¹Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Noé kakëxa: Mixëshi kamina uni 'atimati tsómainun ëné nëtënuax upiti tsotin, usa 'ixun kamina 'ën kakëxun kamabi ñu upíokin 'an. Usa 'ain kamina nunti chairami 'akë anu mikamaxëshi min

bakë bëchikë kamabë 'iruti 'ain. ²Kamina biti 'ain mapai achúshi 'imainun rabé aín bënëkama 'ianan mapai achúshi 'imainun rabé aín xanu kamabi ñuina upíbu, 'ainbi kamina a pitima ñuina achúshi aín bënë 'imainun achúshi aín xanuishi biti 'ain. ³Kamina timéti 'ain mapai achúshi 'imainun rabé kamabi ñuina pëchiñu, usokin 'akëx ka ñuina pëchiñukama ax menuax këñutima 'ikën, ⁴ënuax mapai achúshi 'imainun rabé nëtë 'ikëbëtan kana cuarenta nëtë 'imainun cuarenta imé 'uí 'ibúmiti 'ain. ¡Ëx kana kamabi ñuina menu 'iké 'ën uniokë akamabi këñuti 'ain, 'ën uniokë 'ikëbi! ⁵Noénën ka Nukën 'Ibu kakësabiokin kamabi ñu 'akëxa.

⁶A nëtën bakan tita 'ikuatsinkin me mapurukë anun ka Noé seiscientos baritiañu 'iakëxa. ⁷Usa 'ain ka Noé aín nunti chaira anu aín xanu 'imainun aín bëchikëkama 'imainun aín bëchikënën xanukamabë, aturibia bakan këñutima kupí 'iruakëxa. ⁸A piti ñuinakama, 'imainun nun a pitima ñuinakama, 'ianan axa men nuánkë ñuina 'imainun axa men nirkëkama akamabë, ⁹ka Noëbë nunti chaira anu 'iruakëxa, 'irui ka rabé aín bënë 'imainun rabé aín xanu, usai 'inua Diosan kakësabi oi.

¹⁰Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé nëtë 'ikëbë bakan tita 'ikuatsini ukín me abira abi mapuruakëxa. ¹¹Anua rabé 'uxë 'irukë ax diecisiete nëtë 'ikëbë ka

Noé seiscientos baritiañu 'iakëxa. A nētēnbi ka me bákikëbë parúm-papa 'ukëmëu 'ikë 'umpax chaiira chikíakëxa, usai 'imainun ka naí panarabëkëbë manámi 'ikë 'umpaxribi chaiira anpënkia-këxa. ¹²Usaia 'ikëbë ka cuarenta nētë 'imainun cuarenta imé menu nētétimisamaira 'itanun 'uñe 'ibúakëxa. ¹³A nētēnbi ka Noé nunti chaiira anu aín bëchikë-kama, Sem, Cam 'imainun Jafet, 'imainun aín xanu aín piaka rabé 'imainun achúshi aín bëchikë-nën xanu akamabë 'iruakëxa. ¹⁴Usai 'irukin ka kamabi ñuina a 'arakati 'imainun, 'arakatima akama 'imainun axa men niríkë ñuina 'imainun pëchiñu ñuina akamabëbi atsíankëxa. ¹⁵Kamabi ñuinanëx ka Noébë nunti chaiira 'akë anu rabëtax rabëtax atsíankëxa. ¹⁶Ka 'iruakëxa achúshi aín bënë 'imainun achúshi aín xanu

achúshi achúshi ñuina, Nukën 'Ibu Diosan Noé kakësabi oi, usaía atsínkëbëtan ka nunti chaiira aín xëputi Nukën 'Ibun xëpúakëxa.

¹⁷Usa 'ain ka baka chaiira 'ëké ax cuarenta nētë 'uñe 'aisamaira 'ibúakëxa. 'Ibúkëbë bakan tita 'ikuatsinkëbë mebi mapurukëbë ka nunti chaiira ax menuax nunkati bëspúruakëxa. ¹⁸Bakan tita 'ëkin abira abi mapurukëbë nunti chaiira axribi, bëspúru nunkákëxa. ¹⁹Chaiira bakan tita 'ëkin ka aín bashi chairukë abi mapurukin me 'aíma 'itánun mapuakëxa; ²⁰usakin aín bashi-kama maputankëx ka anuishi sënënimapa achúshi 'imainun rabé manámiki bakan tita 'ëi sënëankësa. ²¹Usai 'ikin ka kamabi uni ënë menu tsókë këñuakëxa, ñuina pëchiñu 'imainun 'arakakë ñuina 'arakatima ñuina axa men niríkë ñuina akamax 'ikësaribiti

Bakan tita ikuatsinkin kamabi ñu këñuanan uni këñua.

bamai këñuakëxa. ²²Kamabi ñu menu 'ikë axa tsókë 'imainun axa uinkë ñuina, akamaxbi këñuakëxa. ²³Usaia këñúkëbëbi ka Noé 'imainun axa nunti chaiira anu 'ikëkama ax kuni këñuama 'ikën; Nukën 'Ibu Diosmi sinánkë 'aish usaía 'imainun ka uni, ñuina ninu 'ikë 'imainun ñuina pëchiñu manan nuánkë, 'imainun men niríkë ñuina akamaxbi këñuakëxa; ²⁴usa 'ain ka kamabi me bakan tita chaiira 'ëkin mapukë 'aish ciento cincuenta nëtë 'imi basiakëxa.

**Bakan tita 'ikuatsianx
sënëan ñuikë bana**

8 ¹Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios Noemí sinánkëxa sinanan ka kamabi ñuina abëa nunti chaiira anu 'ikë amiribi sinánkëxa. Sinánkin ka Diosan menu suñu bëkinun 'imikëbë ka baka aín 'ëkë sënëni kuëtsëkëni munu kuabuakëxa; ²usaía 'ikëbë ka me baakikë axribi xëpúakëxa, anun 'umpax me mëuküax ukë ax anuishi sënëni nëtëmainun naí manámi baakikë axribi xëpúkëbë 'uñe kushiira 'ibúkë ax anuishi sënëankëxa; ³usai 'ikëbë ka bakan tita 'ëkë ax abira abi kuabuakëxa. Kuabuti ka ciento cincuenta nëtë 'imi ëski baka kuabuakëxa, ⁴usai 'ikëbëa mapai achúshi 'imainun rabé 'uxë 'ikë ax diecisiete nëtë 'ain ka nunti chaiira Ararat kakë me anua 'ikë ain bashi anu bakan éskibukin ëankëxa. ⁵Éskitainun ka baka munu kuabuakëxa, kuabúkëbë ka

mapai rabé 'uxë 'irukë anun nëtë 'irutabakë anun ka bashi rëbukama manainra akamax pain iskë 'itánun mërakëxa. ⁶Mërakë 'aían cuarenta nëtë 'ikëbëtan ka Noénën nunti chaiira ain maskuan meu 'ikë xëkuë chukúma 'akë a xëókakëxa ⁷xëókatankëxun ka achúshi ñuina pëchiñu nónshiansa a Noénën xua-këxa; xukëx kuanxbi ka bakan tita kuabukin ënpatisamapan 'ain anu 'iruti añu ñubi 'aíma 'ain kuaínbëkini nuanbëkiankëxa.

⁸Usakin ñuina pëchiñu nónshiansa a xutankëx 'ibaixanxun ka amiribishi, Noénën numakuru achúshi me kara éskibutia isnuxun xua-këxa; ⁹'aínbi ka amiribishi numakuru anu 'iruti ñubi 'aíma 'ain nunti chaiira anubi utëkëankëxa, me bakan ënpatisamapan 'ain. Utëkënia ka Noénën aín mëkënan bikin numakuru nunti chaiira anu atsímiakëxa.

¹⁰Usokin 'atankëxun ka mapai achúshi 'imainun rabé nëtë pain, kaintankëxun Noénën amiribishi numakuru xutëkëankëxa. ¹¹Xukëx kuanpuní ñantabukëbë ukin, ka aín xëtan olivos kakë i pëchi xëñubëtsinkin bëakëxa. Usakin bëia iskin ka Noénën sinánkëxa baka ka éskibuti kuabutia kixun. ¹²Sinánkin ka kaíankëxa mapai 'imainun rabé nëtë, kaintankëxun ka amiribishi numakuru xutëkëankëxa; xukëx kuanxbi ka numakuru utëkëama 'ikën. ¹³Usa 'ain ka Noé a baritiakaman seis-cientos 'imainun achúshi baritiañu 'iakëxa, mekama éskibukë 'ain.

Achúshi 'uxë 'ikëbë nëtë achúshi 'ain ka, Noénën nunti chaiira aín maskuan meu 'ikë aín xëkuë chukúma échíkin nankin iskëxbi ka me ënpati baka éskikë 'iakëxa. ¹⁴Usai 'itankëxa veintisiete nëtë rabé 'uxë 'ain ka, 'aimashi kiani meshi rakátanun baka éskibukë 'iakëxa.

¹⁵Usaia 'ian ka Nukën 'Ibu Diosan Noé kakëxa: ¹⁶Nunti chaiira anuax ka chikít, min xanu min bëchikë min bëchikënën xanu a kamabëbi kamina chikiti 'ain kixun ka kakëxa. ¹⁷'Imainun kamina mibëa 'ikë ñuina aribi chikínti 'ain: ñuina pëchiñu a 'arakati ñuinakama, axa men nirikë ñuinakama, anu kuankian tuapati 'uákamë 'ëokin me tsitsirutanun. ¹⁸Usakian kakëx ka Noé aín xanu, aín bëchikë aín bëchikënën xanu aín piaka akamabë nunti chaiira anuax chikíakëxa. ¹⁹Usai chikíkébë ka ñuinakamaxribi a 'arakati 'imainun a 'arakatima, men nirikë 'imainun axa manan nuánkë ñuina pëchiñu akamaxribi chikíakëxa. ²⁰Usai chikítankëxun ka Noénën anuxun Nukën 'Ibu, rabikin asábi ka kakin kati maxáx maburukin 'atankëxun anuxun ñuina upíbushi 'imainun ñuina pëchiñu upíra, akama achúshi achúshi bitankëxun Nukën 'Ibu asábi ka kakin 'aímai këñutanun xaroxuanëxa. ²¹Usokian 'aia ka Nukën 'Ibu aín sanu upíra 'ikë anu nukutia xëakëxa, xëti ka kiakëxa: Uinsaranbi kana amiribishi menu

'ikë ñukama unin 'ucha kupín këñunuxuma 'ain, unin ka xura 'ixuinshi 'atima ñu 'atishi sinania. 'Imainun kana amiribishi ñuina-kama 'aisamokin 'ën bërí 'akë-sokin këñutëkëntima 'ain.

²² “Ënë nëtë këñutisama pain 'ain ka unin ñu 'apátankëxun biti 'ikën; 'imainun ka 'itsís ira 'ianan matsi 'ianan, suñu bëkianan mitabutankëx baritia 'ianan nëtë 'imainun imé 'iti 'ikë kiox ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa.”

**Diosan Noébëtan achúshi
ñu 'akin mënio ñuikë bana**

9 ¹Nukën 'Ibu Diosan ka upíokin sinánxunkin Noé 'imainun ain bëchikëkama, ésoKin kakëxa: Kamina bëchipati mebi tsitsirui 'uákamë 'ëoti 'ain. ²Kamabi ñuina ënë menu 'ikë ax ka mitsumi rakuéti abáti 'ikën. Kamabi ñuina suñunu nuánkë, men nikë 'imainun parúmpapa bakanu 'ikë, akamax mitsubëira 'imabi mi 'ura bukuti 'ikën. ³'Ën kana mi kain kamina kamabi ñuina 'imainun ñu 'apátankëxun bimia pianan kamina añu kaina pisatanin aribi piti 'ain. 'Ën kana akama mi 'inanin. ⁴'Aínbi kamina achúshi ñu ashi pítima 'ain ax ka ñuina nami aín imikëñun pítima 'ikën: ax ka nami imiñu a 'ikën, aín 'imi kupín ka kamabi uni 'imainun ñuinakama tsotia. ⁵'Ën kana uni achúshi achúshi

'imainun ñuinaribi mitsu achúshi achúshinën imi kupí uisakin kara mitsu 'axa a ñukáti 'ain. 'Anan kana achúshi achúshi uni uisa kara bëtsi oxa aribi usokinbi 'ati 'ain.

⁶ Uin kara bëtsi uni 'aia, aka bëtsi unínribi 'ati 'ikën. Unix ka Nukën 'Ibu Diosan a iskësabi okin unio 'ikën usa 'ain.

⁷ 'Aínbi kamina mitsun, ¡'itsaira bëchipakin atubëtan me tsitsirui 'uakamë 'ëoti 'ain!

⁸ Diosan ka ësokínribi Noé 'imainun aín bëchikëkamaribi kakëxa: ⁹“Ka kuat, 'ën kana achúshi ñu mibëtan 'anan min rëbúnkikama, ¹⁰'imainun kamabi

ñuina axa mibë nunti chaiira anuax chikíkë akamabëtan 'ain: 'akin: kana ñuina pëchiñu, a 'arakati ñuina 'imainun 'araka-tima ñuina 'ianan ñuina menu 'ikë akamabëtan 'ain. ¹¹'Ën mibëtan 'akë ñu akana bëtsiokin nantëkëntima 'ain: amiribishi kana unikama 'imainun ñuina-kama këñunun bakan tita chaiira 'ëmitëkëñuxuma 'ain, bakan tita chaiira ka 'itëkëñuxuma 'aia menu 'ikë ñuinakama këñutëkëni.”

¹²Ënëx ka a 'unántiokin achúshi ñu mitsubëtan 'akin manutima okin, kamabi ñuina kamabëtan-ribi 'akë 'ikën: ¹³'ën kana nón bai naí kuin kamanu anuaxa mëratiokin nan, ax ka achúshi ñu 'ën mibëtan 'akësa 'iti 'ikën. ¹⁴Usa

Diosan nón bai naí kuinu mëramia.

'ain ka uínsaran karana 'ën kuin manámi mēranun 'imin, 'imikēbē ka anu nón bai mēрати 'ikēn. ¹⁵Usa 'ain kana mitsubētan achúshi ñu 'akē a 'ën sinánti 'ain, 'imainun kamabi ñuinabētan 'akē a, usa 'ain ka amiribishi bakan tita chaiira kamabi ñu menua kēñui 'ëtékēntima 'ikēn. ¹⁶Uínsaran kara nón bai kuínnu mēratia anu kana 'ën a iskin, achúshi ñu nētétima okin 'akē ax ka unikama 'imainun ñuina kamabi menu 'ikēbētan 'á 'ikē kixun sinánti 'ain. ¹⁷Ēnēx ka 'ën 'unánti okin achúshi ñu anubia 'itiokin kamabi uni 'imainun ñuina menu 'ikē akamabētan 'akē 'ikēn Ēsakin ka Nukēn 'Ibu Diosan Noé kakēxa.

**Noé 'imainun aín
bēchikēkama 'ia**

¹⁸Ēnēx ka Noénēn bēchikēkama nunti chaiira anuaxa chikíkē akamax ka Sem, Cam, Jafet 'iakēxa, Cam ax ka Canaán kakē aín papa 'iakēxa. ¹⁹Ēnēkamax ka Noénēn bēchikē rabé 'imainun achúshi 'iakēxa, usa 'ain ka aín rēbúnkikama kamabi menu kuani amiribishi 'uákamē 'eoi mekama oi kuankēxa.

²⁰Usa 'ain ka Noénēn menu ñu 'apákin pēukin naē 'atankēxun uvas 'atabakin 'apákēxa. ²¹Achúshi nētē 'ikēbē ka Noé uvas baka kachokin 'akē a xēatankēx paēankēxa, usai 'iax ka sinanima aín chupa pētankēx xubusa okían 'akē chupa kēxtú a nēbētsi 'ukēmēu 'uxax raka-kēxa. ²²Usai 'ikē ka Cam Canaánēn

papa an isti 'ikēmabi chupañuma rakákē isakēxa, usai 'ikē isbiani kuanxun ka ēmanua aín xukén rabé ñuixuni chikíakēxa. ²³Usakin ñuixunkēxun ka Sem 'imainun Jafetnēn chupa chaxké, bixun ain tēxanu 'arubiani anun aín papa isima amo bēsukiani kaxushi kuanxun rakuakēxa. Rakubētsini kaxutan ain papa chupañuma rakákē isti rabanan uakēxa, usokin rakubētsini ka isima amoshi bēsuax utankēx chikíakēxa. ²⁴Usakian aín bēchikēnēn 'akēx ka Noé ain paénké inúkēbē bēsuakēxa, bēsuakin ka aín bēchikē 'anákanēan 'akē a 'unánkēxa, ²⁵'unáni ka kiakēxa:

¡Mix kamina 'atimokē 'iti
'ain Canaán!

¡Min xukén rabētan
rēbúnkinēn ka
tēmēramikin min rēbúnki
ñu mēēmiti 'ikēn!

²⁶Usokin 'axa basikēbētan ka ēsokinribi kakēxa:

Chúamarua ka Nukēn 'Ibu Semnēn Dios 'iti 'ikēn,
Canaánēn bēchikēkama ax
ka tēmērakin an uni ñu
mēēxunkēishi 'iti 'ikēn.

²⁷'Ēn kana Nukēn 'Ibu Diosan Jafet chaiira meñu 'ianan aín bēchikēkama 'uákamē 'eoti kuēēnin;

'imainun kana Semnēn,
rēbúnkikamabē Jafet aín
rēbúnkinēx 'iti kuēēnin
'aínbi ka,

Canaánēn bēchikēkamax
tēmērakin uni ñu
mēēxuni bukuti 'ikēn.

- ²⁸ Usaia bakan titachaiira
'ikuatsian 'ain ka Noé
trescientos cincuenta
baritia imi tsópaiankëxa;
²⁹ usokin kamabi ñu 'atankëx
ka Noé novecientos
cincuenta baritia
tsótëkëntankëx ñuakëxa.

Noénën rëbúnkikama 'iá

(1 Cr 1.5-23)

10 ¹Ënë kamax ka Noénën
bëchikë Sem, Cam
'imainun Jafet, akaman rëbúnki
'ikën, atux ka bakan tita chaiira
'ikuatsian 'ain, atunbi bëchipati
tsóa a kama 'iakëxa.

²Jafetnën bakë bëchikëkama
ka 'iakëxa Gómer, Magog, Madai,
Javán, Tubal, Mésec 'imainun
Tirás. ³Gómernën bakë bëchikë-
kama ka 'iakëxa Asquenaz, Rifat
'imainun Togarmá. ⁴Javánnën
bëchikëkama ka 'iakëxa Elisá,
Tarsis, Quitim 'imainun Rodanim.
⁵Ënë unikamax ka Jafetnën
rëbúnki 'iakëxa, ax ka achúshi
Javán kakë 'iakëxa, aín rëbún-
kinëx ka parúmpapa kuëbí
tsóti 'uakamë 'ëokëxa, usai 'ika
aín bananbi bananbi banai aín
aintsibë timéax aín menu menubi
tsóakëxa.

⁶Camnën bëchikëkama aín
anë ka 'iakëxa Cus, Misraim,
Fut 'imainun Canaán. ⁷Cusnën
bëchikëkaman anë ka 'iakëxa
Sebá, Havilá, Sabtá, Raamá
'imainun Sabteca 'imainun ka
Raamá aín bëchikënën anë Sebá
'imainun Dedán kakë 'iakëxa.

⁸Cus ax ka bëtsi bëchikëñu
Nimrod kakin anëkëñu 'iakëxa,
ax painra ka uni kushiira a menu
'iakëxa. ⁹Nimrod ax ka usai 'itia
Nukën 'Ibu kuëenkëbë an ñuokë
unira 'iakëxa. Anuax ka achúshi
bana ësai kia: Nimrod axa Nukën
'Ibu kuëenkëbë ñuira okë 'ia
usaribi ka 'iti 'ikën. ¹⁰Usa 'ain ka
Nimrod ax 'apu 'ain ëma chabu
Babel, Érec, Acad 'imainun Calné,
ënë ëmakamax ka Sinar menu
'iakëxa. ¹¹Sinar menuax ka Asur
kakë uni ax mërakëxa, mëraxun
ka Nínive, Reohobot-ir, Quélah,
¹²'imainun ëma chaiira Resen
kakë, axa Nínive amo 'imainun
Quélah axribi amo 'ikë a 'akëxa.
¹³Usa 'ain ka Misraimnën rëbúnki-
kama ax ludeokama, anameo-
kama, lehabitakama, naftuhíta-
kama, ¹⁴patruseokama casluhíta-
kama 'imainun, caftoritaskama
ax ka anuaxa filisteo unikama
chikía 'ikën. ¹⁵Canaán ax ka rabé
bëchikëñu 'iakëxa aín rëkuën
ax ka 'iakëxa Sidón, kakë aín
'anáka ax ka 'iakëxa Het. ¹⁶Usa
'ain ka Canaánnën rëbúnkikama
ax ka jebuseos, amorreos, gerge-
seos, ¹⁷heveos, araceos, sineos,
¹⁸arvadeo, semareo 'imainun
hamateo 'iakëxa. Usai 'ikë 'itsa
baritia 'inúkëbë ka cananeonën
rëbúnkikama ax mekama mekama
nu kuankëxa. ¹⁹Usa 'ain ka
cananeo unikama me ax Guerar
kakë me ami kikiani Sidón kakë
ëma, anuax kuanx Gaza kakë
ëma chukúma anu sënën 'iakëxa,
'imainun ka Sodoma, Gomorra,

Admá 'imainun Seboím, kakë anuxunbi Lesa kakë ëma anu bërunkin bikë 'iakëxa. ²⁰Ënë unikamax ka Camnën rëbúnki 'iakëxa, achúshi achúshi ëmax ka aín aintsibë aín menubi tsóti 'ain bananbi banakëxa.

²¹Sem, ax ka Jafetnën xukén aín apan 'iakëxa, anribi ka bëchikëpakëxa. Kamabi Ébernën bëchikëkamax ka Semnën rëbúnki 'iakëxa. ²²Semnën bëchikëkamax ka 'iakëxa Elam, Asur, Arfaxad, Lud 'imainun Aram. ²³Aramnën bëchikëkamax ka 'iakëxa, Us, Hul, Guéter 'imainun Mas. ²⁴Arfaxad ax ka Sélahnën papa 'iakëxa, 'imainun ka Sélah ax Ébernën papa 'iakëxa. ²⁵Usa 'ain ka Ébernën rabé okin bakë bëchiakëxa: achúshinëx ka Péleg kakë 'iakëxa, axa anu 'ain ka unikama kamabi menu kuani abísakëxa; 'imainun ka Pélegnën xukén ax Joctán kakë 'iakëxa. (Péleg ax ka bëtsi bëtsi menu kuani amanu amanu kuankëxa.) ²⁶Joctán ax ka ënë unikaman papa 'iakëxa Almodad, Sélef, Hasar-mávet, Jéräh, ²⁷Hadoram, Uzal, Diclá, ²⁸Obal, Abimael, Sebá, ²⁹Ofir Havilá 'imainun Jobab. Kamabi ënëkamax ka Joctánnën bëchikëkama 'iakëxa. ³⁰Usa 'ain ka anua atux tsókë anuaxbi kuankë me ax Mesá aukikiani kuankë 'imainun Sefar ax auküaxa bari urukë au 'ikë 'iakëxa, ³¹Ënë kamax ka Semnën rëbúnki 'iakëxa, achúshi achúshi ëma 'imainun ka aín aintsibëbi

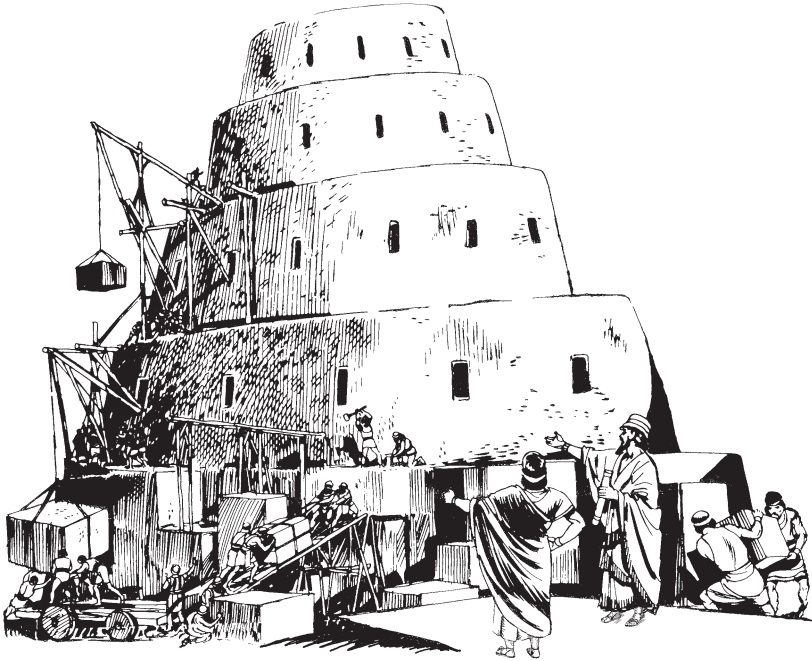
aín menubi tsóti ain bananbi banakëxa.

³²Ënëkamax ka Noénën bëchikënen aintsikama 'iakëxa, usa 'ain ka aín rëbúnkinëx anubia aín rara tsóa menubi 'iakëxa. Baka chaiira 'ikuatsian 'ain ka abisi amanu amanu kuani atun ëmabi 'ai anu tsókankëxa.

Babel kakë torre 'akan

11 ¹Usa 'ain ka a nëtë-kaman bëtsi bëtsi banan uni banatisamapan 'ain a menu 'ikë unikamax achúshi banáinshi banakëxa. ²Usai 'i ka auküaxa bari urukë a menu uni chikíkiani 'ura kuankin me bari-kin Sinar kakë amia mërakëxa, mërakin ka me sapan upí anubi tsótisa mëratanckëx anubi tsóti bërükankëxa. ³Achúshi nëtën ka atúxbi timéax kanankëxa: Usa 'ain ka a unikaman maxáx 'imainun tsëpasa ñu akama 'akinma Ladrillo 'imainun asfalto akama këñun aín xubukama 'akëxa.

⁴Usai kitankëx ka amiribishi kanantëkënkankëxa: Achúshi ëma chaiira 'anan kananuna torre ënën menma uarukin chaiorukin naíbëtan sënën 'ati 'ain. Usakin 'aia iskin ka bëtsi unikaman sinánti 'ikën a unikamax ka sinán-ñuira 'ianan kushiirabu 'ikën kiox ka kiti 'ikën, usa 'ain kananuna nukamax bëtsi mekamanu kuani abístima 'ain. ⁵Aínbi ka Nukën 'Tbun usakian ëma 'imainun torre unikaman ënën menma chaiorukin 'akë a ubuxun isakëxa.

Ēnēn menma uarukin torre chaiira akan.

⁶Ēsokin unikaman 'akēbētan ka Diosan sinánkēxa: Atux ka achúshi ěma chaiira 'anan achúshi banáinshi banaia; usa 'ixun ka ěnē ñu mēēti 'ati sinánxun 'aia, bērí ka uínbi ěmitisama 'inun 'aia. ⁷Usa 'ain ka Nukēn 'Ibu Diosan atun ñu 'aia istisatankēx kia-kēxa, bētsi bētsi banan bananun kananuna uni 'imiti 'ain, usai 'i ka bētsin kakēxunbi bētsin bana kuakámati bēnēti 'ikēn. ⁸Usakian Nukēn 'Ibun 'imikēx kamabi menu kuani abískin ka atúan 'akē ěma a ěnkankēxa. ⁹A menuxun ka Nukēn 'Ibun achúshi banáinshi banaiaibi unikama bētsi bētsi

banan bananun 'imiakēxa, kamabi mekamanu kuania amanu amanu kuantanun, usokēx ka mekama oi amanu amanu kuani abísa-kēxa. Usokian anuxun Nukēn 'Ibu Diosan uni bētsi bētsi banan banamikē kupín ka Babel kakin anēakēxa.

Semnēn rēbúnkikama 'iá

(1 Cr 1.24-27)

¹⁰Ēnēkamax ka Semnēn rēbúnki 'iakēxa. Bakan tita chaiira 'ikē inúkē rabé baritia 'ain ka Sem cien baritiañu 'ain, aín bēchikē Arfaxad bakēankēxa. ¹¹Usakin 'atankēx quinientos baritia 'imi tsókin ka

Semnën amiribishi xanu 'imainun bëbuokin bakë bëchipatëkëankëxa.

¹² Arfaxad an ka treinta 'imainun cinco baritiañu 'ixun Sélah bëchia-këxa. ¹³ Usakin 'atankëx, Arfaxad cuatrocientos tres baritia 'imi tsókin, ka xanu 'imainun bëburibi okin bakë bëchipatëkëankëxa.

¹⁴ Sélahnën ka treinta baritiañu 'ixun Éber bëchiakëxa. ¹⁵ Usakin 'atankëx ka Sélah cuatrocientos tres baritia 'imi tsókin xanu 'imainun bëbuokin bakë bëchi-patëkëankëxa.

¹⁶ Ébernën ka treinta 'imainun cuatro baritiañu 'ixun ka aín bëchikë Péleg bëchiakëxa. ¹⁷ Usakin 'atankëx ka Éber cuatrocientos treinta baritia 'imi tsókin, xanu 'imainun bëbuokin bakë bëchipakëxa.

¹⁸ Pélegnën ka treinta baritiañu 'ixun ka Reú bëchiakëxa. ¹⁹ Usakin 'atankëx ka Péleg doscientos nueve baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun bakë bëchi-patëkëankëxa.

²⁰ Reú ax treinta 'imainun rabé baritiañu 'ixun ka Serug bëchia-këxa. ²¹ Usakin 'atankëx ka Reú doscientos siete baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun bakë bëchipatëkëankëxa.

²² Serug ax treinta baritiañu 'ixun ka Nahor bëchiakëxa. ²³ Usakin 'atankëx ka Serug doscientos baritia tsóakëxa, tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun bakë bëchipatëkëankëxa.

²⁴ Nahor ax veintinueve bari-tiañu 'ixun ka Téräh bëchiakëxa.

²⁵ Usakin 'atankëx ka Nahor ciento diecinueve baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun amiri-bishi bakë bëchipatëkëankëxa.

²⁶ Téräh ax setenta baritiañu 'ixun ka Abram, Nahor 'imainun Harán akama bakë bëchiakëxa.

Téradnën rëbúnkikama 'ia

²⁷ Ënë kamax ka Téradnën rëbúnkikama 'iakëxa, ax ka Abram, Nahor 'imainun Harán aín papa 'iakëxa. Harán ax ka Lotnën papa 'iakëxa, ²⁸ ax ka Ur kakë anu 'ikë Caldea me anuax aín papa Téräh 'isama pain 'ain ñuakëxa. Anuaxa bakëan me anuaxbi. ²⁹ Usa 'ain ka Abramnën aín xanu Sarai bimainun, Nahor anribi aín xanu Milcá biakëxa, ax ka Haránnën bëchikë 'imainun Iscá aín chira-bakë 'iakëxa. ³⁰ Usa 'ain ka Sarai ax tuakëma xanu 'aish tuáñuma 'iakëxa. ³¹ Usa 'ain ka Téräh ax Ur kakë ëma anuax Canaán kakë menu kuani kuankëxa, kuankin ka Abramkëñun aín xanu Sarai aín piaka akëñun aín xuta Lot a Buánkëxa. 'Aínbi ka Haram kakë ëma anu, bëbatankëx anu tsóti bërúakëxa. ³² Usai 'itankëx ka Téräh Harán kakë ëma anuax doscientos cinco baritia tsótankëx ñuakëxa.

Nukën 'Ibu Diosan Abram kakë uni kaisa

12 ¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun achúshi nètë 'ikëbëtan Abram kakëxa: min menuax ka kuantan, min aintsikama ëbiani

kamina ëné menuax kuantí 'ain, bëtsi menu kamina kuantí 'ain, 'ën mi ismimainun. ²Min rëbúnki kamabëtan kana achúshi ëma chaiira 'anuxun 'ain; 'anan kana upíokin sinánxunti 'ain, usakin 'aia iskin ka bëtsi unikaman a unikamax ka sinánñuira 'ianan kushiirabu 'ikë kix kiti 'ikën, mi kupín kana kamabi menu 'ikë unikama upitax bukunun upíokin sinánxunti 'ain. ³Uin kara mi upíokin 'akinia aribi kana 'ën upíokin sinánxunti 'ain, 'imainun kana uin kara mi 'atima oia aribi 'ënribi 'atima oti 'ain; mi kupí kana kamabi menu 'ikë unikama upíokin sinánxunti 'ain.

⁴Ësokian kakëx ka Abram Nukën 'Ibun kakësabi oi Harán kakë me anuax kuankëxa. Setenta 'imainun cinco baritiañu 'aish ka anuax chikíakëxa Canaán kakë me anu kuani. ⁵Kuankin ka aín xanu Sarai këñun aín piaka Lot buánkëxa, 'imainun ka aín ñuina aín ñukama 'imainun aín ñumëmikë unikama Harán kakë me anuxuan bikë akama buánkëxa. Buani kuanx ka Canaán menu bëbakëxa, ⁶bëbakiani kuani ka Abram a mekama inubiani kuanx Siquem, anua i chaiira nikë Moré kakë anu bëbakëxa. A menu ka cananeo unikamax tsóakëxa. ⁷A menuax ami mëraikin ka Nukën 'Ibun Abram kakëxa: Ëné me kana min rëbúnkikama 'inánti 'ain. Usakian kakëxun ka Abramñen achúshi anuxun Nukën 'Ibu asábi ka kixun kati maxax bukunrukin 'akëxa, anuaxa ami mërakë kupí.

⁸Usai 'itankëx ka anuax chikí-kiani kuanxun amiaxa bari urukë Betel kakë ëma au 'ikë niñu me anu xubusa okin aín chupa këxtú pëniankëxa. Betel kakë ëma ax ka amia bari kuabúkë au 'ikë 'iakëxa, 'imainun ka achúshi ëma. Ai kakë axribi amiaxa bari urukë au 'ikë 'iakëxa. A menuxun-ribi ka Abramñen anuxun Nukën 'Ibu rabiiti 'atankëxun rabiakëxa. ⁹Usakin 'atankëx anu pain 'itankëx ka munu 'ikiani kuani, Négueb kakë me ami kikiani kuankëxa.

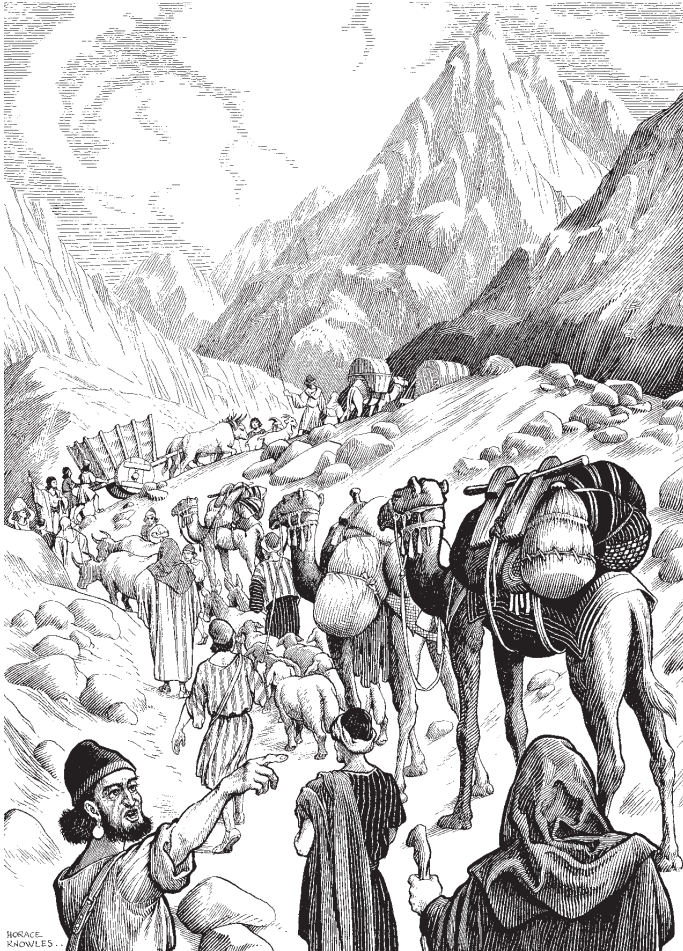
Abram Egipto kakë menu tsóti kuan

¹⁰Usa 'ain ka anua Abram tsótanbi a menu a piti ñu 'aimaira 'iakëxa, usa 'ain ka Abram a menuax 'itsama baritia ishi, Egipto menu anua a piti ñu 'ain anu tsóti kuankëxa, anua 'ikë me anua a piti ñu a nëtënu 'aimaira 'ain. ¹¹Usai kuani ka Egipto menu bëbai kuankin, ain xanu Sarai Abramñen kakëxa, ësokin: mi kamainun Ka kuat, mix kamina achúshi xanu upíra 'ën iskëx 'ain, ¹²usa 'ain ka egipcio unikamax mi isi kiti 'ikën: Ëné xanux ka ëné unín xanu 'ikën. Ësai kikin ka 'ë minun kuëenkin mi binxun 'akánti 'ikën. ¹³Usa 'ain kamina, 'ëx upí 'inun mix ismina 'ën chirabakë 'ai kixun kati 'ain.

¹⁴Usokin kabiani kuanx ka Abram Egipto menu bëbakëxa, bëbaia ka anu 'ikë unikaman aín xanu Sarai axa upíra xanu 'ikë isakëxa. ¹⁵Ismainun ka

Egiptonu 'ikë 'apu faraón an ñu mēēxunkē unikamanribi isakēxa, isiani ka anu ka achúshi xanu upíira uaxa kixun kai rikian-kēxa. Kakēxun ka aín unikama aín 'ikēnu bētánun kixun kakēxa kakēxun ka aín 'ikēnu. ¹⁶Usa iskin ka faraónën Sarai kupí, Abram upíokin 'akinkin 'inaishiakēxa

oveja, vaca 'imainun uni an ñu mēēxunti 'imainun xanu an ñu 'axúnti akama 'inánkin asno, 'imainun camello akamaribi 'inánkēxa. ¹⁷Aínbi ka Sarai kupí, Nukën 'Ibun faraón 'atimokin tēmēramiakēxa aín aintsikama kēñunbi 'anan kamabi unikamaribi 'insínmiakēxa. ¹⁸Usai 'ikin

Apu faraónën ain xanu Sara iskin Abram ñukama inaishia.

ka faraónën Abram kamiakëxa, kamikëxa aia ka kakëxa: ¿Usa kupín karamina ësokin 'ën 'an? ¿Usa kupín karamina min xanu 'ainbi ax ka 'ën xanuma 'ikë kixun 'ë kakëma 'ain? ¹⁹Mix kamina min chirabakë isa ax 'ikë kias kian, kikëbëtan kana 'ën xanu 'iti bian. Biaksi kana abë 'ikëma 'ain usa 'ain kamina buánti 'ain. ¿Mi 'inantë-kënmainun kamina bëríbi buánti 'ain! ²⁰Usakin Abram katankëxun ka faraónën aín unikama kakëxa, kamina Egipto me ënua Abram aín xanu 'imainun aín ñukama këñunbi kuantanun xuti 'ain.

Abram 'imainun Lot ënanan

13 ¹Usa 'ain ka Abramnën Egiptonuax chikíkin aín xanu, 'imainun kamabi aín ñu buani kuankëxa, kuanika amiribishi rikiani Négueb me 'ikë anubi kuantëkëankëxa. Kuankëbë ka aín piaka Lot axribi atubë kuankëxa. ²Abram ax ka 'iakëxa uni ñuñuira, usa 'aish ka kuri 'imainun manë uxua kuríkiñu 'ianan, 'itsaira aín ñuina 'araka-këñu 'iakëxa. ³Néguebnuax amiribishi munu 'ikiani kuantankëx ka Betel kakë ëma 'urama anu paian 'ikian Betelbëtan Ainën nëbëtsionkë anu 'iakëxa. ⁴A mex ka anu paian anuxun Nukën 'Ibu Dios rabiti maxá bukunrukin 'akë a 'iakëxa, anuxun ka Nukën 'Ibu rabiakëxa. ⁵Usa 'ain ka Lot axribi ñuñuira uni 'i aín kuku Abramsaribi 'aish, an ñu 'axúnti xanu xuntakukama, ovejakama

'imainun vacakama 'ianan, an ñu mëëxunkë unikamabëbi anu 'iakëxa; ⁶'ainbi ka anua atux 'ikë anu aín ñuina 'itsaira 'ain ñuina-kaman pasto piti sënënma 'iakëxa. Usa 'ain ka a rabëtax anu 'isama 'ain, ⁷an Abramnën vacakama bërúankë unikamabë Lotnën vaca an bërúankë unikama nishanani ubionankëxa. Usa 'ain ka a nëtë-kaman, cananeo 'imainun ferezeo unikamax pain anu tsókë 'iakëxa.

⁸Usa 'ain ka Abramnën achúshi nëtën aín xukénan bëchikë Lot ësokin kakëxa: Mix kamina 'ën 'aintsi 'ibu 'ain, usa 'ain kananuna nu rabé upiti nuibananti 'ain, usaribiti ka an nun ñuina bërúankë unikama nishananima nuibananti 'ikën. ⁹Usa 'ain kamina min kuënxun uimiu karamina 'iti 'ain kixun me bariti 'ain. Usa 'ain kamina 'ëbë 'ima amo kuanti 'ain. Mixmi aín tsipumi kuankëbë kana 'ëx aín rëbumi kuanti 'ain, mixmi aín rëbumi kuankëbë kana 'ëx aín tsipumi kuanti 'ain. ¹⁰Usakian Abramnën kakëxun ka Lotnën me upí anu 'iisa Jordán kakë baka 'urama anua 'umpax 'itsaira 'ikë a isakëxa, iskin ka Sóar 'urama 'ikë ëma chukúma aribi isakëxa, usa 'ain ka a menu 'itsaira 'umpax 'imainun naësa me chaira 'ikë isakëxa. Ax ka Egipto me iskësa 'iakëxa. (Ënëx ka Nukën 'Ibun Sodoma 'imainun Gomorra ëma këñutisama pain 'ain 'iakëxa.) ¹¹Usa 'ain ka Lotnën kamabi Jordán kakë baka anu 'ikë me sapan kaisakëxa, anuax ka anua

'ikë anuax amiaxa bari urukë ami kikiani kuankëxa. Usai 'ika Abram 'imainun Lot ënanankëxa. ¹²Usa 'ain ka Abram axa Canaán kakë me anubi bërúmainun, Lot ax me sapan amia 'ikë ëmakama Sodoma 'imainun Gomorra a 'urama tsóti kuankëxa, ¹³anuxun ka kamabi unin 'atima 'ixun 'aisamairai Nukën 'Ibumi 'uchakin bëtsi bëtsi ñu akëxa.

¹⁴Usaia anuax Lot kuankë 'ain ka a basikëbëtan Nukën 'Ibun Abram kakëxa: Anumi 'ikë ënuxunbi kamina upíokin aín tsipumia isanan aín rëbumiokin isti 'ain, isanan kamina amiaxa bari urukë amia isanan amia bari kuabúkë amiaribi isti 'ain; ¹⁵'ën kana kamabi me min iskë ënëkama mi 'inánti 'ain, ax ka minan 'ianan xëñibua 'aínbi min rëbúnki kamanan 'iti 'ikën. ¹⁶'Ën kana min rëbúnkikama 'aisamaira menu 'ikë masin bërusa 'inun 'imiti 'ain. Usa 'aish ka masi bëru tupuntisama usaribi 'iti 'ikën, 'ianan ka tupuntisamaira min rëbúnkikama 'iti 'ikën. ¹⁷Usa 'ain kamina bërí nirukiani kuanxun 'ën mi 'inánuxun kakë me a pain isi kuantí 'ain, iskin kamina aín chaxké 'imainun aín pampa, akama pain isikuanti 'ain akama kana mi 'inánti 'ain! ¹⁸Usa 'ain ka Abram anua 'ikë anuax aín ñukama mëniobiani niñu me Mamré kakë uni ainan 'ain Hebrón kakë ëma 'urama 'ikë anu 'i kuankëxa. Anuxun maxax bukunrukin 'atankëxun Nukën 'Ibu rabiakëxa.

Abramnën Lot buánkankëbi bitëkëan bana

14 ¹Usa 'ain ka a nëtë-kaman Amrafel ax Sinar kakë me anu 'apu 'iakëxa, Arioc axribi ka Elasar kakë me anu 'apu 'iakëxa, Quedorlaómer axribi ka Elam kakë me anu 'apu 'iakëxa, 'imainun ka Tidal axribi Goím kakë me anu 'apu 'iakëxa. ²Ënë 'apukamax ka 'apu Bera, Sodoma kakë ëmanu 'ikë abë 'akanankëxa, abë 'ianan ka 'apu Birsá Gomorra kakë ëmanu 'ikë abë 'ianan, ka 'apu itsi Sinab Admá kakë ëmanu 'ikë 'apu abë 'ianan, Seméber kakë 'apu Seboím kakë ëmanu 'ikë 'imainun, 'apu itsi axa Bela kakë ëmanu 'ikë abëribi 'akanankëxa, a ëmabi ka Sóar kakinribi anëakëxa. ³Ënë mapai achúshi 'apukaman ka aín suntárukama Sidim kakë me sapan anu timéakëxa, anu ka parúmpapa bamakë kakë ax 'iakëxa. ⁴Itsá baritia 'inúkë 'ain ka 'apu Quedorlaómer an mapai rabé 'imainun rabé baritia, anun an kuëenkësa okin ñu 'anun 'amiakëxa, 'aínbi ka bari achúshi 'irutëkënkë anun mapai achúshi 'apu kaman a 'apubë 'akánanti sinánkëxa. ⁵Usakin sinántakëx ka baritia itsi 'irukëbë, Quedorlaómer 'apu 'imainun 'apu raíri abëa 'akianankë kamabë kanankiani anua Astarot Carnaim me 'ikë anu kuankëxa, kuanxun ka anu 'ixun refaítakama a pain 'atan-këxun; zuzita kamaribi, Ham kakë menuxun 'anan emitas kamaribi,

Savé-quiriataim menuxun 'akëxa, ⁶'anan ka 'akánanti 'unairakëkamariabi abë 'akanankin abámi-kin Seír me anu 'ikë bashikama anubi nuibiankin 'akëxa, usakian 'akëxa kuania ka me anua El-Parán 'ikë anubi, nuibiankin 'akëxa, ax ka anu uni 'ikëma me a rapasu 'iakëxa. ⁷Usokin 'atankëx baitsin amirbishi utëkënkín ka Quedorlaómer 'imainun aín suntárukama, 'imainun abëa kuankë 'apu raíri akamabë En-Mispat, 'ikëbia Cadés kakë anu bëbakëxa, bëbakiani kuankin ka añu kara bainua mëräia abi 'atimonan këñuakëxa, usokin 'anan ka kuankinshi anu 'ikë amalecita aribi 'akëxa, 'anan ka amorreo-kamaribi raíri ëmakama 'akësa-ribi okin 'abiani kuankëxa, ax ka Hasesón-tamar me 'ikë anu 'iakëxa.

⁸Usa 'ain ka Sodoma, Gomorra, Admá, Seboím, 'imainun Belanu 'ikë 'apukama ax me sapan Sidim kakë anuax 'akanani kuankëxa. ⁹Anuax ka ënë mapai achúshi 'apukama Quedorlaómer Amrafel 'imainun Arioc abë 'akanankëxa, ënë rabé 'imainun rabé 'apukamax ka Elam, Goím, Sinar 'imainun Elasar a ëma kamanu 'ikë 'iakëxa. ¹⁰Kamabi Sidim kakë me sapan anu ka chua me pëan pëánkikë anubia unia 'iakëxa, usa 'ain ka Sodoma 'imainun Gomorranu 'ikë 'apu 'akanankënuax 'iakëti kuaníbi anu nanëakëxa. Usai 'imainun ka raíri 'apukamax ninu abákëxa. ¹¹Usa 'ain

ka rabé 'imainun rabé 'apun suntárukaman Sodoma 'imainun Gomorra kakë ëma rabé, anu atsíntankëxun anu 'ikë unikaman ñu aín piti, ain ñu kupíkë aín 'arakakë ñukama këñunbi kamabi bitankëxun aín nëtënu anu 'ikë unikama këñunbi buánkëxa. ¹²Usa 'ain ka Sodoma kakë ëmanu 'ikë Abramnën, xukënan bëchikë Lot axribi anu 'iakëxa, 'ikëbi ka aribi aín ñukama 'imainun an 'arakakë ñuinakama këñunbi ñatanbiankin buánkankëxa. ¹³Usakian 'akëbë ka uni achúshi abákëxa, abaxun ka usaía 'ikë Abram hebreo uni a ñuixuankëxa, ax ka uni achúshi Mamré aín menu tsókë 'iakëxa, a unix ka amorreo unibu 'iakëxa, Mamré ax ka Escol 'imainun Aner aín xukén 'iakëxa, usa 'aish ka a unikamax Abrambë nuibanankë 'iakëxa.

¹⁴Usakian aín piaka ñatanbiankin buánkë ka Abramnën kuakëxa, kuabiani kuaxun ka aín xubunuax bakëntankëx kanikë unikama a 'imainun an ñu mëëxunkë aín unikama amira sinánkë akama timëakëxa, timëkëx ka trescientos dieciocho a unikama 'iakëxa, usakian timë-tankëx ka Abram ain unikama timëbiantankëx 'apukama nui Dan kakë ëma sënënkë anu bëbakëxa. ¹⁵Anu bëbax ñantabukëbëtan ka Abramnën aín unikamabëtan atun sinánkënumashi ratukinshi anu bukukë ami bëbarukin 'akëxa, abë 'akanankin ka a 'apukama abámikin Hobá anu sënën 'akëxa,

ax ka Damasco ëma aín tsipumi 'ikë au 'iakëxa, ¹⁶usokin 'akëxa 'apukama abákëbëtan atun buánkë kamabi ñukama biakëxa. Usakin bianan ka Abramnën 'ain xukënan bëchikë Lot ain ñukama 'ain ñukamabi biakëxa, bianan ka xanukama bianan raíri unikama-ribi biakëxa.

**Melquisedecnën 'upiokin
Abram sinánxuan**

¹⁷Usokin 'atankëx ka Abram amiribishi utëkëankëxa, Quedor-laómer kakë 'apu akëñun raíri 'apukama abëa 'ikë akamakëñunbi 'abëtsinia ka Sodomanu 'ikë 'apu an upiokin biakëxa, Savé kakë me sapan anuxun biakëxa, a mex ka 'apukaman me kakë 'iakëxa. ¹⁸'Imainun ka bëtsi 'apu Melquisedec, kakë 'apu Salem ëmanu 'ikë anribi biakëxa, ax ka sacerdote Nukën 'Ibu Dios an kamabi ñu unio kushiira naí manámi 'ikë aín uni 'iakëxa, an ka pán këñun vino 'inánkin.

¹⁹Upiokin sinánxunkin Abram ësokin kakëxa:

Mi ka Nukën 'Ibu Dios naí manámi 'ikë an naí 'imainun mekama unio an 'upiokin sinánxunti 'ikën;

²⁰'ianan ka Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñu an mi, abëmi 'akanankë unikama 'anun 'amikë ax 'upiokin rabikë 'iti 'ikën.

Usakian Melquisedecnën kakëxun ka Abramnën an bibiankin buánkë ñukama raíri 'inánkëxa.

²¹'Inánkëxunbi ka Sodomanu 'ikë 'apun Abram kakëxa:

—Unikama ashi 'ë 'inánan kamina min bikë raíri ñukamabi buánti 'ain.

²²Usokin kakëxunbi ka Abramnën ësokin kakëxa:

—'Ën kana ësokin kana 'anuxun 'ai kixun Nukën 'Ibu kushiira an naíkëñun me unio a kan, ²³'ën kana uisa min ñubi bikin ñuman chamarabi bianan, anúnmi tsitë-kërëkikë abi anun 'ën taxaka təkërekati bitsiman, mixmi uínsaranbi min ismina 'ë ñuñuira 'imian kiox kitima kupín. ²⁴'Ën kana añu ñubi 'ënan 'iti bitsiman, usa 'ain ka 'ëx abë kuankë unikama atun pikë ax kuni 'ásabi 'iti 'ikën. Usa 'ain ka ax 'ëbë kuankë unikama Aner, Escol 'imainun Manré, akaman ainan 'inun ñu biti 'ikën, ësakin ka Abramnën Sodomanu 'ikë 'apu kakëxa.

**Nukën 'Ibu Diosan Abram
achúshi ain bëchikë
'inánxun ka bana**

15 ¹Ënë ñukama 'atankëxa 'inúkë 'ain ka Nukën 'Ibun Abram namákin iskësokian isia kakëxa:

—Kamina rakuétima 'ain Abram, 'ëx kana an mi bërúankë a 'ain. Min biti ñu ax ka chaiira 'inuxun 'aia. ²⁻³'Aínbi ka Abramnën kakëxa:

—'Ën 'Ibu 'imainun 'ën Dios, çuisa karana minmi ñu 'inánkëxun, ñankáishibi bixun 'ati 'ain, minbi kamina 'ëx kana achúshi bëchikëñumabi 'ai kixun 'unanin

minbi kamina achúshi béchikébi 'è 'inankéma 'ain? Usa 'ain ka kamabi 'èn ñukama an biti Eliézer Damasconu 'iké uni 'èn kanioké, an 'èx ñukébétan 'èn kasunania ñukama biti 'ikén. ⁴Èsokin kakèxun ka Nukén 'Ibun kakèxa:

—Èsakin min béchikénénbi ka mix ñukébétan min ñukamabi biti 'ikén, bëtsi unin ka min ñu bitima 'ikén.

⁵Usokin katankèxun ka Nukén 'Ibun Abram éman, buánxun èsokin kakèxa:

—Upiokin ka naí manámia 'ispa-kama is, iskin kamina min tupuntisa 'iké tupunti 'ain. Usaribi ka min rëbúnkinèx tupuntisamaira 'itsaira 'iti 'iké kixun kakèxa.

⁶Usakian kakèxun ka Abramnén usa ka asérami Nukén 'Ibu 'iké kixun sinánkèxa, sinánkébè ka ax 'èx kikésabiokin ka 'aia kixun ami sinánkèxa.

⁷Èsakinribi ka kakèxa:

—'Èx kana min 'Ibu 'ain; usa 'ixun kana 'èn mi Ur kaké me anua caldeo unibu tsóké anua chikiankén, èné me xénibua 'ainbi minanbi 'inun 'inánxun.

⁸—Kakèxunbi, ka Abramnén èsokin kakèxa, 'èn 'Ibu 'imainun 'èn Dios ¿Uisakin karana asérami ka 'ènan èné me 'iké kixun 'èn 'unánti 'ain? —kixun ka Abramnén kakèxa.

⁹Imainun ka Nukén 'Ibu Diosan kakèxa:

—'È kamina vaca xanu béri kaniké achúshi bëxúnti 'ain, bënan kamina achúshi cabra

'imainun achúshi carnero, rabé 'imainun achúshi baritiañu káusun bëti 'ain, achúshi achúshi 'imainun kamina ñumakuru béri kaniké achúshiribi bënan rabétax niké numakuru bëti 'ain.

¹⁰Usakian kakèxun ka Abramnén a ñuinakama Dios bëxúankèxa, bëxun ka panárabé okin tukaxun amo rabébi bëtsi bëmánon buküankèxa; 'anan ka ñuina pèchiñu rabé a tukakinma usabi nankèxa.

¹¹Usakin 'atankèxuan buküanbi ka an bamaké ñuina piké xètèkama ñuinanén nami pikatsi kixun manánxun ubakèxa, ubax anu këñubutia ka Abramnén 'ibiankèxa.

¹²Usakian a ñukama 'akébèa ñantabuan ka a imé Abram 'aimai rëti 'uxakèxa. Usai 'uxkènkébi ka achúshi chaiira bëánkibuké an bëararakèxa usakin 'akèx ka 'aisamairai rakuéakèxa. ¹³Usai rakuéti ka Nukén 'Ibun kakèxa:

—Min kamina 'unánti 'ain, min rëbúnkikamax ka aín menu tsótima bëtsi menu tsónxun 'aia, 'imainun ka anuxun 'aisamaira okin ñumémiké 'inuxun 'aia, 'imainun ka 'aisamaira okin 'atima oké 'iti 'ikén, cuatrocientos baritia sënëntamainun. ¹⁴'Ainbi kana 'ènríbi a émanu 'iké unikama an atu bëtsi bëtsi okin tèmëramiké aríbi 'atima okin tëraminuxun 'ain, usakin 'aké 'ain ka min rëbúnki kamax 'aisamaira ñuñu 'aish chikinuxun 'aia. ¹⁵Mix kamina 'itsa baritia tsóti kuènnuxun 'ain, usai 'itankèx kamina xénira 'aish ñuti 'ain, ñutankèx

kamina min rara kamabë timéti kuantí 'ain. ¹⁶Usai cuatrocientos baritia tsótankëx ka min bëchikënën bëchikë min xuta aín bëchikënën bëchikë akamax ka min rëbúnki 'aish amiribishi ënë menu utëkënxun 'aia, usa 'aínbi ka anun 'ën amorreo unikama aín 'ucha kupín 'atima oti nëtë 'isama pain 'ikën.

¹⁷Usai ñantabukë a imé ka Abramnën isakëxa, achúshi ñute chaiira xanuxuan me 'akë usa anuaxa 'aisamaira kuin chikitia isanan ka achúshi tsi rëkirukësa axa ñuina nami tukapaxun nankë nëbétsinën inutia isakëxa. ¹⁸Usa 'ain ka a nëtënbi Nukën 'Ibun Abrambëtan achúshi ñu 'akin kakëxa:

—Ënë mekama kana min rëbúnkikama 'inánti 'ain, Egipto bakamiaxa ukë me anuax 'imainun baka chaiira Éufrates kakë anu sënénbi kana 'inánti 'ain. ¹⁹Ax ka quenitakaman me 'ikën, 'imainun ka quenizitakama, cadmoneokama, ²⁰hititakama, ferezeokama, refaítakaman me, ²¹amorreo-kama, cananeokama, gergeseokama 'imainun jebuseokama ënë unikaman me kana mi 'inánti 'ain.

Abramnën aín ñu mëmikä xanu Agarmi bëchia

16 ¹Sarai an ka aín bënë Abram tuaxunkëma pain 'iakëxa, usa 'aínbi ka achúshi xanu Agar kakë egipcia an ñu 'axúnti bënë 'iakëxa. ²Usa 'ain ka aín xanu Sarainën Abram kakëxa:

—Ka kuat, Nukën 'Ibun ka 'ëx tuáñu 'iti kuëënima, usa 'ain kamina an nu ñu 'axunkë xanu Agar abë 'iti 'ain, usa 'ain sapi ka an tuakëx aín tuákama ax 'ën tuása 'iti 'ikën. Ësokian kakëxun ka Abramnën aín xanu Sarai asábi ka kixun kakëxa.

³Usakin katankëxun ka Sarainën an ñu 'axunkë egipcia xanu Agar a bëtankëxun Abram aín xanu 'inun 'inánkëxa, usakin ka mapai rabé bari Canaán menu tsókë 'ixun 'akëxa. ⁴Usa 'ain ka Abram an ñu 'axunkë xanu Agar abë 'iakëxa, usai 'iax ka tuuakëxa; 'aínbi ka tukin tankin Sarai an ñu mëmikë a istisamatani ami nishakëxa. ⁵Usai ami nishia 'unánkin ka Sarainën aín bënë Abram kakëxa:

—¡Min 'ucha kupí ka Agarnën 'ë 'atima okin isia! 'Ënbi kana min xanua 'inun mi 'inan, usa 'aínbi ka bërí achúshi tuáñu 'ikuani 'ësamaira 'isatania. Usa 'ain ka Nukën 'Ibux kiti 'ikën uix kara 'uchaxa kixun nu kati 'ikën. ⁶Kia ka Abramnën kakëxa:

—Ka kuat, an mi ñu 'axunkë xanu ax ka min mëkënu 'ikën; usa 'ain kamina uisakin karamina 'aisatani usokin min 'ati 'ain.

Usakian kakëxun ka Sarainën amixuatani nishkin an ñu 'axunkë xanu Agar 'itsaira 'atimokëxa, 'atimokëx ka Agar abákëxa. ⁷Abákë ka Nukën 'Ibun ángel achúshinën anu uni 'ikëma menuxun mërakëxa, ax ka aín rëbumi kakín anëké me anu kuantí bai rapasu 'umpax upíira

'ikë anu 'iakëxa, ⁸ anua mërakin ka ñukákëxa:

—Agar, mix kamina Sarainën ñu mëëmikë aín, çuinuax kaina aín, 'imainun kaina uinu kuanin?

—'Ëx kana an 'ë ñumëmikë xanu Sarai anuax abatin —kixun ka an kakëxa. ⁹ Usokian kakëxun ka Nukën 'Ibun ángelnën ësokin kakëxa:

—Kamina amiribishi kuantëkëti 'ain ami ñu mëëxunkë xanu anubi kuanxun, kamina an mi kakë-sabiokin kamabi ñu mëëxunti 'ain.

¹⁰ Katankëxun ka Nukën

'Ibun ángelnën ësokinribi kakëxa:

Min rëbúnkinëx ka

'aisamaira 'inun 'uakamë

'ëoti 'ikën,

usa 'ikë ka uínbi tupuntima 'ikën.

¹¹ A mi tuukë ënëx ka achúshi bëbu tuá 'ikën,

usa 'ain kamina

bakëntankëxun Ismael

kakin anëti 'ain,

Nukën 'Ibun ka mix tëmërai

uin kara 'ë 'akinti 'ikë ki ax nuibakati nitsia isaxa.

¹² Min tuakëx ka bana kuakëma 'aish achúshi burro raëkëmasa 'inuxun 'aia;

usa 'aish ka kamabi unimi

nishti 'ikën, 'imainun

ka kamabi uníxribi ami

nishti 'ikën;

usa 'aínbi ka aín

aíntsikaman 'ura xuisa

tankëxi atubëbi 'iti 'ikën.

¹³ Usa 'ain ka Agar Nukën

'Ibubë banatankëx abi kiakëxa, kikin anëkin ka Diosan ka 'ë isia kikin anëakëxa, usa 'ain kana bëríbi Diosan 'ë iskëxbi ñukëma pain tsoti 'ain.

¹⁴ Usa 'ain ka anua 'umpax upíira 'ikë kini ax ësokin anëké 'ikën: 'Umpax upíira ñutima oi tsókë an 'ë iskë ainan ka a 'umpax 'ikën. Ax ka Cadés 'imainun

Béred kakë ëma an nëbëtsi okin bëarakë 'iakëxa.

¹⁵ Usakian ángelnën kakëx ka Agar amiribishi an ñu mëëmikë xanu Sarai anu kuantëankëxa, kuantankëx ka anuax Agar aín rëkuén tuá bakéankëxa, bakënkë ka Abramnën aín bëchikë Ismael kakin anëakëxa. ¹⁶ Abram ochenta 'imainun seis baritiañu 'ain ka aín bëchikë Ismael bakéankëxa.

**Nukën 'Ibu Diosan abë
mëníonanti sinánxun Abram
'unántiorakanun kixun ka**

17 ¹ Usa 'ain ka Abram axa noventa 'imainun nueve baritiañu 'ikë, Nukën 'Ibun amiribishi ami mërátëkëkin ësokin kakëxa:

—'Ëx kana min 'Ibu Dios kamabi kushiñuira a 'ain, usa 'ain kamina 'ëx kuënkësabi 'oishi tsóanan 'ëx kikësabiokin kamabi ñu 'ati 'ain, ² 'imainun kana 'ën achúshi ñu mibëtan 'ati 'ain: 'anan kana 'ën min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'i 'uákamë 'ëonun 'imiti

'ain, kixun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa. ³Usakian Nukën 'Ibu Diosan kakëx ka Abram rantin puruni aín bëmánanën me tikai tsóbuakëxa usai 'iaka kakëxa:

⁴—Ënë ñu kana mibëtan 'ain kamina kuati 'ain: Mix kamina 'aisamaira bëtsi bëtsi ëmanu 'ikë unikaman rara 'inuxun 'ain, ⁵'imainun kamina bërí Abram kakin anëkë 'itima 'ain. Usa 'ain ka min anë bërí 'ia Abraham, 'ën kana mi bëtsi bëtsi ëmanu 'ikë unikaman rara 'iminun 'ain. ⁶'Ën kana min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'inun 'iminun 'ain; min rëbúnki raírinëx ka 'apu bëtsi bëtsi ëmanu 'inuxun 'aia. ⁷'Ën kana achúshi ñu mibëtan 'ain 'imainun kana min rëbúnki kamabëtanribi 'anuxun 'ain, usa 'ain kana 'ëx min Dios xëníbua 'aínbi 'iti 'ain, 'ianan kana atun Diosribi 'inuxun 'ain. ⁸Mi 'imainun min rëbúnkikama kana kamabi Canaán me anumi bërí tsókë ënë 'inánti 'ain, ax ka min rëbúnki kamaxa xëníbua 'aínbi anu tsóti 'ikë 'imainun kana 'ëx atun Dios 'iti 'ain.

⁹Katankëxun ka ësokinribi, Nukën 'Ibu Diosan Abraham kakëxa:

—'Aínbi kamina min, achúshi ñu 'ën mibëtan 'akë ax kikësabiokin 'ati 'ain, 'imainun ka kamabi min rëbúnki kamanribi ax kikësaiibi 'iti 'ikën. ¹⁰'Ënëx ka mitsubëtan 'ën 'akë achúshi ñu 'ikën, usa 'ain ka min rëbúnki kamanribi 'ëx kikësokinbi 'ati 'ikën: usa 'ain ka kamabi

unikama mitsubë 'ikë atux aín nëtokë ñu rëbu tëai 'unantiorakakë 'iti 'ikën. ¹¹'Unántiorakakin kamina aín nëtokë ñu rëbu aín maxaka 'ikë a tëati 'ain, ënëx ka 'ën mibëtan 'akë achúshi ñu a 'unánti 'ikën, ësokin 'akin kamina 'unánti 'ain nun kananuna achúshi ñu 'a kixun. ¹²Bërími ësokin 'akë ënuxun, kamina kamabi uni mix abë 'ikë unikaman bëchikënëxa bëbu tuá bakënia mapai achúshi 'imainun rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan aín nëtokë ñu rëbu ain maxaka tëati 'ain, min ñu mëëxunkë uni 'imainun min kuríkinënbimi bëtsi menua marukë bëtsi unibi ka aín nëtokë ñu rëbu tëakë 'iti 'ikën. ¹³'Ëx kikësabiokin kamina 'unánti okin bëtsi 'akësa 'akësaribi okin aín nëtokë ñu maxaka 'ën mi kakësabiokin 'ati 'ain. Usakinmi 'ën mibëtan 'akë achúshi ñu ax ka mitsun naminu 'unántiokë 'iti 'ikën, usa 'ain ka mitsun 'ëbëtan achúshi ñu 'akë ax këñútimoi 'iti 'ikën. ¹⁴'Aínbi ka uix kara 'unántiorakaisama tania ax mitsunua chikínkë 'iti 'ikën, 'ën achúshi ñu 'akë a bana kikësokin 'aisama tankë kupí.

¹⁵Usakin katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ësokinribi Abraham kakëxa:

—Bërí ka min xanu ax Sarai kakin anëkë 'itima 'ikën. Aín anë ka bërí Sara kakin anëkë 'iti 'ikën. ¹⁶'Ën kana upíokin sinánxunin, usa 'ain kana achúshi tuá mi 'axúnun 'imiti 'ain. 'Ën upíokin sinánxunkëx ka kamabi

menu 'ikë unikama aín rëbúnki 'iti 'ikën. 'Imainun ka aín rëbúnkinëx kamabi menu 'ikë unikaman 'apu 'inuxun 'aia, kixun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa.

¹⁷Usakian Nukën 'Ibu Diosan kakëx ka Abraham rantipuruni memi bëtiki tsóbuti, ësokín sinani kuaiakëxa: ¿Achúshi unin kara cien baritiañu 'ixun bëchiti 'ik? ¿'Imainun kara Saran noventa baritiañu 'ixun achúshi tuá 'ati 'ik? Ësakin ka Abrahamnën sinánkëxa. ¹⁸Usakin sinánkin ka Nukën 'Ibu Dios kakëxa:

—¡Usa 'ain sapi ka, Ismaelnën rëbúnkikama atux upitax tsóti 'ikën!

¹⁹Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:

—'Ën mi kakë ax ka ësakin mi kakë 'iaxa min xanu Sara ax ka achúshi bëbu tuá bakënti 'ikën, bakënia kamina min a tuá Isaac kakín anëti 'ain. Abëtan kana 'ën achúshi ñu asérabi 'ati 'ain, ax ka xëñibua 'aínbia sinánun aín rëbúnki kamabëtan 'akë 'iti 'ikën. ²⁰Ësokín katankëxun ka aín bëchikë Ismael ñuikinribi ësakin kakëxa, 'ën kana min bana kuan, usa 'ain kana upíokín sinánxunuxun 'ain; 'imainun kana 'aisamaira aín bëchikë 'inun 'imiti 'ain usa 'ain ka aín rëbúnkinëx 'uakamë 'ëoti 'ikën. 'Imainun ka Ismael ax mapai rabé 'imainun rabé 'apukaman kushiira aín papa 'iti 'ikën, 'imainun kana an achúshi ëma chaiira cha 'anun 'amiti 'ain. ²¹'Aínbi ka 'ën achúshi

ñu mibëtan 'akë ax min bëchikë Isaac min xanu Sara ënuax achúshi baritia 'ikëbë anun 'iti nëtë 'ikëbë bakënkëbë 'ën 'akë ñu ax anubi 'iti 'ikën. ²²Usai abë banatankëxun Abraham ëbiani ka Nukën 'Ibu Dios anuax kuankëxa.

²³Usai Nukën 'Ibu Dios abë banatankëx sënënkiani kuankë 'ain ka a nëtënbí Abrahamnën aín bëchikë Ismael, aín nëtokë ñu maxaka tëakin 'unántiokëxa, 'anan ka kamabi unikama an ñu mëëxunkë aín xubunuaxa bakënkë akama 'imainun aín kuríkinënbí marukë. Unikama aribi unántiokín aín nëtokë ñu rëbu tëaxuankëxa. Usakin 'akin ka kamabi uni abëa 'ikë atun xubunu 'ixuan an ñu mëëxunkë akamaribi aín nëtokë ñu maxaka tëaxunkín 'unántiokëxa, Nukën 'Ibu Diosan usakin 'anun kakë-sabiokín ka 'akëxa. ²⁴⁻²⁵A nëtëkaman usokín 'ai ka Abraham ax noventa 'imainun nueve baritiañu 'iakëxa, 'imainun ka aín bëchikë Ismael ax bërí kani trece baritiañu 'iakëxa, a nëtën ka aín nëtokë ñu maxaka 'unántiokín tëakë 'iakëxa. ²⁶A nëtënbíka Abraham 'imainun aín bëchikë Ismaelnëx usai 'itia kakë, usaíbi 'iakëxa usa 'aish ka a nëtënbí aín nëtokë ñu maxaka tëai 'unántiorakakëxa, ²⁷usai 'ikin ka Abrahamnën kamabi unikama abë 'ikë 'imainun aín xubunuxua an ñu mëëxunkë unikama a këñun aín xubunuaxa bakënkë 'imainun bëtsi menua aín kuríkinënbí marukë akamabi 'akëxa.

**Nukën 'Ibu Diosan
achúshi bëchikë
'inánuxun Abraham ká**

18 ¹Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Abrahammi anua Mamré kakë uni aín me ni 'ikë anuax mërakëxa, mërmainun ka Abraham bari xamaruti 'urama 'ain aín chupa këxtú xubusa okin 'akë aín xëkuë rapasu, tsókë 'iakëxa. ²Tsóxunbi ka Abrahamnën rabé 'imainun achúshi uni a bétánain nikë isakëxa. Isi bënëtishi nirukin bitsi ka aín bëmánanën me titatankëx, ³nirukin ka kakëxa:

—'Ën kana mi kain kamina bënëkiani kuantima 'ain 'ën 'ibu. ⁴Mitsux mi kuënkëbëtan kana 'ën 'umpax bëxunun kati 'ain, anun tachukatankëxmi in tupéonkë têmú chukúmashi tantikanun. ⁵Bërí kamina 'unanin uinu kara an mi 'akinti 'ia kixun, usa 'ain kana mitsun piti bëxúnti 'ain, bëia pitankëx kamina pibiani kuantí 'ain.

Ësokin kakëxun, ka a unikaman —asabika kananuna kafnti 'ain —kixun atun kakëxa. ⁶Usakian kakëx ka Abraham aín chupa këxtú xubusa okían 'akë anu atsfankëxa atsfínkin ka Sara kakëxa:

—¡Bënëkinshi! Kamina trigo putuakë upíira veinte kilo bitankëxun pán 'ati 'ain. ⁷Usakin aín xanu kabiani ka Abraham abákiani anua aín vaca 'ikë anu, anua ka vaca bërí kanikë kaískin

bitankëxun aín uni achúshi 'inánkëxa, 'inánkëxun ka an bënëkinshi piti 'akëxa. ⁸Usakian vaca bëna piti 'amainun ka Abrahamnën vaca xuma mëtuaikin 'akë a 'imainun aín xuma aribi kara 'ati 'ikë kixun ñukákëxa, usakian atun pimainun ka a 'uramaxun añu ñuribi kara kuëñia aribi 'inánuxun kaíankëxa, kainkëxun ka i achúshi nikë têmúxun piakëxa.

⁹Usakin pitankëx sënëkin ka a isia kuankë unikama achúshinën Abraham ñukákëxa:

—¿Uinu kara min xanu Sara 'ik? Kakëxun ka kakëxa ka —anu 'ëx 'ikë chupa këxtú xubusa okin 'akë anu 'ikën —kixun ka kakëxa.

¹⁰Usakian kakëxun ka a isia ukë uni achúshinën kakëxa:

—Mi istékëni kana bëtsi bari 'ikëbë utékënti 'ain 'imainun ka min xanu Sara ax achúshi tuáñu 'iti 'ikën. Usakian kaia ka Saran kamabi banakama kuakëxa, ax anu 'ikë aín xubu xëkuë 'urama anuaxa banaia. ¹¹Usa 'aínbi ka Abraham ax uni apan kaniakékë 'imainun ka aín xanu Sara axribi xanu apan kaniakékë 'iakëxa usa 'aish ka Sara bërámabi aín pëi machakë sënënkë 'iakëxa. ¹²Usa 'ain ka Saran a ñuia kia kuati aín kuaikë a tënëibi kuëpunchinibi kuëmumëkin tënëakëxa: ¿Uisax karana 'ëx usai 'iti 'ain? 'ën bënë 'imainun 'ëx kana bërí kaniakékë apan 'ain.

¹³Usai 'ia 'unánkin ka Nukën 'Ibun Abraham kakëxa:

—¿Uisa kupín kara Sara kuain? ¿an kara xënira 'aish kana

tuáñu 'iti 'ain kixun sinanimin?
¹⁴ ¿Nukën 'Ibun 'akasmati ñu kara
 'aíma 'ik? bëtsi bari 'irukëbë kana
 'ëx mi istëkëni uti 'ain, 'imainun
 ka Sara achúshi tuáñu 'iti 'ikën
 kixun ka kakëxa. ¹⁵ Èsai kia kuati
 ka Sara rakuéti 'ëx kana kuaikëma
 'ain kixun kisatankëxa: Usa 'ain ka
 ësai kiakëxa:

—'Èx kana kuaikëma 'ain. 'Aínbi
 ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—'Èn kana mix kuaia isan.

**Abrahamnën Sodoma
 kakë ëma kupín Nukën
 'Ibu Dios ñuká**

¹⁶ Usa 'ain ka a isia kuankë
 unikama ax nirukiani kuani
 Sodoma kakë ami kikiani kuan-
 këxa. Kuankëbë ka Abrahamnën
 buánxun xuti axribi kuankëxa.
¹⁷ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun sinán-
 këxa: “Kana Abraham kati 'ain
 añu karana 'ai kuani kixun, ¹⁸ ax
 ka kamabi unin chaitiokë 'aish
 achúshi ëma chaiira 'imainun
 kushiira 'iti 'ikën. 'Èn kana a
 kupín kamabi menu 'ikë ëmaka-
 manu 'ikë unikama upíokin sínán-
 xunti 'ai kixun kana kan. ¹⁹ 'Èn
 kana mi kaísan usa 'ain kamina
 min bëchikëkama 'inánan, min
 rëbúnkikama mi 'unánmikë bana
 upíokin kuakin 'unánkin uinu
 'ikëx kara 'aisa 'imainun upí 'ikë
 a 'ati 'ikën, usakin 'akëbëtan
 kana 'ën usakin 'axunuxun kakë
 usakinbi 'axúnti 'ain.” ²⁰ Èsakin ka
 Nukën 'Ibun kakëxa:

—Èsai ka Sodoma 'imainun
 Gomorra ëmanu 'ikë unikama

ñui uni kia, atux 'atima ñuira 'ai
 'uchakë, ax ka 'ucha chaiira 'ikën,
²¹ usa 'ain kana bërí anu kuantu
 'ain, asérabí kana atun 'ucha
 chaiira 'imainun 'atimañuira 'aia
 kixuan ñuia kuan. Usa 'ain kana
 asérabí kara unin ñuia kuakë ax
 usa 'ikë 'unánti 'ain.

²² Usakin kabiani ka a isia ukë
 uni rabé ax Sodoma ëma isi
 anuax kuankëxa, kuantamainun
 ka Abraham anu pain Nukën
 'Ibubë bëruakëxa. ²³ Usa 'ain ka a
 'urama okin Abrahamnën Nukën
 'Ibu Dios ñukákëxa:

—¿Karamina uni 'uchañu këñun
 uni 'uchañumakama 'atima
 okin këñuti 'ain? ²⁴ A ëmanu ka
 cincuenta uni ñu 'atima 'ai 'ucha-
 këma 'iti 'ikën. Usa 'ain kaina,
 ¿a ëmanu 'ikë unikama këñu-
 tima kupin a cincuenta unikama
 ënti 'ain? ²⁵ ¿Min usokin uni
 'uchañuma këñun uni 'uchañu-
 kama, 'akin kamina a rabëtaxbi
 'uchakësa 'ikë 'ati 'ain! ¿Usakin
 'axuma ka at! Mix kamina 'apu
 'aish kamabi kushiñu 'ain kamabi
 menu, ¿usa 'ixunmi usakin ñu 'akë
 ax kara minan asabi 'iti 'it? ²⁶ Usa
 'ain ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Anua cincuenta uni 'ucha-
 ñuma mërakin kana Sodoma
 ëmanu tsókë unikama këñu-
 tima 'ain. ²⁷ Usakin kakëxun ka
 Abrahamnën amiribishi katëkëan-
 këxa:

—'Èn ësokin mi kakëxun
 kamina 'ë uisabi otima 'ain, mix
 kamina Nukën 'Ibu Dios 'imainun
 kana 'ëx achúshi unishi 'ain;

28 'aínbi kara mapai achúshi uni ñu 'atima 'akëma anua cincuenta uni 'iti pishinti 'ikën. ¿Mapai achúshi unikama ñu 'atima 'akëñuma 'ain kaina ëma a këñuti 'ain?

Kakëxun ka Nukën 'Ibu kakëxa:

—'Ën cuarenta 'imainun cinco 'uchañuma uni mërakin, kana a ëma 'atimokin këñutima 'ain.

29 Katankëxun ka —Amiribishi katëkëankëxa, anu sapi ka cuarenta uni ñu 'atima 'akëma 'iti 'ikën —kia ka Abrahamnën kakëxa.

Kakëx ka —cuarenta a kupín kana a ëmanu 'ikë unikama këñutima 'ain —kixun Nukën 'Ibu kakëxa. 30 'Aínbi ka Abrahamnën amiribishi katëkëankëxa:

—'Ën kana amiribishi mi kain usa 'ain kamina 'ën mi katëkënkëx 'ëmi nishtima 'ain, 'aínbi sapi kamina treinta unishi mërati 'ain. Ësokian kakëxun ka Nukën 'Ibun katëkëankëxa:

—Anua treinta, uni 'uchañuma mërakin kana a ëmanu 'ikë unikama këñutima 'ain. 31 Usaia kia ka Abrahamnën amiribishi katëkëankëxa:

—'Ën 'Ibu, 'ën kana ësokin kati 'ikëmabi mi kain, ¿uisa kara veinte uni 'uchañumami anua mërakëbë 'iti 'ik? Kixuan ñukákëxun ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—'Ën anua veinte uni mërakin kana a ëma këñutima 'ain. 32 Kia ka ënkinma Abrahamnën amiribishi katëkëankëxa:

—'Ën kana ësokin mi kain 'ën 'Ibu, 'aínbi kamina mix 'ëmi

nishtima 'ain, 'aínbi kana mi katëkënxuma ënë banaishi mi kain: ¿añu karamina anua diez uni 'uchañuma atu mërakin 'ati 'ain?

Kakëxun ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Anua diez uni 'uchañuma mërakin kana a ëma këñutima 'ain.

33 Ësai pain Abrahambë banatankëx ka Nukën 'Ibu, anuax kuankëxa; ax kuankëbë ka Abraham axribi aín 'iti chupa këxtú 'akë anu utëkëankëxa.

Nukën 'Ibun Sodoma 'imainun Gomorra ëma këñua bana

19 1 Bari kuabúkëbë ka Sodoma kakë ëmanu ángel rabé bëbakëxa. Anu bëbakiania kuania ka Lotnën anun ëmanu atsínti xëkuënu tanti tsóxun isakëxa, ax ka anua uni tímékë 'iakëxa. Anu tsótanbia aia ka iskin nirukiani kuanxun ka biakëxa, bitsi aín bëmánanën memi bëtikikin, 2 ka kakëxa:

—'Ën kana mitsu kain, pëkarakëbë kuanux karamina 'ën xubunu tanti kuantima 'ain. Anu kamina tachukatankëx tantiti 'ain, anuax kamina pëkarakëma 'aínshi kuantí 'ain.

'Aínbi ka atun kakëxa:

—Asabi ka 'aíshbi kanaanuna 'ima. Xubu ëman ënushi kanaanuna nu rabé 'uxti 'ain. 3 Kixun kakëxunbi ka, Lotnën amiribishi katëkëankëxa usama ka kamina

kuantima 'ain usakian 'uran kakëxun ka a rabëtan aín xubunu abë kuantí sinánkëxa. Usakin kabiani kuantankëx aín xubunu nukuxun ka Lotnën piti 'itsa 'anan pánribi anun chamiti ñu këñuma 'axun a isia kuankë unikama a pikiankëxa.

⁴Ax 'uxkëmapan 'aínbi ka a ëmanu 'ikë unikaman kamabi Sodomanu 'ikë unikaman aín xubu bëararakë 'iakëxa, anu ka uni apan 'imainun bënë unikamaribi 'iakëxa, ⁵usai 'ikin ka munuma sharati kushin banakin Lot kakëxa:

—¿Uinu kara mibëa ënë ñantan min xubunu ukë uni rabé ax 'ik? ¿Kamina chikínti 'ain! ¿Atubë kananuna 'isatanin ënë imé kamina nu bëxúnti 'ain! ⁶Usai sharati kikëbë ka Lot atu kai chikíkin, ka aín xubu xëputi xëpúakëxa, anun uni atsintisama okin, ⁷usokin xëpukin ka atu kakëxa:

—'Ë 'urama 'ikë unikaman ñu 'atimairamina 'akani kamina bërúankakanti 'ain. ⁸Ka kuakan 'ëx kana bëchikë xanu rabëñu 'ain ax ka unibë 'ikintankëma 'ikën; usa 'ain kana a rabé mitsun kuëenkësokinmi 'anun mitsu 'inánti 'ain, 'aínbi kamina uni rabé ënë uisabi okantima 'ain, atux ka 'ën kuënkëx uaxa usa 'ain. ⁹Ësokian kakëxunbi ka unikaman kakëxa:

—¿Mix amo nirakëanan kamina min xubunu nu atsímiti 'ain! Mix ënu 'ikë uni 'ixun kaina min

kuëenkësokin nu 'ati 'ain. ¿Bërí kananuna a unikama 'akima mi 'atima oti 'ain! Usakin kakinshi ka Lot xutunkin aín xëpútinubi rakankin ñatankankëxa, ¹⁰usakian 'akananiabi ka ángel rabé a isia kuankë an aín mëkën mëshpakianxun bikin aín xubunu atsímiakëxa; usakin 'akinshi ka aín xubu xëpúti upíokin xëpúakëxa, ¹¹xëpukinshi ka ángelnën. Ëman bukukë unikama bëxuñu 'imiakëxa. Kamabi uni bënëbukama 'imainun uni apankama axbi ka bëxuñu tikiakëxa. Usai 'ikin anun atsínti xëputi barikasmataankëx ka atux rikiankëxa. ¹²Usokin 'atankëxun ka a isia kuankë uni rabé an Lot kakëxa:

—¿Min aintsi 'ibukama kara ënë ëmanu 'aíma 'ik? Kamina biti 'ain min bëchikë bëbu, 'imainun xanu min piaka min bëchikë an binuxun katakë uni akama kamina ënë ëmanua chikínbiankin 'ura buánti 'ain, ¹³kixun katankëxun ka ángel rabëtan Lot ësokinribi kakëxa. Nun kananuna ënë ëma añu kara anu axa akama këñunbi këñui uan, usakin 'anun ka nu Nukën 'Ibun xuaxa 'aisamaira unix ka uisa kupín kara ënë ëma Nukën 'Ibun ñu 'atima 'aia iskinbi këñuima kíax kía, usa 'ain kananuna nun bërí ënë ëma këñuin.

¹⁴Usakian kakëx ka Lotnën aín bëchikë binuxun kakë aín piaka 'iti uni rabé barikuankëxa, kuanxun mërakin ka aín piaka 'iti uni a kakëxa:

—¡Bënëti nirukiani ka kuantan Nukën 'Ibun ka ënë ëma këñuti 'ikën!

'Aínbi ka aín piaka 'iti unikaman këmëkin isa Lotnën kaia kixun sinani kuanma 'ikën. ¹⁵Usai 'ión pëkarakuatsínkëbëtan, ka ángel rabëtan Lot katëkëankëxa:

—¡Bënëti kamina! Nirukiani min xanu 'imainun min bëchikë xanu rabé akama bibiani ënë ëma këñúkëma 'ainshi bama-tisama tani kuantu 'ain. ¹⁶Ësokin kakëxbia bënëti kuaniama ka nuibakin ángel rabëtan Lot, mëin-kin biakëxa. Nukën 'Ibun ka 'ain xanu 'imainun aín bëchikë xanu rabé aribi a ëmanua bamatima kupin iémikin chikíankëxa.

¹⁷A ëmanua chikinbi axun ka ángel achúshinën Lot kakëxa:

—¡Bënëti kamina abákiani kuantu 'ain iétisatani! Kuankin kamina kaxú bësukin añu ñubi isima kuantu 'ain, usai 'ikamina nirakëtima kuanshiti 'ain. Kuanshiti kamina matá mekama anu iétisa tani kuantu 'ain. ¹⁸'Aínbi ka ësokin Lotnën kakëxa:

—¡Usama ka 'ën 'Ibu ka kuat, ax ka 'ura 'ikën! ¹⁹Mitsun kamina 'itsaira 'ë 'akian, usa 'ixun kamina 'ë iénun 'akian, 'aínbi kana 'ëx matán me kamanu kuantima 'ain, anu kuaniabia tsin bikëx kana 'ëx bamati 'ain. ²⁰Ka kuat, ënë 'urama ka achúshi ëma chukúma 'ikën, anu kana abáti 'ain. ¡Anu iéti kuantanun kamina 'ë ënti 'ain, ax ka ëma chukúmara aséribi 'ikën! ²¹Usaia kia ka a uni achúshinën kakëxa:

—'Ën kana minmi 'ë kakëxun kuan usa 'ain kana ami 'ë ñuixunkë ëma chukúma a këñu-tima 'ain, ²²usa 'ain kamina ¡Bëríbi ënuax kuantu 'ain! bënë-tishi ka kuantan, mix a ëmanu bëbakëma pain 'ain kana uisa ñubi 'atima 'ain. Usa 'ain ka a ëma Sóar kakín anëakëxa.

²³Kuankëbë pëkarakëbëa bari urukëbë ka Lot 'imainun aín bëchikë xanu akamabë bëba-këxa Sóar kakë ëma chukúmara anu, ²⁴usaía ëmanu bëbakëbë-tanshi ka Nukën 'Ibu tsi 'imainun azufre naínua 'ibúmicin Sodoma 'imainun Gomorra kakë ëma a këñuakëxa; ²⁵usakin 'akin ka Nukën 'Ibu Diosan ëmanu tsókë unikama, 'imainun kamabi a menu kókë xubi ñu 'apákë ëma 'urama 'ikë akamabi këñuakëxa. ²⁶Usai 'ikëbë kuankinbi kaxú bësukin isíbi ka Lotnën xanu, ax Sodoma 'imainun Gomorra isi kuainakëtishi bamai tashi maxáxa 'inun churishi 'iruakëxa.

²⁷Usai 'iónxa pëkarakëma 'ainshi ka Abraham anuaxa Nukën 'Ibubë banonkë anubi kuantëan-këxa; ²⁸kuantankëx nirakëkin ka Abrahamnën Sodoma 'imainun Gomorra, kakë ëma aubësukin isakëxa, iskin ka kamabi me kuainakëké ami axa naë nënkësa 'inun kuin chaiira, chikitia isakëxa. ²⁹Ësokin ka Nukën 'Ibu Diosan ëma rabé anua Lot 'ikë këñuakëxa, usakin a këñuikinbi ka Abrahammi sinánkin aín piaka Lot ashí a ëmanua chikíankëxa.

*Tsi 'imainun asufre naínua 'ibumikin Diosan
Gomorra 'imainun Sodoma kéñua.*

**Moabitaskama 'imainun
Amonitakaman chaitioké
kama 'ia ñuiké bana**

³⁰Usakian Nukén 'Ibu Diosan a ëma këñuan ka Lot 'itsaira rakuéti Sóar kaké ëma anu 'isama tankëxa, anu 'iti bari ka aín bëchiké xanu rabé abëbi kuankëxa kuantakëx ka bashi-kama anu Lot aín bëchiké xanu rabé, abë achúshi kini chaiira xubu namësa mëratankeëx anu tsóti bërúakëxa. ³¹Anu 'ixun ka achúshi nëtën, aín bëchiké apanën sinánkëxa uisax karana tuáñu 'iti 'ai kixun sinánxun ka aín xukén 'anáka kakëxa:

—Nun papa ka xënira 'ikén usa 'ain ka ëné menu uni 'aíma 'ikén an nu rabé xanuati ka 'aíma 'ikén, kananuna 'unan kamabi menuxun ka unin xanu bixun bëchia; ³²usa 'ain kananuna nu rabëxun nun bata paë xëamixun paëónti 'ain, usokin 'atankëxun kananuna aín bëchiké 'itánun tuaxunti 'ain. ³³Usai kitankëxun ka a ñantánbi uvas baka paëoké aín papa xëamixun paëónkëxa; usokin 'atankëx ka aín rëkuén bëchiké ax pain abé 'ikín aín nami 'amiakëxa, usaía abé 'ikëxunbi ka aín papan paënxun táma 'ikén aín rakábuké 'imainun aín nirukébi. ³⁴Usai 'iónx pëkarakin ka aín xukén apanën, aín 'anáka aribi kakëxa:

—Ka kuat, 'ëx kana nun pabë ëné imé 'ión usa 'ain kananuna nu rabëtan mixribimi abé 'inun ëné ñantan amiribishi paëónti

'ain; usakin 'atankëxun kananuna nu rabëxunbi aín bëchiké 'itánun tuaxunti 'ain. ³⁵Usai kanantan-këxun ka a ñantánbi amiribishi uvas baka paëokin 'aké aín 'anákanën aín papa xëamitankëx, abé 'iakëxa; 'aínbi ka Lotnën abé 'ia rakábuké 'imainun aín niruké abi táma 'ikén. ³⁶Usai 'itankëx ka Lotnën bëchiké xanu rabé tuuakëxa ax ka aín papanbi 'aké 'iakëxa. ³⁷Aín bëchiké apan aín tuá ka Moab kakín anéké 'iakëxa ax ka Moab unibunën rara 'iakëxa usa 'aish ka bëríbi Moabitas unibu aín rëbúnki 'ikén. ³⁸'Imainun ka aín 'anákanënríbi tuakëxa achúshi okín aín anëx ka Bem-amí kaké 'iakëxa ax Bem-amí unibunën rara 'iakëxa usa 'aish ka bëríbi amonita unibu ax aín rëbúnkibi 'ikén.

**Abraham 'imainun 'apu
Abimélec ñui kiké bana**

20 ¹Usa 'ain ka anu pain 'iké me anuax Abraham Négueb kaké me, ami kikiani kuankëxa, kuantankëx ka Guerar kaké ëma 'imainua Cadés kaké ëman nëbëtsioké me aín rëbumi 'iké me anu kuainbëkinishi bëtsi me kamanu tsóké uni 'aish usai 'iakëxa. ²A menuax ka Abraham kiakëxa aín, xanu Sara ñui, ëné xanux ka 'ën xanuma 'ikén, ax ka 'ën chirabaké 'ikén. Kixun a rabëxunbi sinántankëxun ka, 'apu Abimélec paránkëxa, usakin kakian paránkëxun ka 'apu Guerarnu 'iké, an Sara aín xanu 'iti bënun kixun uni xuakëxa; ³'aínbi

ka a imébi 'apu Abimélec namá-
mikin, Nukén 'Ibu Diosan kakëxa:
Mix kamina bamati 'ain, xanumi
biké ax ka bënëñu 'ikén. ⁴Usakin
bitankëxbi, abé 'ikëmapan 'ixun ka
ësokin kakëxa: 'Ën 'Ibu, çmin kara-
mina añu ñu 'atima 'akëmabi 'ë
bamamiti sinanin? ⁵Abrahamnëmbi
ka 'ë kaxa ëné xanux ka 'ën chira-
baké 'iké kiox ka kiox, 'imainun
ka xanuxunribi 'ë kaxa ax ka 'ën
rarëbaké 'ikén kixun. Usakian
kakëxun kana upí 'iisa sinánkin
'ën bian, 'aínbi kana uisabi okëma
'ain. ⁶Usakian kakëxun ka Nukén
'Ibun Diosan namámikin kakëxa:
'Ën kana upíokin 'unan min
kamina ñu 'atima 'akëma 'ixun
uisabi okëma 'ain. Usa 'ain kana a
'aimi 'ëmi 'uchanun mi 'amikëma
'ain. ⁷Aínbi kamina bërí, a xanu
aín bënë 'inántëkënti 'ain, ax ka
an Dios kiké bana ñuixunké 'ikén,
usa 'ixun ka an mi 'ë ñukáxunti
'ikén, ñukáxunkëx kamina mix
upítax tsóti 'ain; usa 'ain kamina
bëríbi a uni aín xanu 'inántëkënti
'ain, ami 'inankëbëma ka min
xanu 'imainun min xubunu 'iké
unikamaribi këñuti 'ikén.

⁸Usakin koónkëxa pëkara-
këma 'aínshi nirukin ka 'apu
Abimélecnën an ñumëmiké
unikama kuënxun ñuixuankëxa,
kamabi an namákin iskëkama.
Usokian ñuixunkëxun kuati ka
an ñumëmiké unikama 'itsaira
rakuéakëxa. ⁹Usokin aín unikama
aín namáké ñuixuntankëxun
ka 'apu Abimélecnën Abraham
kuënxun kakëxa:

—¡Ka kuat, usakin ka achúshi
unin ñu 'atima 'ikén! ¿Uisakin
karana 'ën mi 'atimon, uisa
kupín karamina 'ë chaiira 'ucha-
misa tan 'imainun 'ën xubunu 'iké
unikamaribi 'uchamisa tankin 'ë
parán? Usakin ka achúshi unin
ñu 'atima 'ikén. ¹⁰¿Uisokin kaina
min 'ëmi sinan? Èsokin ka 'apu
Abimélecnën Abrahambë bana-
kin kakëxa, ¹¹ësokian kakëxun ka
Abrahamnën kakëxa:

—'Ën kana ëné menu 'iké
unikaman Nukén 'Ibu Dios kiké-
sama oi 'ikësa sinan, usa 'ixun ka
'ën xanu Sara bikin 'ë 'akánti 'iké
kixun. ¹²Asérabi kana 'ëx kin ax
ka 'ën chirabaké 'ikén: ax ka 'ën
papan bëtsi xanumi bëchia 'ikén
'ën titami 'akima; usa 'iké kana
'ën xanu 'iti biakén. ¹³Usa 'ain
ka Nukén 'Ibu Diosan 'ë kakëxa
kamina min aintsikamanuax
chikiti 'ain, kakëx chikíkin kana
'ën uinu 'iké ëmanu karanuna
bëbai, anuax kamina mix unin
ñukákëx, ax ka 'ën rarëbaké apan
'ikén kiox kiti 'ain kixun kakén.

¹⁴Usokian Abrahamnën kakëxun
ka 'apu Abimélecnën aín xanu
Sara Abraham 'inántëkëankëxa.
'Inánkin ka aín 'arakaké ñuina
ovejakama, vaca 'imainun an ñu
mëëxunti uni 'imainun xanu an
ñu 'axúnti akamabi 'inánkëxa,
¹⁵'inánkin ka kakëxa:

—Kamina isti 'ain, ënéx ka 'ën
me 'ikén; usa 'ain kamina uinu
kaina 'isatanin me baritankëx anu
tsóti 'ain. ¹⁶Usokin katankëxun ka
aín xanu Sararibi kakëxa:

—'Ën kana min rarëbakë apan 'inainshia mil kuríki, usa 'ain ka mibë 'ikë unikaman 'unánti 'ikën min kamina añu ñu 'aisamabi 'akëma 'ain. Usa 'ain ka uíxbi 'atimati mimi banatima 'ikën. ¹⁷Usokian kakëxun ka Abrahamnën Nukën 'Ibu Dios ñukáxuankëxa, ñukáxunkëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Abimélec aín xanukëñunbi pëxkuakëxa. Usokin 'anan ka an ñu 'axunkë xanukamaribi tuánun 'imiakëxa, ¹⁸Nukën 'Ibun ka Sara kupí, kamabi xanukama 'apu Abimélec aín xubunu 'ikë kamaxa tuáñuma 'inun 'imiakëxa Sara aín xubunu buánkë kupí ka usakin Nukën 'Ibu Diosan 'akëxa.

**Abrahamnën bëchikë
Isaac bakéan**

21 ¹Usa 'ain ka ax kikësabi oia 'inun Sara Nukën 'Ibun bërúankëxa, usokëx ka ax kikësabi oi 'iakëxa, ²usa 'ain ka ax tutankëxun achúshi tuá, Abraham 'axuankëxa, usa 'ain ka kaniakëké 'ixunbi Abraham tuaxuankëxa, a tuakëx ka Nukën 'Ibu Diosan anun bakënti nëtë nankë sënënkëbë bakéankëxa. ³Usai bakënkë ka Abrahamnën aín bëchikë Saramia 'akë tuá a Isaac kakin anëakëxa; (Isaac kikë bana ax hebreo banan kuaia ki kikë bana 'ikën) ⁴'imainun ka Abrahamnën aín bëchikë bakënkë mapai achúshi 'imainun rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan aín nëtokë ñu maxaka téakëxa, Nukën 'Ibu Diosan usokin

'anun kakësabiokin. ⁵A nëtë kaman Abraham cien baritiañu 'ain ka aín bëchikë Isaac bakéankëxa. ⁶Usai 'itankëxun ka Saran sinánkëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë kuëenmikin kuaimi axa, usa 'ain ka kamabi unin 'unánti 'ikën, 'ëx kana achúshi tuáñu 'ai kixun 'unáni ka kuëeni 'ëbë kuaiti 'ikën. ⁷Uin kara Abraham 'ën kana achúshi tuá 'axúnti 'ai kixun kakë 'itsianx? Usa 'aínbi kana 'ën achúshi tuá 'axuan axa uni apan 'ikëbi.

**Abrahamnën Agarkëñun aín
bëchikë Ismael aín xubunua
chikían ñuikë bana**

⁸Usa 'ain ka Isaac kanikëbëtan a nëtëan xuma ënti a nëtë sënënkëbëtan kamabi aín, unikamabë timëxun achúshi fiesta cha Abrahamnën 'axuankëxa. ⁹Aínbi ka Saran Agar egipcia xanu an Abraham 'axunkë tuá an Isaac ami kuaikin usania isakëxa. ¹⁰Usai 'ia isbiani kuanxun ka Abraham aín xanu Saran kakëxa: ¡An nu ñu 'axunkë xanu ax ka aín tuá buani ënuax chikiti 'ikën! 'Ën tuá Isaac an ka nun bamakín kasuania an nun ñu 'axunkë xanu aín tuábëtan ñu bitima 'ikën. ¹¹Ësokian aín xanun kakësha ka Abrahamnën anun paëkin 'itsaira sinánkëxa, uisa kupín karana 'ën bëchikë 'ën xubunua chikínti 'ai kixun 'itsaira masá sinánkëxa. ¹²Usai ia iskin ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Kamina 'itsaira masá nuitutima 'ain min bëchikë 'imainun an mi ñu 'axunkë xanu kupín. Kamabi ñu min xanu

Saran mi kakë kamina 'ati 'ain, min rëbúnkikamax ka 'ën mi kakësabi oi min bëchikë Isaac aín rëbúnki 'iti 'ikën. ¹³ 'Imainun ka an ñu 'axunkë xanu aín tuá, aribi ñuikin ësokin kakëxa: 'Ën kana aín rëbúnkinëxa achúshi ëma chaiira 'inun 'imiti 'ain ax ka min bëchikëbi 'ikë usa 'ain.

¹⁴ Usokin konkë a pëkarakëma 'aínshi ka Abrahamnën an ñu 'axunkë xanu Agar aín xubunuax kuantanun xukin pán 'imainun aín piti 'inánan achúshi ñu xaká burasa okin 'akë ami aín 'umpax 'inánkëxa; 'inánkin ka aín kaxunu kañumiakëxa, usakin 'inántankëxun ka aín bëchikë Ismael kuantanun kixun aín titakëñun xua-këxa. Xukëx ka uimi kara kuantí 'ikë kixun 'unánimabi anu uni 'ikëma me aukikiani kuantankëx Beerseba au kuankëxa. ¹⁵ Kuankin ka aín 'umpax ñu xakánu buánkë a këñutankëxun a xëati bëtsi 'umpax 'aíma 'ain, ni menuaxbia pëñanakëti kanikë a tëmú aín tuá tsóankëxa, ¹⁶ tsónbiani ka urí tsóti ax kuankëxa, 'ën tuá kana ñuia istima 'ai kixun sinánbiani. 'Uri kuantankëx anu tsóbukinshi ka aín tuá munuma kuënkëni inia kuakëxa.

¹⁷ Usai tuá ax inia ka Nukën 'Ibu Diosan kuakëxa; kuakin ka Nukën 'Ibu Diosan ángelnën naí manámixun Agar kuënkín ësokin kakëxa: ¿Uisai kaina 'ian Agar? Kamina rakuétima 'ain Nukën 'Ibu Diosan ka mi 'imainun min tuá bëunan mëskuti inia kuaxa uinu kara min tuá 'ikën. ¹⁸ Bënëtishi nirukiani, kuanxun kamina min tuá barikin

bitankëxun aín mëkënan mëinti 'ain, 'ën kana aín rëbúnkinëxa achúshi ëma chaiira 'inun 'iminuxun 'ain. ¹⁹ Èsokin katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Agar achúshi 'umpax upíira 'aish nëmin 'inánkëxa usakian 'inánkëxun ka ñuina xaká burasa 'akë, ami ubakakin bitankëxun aín tuá Ismael xëamiakëxa.

²⁰⁻²¹ Usakian Nukën 'Ibu Diosan 'akinkëx ka Ismael anu uni 'ikëma menuax kani Parán kakë anu 'iakëxa, usai kanikin ka uisokin kara kanti 'imainun pian ñuoti 'ikë kixun upíokin 'unánkëxa. Usai kania ka aín titan achúshi xanu Egipto menua bëxun aín xanu 'iti 'inánkëxa.

**Abrahamnën sinántëkëntima
oi Guearnu 'ikë 'apubë
mëñionan ñuikë bana**

²² Usai 'ikë basirakëma 'aínshi ka 'apu Abimélec Abrahambë banai kuankëxa. Kuankëbë ka aín suntárunen kushi Ficol, axribi abë kuankëxa. Kuantankëxun ka Abimélecnën Abraham ësokin kakëxa:

—Nun kananuna isan Nukën 'Ibu Diosan ka kamabi añu ñukama karamina 'ai akamabi mi 'akinia. ²³ Usa 'ain kamina, sinanatëkëntima okin Nukën 'Ibu Diosan ismainun, ënë menuax, nukamabë 'atimonantima 'ain, 'imainun kamina 'ën bëchikëkama 'imainun 'ën rëbúnkikamaribi 'ain. Akima kamina sinanatëkënkima 'ën mi 'akësaribi okin 'ëribi 'ati 'ain, 'anan kamina usaribiokin kamabi

ënu 'ikë unikama 'ati 'ain, anumi bërí tsókë me ënuxun. ²⁴Usokin kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Nukën 'Ibu Diosan ismainun kana sinanatëkëntima okin mi kain.

²⁵Usa 'a'inbi ka Abrahamnën kuëntankëxun Abimélec anua 'umpax bití kini a ñuikin kakëxa: 'ën kana mi kaisatanin min unikaman ka 'ën anua 'umpax bití kini a 'è bikuanxa. ²⁶Usokian kakëxun kuatankëxun ka Abimélecnënribi kakëxa:

—Min kamina 'è bërámabi kakëma 'ain, usa 'ain kana 'ën bërí 'unanin bëríbi kamina 'è kain.

²⁷Usai abë banai sënëntankëxun ka Abrahamnën aín ovejakama 'imainun aín vaca bitankëxun, Abimélec 'inánkëxa; usakin 'inánkinshi ka a nètëmbi sinanatëkëntima okin a rabëxunbi mëníokëxa. ²⁸Usa 'ain ka Abrahamnën an 'arakakë ñuina mapai achúshi 'imainun rabé oveja bitankëxun raíri këñun nimikinma amo sëtënakëxa, ²⁹usakin 'aia iskin ka Abimélecnën ñukákëxa:

—¿Uisoti karamina min mapai achúshi 'imainun rabé oveja amo sëtënatin? ³⁰Ësokin ñukákëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Ënëx ka mi 'inánti 'ikën ënë bikin kamina 'unánti 'ain mapai achúshi 'imainun rabé oveja-kama ënë mi 'inánmainun kamina sinánti 'ain 'ën mi 'inánkë ënëx ka anua 'umpax bití kini ax ka 'ën 'akë 'ikë kixunmi 'unánti 'ikën.

³¹Usokin anuxun a rabëxunbi 'akë kupín ka Beerseba kakín anëakëxa,

anuax ka sinanati 'itëkëntima oi mëníonankëxa. ³²Usai anuax mëníonantankëx ka Abimélec 'imainun Ficol ax Beerseba kakían anëké anuax anu kuantëkéankëxa filisteo unikama menubi.

³³Usa 'ain, ka Abrahamnën Beerseba kakë me anu achúshi i tamarisco 'apákëxa, anuxun ka unin Nukën 'Ibun Diosan anë rabiakëxa, axa bamatima oí tsókë a. ³⁴Usai 'itankëx ka Abraham 'itsa baritia, a menu tsóakëxa ax ka filisteo unikama me 'iakëxa.

**Nukën 'Ibu Diosan Abraham
aséribi kara ami sinania
kixun istisa tan ñuikë bana**

22 ¹Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan 'itsa baritia ami panatankëxun, Abraham karaisa ënima ami manutima aséribi sinania kixun tankin. Aín anën kuëankëxa, usakin kuënkëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Ënu kana 'ain 'ën 'Ibu. ²Ësokian kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:

—Min bëchikë Isaac, ami aséribi nuibairakë, a buani kamina kuantí 'ain matán me Moria kakë anu. Buánxun kamina anu bëbakín, min bëchikë 'atankëxun 'è rabikín ñuina 'akësaribi okin xaroti 'ain, 'ën mi uinu 'ikë matánuxun kaina 'ati 'ai kixun ismimainun. ³Usakian koónkëxun, ka pëkarakëma 'aínshi, nirukín Abrahamnën aín asno kaxu mëníotankëxun; anu karu tëapaxun nëakë, puruakëxa anun ñuina xaroti usakín 'abiani ka Nukën

'Ibu Diosan anu kuanun kakë anu, aín bëchikë Isaac 'imainun an ñu mëëmikë uni rabé buani kuankëxa.

⁴Usai kuankëbëa rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan ka Abrahamnën ënën menxuma anua kuankë me a isakëxa. ⁵Usai kuankin 'uraxun iskin ka Abrahamnën an ñu mëëmikë uni rabé kakëxa:

—Ënuxun kamina asno bërúanti 'ain 'ëx kana 'ën bëchikë buani anuxun a rabinun Nukën 'Ibu Diosan kakë matá me anu kuanin anuxun rabibëtsini, kana utëkënti 'ain. ⁶Usakin aín uni rabé katan-këxun ka Abrahamnën aín bëchikënen karu tëapaxun nëakë a 'iabiankin buámainun; Abrahamnën tsi, këñun aín manë xëtókë upiokin kuënuke bibiani abëbi kuankëxa.

⁷Usai abë urikuankin ka Isaacnën aín papa Abraham ñukákëxa:

—¡Papan!

—¿Añu kara 'ën bakë bëchikën?

—kixun ka Abrahamnën aín bëchikë kakëxa.

Kakëxun ka Isaacnën ësokin kakëxa:

—Ënu ka karu 'imainun tsi 'ikën çuinu kara anu 'aímai këñutanun xaroti carnero 'ik? ⁸Ësokian aín bëchikënen ñukákëxun ka Abrahamnën kakëxa.

—Nukën 'Ibu Diosan ka nu achúshi ñuina 'inánti 'ikën, kixun ka aín bëchikë —Abrahamnën kakëxa. Usokin kabiani ka abëbi anuxuan ñuina xaroti anu kuankëxa.

⁹Anu kuanuan Nukën 'Ibu Diosan kakë matá me anu bëbaxun, ka Abrahamnën anuxun ñuina xaroti maxax bukunruakëxa; usakin bukunrutankëxun ka karu-ribishi tíkati mabukuntankëxun aín bëchikë Isaac aribi nëakëxa, nëaxun ka anu ñuina xarotinu nankë karu kamanan; ¹⁰rakankëxa rakamainun ka aín manë xëtókë bikian aín bëchikëmi okin sananiabi ka ¹¹nukën 'Ibu ángelnën kuënkín nañuxun kakëxa:

Diosan Abraham asérabi kara ami sinania isnuxun tan.

—¡Abraham! ¡Abraham! ësokian kakëxun ka.

—Ënu kana 'ain 'ën 'Ibu —kixun an kakëxa. ¹²Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ángelnën amiribishi kakëxa:

—Min bëchikë uisabi oxuma ka 'at, bërí ka Nukën 'Ibu Diosan mixmi asérabi ami sinánkëxun, min nuitu 'unánxa min kamina min bëchikë ñuñakima achúshira 'ikëbi nuibakinma a rabikin 'akatsi 'ian. ¹³Kakëx kaxú bësukin isi kuainakëkinbi ka Abrahamnën carnero achúshi i pëñanakëmi aín mancha utëanx a tanain nikë mërakëxa; usai 'ikë mërakin ka Abrahamnën carnero bixun, aín bëchikë nëakë a tubuana rëtan-këxun Nukën 'Ibu Dios rabikin xaroxuankëxa. ¹⁴Usokin 'atankëxun ka Abrahamnën anuxuan usakin 'akë matá me anëkin: Nukën 'Ibun ka nun sinánkëma ñu nu 'inania kixun anëakëxa, usa 'ain ka bërí uni kia: Nukën 'Ibun ka a matánuxun 'asaribiokin 'akinia kiox kikania. ¹⁵Usa 'ain ka Nukën 'Ibu ángelnën Abraham naínuxun amiribishi kuëntëkéankëxa, ¹⁶kuënkín ka kakëxa:

—Nukën 'Ibu ka kixaxa: Kana isa kamina min bëchikë achúshira 'ikëbi mi ñukákëxun 'ën mi kakësabiokin 'an, usa 'aish kana 'ëxbi asérabi sinanatëkëntima oi kin, ¹⁷usa 'ain kana 'ën upíokin sinánxunkín min rëbúnkinëxa. 'Aisamaira 'ispa imé naínu iskësa usaribi 'ianan masi bëru parúmpapa kuëbínua iskësaribi

'inun 'imiti 'ain. Usa 'ain ka bëtsi ëmanu 'ikë unikama ax ami nishkë akama 'ën 'amikëxun abë 'akanankin atun abámikin 'ati 'ikën, ¹⁸usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikama atu kupin upíokin sinánxunkë 'iti 'ikën, min kamina 'ën kakësabiokin 'an usa 'ain. ¹⁹Usokin 'abëtsini ka Abraham anua an ñu mëëmikë uni ëbiankë anubi utëkéankëxa. Utankëx ka akamaxbi biranankiani Beerseba kakë me anu kuantëkéankëxa, anu ka Abraham aín aintsí 'imainun an ñu mëëxunkë unikamabë tsóti bëruákëxa.

Nahornën bëchikëkama 'ia ñuikë bana

²⁰Usa 'ain ka a basikëbëtan, Abrahamnën uni itsia Milcánënríbi aín xukén Nahor tuaxunkë a ñuia kuakëxa. ²¹A paian tuákë ax ka Us kakë 'iakëxa; a 'atankëxun ka aín xukén Buz aribi 'akëxa, 'imainun ka bëtsiríbi Quemuel kakë aribi 'akëxa, ax ka Aramnën papa 'iakëxa. ²²Usokin 'atankëxun ka amiribishi bëchipakëxa aín anë ka 'iakëxa Quésed, Hazó, Pildás, Idlaf 'imainun Betuel. ²³Betuel ax ka Rebecanën papa 'iakëxa. Usa 'ain ka, mapai achúshi 'imainun rabé 'imainun achúshi akamax ka Milcámia 'akë tuá Abrahamnën 'anáka Nahor ain bëchikëkama 'iakëxa. ²⁴Usa 'ain ka Nahor an ñu 'axunkë xanubia bikë Reumá aín xanusa 'ain amiribi bëchipakëxa, ënëkamax ka aín anë 'ikën Teba, Gáham, Tahas 'imainun Maacá.

Sara ñukë maínkan
ñuikë bana

23 ¹Sara ka tsóakëxa ciento veintisiete baritia, ²ati baritia tsótankëx ka ñuakëxa Quiriat-arbá, kakëbia Hebrón kakín anëké ëma anuax, ka Canaán me anu 'iakëxa. Usa 'ain ka Abraham aín xanu ñukë 'ain 'itsaira masá sinani iakëxa. ³Usa 'ain ka anua aín xanu Sara ñukë anuax nirukiani kuankëxa, anu mëníoti 'aíma 'ain, kuantankëx ka hititas unikamabë banakëxa:

⁴—Banakin ka ësokin kakëxa, 'ëx kana bëtsi menu 'ikë uni 'aíshbi mitsunu tsókë uni 'ain, usa 'ikëbi kamina anu uni ñuia maínti 'akë achúshi anu 'ën xanu mëníonun 'ë maruti 'ain.

⁵Usaia kia kuakin ka hititanu 'ikë unikaman kakëxa:

⁶—¡Usama ka 'ën 'Ibu kamina! 'Ën kakëxun kuati 'ain. Mix kamina nubë 'ikë uni 'ain, usa 'aish kamina mix achúshi uni Nukën 'Ibu Diosan kaískë 'ain. Usa 'ikë ka mi 'akinia ax kushiira 'ixun usa 'ain kamina min xanu ñukë a uinu 'ikë ax kara upíra 'ikë istankëxun anu mëníoti 'ain, uinu 'ikë unínbi ka 'anu 'axuma 'anun kixun mi katima 'ikën kamina 'ati 'ain. ⁷Ësokian kakëx nirukin ka Abraham asábi ka kixun hitita-kama kai atumi ñanákin, ⁸ësokin atu kakëxa:

—Mitsun asérabi 'ën xanu ënu mëníoti kuëenkin kamina Sóharnën bëchikë Efrón a 'ë

ñukáxunti 'ain. ⁹Macpelánu 'ikë kini aín me sënënkënu 'ikë a 'ë marunun kixun kati 'ain. 'Ën kana uiti kara aín kupí 'ikë atibi kupíoti 'ain, usa 'ain kana anu uni ñuia maínti kiniñu ënë menu 'iti 'ain. ¹⁰Usaia Abraham kia kuakin ka Efrón hitita uni ax atubë tsóxun kakëxa, Abraham 'imainun anu timékë unikaman kuaisabi 'itánun kakëxa, usakian kaia ka a ëmanu 'ikë unikaman ribi kuakëxa:

¹¹—¡Usama ka 'ën 'Ibu, kana mi maruiman! 'Ën kana mi me 'inainshitin, 'imainun kana anu uni ñuia maínti 'akë kini këñunbi me a mi 'inaishitin. 'Ën aintsikamanribi ka kamaxunbi 'ën me ënë mi 'inainshinuxun kaia kuation. Usa 'ain kamina min xanu anu maínti 'ain.

¹²Ësokin kakëx ka unikamami ñanati 'itëkenkin ka Abrahamnën, ¹³ësokin atun kuamainunbi Efrón kakëxa:

—¡'Ën kamainun, kamina kuati 'ain! Kana ësokin mi kain uiti karamina kuëenin min me kupí atibi kana mi kuríki 'inánti 'ain, usakin mi pain kupíobianxun kana 'ën xanu anu mainikuanti 'ain.

¹⁴Usai kia ka Efrónnën kakëxa:

¹⁵—Mi kamainun kamina kuati 'ain, 'ën 'Ibu: Me aín kupí ka cuatrocientas manë kuríki 'ikën. Usa 'ain kananuna 'ati 'ain kupí aín 'itsa kuëbikanantima 'ain, usa 'ain kamina bërí anu min xanu mainikuanti 'ain.

¹⁶Usakian kakëxun ka Abrahamnën asábi ka kana mi

uiti kara aín kupí 'ikën atibi mi kupíoti 'ai kixun ka Efrón aín aintsi hititakaman ismainunbi, aín kuríki abia tupunun kixun kupíokin banatanun rërëkaxuan-këxa. ¹⁷Usokin ka Efrónnën me Macpelánu 'ikë, au bari kuabúkë Mamré kakë anua 'ikë kini, 'imainun kamabi ni a menua 'ikë akama këñunbi Abraham marua-këxa, ¹⁸usakian Abrahamnën bikëx ka a me ainan 'iakëxa. Usa 'ain ka hitita unikama 'imainun raíri uni kamanribi anun inúkin iskë 'ixun ënë mex ka nunama 'ikë kixun 'unánkëxa.

¹⁹Usokin marutankëxun ka Abrahamnën aín xanu Sara ñukë a Macpelá menu 'ikë kini anu maíankëxa, au bari urukë Mamré kakë me anu, aín anë itsi ka Hebrón 'ikëbia, Canaán kakë me anubi 'iakëxa. ²⁰Usokin 'atankëx ka Abraham me 'imainun anua 'ikë kini aín 'Ibu 'iakëxa, ax ka Hititas kaman anua aín xanu mafnti marukë me 'iakëxa.

**Abrahamnën achúshi
xanu aín bëchikë Isaac
barixua ñuikë bana**

24 ¹Usa 'ain ka Abraham ax kaniakëkë 'ikë, Nukën 'Ibu an 'ati kamabi ñu sinán-xunkë 'iakëxa. ²Achúshi nëtën ka Abrahamnën ax irapain a ñu mëëxuni abë tékë an aín ñukama bërúankë a kuënxun kakëxa:

—Min mëkën 'ën kisinu nankin kamina, ³sinanatëkëntima okin Nukën 'Ibu naí 'imainun ënë

me bërúankë an ka 'ën bëchikë Isaacnën ënë menu 'ikë xanukama binun ëntima 'ikën, anu 'ëx tsókë Canaán kakë me ënua, ⁴usa 'ain ka Abrahamnën an ñu mëmikë uni kakëxa, anuax 'ëx uá 'ën nëtë anu kuantankëxun 'ën aintsikaman bëchikë xanu achúshi barixuni kuanti 'ain.

⁵Ësokian kakëxun ka an ñu mëëxunkë unin kakëxa:

—'Ëx kuantankëxun anu 'ikë xanu mërakin kakëxbia 'ëbë uisama tankëbëtan karana, ¿añu 'ati 'ain? ¿karana min bëchikë anuaxmi chikía me anubi buántëkënti 'ain? ⁶Kixuan kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—¿Usama ka uisa 'ixunbi kamina 'ën bëchikë anu buántima 'ain! ⁷Nukën 'Ibu Dios, naínu 'ikë an ka 'ën aintsikaman menua chikinbëtsinkin bëxun 'ë 'imainun 'ën rëbúnkikama ënë me 'inan, an ka aín ángel abë kuantankëxumi achúshi xanu 'ën bëchikë bixunun mi 'akinti 'ikën. ⁸Xanu achúshinëx mibë, uisama tankëbëbi ka 'ën mi kakë ënëx asábi 'iti 'ikën, jusa 'ain kamina uisaxunbi anu 'ën bëchikë buántima 'ain!

⁹Ësokian kakëxun ka an ñu mëëxunkë unin aín kisinu aín mëkën nankin Abraham, bëtsiokin min sinántima okin kana min kakësabiokin 'ati 'ain kixun kakëxa. ¹⁰Usokian Abrahamnën kakëxun ka an ñu mëëxunkë unin, ñu upíbu kaiskin buánti an ñumë-mikë unían nankë barikín biakëxa, xanu aín aintsikama 'ináni

kuanti akama bianan ka mēkēn rabé camelloribi a ñu mēēxunkē uninan biakēxa, usakin 'inánkēxun bitankēx ka raíri unikama abē kuanti bibiani Nahor kakē ēma, Mesopotamia kakē menu 'ikē anu kuankēxa. ¹¹Usai 'itsa nētē 'ikiani kuantankēx ka Nahor kakē ēma rapasu pain bēbakēxa, bēbakēbēbi ka bari xupinbua-kēxa. Usai xupibukēbē ka anu 'ikē xanu chipashkamax aín chumu bēi 'umpax biti anu uakēxa. Aia ka unikaman anua 'umpax biti rapasu bukuxun aín camellokama tantimikin isakēxa, ¹²usai anu bukuxun iskēxbia xanukama ukēbētan ka Nukēn 'Ibu abē banakin kakēxa: 'Ēn 'Ibu 'imainun 'ēn ñu mēēxunkē uni Abraham aín Dios kana ēsokin mi ñukatin, usa 'ain kamina bēri 'ēn 'ati ñukama upí 'inun 'ē 'akinti 'ain, 'imainun kamina 'ēn a ñu mēēxunkē uni aribi nuibakin upíokin 'akinti 'ain. ¹³Anua 'umpax biti rapasu kana bēban, usa 'ain ka ēnu 'ikē xanu chipashkama 'umpax bitsi 'aia. ¹⁴Achúshi xanu chipash 'ēn kakēxuan sinánun kamina 'imiti 'ain: Usama ka 'ēn min 'umpax 'anun karamina min chumu nanpatima 'ain, kakēxun ka 'ē kati 'ikēn: 'Umpax kamina 'ati 'ain, min camellokamaribi kana 'umpax 'amiti 'ain, a xanux ka Isaac min káskē uni aín xanu 'iti 'ikēn. Usa 'ain kana 'ēn 'unánti 'ain min kamina 'ēn ñu mēēxunkē uni upíokin nuibakin 'akinin kixun.

¹⁵Usai abē banai sēnénkēma 'ixunbi ka xanu achúshi me ñutē

'akē tēxanu nanxun tuinbētsinia isakēxa. Ax ka Rebeca Betuel kakē uni aín bēchikē xanu 'iakēxa. Betuel ax ka Milcámia Nahornēn bēchia 'iakēxa, ax ka Abrahamnēn xukēnan bēchikē 'iakēxa. ¹⁶Usa 'ain ka Rebeca ax upíira xanu 'imainun, unibē 'ikin tankēma pan 'iakēxa; uinu 'ikē unibēbi 'ikēmapan 'iakēxa. Usa 'ixun ka anua 'umpax biti anu utankēxun, aín me ñutē 'akē nanpátankēxun buchuobiani kuankēbēbi ¹⁷ka uni ax abákiani kuantankēx a nukui nirakēkin kakēxa:

—Ē karamina min me ñutēnuia 'ikē 'umpax chamara 'amitima 'ain.

¹⁸—Kakēxun ka xanun kakēxa, kamina min xēati 'ain usakin kakinshi ka me ñutēnuia mēkēn rabētan bikin nanpákin xēanun 'inánkēxa. ¹⁹'Inánkēxun xēai sēnēnia ishi ka Rebecanēn kakēxa:

—Mín camellokamaribi kana 'umpax bixunti 'ain, an kuēēnkēsokian xēanun. ²⁰Katankēxun ka bēnēkinshi aín me ñutē 'akēnu 'ikē 'umpax a pain anua 'umpax 'arutia nuntisokin 'akē anu maniakēxa, usakin manitankēxun ka 'itsai kuankin 'umpax camellokaman xēanun bixuankēxa. ²¹Usakin 'aia ka a unin uisakinbi kakinma isakēxa, an ka unántisa tankēxa asérabi kara Nukēn 'Ibun ax kuēēnkēsabi oi kuania upíokin 'akianxa kixun.

²²Usokin 'umpax camellokaman xēai sēnénkēbētanshi ka a unin kuri seis gramo 'ēñesa bixun xanu

a rēñumiakëxa. 'Anan ka mēkēnu mēñuti kuri cien gramosa aribi mēñumikin, ²³kakëxa:

—'Ē kamina kati 'ain mix karamina uin bēchikē 'ain, min papan xubu kara anu 'iisa 'ikēn 'ēn unikamabē kana anu ēnē imé 'uxti 'ain. ²⁴Kixuan ñukákëxun ka Rebecanēn kakëxa:

—'Ēx kana Abrahamnēn xukēn Nahor an Milcámi bēchia Betuel kakē uni aín bēchikē 'ain. ²⁵Nun xubunu ka anu 'iti 'ikēn usa 'ain kamina ēnē imé anu mikama 'uxi kuantu 'ain, 'imainun ka basi 'itsa axa min camellokama pimiti.

²⁶Usa 'ain ka a unin rantinpuruni tsóbukin Nukēn 'Ibu, ²⁷asabi ka kakin: ¡'Ēn 'ibu Abraham aín Dios, ax ka abē upí 'ianan a nuibakē 'ixun 'ēx aín aintsikaman xubunu bēbanun 'ē bēruánxun bēaxa ki ax kiakëxa! ²⁸Usai 'itankëx ka Rebeca abákiani aín titan xubunu kuani bēbakin uisai kara 'i axa akamabi ñuixunkin kakëxa. ²⁹Usakian aín chirabakēn bana ñuia kuabiani ka Labán kakē, ax a uni bari abákiani anua 'umpax bitu kini anu abákiani kuankëxa, ³⁰usai ka mēñusuti aín chirabakēn aín pēñanu buánkē a isanan, aín chirabakēa usakin uni an kakē akama ñuia kuabiani kuankëxa. Kuanx ka Labán ax Abrahamnēn ñu mēmikē uni axa aín camello kamabē anua 'umpax bitu kini 'urama nirakēkin, ³¹kakëxa:

—Ka ut, min 'Ibu Diosan ka mi ēnu bēruánxun bēaxa. ¡Mix

kamina eman ēnu bērútima 'ain, 'ēn kana anumi nukúti mitsu mēníoxuan 'imainun kana anumi min camellokamaribi tantimiti aribi mēnion usa 'ain kamina 'ēn xubunu 'i kuantu 'ain!

³²Usokian kakëx ka a unikama abēa kuankē buani aín xubunu kuankëxa. Anuxun ka anu 'ikē ñukamapain nanpátankëxun camellokama pimitankëxun anuan a 'imainun abēa kuankē unikama tachukati 'umpax bēxúankëxa. ³³Usai 'i ax sēnéan aín piti 'inánkëxunbi ka Abrahamnēn ñu mēmikē unin kakëxa:

—'Ēn kana mitsu a kati bana kaxuma pitima 'ain:

—'Ēsokian kakëxun ka. Labánēn kakëxa:

—Kamina uisa bana kara nu kati 'ain.

³⁴Kakëxun ka Abrahamnēn xukē unin kakëxa:

—'Ēx kana, Abraham an ñu mēëxunkē uni 'ain, ³⁵Nukēn 'Ibun an ka an 'ē ñu mēëmikē uni 'itsaira ñuñu 'inun 'imiaxa: usa 'ixun ka 'inánxa ovejakama, vaca, kuri 'imainun manē pashian, uni an ñu mēëxunti, xanu an ñu 'axúnti akama 'inánan ka camello 'imainun asno akama 'inánxa. ³⁶Usakin 'inánkin ka aín xanu Sara aribi achúshi tuá kaniakēkē 'ikēbi 'inánxa, usa 'ain ka 'ēn ñu mēëxunkē uni an aín bēchikē kamabi aín ñukama 'inánti sínánxa. ³⁷'Ēn ñu mēëxunkē unin ka sinanatékënkima, an kakësabiokin 'anun 'ē

kaxa: 'Ēn bëchikë kamina 'Ēx anu tsókë Canaán me ënu a xanu bimitima 'ain. ³⁸ Usa 'ain kamina 'Ēn papan menu kuantankëxun, anua aín aintsikama 'ikë anua achúshi xanu 'Ēn bëchikë barixuni kuantu 'ain. ³⁹ Kixuan kakëxun kana 'Ēn kan: 'Ēn 'Ibu, çanu 'ikë xanu achúshinëx 'Ēbë uisama tankëbëtan karana añu 'ati 'ain? ⁴⁰ Kakëxun ka ësokin 'Ē kaxa: 'Ēx kana Nukën 'Ibu kikësoi abë nitsin, usa 'ain ka aín ángel xuti 'ikën, mia kuania bërúanun bërúankëx kuanxun kamina achúshi xanu 'Ēn aintsin bëchikë xanu 'Ēn bëchikë bixunti 'ain, ax ka 'iti 'ikën, 'Ēn papan aintsin 'ibun bëchikëbi. ⁴¹ Usa 'aínbi kamina 'Ēn aintsikaman aín bëchikë xanu chipash mibë uisamatankëbëbi mix sinanatëkëntima kikë bana usaibi asábi bërúti 'ain. ⁴² Usa 'ain kana bërí 'Ēn anua 'umpax biti kini anu bëbaxun abë banakin ësokin Nukën 'Ibu kan, 'Ēn ñu mëëxunkë uni Abraham aín Dios: Asérabi kamina 'Ēx ënu uti 'Ē 'akian, ⁴³ usa 'ain kana bërí anuxun 'umpax biti kini a rapasu 'ixun mi ñukatín: uinu 'ikë xanu chipash kara 'umpax bitsi aia akana 'Ēn ësokín kati 'ain: 'Ē kaina min 'umpax ñutëñu 'ikë a 'amitima 'ain, ⁴⁴ ësokín 'Ēn kakëxun ka 'Ē kati 'ikën: Asabi ka kamina min xëati 'ai kixun 'Ē kanan min, camellokamaribi kana 'umpax bixunti 'ai an 'Ē kakë xanu ax ka min káskë uni a 'Ēn ñu mëëxunkë uni aín bëchikëñen xanu 'iti 'ikën. ⁴⁵ Èsokín ñukákin

'Ēn këñúkë 'aímabi ka 'Ēn iskëxbi Rebeca ñutë tufanx uaxa. Ukin ka anua 'umpax biti anu nukúkin menu tsóntankëxun bitsia kana kan: Min 'umpax kaina 'Ē xëanun 'inántima 'ain kixun. ⁴⁶ Kakëxun ka an bënëkinshi aín ñutë, nanpákin 'Ē kaxa: Kamina xëati 'ain, 'imainun kana min camellokamaribi xëamiti 'ain, katan-këxun ka 'Ē xëamianan 'Ēn camellokamaribi 'umpax xëamiaxa. ⁴⁷ Usakian 'aia kana 'Ēn ñukan: ¿Mix karamina uin bëchikë 'ain? kakëxun ka an 'Ē kaxa: 'Ēx kana Betuelnën bëchikë xanu 'ain, ax ka Nahornëan Milcámi bëchia 'ikën. Èsai kia kana achúshi rëñuti ñu bitankëxun rëñumianan kana rabé aín pëñanuribi pëñumian usakin 'ai, ⁴⁸ rantinpuruni tsóbukin kana Nukën 'Ibu rabikin kan; an 'Ē ñumëmikë Abraham aín Dios, min kamina 'Ē bai upitan an 'Ē ñumëmikë uni aín bëchikë xanu achúshi aín aintsikaman bëchikëbi bixunun kixun 'Ē bëan. ⁴⁹ Usa 'ain kamina bëríbi 'Ē kati 'ain kaina 'Ēn mi kakë ënë an 'Ē ñu mëmikë ax kikësa okin 'ati 'ain, kamina 'Ē kati 'ain añu karana 'Ēn 'ati 'ai kixun ka uni an kakëxa.

⁵⁰ Èsokian kakëxun ka Labán 'imainun Betuelnën kakëxa:

—Nukën 'Ibun ka kamabi ñu ësokin axa, usa 'ain kananuna nun mi asábi ka katankëxun kana 'atima 'ai kixun mi kaiman. ⁵¹ Ka kuat, ënu ka Rebeca 'ikën; kamina bibiankin buánti 'ain. Ax ka an mi ñumëmikë uni aín

bëchikënën xanu 'iti 'ikën, Nukën 'Ibun kakësabi oi. ⁵²Ësokian kakëxun kuati ka Abrahamnën ñumëmikë uni rantinpuruni memi bëtiki tsóbukin, Nukën 'Ibu asábi ka kixun kakëxa. ⁵³Usai 'i nirukinshi ka na békë ñukama churupakin biakëxa, ax ka 'iakëxa kuri, manë panshian, 'imainun chupa 'itsaira kupikë, a bikin ka Rebeca 'inánkëxa. 'Inánan ka aín rarëbakë këñun aín titaribi ñu 'itsaira 'inaishiakëxa. ⁵⁴Usakin na buánkë ñukama a pain 'inántankëxun ka pitia nanxunkë a pitankëxun xëakëxa, abëa kuankë a uni kama-bëtan usakin 'ai ka a imé anu 'iakëxa:

—Usai anu 'uxnéti pëkarakëbë nirukin, ka a unín kakëxa: Kana kuantëkënti 'ain, anua an 'ë ñu mëëmikë uni 'ikë aín xubunu.

⁵⁵Ësai kiabi ka Rebecanën rarëbakë apanën aín titabëtan kakëxa:

—Nun sinánkëx ka ënë xanu nubëpain mapai rabé nëtë nubë 'iti 'ikën, 'itankëx ka mibë kuanti 'ikën. ⁵⁶Ësokian kakëxunbi ka uni an kakëxa:

—'Ëx kana ënu 'itsa nëtë 'i ukëma 'ain. Nukën 'Ibu Diosan ka 'ëx ënu uti upí 'imiäxa, usa 'ain kamina 'ëx kuantëkëntanun 'ë xukanti 'ain anua a 'ën ñu mëëxunkë uni aín xubunu.

⁵⁷Kakëxun ka anu 'ikë unikaman kakëxa:

—Asabi ka kananuna xanu chipash ax kara uisai kia kuati kuënti 'ain, uisai kara ax kia kananuna kuati 'ain. ⁵⁸Ësokian

katankëxun ka Rebeca kuënxun ñukákëxa:

—¿Ënë unibë kaina bëríbi kuainsa tanin?

—Asábi ka kana kuanti 'ain —kiax ka ax kiakëxa.

⁵⁹Kixuan kakëxun ka an bërúan-kin nikinkë xanu këñun, Rebeca kuantanun kixun Abrahamnën ñu mëëmikë unikama këñun xua-këxa.

⁶⁰Usai kuania ka Rebeca upíokin sinánxunkin ësokian kakëxa:

“Nukaman chirabakë, jmin rëbúinkinëx ka 'aisamaira tupuntisama 'iti 'ikën! jusa 'ixun ka min rëbúinki kaman

axa ami nishkë unikama abámikin 'atankëxun atun ëmakama biti 'ikën!”

⁶¹Ësokian kakëxunbi ka uni an kakëxa:

⁶¹Ësokian kakëxunbi ka uni an kakëxa:

ka Rebeca 'imainun an nikinkë xanu akamabë kuani camellonu 'iruakëxa, usai 'irukiani ka Abrahamnën ñu mëëmikë uni akamabë kuani kuankëxa. Usai ka an Abraham ñu mëëxunkë uni Rebeca anua bibiankin buánkëbë 'iakëxa.

⁶²Usai atux kuanmainun ka Isaac axribi a nëtën anua 'umpax 'ikë anuax kuankëxa, ax ka 'iakëxa axa tsókë 'imainun an 'ë iskë kakë me anu tsókë 'iakëxa. ⁶³Anuax ka achúshi nëtën

nitsi kuanxun xupibukëbëtan iskinbi ka. Unikama camellonën 'ai amikikuatsini rikuatsinia isakëxa. ⁶⁴Usakian ismainun ka Rebecanënrìbi au kuantì ami bësui tsóxun Isaac 'uranxunbi mërakëxa, usakin mëràishi ka anúan kuankë camello anuax 'ibúakëxa ⁶⁵usai 'ibukinshi ka an buánkë uni a ñukákëxa:

—¿Uinu 'ikë uni kara axa numi kikuatsini ukë ux 'ik?

—Ax ka 'ën ñu mëëxunkë uni a 'ikën —kixun ka unin kakëxa. Usakian kakëxun aín chupa bitsi ka anun bëmápukuti rakuakëxa. ⁶⁶Usaia 'imainun ka anu nukúkin aín ñumëmikë uni an Isaac axa usai 'ikëkama ñuixuan-këxa. ⁶⁷Usokin unikaman ñuia kuatankëxun ka Isaacnën Rebeca bibiankin aín xubusa okían chupa kèxtú 'akë anua aín tita Sara 'ikë anu buánkëxa, anu buánxun ka biakëxa, usakin bitankëxun ka Isaacnën Rebeca 'itsaira kuëëan-këxa, usakin aín xanu Rebeca 'itsaira kuëëni ka aín tita ñukë sinania masá nuitukë a sinántë-kënima manúakëxa.

Abraham
'imainun Queturánën
rëbúnkikama 'ia bana

(1 Cr 1.32-33)

25 ¹Usa 'ain ka Abrahamnën bëtsi xanu bitì sinánkin, Queturá kakin anëké a biakëxa. ²Bitankëxun ka amirìbi bëchìpakëxa aín anë ka 'iakëxa Zimrán, Jocsán, Medán, Madián, Isbac

'imainun Súa. ³Jocsán ax ka Sebá 'imainun Dedán aín papa 'iakëxa. Ënë kamax ka Dedánën rëbúnkikama 'iakëxa, aín anëx ka 'ikë asureo, letuseo 'imainun leumeo akama. ⁴Ënë kamax ka Madiánën bëchikë 'iakëxa Efá, Éfer, Hanoc, Abidá 'imainun Eldaá. Ënë unikamax ka Queturánën rëbúnkikama 'iakëxa. ⁵Isaac an ka kamabi aín papa Abrahamnën ñukama biakëxa. ⁶Usakin 'anan ka bëtsi xanumia 'akë, aín bëchikëkama Abrahamnën aín ñu 'itsamashi 'inánkëxa, usokin 'inántankëxun ka ñukëmapain 'ixun aín bëchikë raírì amanu kuantanun kixun xuakëxa, xuanan ka Isaac axëshia anua 'ikë me anu 'inun kixun kakëxa.

Abraham ñukë 'ikë aín
bëchikë Isaac 'imainun
Ismaelnën maían

⁷Usa 'ain ka Abraham ciento sesenta 'imainun cinco baritia tsótankëx, ⁸ka uni 'ikësabi kaniakëtankëx ñuakëxa. Ñui ka 'ain chaitiokëkama ñua 'aísh anu bukukë abë 'i kuankëxa. ⁹Usa 'ain ka aín bëchikë Isaac 'imainun Ismaelnën Macpelá kakë kini anu maíankëxa, ax ka Mamré kakë me 'ukëmanan, Sóhar hitita uni aín bëchikë Efrón aín me 'iakëxa. ¹⁰A mex ka Abrahamnën hitita unikamanan 'ikëbia marua 'iakëxa. A menu ka Abraham ñukë aín xanu Sara rapasubi maíankëxa. ¹¹Usaia Abraham ñua 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan Isaac upíokin

sinánxuankëxa, usa okían 'akëx ka anua 'umpax 'ikë a rapasubi tsóti bërúakëxa. “Ax ka 'iakëxa, axa tsókë 'imainun an 'ë iské kakin anëké anu.”

**Ismaelnën
rëbúnkikama 'iá bana**

(1 Cr 1.28-31)

¹²Ënë kamax ka Ismaelnën bëchikë Abrahamnën bëchikë egipcia xanu Agar, an Sara ñu 'axunkë amia bëchikë 'iakëxa, ¹³ënëx ka aín rëkuén bëchikë a pain 'akëxa bakéan a 'iakëxa: Nebaiot, ax ka aín bëchikë apan 'iakëxa; 'atankëxun ka bëtsiribi 'akëxa Quedar, Adbeel, Mibsam, ¹⁴Mismá, Dumá, Masá, ¹⁵Hadar, Temá, Jetur, Nafís 'imainun Quedmá. ¹⁶Ënëkamax ka Ismaelnën bëchikë mapai rabé 'imainun rabé akaman anë 'ikën, usa 'ain ka atun anënbi anënbi aín me anëanan ax anu 'ikë aribi anëakëxa. Usa 'ain ka akama achúshi achúshinëx ain menu menu atun 'apuñu 'iakëxa.

¹⁷Ismael ax ka ciento treinta 'imainun siete baritiañu 'aish ñuakëxa, ñui ka aín chaitiokëkama 'iasaribiti ñuia anu 'ain chaitiokëkama maían anubi maíankëxa. ¹⁸Usai ax ñua ain rëbúnki kamax anubi tsóti Havilá kakë me Egipto 'ukëmanan anun, Asirianu kuani kuantu anubi tsóti buküakëxa. Usai 'i ka anuax aín xukén kama-bëbi 'atimonani nishanani anubi buküakëxa.

**Esauñën ain bëchikë
apan usai 'iti 'ikëbi Jacob
marua ñuikë bana**

¹⁹Ënë banax ka usai kara Abrahamnën bëchikë Isaac ax 'iakëxa, kixun ñuikë bana 'ikën.

²⁰Isaacnën ka cuarenta baritiañu 'ixun Rebeca aín xanu 'iti biakëxa, ax ka Betuelnën bëchikë Labánën chirabakë 'iakëxa, akamax ka Arameos unibu Padán-aram kakë me anu tsókë 'iakëxa. ²¹Usa 'ain ka Rebeca tuakëma xanu 'iakëxa, usa 'ain Isaac an ami bëchikaskin 'ain xanu 'itsaira ñukáxuankëxa. Usakian ñukákëxun ka Nukën 'Ibun an ñukákë a kuakin Rebeca tuuñu 'inun 'imiakëxa. ²²Usai tui ka aín pukunu rabé tuá 'irukë 'aish, anuaxbi ubiti titikanania tankin an sinánkëxa: “Ënëxa ësai 'ikëbë karana 'ëx, ¿uisa 'aish basi tsóti 'ain?” Usakin sinánbiani ka Nukën 'Ibu uisa kupín kara usai 'ia kixun ñukati kuanakëxa,

²³usakian ñukákëxun an kakëxa:

“Min pukumëu ka tuá rabé 'ikën,

ax ka rabé ëma 'iti 'ikën, usa 'aish bakënkëma 'aíshbi ubionania. Achúshinëx ka kushiira 'aish bëtsisama 'iti 'ikën, aín apan ax ka aín 'anáka meu 'iti 'ikën, usa 'ain ka 'anáka ax kushiira 'inuxun 'aia.”

²⁴Ësokian kakë basirama 'aínbi ka Rebeca aín nëtë sënënkëbë, rabé tuá bakëankëxa. ²⁵A paian

Rebeca bakënkë ax ka ranshin 'aish raninbaë 'iakëxa, usa 'ikë ka a tuá Esaú kakin anëakëxa. ²⁶Usai 'ikin aín apan Esaú aín taë tsiputu tuinbëtsini aín 'anáka chikiakëxa, usaía 'ikë a ka Jacob kakin anëakëxa. Usaia aín xanu Rebeca a tuá rabé bakënkë 'ain ka Isaac ax setenta baritiañu 'iakëxa.

**Esaú 'imainun
Jacob 'ia bana**

²⁷Usa 'ain ka a tuá rabé kania-këxa. Usai kanitankëx ka aín rëkuén bëchikë Esaú ax ninua ñuira okë uni 'iakëxa; 'imainun ka aín 'anáka Jacob mënin sinaínshi uni 'iakëxa, usa 'ain ka aín xubunuashi ñu mëi tsóti kuëni 'iakëxa. ²⁸Usa 'ain ka Isaacnën aín bëchikë Esaú a 'itsaira nuibakëxa, aín ñuakë pikin, usakian aín papan aín rëkuén bëchikë a nuibamainun ka Rebecanën aín tuá Jacob aribi 'itsaira nuibakëxa.

²⁹Nëtë itsin ka Jacobnën purutusa piti ñu nëish okin 'aruanbi ka Esaú uran ninu ñu bari nibaiti pananx. ³⁰Ukin kakëxa:

—'Ë karamina min piti panshionkinmi 'akë tëxëra 'inántima 'ain, kana numin bamatisa tanin. (Usa 'aish ka Esaú ax aín kuai anë Edom kakin anëké 'iakëxa.) ³¹Min kamina —'Ëx min apansa 'ixun min biti ñukama 'ën binun 'ë 'imiti 'ain, —kixun ka Jacobnën kakëxa.

³²Kakëxun ka Esaúnën kakëxa: —Uisa 'ixun kaina, 'ëx panax numin bamatisa taniabi isëshiti

'ain, minmi min xukën apan 'ikëbi 'akinkëxma kana min apan 'ëx 'itima 'ain.

³³—Kia ka bërïbi kamina Nukën 'Ibu Diosan ismainunbi asëra-bi sinanatëkëntima okin 'ë kati 'ain —kixun Jacobnën aín xukén karaishiakëxa. Usokian kakëxun ka Esaúnën sinanatëkëntima okin kakëxa, usakin ka Jacob axa 'ain apan 'inun kakëxa. ³⁴Usakian kakëxun ka Jacobnën aín piti purutusa nëish okían 'arukë a këñun pán pinun kixun aín xukén Esaú 'inánkëxa, usakian 'inánkëxun pianan xëatankëx ka nirukiani a kaimashi 'ën kana apan 'ixun ñukama biti 'ai kixun sinanima kuankëxa.

**Isaac 'imainun Rebeca
Guerar kakë ëmanu kuan**

26 ¹Usa 'ain ka Isaac ax anu 'umpax 'ikë anu tsóakëxa, ax ka anu tsókë kakë 'imainun an iské kakin anëké 'iakëxa, a rapasu 'aínbi ka Abraham anu tsótan 'iásaribiti a piti 'aíma 'inun ñu 'apákëxbi 'iruama 'ikën. Usaia 'ikëbë ka panani Isaac aín xanu Rebecabë panankiani an ñumëmikë unikama 'imainun aín ñukamabi buani anua Abimélec filisteokaman 'apu 'ikë Guerar kakë ëma anu kuankëxa. ²Anu 'ikë 'ain ami chikirakëkin ka Nukën 'Ibu ësokin kakëxa: “Kamina Egipto menu kuantima 'ain. Uinu karamina 'iti 'ai 'ën mi kakë anu kamina 'iti 'ain, ³usa 'ain kamina ënë menu pain tsóti 'ain.

'Ëx kana mibë 'iti 'ain 'imainun kana mi upíokin sinánxukin mi 'imainun min rëbúnki kamaribi ënë mekama 'inánti 'ain. Usakin kana 'ën min papa Abraham kásabiokin 'ati 'ain. ⁴'Anan kana 'ën min rëbúnkikamaribi naínua 'aisamaira 'ispa iskësa usaribi 'ítanun 'imiti 'ain, 'imainun kana ënë me kamabi mi 'inánti 'ain. 'Inánan kana kamabi menu 'ikë unikamaribi upíokin sinánxunti 'ain, min rëbúnki kamasaribi 'inun, ⁵ësokinribi 'ën kakëxun ka Abrahamnën 'ën kakësokin ax kikësoibi 'iti banakama 'ianan a tanti banakama 'ën 'unánmikësabi okin 'akëxa.”

⁶Ësokian kakëx ka Isaac Guerar kakë ëma anu tsóti bërúakëxa, ⁷usai bërutankëx anu tsotia ka anu 'ikë unikaman aín xanu Rebeca ñuikin Isaac ñukákankëxa, ñukákëxun ka aín xanu ka kixun kati sinani rakuékin ax ka 'ën chirabakë 'ikë kixun kakëxa. Rebeca upíira xanu 'ain ka Isaacnën anu 'ikë unikaman 'ati sinani rakuékin paránti sinánxun kakëxa.

⁸Ësokin anu 'ikë unikama katankëx ka anu basipain tsóti bërúakëxa. 'Aínbi ka achúshi nëtën Abimélecnën aín xubu xëkuë chukúmanën iskëxunbi Isaacnën aín xanu Rebeca kuëenkin 'ikútia isakëxa. ⁹Usakin 'aia istankëxun ka aín uni achúshi Isaac unun kixun katánun kamiakëxa:

—Kamikëxa 'aia ka ñukákëxa mibëa 'ikë xanu ax kara min xanu

'ik, ¿asérabi kat? Min xanu 'aínbi karamina, ¿ax isa min chirabakë 'anáka 'ikë kixun këmëi kian?

—'Ën kana a kupían ënu 'ikë unikaman 'ë 'ati sinánkin kana mi kan —kixun Isaacnën kakëxa.

¹⁰Kakëxunbi ka Abimélecnën kakëxa:

—¿Uisa kupían karamina nu ësokin an? 'Ën mi iskëma 'ain ka ënu 'ikë uni min xanubë 'ikë 'itsíanxa, usa 'ain kamina min nu 'uchamikë 'itsían.

¹¹Usakin katankëxun ka Abimélecnën kamabi anu 'ikë unikama kakëxa:

—Uin kara ënë uni 'ianan aín xanu ubioia, ax ka 'atima okin 'akë 'iti 'ikën.

¹²Usa 'ain ka a barin ñu 'apáxun Isaacnën 'aisamaira 'inuan aín bimi upíbu 'ikë biakëxa, Nukën 'Ibu upiokin sinánxunkëxun.

¹³Usa 'aish ka 'aisamaira ñuñu 'ianan 'itsaira manë panshíanñu 'iakëxa. ¹⁴'Imainun ka 'itsaira ovejañu 'ianan, vaca 'imainun an ñu mëxunkë uniñuribi 'iakëxa,

usa 'ain ka ax ñuñuira 'ain, anu 'ikë filisteo unikama nutsí ami nishkin 'atima okëxa. ¹⁵Usa 'ain ka aín papa Abrahamnën anu pain tsókë 'ixuan an ñumëmikë unikama amia anu 'umpax 'ikë

kini ax Abrahamnan 'iakëxa; usa 'ikëbi ka filisteo unikaman a kini men bëtaskin natakakákë 'iakëxa.

¹⁶Usa 'ain ka Abimélecnën Isaac ësokin kakëxa:

—Bëribi kamina ënuax kuantu 'ain, mix kamina 'aisamaira

'ain, mix kamina 'aisamaira

'ain, mix kamina 'aisamaira

'ain, mix kamina 'aisamaira

'ain, mix kamina 'aisamaira

ñuñu ñu 'ain nuxnu mix 'ikēsai ñuñuira 'aímabi.

¹⁷Ēsokin kakëx ka anuax chikí-kiani kuanx Isaac Guerar kakë ëmanu 'ikë me sapan anu tsóti bërúakëxa. ¹⁸Anuxun ka Isaacnën an ñumëmikë unikama anu tsókian Abrahamnën anua 'umpax biti amia, kinikama 'ikëbia ax ñukëbëtan filisteo unikaman men nataka ká 'ikëbi, aín unikama-bëtan amiribishi naëtëkëankëxa, usokin 'atankëxun ka aín papan anëasabi okin anëtëkëankëxa.

¹⁹Achúshi nëtën ka Isaacnën ñumëmikë unikama kini achúshi me sapan anu 'akinbi anua 'umpax upíra mërakëxa. ²⁰Usakin 'umpax atun pain mërakë 'aínbi ka filisteo unikaman 'arakakë ñuina an bërúankë unikama, Guerar kakë me sapan anuax ainan isa 'umpax 'ikë kiox Isaacnën ñuina an bërúankë unikamabë a 'umpaxan rabanan mëanani abë nishanankëxa. Usaia anun rabanan mëëanankë ka Isaacnën a 'umpax. “Anuax mëëanankë kakin anëakëxa.” ²¹Usai anuax 'itankëxun ka Isaacnën unikaman amiribishi kini itsi anua 'umpax biti 'atëkëankëxa, usokin 'akëbi ka filisteo unikaman amiribishi ubiotëkënkëx ka amiribishi atubë nishanankë ka Isaacnën anuax bëtsibë “nishanax isanainsama tankë usokin anëakëxa.” ²²Usaia aín unikama 'itëkënkëbë ka anuax Isaac 'ura kuani chikiákëxa, usai chikíkin ka aín unikama 'imainun kamabi aín ñuina kamabi buani

kuankëxa, kuantankëxun ka anua tsóti me anu bëbaxun achúshi kini anua 'umpax biti aín unikama naëmiakëxa, usa 'ain ka anuax 'umpax kupín mëëananiama iskin Isaacnën anuax mëanantëkë-nima upitax tsoti kakin anëakëxa, usakin 'atankëx ka ësai kiakëxa: Bërfí ka Nukën 'Ibu ñu nu ëanxa, usa 'ain kananuna ënë menuax nishanani ñuñuira 'iti 'ain.

²³Usai anu pain 'itankëx ka amiribishi Isaac Beerseba kakë me anu kuantëkëankëxa.

²⁴“Anu bëbaxa ñantabukë a imé ami mërakin ka Nukën 'Ibun kakëxa: 'Ëx kana min papa Abraham aín Dios 'ain. Usa 'ain kamina rakuétima 'ain; 'ëx kana mibë 'ain. Usa 'ain kana 'ën uni Abraham a kupín upíokin sinánxunkin, mín rëbúnkinëxa 'aisamaira 'uákamë 'ëonun 'imiti 'ain.”

²⁵Ēsokian kakëxun ka Isaacnën anuxun rabiti maxax maburukin 'atankëxun, asábi ka kakin Nukën 'Ibu rabiakëxa. Usokin 'atankëx ka a menubi 'i bërúakëxa, bërúkin ka anu achúshi kini anua 'umpax biti an ñu mëëmikë unikama 'amiakëxa.

Isaac 'imainun Abimélec mënionan ñuikë bana

²⁶Usa 'ain ka achúshi nëtën, Abimélec Guerar kakë ëma anuax Isaacbë banai ubakëxa. Usaia

ukëbë ka an 'unánkë unikama an bana ñuixunkë Ahuzat, 'imainun suntárunën kushi Ficol akamaribi abë ubakëxa. ²⁷Usai kuanx anu bëbaia ka Isaacnën kakëxa:

—Mitsun kamina 'ë chikiankën, usa 'ixun kamina mitsubë 'iabi 'ë min ëmanua chikían, ¿uisakatsi karamina 'ë isi aín?

²⁸Ësokian kakëxunbi ka atun kakëxa:

—Nun kananuna mi isan mix kamina Nukën 'Ibu abë 'ain, usa 'ikë an mi 'akinia kananuna unan, usa 'ain kananuna nukaman achúshi ñu mibëtan 'ati ain. A achúshi ñu 'ati ax ka 'ikën: ²⁹min kamina nukama uisabi otima 'ain, nunribi kananuna mi uisabi okëma 'ain. 'Atima okinma, kananuna nun mi upíokin nuibakín 'akian, 'imainun kananuna upíokin mixmi 'ën menuax chikiti 'aia mi xuan, usa 'ikë ka bërí Nukën 'Ibu mi upíokin sinánxunkin 'akinia. ³⁰Usakian kakëxun ka Isaacnën achúshi fiesta chaira 'ati sinánxun, a piti-kama pain aín unikama 'amitan-këxun kuëenkin atubëtan pianan xëakëxa. ³¹Usai 'iónx pëkarakëma 'afnshi nirui ka sinanatë-këntima oi atúxbi kánani kiakëxa. Usai kanantankëxun ka Isaacnën bërúanx kamina kuantí 'ain kixun amiribishi atubë isanantëkëxuma kakëxa, kakin ka upíokin aín 'unánkë uni 'akësokín kuantanun xuakëxa.

³²A nëtënbi ka an ñu mëëmikë unikama Isaac kai ubakëxa, ukín

ka 'umpax kananuna me kini 'ati naëkinbi anua mëran kixun kakëxa. ³³Usakian mërakë ka Isaacnën anua 'umpax 'ikë kini a Sebá kakin anëakëxa. Usa 'ain ka a ëma Beerseba kakin anëké 'iakëxa.

³⁴Usa 'ain ka Esaú an cuarenta baritiañu 'ixun Judit biakëxa, aín xanu 'inun ax ka Beerí kakë hitita 'ain bëchikë xanu 'iakëxa. 'Imainun ka bëtsi xanu Basemat kakë aribi biakëxa, ax ka Elón hitita uni aín bëchikë xanu 'iakëxa. ³⁵Usokian a xanu rabé aín tuá Esaúnën bian ka Rebeca 'imainun Isaac a kuëënima uisa kupín kara usakin bëtsi unibunën xanu 'ën tuákën biaxa kiox masá nuituti nishi tsóakëxa.

Isaacnën Jacob 'imainun Esaú upíokin sinánxuan

27 ¹Usa 'ain ka Isaac ax kaniakëti 'upiokin ñu istisama 'ain bëru 'iakëxa. Achúshi nëtën aín rëkuén bëchikë Esaú kuënxun kakëxa:

—¡'Ën bakë bëchikë!

—Kia ka kamina 'ë kati 'ain papan —kixun Esaúnën kakëxa.

²—Kamina 'ë kaniakëtia isin —kixun ka Isaacnën kakëxa—, 'ëx kana bëtsi nëtënbi ñuti 'ain. ³Usa 'ain kana 'ëx kuëënin, kamina min kanti këñun min pia bibiani ninua ñuina barixun 'ë 'axuni kuantí 'ain. ⁴'Abëtsinxun kamina nëishokin 'arubëtsinkin, uisakin 'arukë karana pisa tani usakin 'abëtsínkin 'ë bëxúnti 'ain.

Usokin 'abëtsinkin bëtë pítankëxun ñukëmapain 'ixun kana mi upíokin sinánxunti 'ain.

⁵'Aínbi ka ësokian kaia ax anu 'ixun Rebecanën uisakin karaisa Isaacnën Esaú kaia kixun kuakëxa. Usakian aín papa kakëxa, ninu ñuina barixuni kuankëbëtan ishi ka, ⁶Rebecanën aín tuá 'anáka Jacob a ësokin kakëxa:

—Ka is, 'ën kana min papan abë banakin, ësokin min xukén Esaú kaia kuan: ⁷Ñuina 'atankëxun kamina nëishokin, uisa okin 'arukë karana písa tani usakin 'arubëtsinkin 'ë pinun bëxúnti 'ain, usakin 'akë pítankëxun kana Nukën 'Ibu ismainunbi ñukëmapain 'ixun mi 'upiokin sinánxunti 'ain. ⁸Usa 'ain kana mi kain, 'ën bakë tuá kamina upíokin kuati 'ain, 'ën mi kamainun: ⁹Kamina anua ñuina 'arakakëkama 'ikë anu kuanxun, cabra bërí kanikë, aín upí rabé kaisbëtsinkin 'ë bëxúnti 'ain; 'ën kana min papa ax kuëenkësa okin, pinun nëish okin 'aruxunti 'ain kixun ka aín titan kakëxa. ¹⁰Usakin 'ën 'aruia kamina min na pinun min papa ubanxunti 'ain, usakinmi 'akëxun ka an 'ati ñukama mi sinánxunkin 'inánti 'ikën, ax ñukëmapain 'ixun.

¹¹Kakëxunbi ka Jacobnën ain tita kakëxa:

—Min kamina 'unan 'ën xukénax ka aín naminu raninbaë 'ikën, 'aínbi kana 'ëx usama 'ain. ¹²'Ën papan ramëkinbi 'ë raniñuma 'ikë 'unánkin ka 'ëx isana

ami kuai kixun sinánti 'ikën; usakin 'ën 'akëxun 'unánkin ka 'atimokin sinánkin 'ë upíokin sinánxuntima 'ikën.

¹³Ësokian kakëxunbi ka aín titan kakëxa:

—'Ën bakë tuá, mi 'atimokin sinánxukëxbi ka minu 'ima ënu pakëti 'ikën. Usa 'ain kamina 'ën kakësabiokin, cabra bërí kanikë rabé bitsi kuanti 'ain.

¹⁴Kakëx kuanxun ka Jacobnën cabra bërí kanikë rabé bitsínkin aín tita bëxúankëxa. Bëxunkëxun ka aín titan piti nëishira 'inun upíokin 'aruxuankëxa, usakin 'arukëa Isaacnën pisatankë usakinbi ákëxa, ¹⁵usokin aín tuá piti 'axuntankëxun ka aín tuá apan Esaúnën chupa xubunu nankë upí a bitsínkin bëxun, 'ain titan aín tuá 'anáka Jacob pañumiakëxa. ¹⁶Usakin pañumikin ka axa raniñuma 'ikë cabra bërí kanikë kama aín xaká, éskaxun nankë anúnribi upíokin ramápukin Jacob aín pëñanu 'anan aín tëxanuribi tërabanakëxa, ¹⁷usakin 'atankëxun ka aín titan piti nëish okin 'akë a 'imainun pánribi 'inánkëxa.

¹⁸'Inánkëx anua 'ikë anu atsínkin ka Jacobnën aín papa ësokin kakëxa:

—¡Papan anu kaina 'ain!

—Ënu kana 'ain. ¿Uinu 'ikë 'ën bëchikë a kaina mix 'ain? —kixun ka Isaacnën ñukákëxa.

¹⁹—'Ëx kana Esaú, min rëkuén bëchikë a 'ain —kixun ka Jacobnën aín papa kakëxa—. 'Ëmi

'anun kakë kana mi 'axun bëxuan. Usa 'ain kamina; nirutankëxun 'ën 'abëtsinkë ñuina nami piti 'ain, pitankëxun kamina 'ë min upiókin sinánxunkin kati 'ain.

²⁰Usakian kakëxun ka Isaacnën ñukákëxa:

—¿Uisa 'ixun kaina bënëkinshi ñuina mërabëtsian, 'ën bakën?

Kakëxun ka min Diosan ka 'ën bënëkinshi mëranun 'ë 'akianxa kixun Jacobnën kakëxa.

²¹Ësokian kakëxunbi ka Isaacnën katëkéankëxa:

—Nërira kamina uti 'ain, mi ramëkin aséjabi kaina 'ën rëkuén bëchikë, Esáu 'ai kixun tanun.

²²Kixuan kakëx ka Jacob aín papan ramënun 'urama uakëxa. Aia ka Isaacnën ramëkin kakëxa: “Mix kamina Jacobnën banasa 'ain, 'aínbi ka mi xukën Esaúnën pënranisa min pëñan 'ikën.”

²³Usai 'ikë ka Isaacnën 'unánma 'ikën, 'unánkima ka aín pëñanu aín rani 'itsa 'ikë, aín xukën apan Esaúnën pëñansa 'ikë tankëxa. 'Aínbi ka upiókin sinánxunuxun pain, ²⁴amiribishi ñukátëkéankëxa:

—¿Aséjabi karamina mix 'ën bëchikë Esáu a 'ain?

—Kixuan ñukákëxun ka 'ëx kana Esáu 'a 'ain —kixun Jacobnën kakëxa.

²⁵Ësokian kakëxun ka aín papan Jacob kakëxa:

—'Ën bakë bëchikë, pinun kamina mi 'abëtsinkë ñuina nami 'arukë 'ë 'inánti 'ain, a pitankëxun kana mi upiókin sinánxunkin kati 'ain.

Usa 'ain ka mëtëxtankëxun pinun aín papa 'inánkin Jacobnën, uvas baka 'akë aribi 'inánkëxa. 'Inánkëxun ka Isaacnën pianan xëakëxa, ²⁶usokin pianan xëai sënëntankëxun ka kakëxa:

—'Ë 'urama ukin kamina achúshi okin 'ën bëmánanu 'ë bëtsuku kati 'ain.

²⁷Ësokian kakëx bëtsuku kanux a 'urama oi tsóbutia ka Jacobnën chupa Isaacnën xëakëxa. Xëkin ka ësokian kakin upiókin sinánxun-këxa:

“Ënë chupan 'ishax ka 'ën bëchikënan 'aish. Abë ninu nikë 'ishasa 'ikëa, Nukën 'Ibu upiókin sinánxunkë 'iti 'ikën.

²⁸Usa 'ikë ka Nukën 'Ibu Diosan min ñu 'apákë chabónun naínua 'uí 'ibúmiti 'ikën, 'ibúmikëxun ka min ñu 'apákëkama menua chabóti 'ikën, usakin 'akëxun ka min trigo bëru 'itsaira 'imianan a mi xëati ñuribi 'aisamaira 'imiti 'ikën.

²⁹Usa 'ikë ka 'aisamaira unin mi ñu mëëxunti 'ikën; bëtsi menu 'ikë unikamaxribi ka mi bëtánain rantinpuruni 'iti 'ikën.

Mix kamina min xukënkaman 'apu 'iti 'ain; ¿Usa 'ain ka atux mi bëmánon rantipuruni 'iti 'ikën!

Uin kara mi 'aisama oia ax
ka 'atima okëribi 'iti 'ikën,
'imainun ka uin kara mi
upíokin sinánxunkin 'akinia
axribi upiti bukui upíokin
sinánxunkë 'iti 'ikën.”

³⁰Usakin Isaacnën upíokin
sinánxunkëxa Jacob, chikíkiyani
anua aín papa 'ikë anuax kuankë-
bëshi ka Esaú axribi ñuina 'abë-
tsinkin bëi uakëxa. ³¹Utankëxun
ka anribi ñuina nami nëish okin
'aruakëxa, 'arubëtsinkin bëxun ka
aín papa ësokin kakëxa:

—Papan kamina niruti 'ain,
nirukin kamina min bëchikënëan
'abëtsinkin bëxun mi 'aruxunkë
nami ënë piti 'ain, pitankëxun
kamina min upíokin sinánxunkin
'ë kati 'ain.

³²Kakëxun ka Isaacnën ñuká-
këxa:

—¿Uikaramina mix 'ain?

—'Ëx kana Esaú min rëkuén
bëchikë a 'ain, —kixun ka kakëxa.

³³Ësokian aín bëchikënëan kakëx
ka Isaac ratuti sinánkasmai aín
bana, bëtsi tërëkin aín bëchikë
kakëxa:

—Usa 'ain kara, ¿ui kara an
'ë 'abëtsinxun ñuina nëishokin
'aruxun bëxunkë ax 'iax? 'Ën kana
mix uisama pain 'ain kamabi pian,
pitankëxun kana 'ën a upíokin
sinánxuan usa 'aish ka bërí ax
upíokin sinánxunkë bëruaxa.

³⁴Ësokian aín papan kakëxun
kuati, ka Esaú munuma nishi
kuënkëni iankëxa:

—¿Kuënkëni ini ka kiakëxa,
papa 'ëribi kamina min upíokin

sinánxunti 'ain! ³⁵'Aínbi ka
Isaacnën kakëxa:

—Min xukén 'anákanën, uxun
paránkëxun kana minan 'ikëbi,
upíokin sinánxunkin a 'inan.
³⁶—¿Usaia këmëxun ñu biti
'unánxun ka Jacob kakin anëakëxa!
—Kíax ka Esaú kiakëxa—. ¿Bëri ka
an 'ë rabéokin ësokin 'akë 'ikën!
Bërâma ka 'ëx aín apan 'ikëbi an 'ë
bikuani 'ën apan 'iaxa, bërí ka amiri-
bishi biaxa 'ëmi upiokin sinánxunti
aribi. ¿'Ëribimi upiokin sinánxunti
bana kara 'aíma 'ik? ³⁷Ësai kia ka
aín bëchikë apan Isaacnën kakëxa:

—Ka kuat, 'ën kana kamabi ñu
'anuan kushi 'inánun Nukën 'Ibu
Dios Jacob ñukáxuan; usa 'ain
ka kamabi aín aintsikamax a ñu
mëëxunkë 'iti 'ikën, 'imainun ka
an trigo 'apákë 'aisamaira 'ianan
ñu bimiñu aín baka xëati 'aisa-
mairañu 'iti 'ikën. ¿Añu karana
'ën bërí mi 'inánti 'ain 'ën bakën?
³⁸Ësokian kakëxun ka Esaúnën
amiribishi ñukátëkënkín munuma
banakin kakëxa:

—¿Achúshi unishi kara Nukën
'Ibu Diosan upíokin sinánxunti
'ikë papan? ¿'Ëribi kamina upíokin
sinánxunkin kati 'ain ësokin aín
papa kai ka!

Esaú munuma kuënkëni amiri-
bishi iankëxa.

³⁹Usaia 'ia kuankin ka Isaacnën
aín bëchikë kakëxa:

“Ka kuat, mix kamina me
anua ñu 'apákëbi 'irukëma
a menu 'ianan
anua 'uí 'ibucëma me anu
'inuxun 'ain.

40 Usai 'i kamina min manë
xëtokë anun 'akanani
mëanani tsóti kamina
min xukén 'anáka an ñu
mëëmikë 'inuxun 'ain;
usai 'i kamina min
rëbúnkikama kushitëkënti
aín,
ënë menuax chikíax kamina
mibi tsónuxun 'ain.”

**Jacob amia aín xukén Esaú
nishkëx abá ñuikë bana**

41 Usakian 'akë 'ain ka Esaúnën
ami xuatemati nishkin Jacob isti-
sama tankëxa aín papan upíokin
sinánxunkin kakë kupín, 'imainun
ka sinánkëxa: “Ënuax basiramashi
kana 'ën papa ñukëbë 'itsaira
masá nuituti nitéxëti 'ain, usai
'ikin kana 'ën xukén Jacob rëti
'ain.”

42 Usakian Esaúnën sinánkëbë-
tanbi ka Rebecanën 'unánkin, aín
tuá 'anáka Jacob kamitankëxun
ësokin kakëxa:

—Ka kuat, min xukén Esaú ka
'aisamairai mimi nishkin mi 'ati
sinania usa 'ain kana mi kain.

43 Kamina 'ën kakëxun upíokin
kuat 'ain; usa 'ain kamina bëríbi
abati Harán, menu kuantí 'ain
kuanx kamina 'ën rarëbakë apan
Labán aín xubunu 'i kuantí 'ain.

44 Usai kuantankëx kamina anu
pain 'i kuantí 'ain, min xukén
apan axa mimi xuatemati nishkë
a inúkian 45 min 'akë a manuta-
mainun. Usa 'ain kana 'ën amiri-
bishi utëkënun mi kamiti 'ain. ¡'Ëx
kana 'ën tuárabë achúshi nëtën

ishi a rabëtaxbi bamati kuëë-
niman!

46 Ësokin pain aín tuá katan-
këxun ka Rebecanën Isaac ësokin
kakëxa:

—'Ëx kana ënë hitita xanu rabé
Esaúnëa bia ënëbë tsóti atsan,
usa 'ain kana abë 'isamatanin.
Jacobnën ribia achúshi hitita
xanu Canaán ënua bikëbë karana
'ëx uisari ënu tsóti 'ain, kana ënu
tsótima bamati 'ain.

28 1 Usakian aín xanun
kakëxun ka Isaacnën aín
bëchikë Jacob, kuënxun upíokin
sinánxunkin ësokin kakëxa: Min
kamina uisaxunbi, Canaán me
ënua uinu 'ikë xanubi bitima 'ain.
2 Kamina Padán-aram, anua min
xuta Betuel 'ia me anu kuantí
'ain, anu kuantankëxun kamina
anua min kuku Labánën bëchikë
xanukama achúshi biti 'ain. 3 Usa
'ain ka Nukën 'Ibu Dios kamabi
kushiñu an mi upíokin sinán-
xunkin min rëbúnkinëxa 'aisa-
maira 'ia timënun 'imíti 'ikën,
'imianan ka min rëbúnki kama-
nuax 'aisamaira ëma 'ai uni
'uakamë 'ëoti 'ikën. 4 'Imianan ka
mi 'inánan, min rëbúnkikamaribi
upíokin sinánxunkin Abraham
kásabiokin, ënë me 'ibuanun anu
nu bërí bëtsi menu 'ikë uni 'ikë-
sai tsókë ënë mi 'inánti 'ikën, Nukën
'Ibu Diosan Abraham 'inánuxun
kásabiokin.

5 Ësokin katankëxun ka Isaacnën
aín bëchikë Jacob a Padán-aram
anu xuakëxa. Xukëx kuanx
ka Jacob Labánën xubunu

bëbakëxa, ax ka Betuel arameo uni aín bëchikë 'ianan Rebeca Jacob 'imainun Esaú aín titan rarëbakë 'iakëxa.

**Esaúnën xanu bia
ñuikë bana**

⁶Usa 'ain ka Esaúnën aín papa Isaacnëan aín, xukén 'anáka Jacob a upíokin sinánxunkin mëníotan-këxun Padán-aram anua aín xanu baritanun kixun xukë a 'unánkë 'iakëxa. 'Imainun ka aín papan anu 'ikë xanu bixuma 'anun kakë aribi sinánkëxa, upíokin sinánxunkian ënë Canaán menua kamina achúshira xanubi bitima 'ain kixuan kakë aribi sinánkëxa, ⁷'imainun ka Jacob Padán-aram anu aín papa 'imainun aín titan kakësabi oi kuantë aribi sinánkëxa. ⁸Usa 'ain ka Esaúnën aín papan Canaán kakë me anua xanukama bikë a kuëniama 'unánkëxa; ⁹usa 'ain ka Esaú Ismael kakë uni, Abrahamnën bëchikë abë banai kuantëxa, kuantankëxun ka ñukáxun aín xanu 'iti uni aín bëchikë Mahalat kakë a biakëxa, ax ka Nebaiot aín chirabakë 'anáka 'iakëxa 'imainun ka bëráma Canaán menua bikë xanu rabé axribi aín xanu 'iakëxa.

**Betel kakë me anuax Dios
Jacobmi mërä ñuikë bana**

¹⁰Usa 'ain ka Jacob ax Beerseba kakë anuax kuani Aramnu kuantí bai a bibiani anun kuantëxa. ¹¹Usai kuanbaiti ka bari kuabuti ñantabukëbë anua ñantan 'uxtinu

bëbakëxa. Anu bërúxun ka amia katamëti achúshi maxax bitankëx aín maxkámi ami təkëpimëti nantankëx 'uxakëxa. ¹²Anuxun namákin, iskëxbi ka achúshi tapi-tinëx menuaxbi kuarutankëxa naínu sënën 'ikë isakëxa, iskin ka anua Diosan ángelkama kuaru-mainun raírinëxribi ubuti nitsia isakëxa. ¹³Usakin namákin isanan ka Nukën 'Ibu a rapasu nixun ësokin kakëxun kuakëxa: 'Ëx kana min 'Ibu 'ain, 'ianan kana min xuta Abraham aín Dios 'ianan min papa Isaac ainanribi 'ain. Usa 'ixun kana mi 'imainun min rëbúnkikama anumi 'uxi rakákë me ënë 'inánti 'ain. ¹⁴Usa 'ain ka atux 'aisamaira 'uakamë 'ëoi me putu iskësaira 'i aín tsípumiki 'imainun aín rëbumiki kuanan amiaxa bari urukë au 'imainun amia bari kuabúkë amiki amami amami kuankanti 'ikën, usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikama upíokin sinánxunkë 'iti 'ikën mi 'imainun min rëbúnkikama kupí. ¹⁵'Ëx kana mibë 'ain; usa 'ixun kana uinu kaina kuani anuabi 'ën mi bërúanti 'ain, usa 'ixun kana amiribishi ënë menubi mi bëtëkënti 'ain. Mi kana usai 'ia 'ën kakësabiokin 'axuntankëxuma ëntima 'ain.

¹⁶Usakian kakëx aín 'uxkë-nuaxbi bësukin ka Jacobnën sinánkëxa: “Aséribi ka ënë menu Nukën 'Ibu 'ëbë 'ikën kixun kana 'ën 'unánkëma 'ain.” ¹⁷Usa 'ain kana 'itsaira rakuëan, 'imainun kana sinan: Ënë mex ka upíra

'ikën. “ÿËnëx ka anua Nukën 'Ibu Dios 'ikë aín xubu 'ikën; 'imainun ka naíkamë 'ëo manámi 'ikë aín xëputi 'ikën!”

¹⁸Usai 'íonx pëkarakëma 'aínshi nirukin ka Jacobnën, anu tékë-pimëti noonkë maxáx bikin 'unánti okin nitsíankëxa, usakin 'atankëxun ka ënëx ka Nukën 'Ibu Diosnan 'iti 'ikë kixun sinánkin xëni bitankëxun ami anpënka-këxa. ¹⁹A menu ka bëráma achúshi ëma Luz kakin anëké 'iakëxa, usa 'ikëbi ka Jacobnën aín anë bëtsiokin anëkin Betel kakin anëakëxa. Betel kikë bana ax ka Diosan xubu ki kikë bana 'ikën. ²⁰Anuax ka Jacob ësai kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë kuania bërúanan, 'ën piti ñu 'inánan 'ën pañuti chuparibi 'ë 'inánti 'ikën, ²¹usa 'ain ka 'ëx 'ën papan xubunu uisaíbi 'ikëma kuankëbë ax 'ën 'Ibu Dios 'iti 'ikën. ²²'Ën kana uinu karana ënë maxax nankë anubi Nukën 'Ibu Dios anuxun rabiti 'ati 'ain; 'imainun kana mi asérabi manukíma uisa ñukama kaina 'ë 'inani a mësú mi 'inánti 'ain.

Jacob Harán kakë ëmanu bëba

29 ¹Usa 'ain ka Jacob Betel kakë me anuax kuani amíaxa bari urukë me ami kikiani kuankëxa.

²Kuankin an 'uranxun iskëxbi ka anua 'umpax bikë kini achúshi 'iakëxa, a kini rapasu ka an carnero bërúankë unikama rabé

'imainun achúshi anu timéax tanti bukukë isakëxa, a uni kaman ka atun ñuina a kininua 'umpax bixun 'amiakëxa. Anu ka anun kini mapukë achúshi maxá chaiira 'iakëxa, ³usa 'ain ka atun 'arakakë carnerokama anu timékëbëtan, an bërúankë unikaman anun 'umpax mapukë xaxu chaiira achúshi, a buinakin rakanakëxa, usakin 'umpax 'akëbëtan ka amiribishi kini a xaxu chaiira anun mapua-këxa.

⁴Usakian 'akëbë anu nukúkin ka Jacobnën an ñuina bërúankë unikama ñukákëxa:

—¿Uinu 'ikë kaina, mitsux 'ain? Kakëxun ka:

—Nux kananuna Haránnu 'ikë 'ain —kixun atun kakëxa.

⁵—¿Mitsun kaina Labán kakë uni Nahornën bëchikë a 'unanin? —kixun ka Jacobnën ñukátëkëan-këxa.

—Ñukátëkënkëxun a unikaman kananuna 'unáni —kixun kakëxa.

⁶Kakëxun ka Jacobnën —Asérabi kara usa 'ikë —kixun ñukátëkëan-këxa.

—Ñukákëxun Labán ka asabi 'ikë —kixun an ñuina bërúankë unikaman kakëxa—. Kakëbëbia aia iskin ka ñuina bërúankë unikaman kakëxa ka kuat, aín bëchikë xanu Raquel an ka aín ovejakama bëia. ⁷Ësokian kakëxun ka Jacobnën kakëxa:

—Ka kuat, ka xupibuisama pain 'ikën, bari ka 'urapain 'ikën anun mín 'arakakë ovejakama kamabi xëputi. ¿Uisa 'ixun kaina

'umpax 'amibiankin pasto pinun buaniman?

⁸'Aínbi ka atun kakëxa:

—Kananuna usokin 'aima. Kamáxbia timëkëbëtan kuni kananuna an bërúankë nukaman 'umpax 'aminuxun, xaxu chaiira anun kini xëkuë mapukë a rakanakin nun 'arakakë ñuinakama 'umpax xëaminuxun kaínti 'ain.

⁹Usai Jacob atubë banamainun ka Raquel ax aín papan 'arakakë ovejakama bëi uakëxa, ax ka an ñuina kama bërúankë 'iakëxa. ¹⁰Usakin kakë basikëma 'aínshi ka aín kukun Labánën 'arakakë ovejakama bëi 'aia Jacobnën isakëxa, isbiani kuanxun ka anua 'umpax 'ikë kini anun mapukë xaxu a mabikin amo rakanakin, 'umpax bikin ovejakama xëamiakëxa; ¹¹usakin 'atankëxun kakin aín kukun bëchikë bëtsukukakin bitsi ka iankëxa. ¹²Usai 'i sënénkin ka Jacobnën ñuixunkin kakëxa 'ëx kana Rebecanën tuá 'ain 'imainun kana min papan Labán aín piaka 'ain, ësokian kakëx ka Raquel abákiani kuanxun aín papa ñuixuankëxa. ¹³Usokian aín bëchikënen aín chirabakën tuá Jacob ñuikin kakëx, aín 'ikënuax abákiani kuanxun 'ikúkin bikin bëtsuku kakëxa, usokin 'abiankin ka aín xubunu ubankëxa. Usai abë kuanxun ka aín xubunuxun Jacobnën usaía kuani 'ikë akama ñuixuankëxa. ¹⁴Usakin ñuixuntankëxa sënënia ka Labánneribi unánmikín kakëxa: Mix kamina asérabi 'ën aínsi 'ibu 'ain, usa 'aish kamina 'ën imibi 'ain.

Jacobnën Raquel këñun Lía binuxun ñu mëëa ñuikë bana

Usa 'ain ka Jacob ax aín kuku Labánën 'ikënu achúshi 'uxë 'i bërúakëxa. ¹⁵Usai abë 'ikin ka Labánën Jacob kakëxa:

—Min kamina añubi kanankimaira 'ë ñu mëëxuntima 'ain, 'ëx min aínsi 'ikë. Usa 'ain kamina uiti karana mi kupióti 'ai kixun 'ë kati 'ain. ¹⁶Labán ax ka xanu bëchikë rabéñu 'iakëxa, aín apan ax Lía kakin anëkë 'imainun, ka aín 'anáka Raquel kakin anëkë 'iakëxa. ¹⁷Lía axa aín bëru upí 'imainun ka. Raquel ax kamabi aín namikama upíira 'iakëxa. ¹⁸Usa 'ikë ka Jacobnën Raquel a 'itsaira kuëëankëxa, kuëënkín ka aín papan ñukákëxun kakëxa:

—Min bëchikë 'anáka Raquel a kupín, kana mapai 'imainun rabé baritia 'imikín mi ñu mëëxunti 'ain. ¹⁹Usai kia ka Labánën kakëxa:

—'Ën kana 'ën bëchikë mi 'inánti 'ain. 'Aínbi kana bëtsi uni 'unánkëma 'inántima 'ain. Usa 'ain kamina 'ëbë 'i bërúti 'ain. ²⁰Usokin mëníotankëx ka Jacob Raquel bisatani mapai achúshi 'imainun rabé baritia ñu mëakëxa, usakin an ñu mëëkin tankëxbi a baritiakama ainal 'itsamarasa 'iakëxa, an Raquel 'itsaira kuëënkín tankëx.

²¹Usakin ñu mëëkëbë mapai achúshi 'imainun rabé baritia inukëbëtan ka Jacobnën aín kuku Labán kakëxa:

—'Ë kamina min bëchikë 'ën xanu 'inun binun 'inánti 'ain, ati baritia a kupí 'ën mi ñu mëexunti kakë aka inúaxa usa 'ain kamina min bëchikë 'ën xanu 'iti 'ë 'inánti 'ain.

²² Usokin mëniótankëxun ka Labánën kamabi abëa 'ikë unikama katankëxun, aín bëchikë birakamikin achúshi fiesta 'akëxa. ²³ 'Aínbi ka Labánën a imé bira-kamibiankin aín bëchikë Lía bibiankin Jacobnu buánkëxa, usokin ubanxun ka a imé Jacob abëa 'uxnun 'inánkëxa. ²⁴ Usakin 'inántankëxun ka Labánën an ñu 'axúnti xanu achúshi Zilpá kakë a kakëxa, kamina min 'ën bëchikë ñu mëexuni abë 'iti 'ain.

²⁵ Usai abë 'inëti pëkarakin Jacobnën iskëxbi ka Líabëa uxnékë 'iakëxa, usa 'ain ka kuantankëxun Labán kakëxa:

—¿Uisati kaina 'ë ësokin 'an? ¿'Ën karana Raquel kupín mi ñu mëexunkëma 'ain? uisati, ¿kaina 'ë parán? ²⁶ Kakëxun ka Labánën kakëxa:

—Ënuxun kananuna nun bëchikë 'anáka aín xukén apan 'ikëmapan 'ain, aín 'anáka birakamiti kuëëniman. ²⁷ Usa 'ain kamina anun mi Lía bikë nëtë mapai achúshi 'imainun rabé nëtë sënëntamainun abi 'ikinti 'ain, usa 'ain kana mapai achúshi 'imainun rabé baritia 'imikin kana mibëtan ñu mëëti 'ain kia kana Raquelribi mi 'inánti 'ain. ²⁸ Usokin kakëxun ka Jacobnën asabika kixun kakëxa, anúan Lía bikë nëtë mapai

achúshi nëtë sënënkëbëtan, ka Labánën aín xanu 'iti Raquel aribi 'inánkëxa. ²⁹ Usa 'ain ka Labánën an a ñu 'axunkë xanu achúshi aín bëchikë Raquel 'inánkëxa, ax ka Bilhá kakë 'iakëxa, an ka ñu 'axuanan bërúankëxa. ³⁰ Usa 'ain ka Jacob aín xanu Raquelbë 'iakëxa, 'imainun ka 'itsaira kuëëankëxa aín xukén Lía 'akësamaira okin, usa 'ain ka Labán 'ain kuku mapai 'imainun rabé baritia pain ñu mëexuni anu pain 'iakëxa.

Jacobnën bëchikëkama 'ia bana

³¹ Usa 'aínbi ka Nukën 'Ibun isakëxa Jacobnën Lía kuëëniama, usa 'ain ka tuapanun 'imianan, Raquelnëx tuáñuma 'inun 'imiakëxa. ³² Usai ax 'imainun ka Lían tutankëxun achúshi tuá 'akëxa, a tuá bakëntankëxun ka Rubén kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: “Nukën 'Ibun ka 'ëx tëmërai nitsia isaxa. Èsokin sinánkin ka aín tuá Rubén kakin anëakëxa, usa 'ain ka bërí 'ën bënë 'ë kuëënkín nuibati 'ikë kixun sinánkëxa.” ³³ Usakin 'atankëxun ka Lían tuá itsi 'akëxa, aka Simeón kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: 'Ën 'Ibun ka 'ën bënëan 'ë 'atima oia 'unánxa, usa 'ain ka achúshi tuá 'atëkënun 'ë 'imiaxa. ³⁴ 'Imainun ka amiribishi tuatëkëankëxa, 'atankëxun ka Leví kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: Bërí ka 'ën bënë 'ë 'itsaira kuëëni 'ëbë 'iti 'ikën, 'ën kana rabé 'imainun achúshi tuá

'axuan. ³⁵Usakin 'atankëxunbi ka Lían, amiribishi tuatëkëanxa, a tuá ka Judá kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: Bëri kana 'ën Nukën 'Ibu rabiti 'ain. Usakin a tuákama 'atankëx ka tuatëkë-nima ñomëakëxa.

30 ¹Usa 'ain ka Raquel ax 'ën kana Jacob tuá xunima kixun sinani aín xukén Líami 'itsaira nishakëxa, nishkin ka aín bënë kakëxa:

—'Ëmiribi kamina bëchiti 'ain, min 'ëmi bëchikëmax kana ñuti 'ain.

²Aínbi ka Jacobnën nishkin kakëxa:

—¿'Ëx kana Diosma 'ain? Nukën 'Ibu ax ka mix tuáñu 'iti kuë-nima.

³Usakian kakëxun ka kakëxa:

—Ka kuat, 'ën kana an 'ë ñu 'axunkë xanu Bilhá kakë a mi 'inanin, usa 'ain ka an tuakëx 'ënbi tuákësa 'iti 'ikën. Usakin 'akëbë ka aín tuá ax 'ën tuása 'iti 'ikën. ⁴Ësai abë banatankëxun ka Raquelnën Jacob an ñu 'axunkë xanu Bilhá, aín xanusa 'ikëa 'ikinun 'inánkëxa. 'Inánkëx ka Jacob Bilhá abë 'iakëxa, ⁵abë 'ixun ka Jacobnën achúshi okin ami bëchiakëxa. ⁶A mi bëchikë isi ka Raquel kiakëxa: Ënë tuá ka Dan kakin anëké 'iti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka 'ën ñukákëxun kuakin nuibakin 'ënë tuá 'ë 'inánxa. ⁷Usokin ami bëchitankëxun ka amiribishi Jacobnën Bilhámi bëchitëkëankëxa, ⁸usakian ami bëchitëkëan ka Raquel kiakëxa: Ënë tuá ka Neftalí kakin anëké 'iti

'ikën, 'ëx kana 'ën xukén apan ami 'itsaira nishan usa 'ain kana bëri 'ëxribi tuáñu 'ain, usa 'ain kana ami nishíbi kana bëri tuáñu 'ain.

⁹Usa 'aish ka Lía ax aín tuati sënënkë 'ixun tuakima, an ñu 'axunkë xanu Zilpánën aín bënë Jacob aín xanusa 'ikëa 'ikinun 'imiakëxa. ¹⁰'Inánkëxun 'ikinkin ka Zilpámi achúshi tuá Jacobnën 'akëxa, ¹¹usokin tuaxunkë isi ka Lía kiakëxa: ¡'Ën sinánkëma 'aínbi ka ësai 'iixa! Usa 'ain ka 'ënë tuá Gad kakin anëké 'iti 'ikën.

¹²Usai abë basipain 'itankëxun ka Jacobnën amiribishi aín ñu mëemikëa bikë xanu Zilpá ami bëchitëkëankëxa, ¹³usakian bëchitëkëan ka Lía kiakëxa: ¡'Ëx kana chúamarua tani kuëenin! Usa 'ain ka xanu raíri kamaxribi ax ka 'itsaira kuëenia kiox kiti 'ikën. Usa 'ain ka 'ënë tuákën anë Aser kakë 'iti 'ikën.

¹⁴Usa 'ain ka achúshi nètën Rubén anun trigo biti 'uxë 'ain, uri nitsi kuankëxa anua ka bimi kaxorisa pëkéké mëraxun biakëxa, bibiankin ka aín tita Lía buán-xuankëxa. Usokin buania ka Raquelnën bimi isakëxa, iskin ka a bimi kukin tuatisa sinánkin Lía ñukákëxa:

—'Ë kaina, min tuákën mi bëxunkë kaxorisa bimi bëtsira 'inántima 'ain. ¹⁵Kakëxunbi ka Lían aín xukén kakëxa:

—¿Min karamina 'ën bënë 'ë bikuanti 'ain? ¡Usa 'aínbi kaina 'ën tuakëan bëké kaxorisa bimi 'ënëribi 'ë bikuantisa tanin!

—Usama ka —Min tuakëan békë kaxorisa bimi ënë kupín ka Jacob ënë imé mibë 'uxti 'ikën —kixun ka Raquelnën aín xukén kakëxa. ¹⁶Usakian kakë ñantabu-këbë ka Jacob ninu nitsi kuanpuni uakëxa ukëbë ka Lía, aín 'ikënuax chikikinbi aia mërakin kakëxa:

—Bërí kamina ënë imé 'ëbë uxti 'ain, 'ën kana Raquel kupíon kaxorisa bimi 'ën tuákën békë anun.

Usa 'ain ka a imé Jacob Líabë 'uxakëxa.

¹⁷Usai abë 'itankëxun ka Jacob amiribishi mapai achúshi okin tuáxuanakëxa, Nukën 'Ibu Diosan an ñukákëxun kuakë kupin.

¹⁸Usa 'ain ka Lía kiakëxa: Ënë tuakëx ka Isacar kakin anëké 'iti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë 'inaishiaya an 'ë ñu mëëxunkë xanu 'ën bënë 'inánkë kupín.

¹⁹Usakin 'atankëxun ka Lían amiribishi Jacob tuáxuanakëxa, mapai achúshi 'imainun achúshi tuá 'itánun, ²⁰usakin 'atankëx ka kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë achúshi ñu upíra 'inaishiaya. Usa 'ain ka bërí 'ën bënë 'ë upíokin nuibati 'ikën, 'ën kana mapai achúshi 'imainun achúshi okin tuáxuan. Usa 'ain ka ënë tuá Zabulón kakin anëké 'iti 'ikën.

²¹Usokin nukëbënë okin pain tuapatankëxun ka, anuishi ñomëkin Lían xanu achúshi tuakëxa, a ka Dina kakin anëakëxa.

²²Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios an ñukákëx Raquelmi sinánkëxa; sinánkin ka an ñukákëxun kuakin tuáñu 'inun 'imiakëxa.

²³Usokian sinánxunkëx ka aín rëkuén tuápain 'atankëx kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ëx tuaima rabinkë a 'ë nëtënxuanxa.

²⁴'Ë sapi ka bëtsi bëbu tuá Nukën 'Ibu Diosan tuakasmai rabinkë a 'ë mënioxuanxa. A tuá ka José kakin anëakëxa.

Jacob 'imainun Labán paránan ñuikë bana

²⁵Usa 'ain ka nëtë itsi 'ikëbëtan Raquel aín tuá José bakënkë 'ain, Jacobnën aín kuku Labán kakëxa:

—'Ën menubi kuantëkëntanun kaina 'ë xutima 'ain. ²⁶Usa 'ain kamina 'ën bëchikë 'imainun 'ën xanu rabé 'ë 'inánti 'ain, kana a kupín 'itsaira mi ñu mëëkian, usa 'ain kamina buántanun 'ë xuxunti 'ain. Min kamina 'unan uisakin karana 'ën mi ñu mëëxuan kixun.

²⁷Kakëxunbi ka aín kuku Labánën kakëxa:

—Usama ka 'ëbëbi 'i kamina bërúti 'ain. 'Ën kana 'unanin Nukën 'Ibun ka 'ën sinánkëxun mix ënu 'ëbë 'ain 'itsaira 'ë 'akinia usa 'ain. ²⁸Usa 'ain kamina 'ë kati 'ain uiti kaina kanantisa tanin, atibi kana mi kupíoti 'ain.

²⁹Ësokian kakëxun ka Jacobnën kakëxa:

—Min kamina upíokin 'unan uisakin karana 'ën min ñu mëëa kixun 'imainun karana uisakin min ñuinakama bëruan kixun 'unan; ³⁰'ëx ukëmapan 'ain ka min ñuina 'arakakëkama 'itsamashi 'iakëxa, usa 'aínbi ka 'ën bëruaia Nukën 'Ibu 'akinkëx bërí

'aisamaira min ñuina 'ikën; 'ainbi karana, ¿Uínsaran 'ënanbi ñu mëi 'ën xanu 'imainun 'ën bëchikë kamanan ñu 'arakati 'ain?

³¹—¿Uiti mi kupíoti kaina kuënti 'ain? —kixun ka Labánën aín piaka karaishikin kakëxa.

—'Ë kamina kuríkinën kupío-tima 'ain —kixun ka Jacobnën katëkëankëxa—. Mixmi 'ën usakin kamina 'ati 'ai kixun kakëx kuënkëbë kana amiribishi min oveja-kama bërúain kuantëkënti 'ain kixun ka aín kuku kakëxa: ³²usa 'ain kamina bërí 'ë anua min ñuina 'arakakëkama 'ikë anu xuti 'ain, anuxun kana carnero tunan-kama 'imainun kamabi cabra tsákatsaka akama amo sëténati 'ain. Ax ka anúnmi 'ë kupíoti 'iti 'ikën. ³³Usa 'ain ka uinsaran kaina uisatanin a nëtën utankëxun isti 'ain; 'ën ñuinakamanu cabra tsaka tsaka 'imainun tunan akamanua iskëxa anu tsaka tsakakama 'ianan ñun shikësa 'ianan tunan 'ënanu 'ain kamina 'ën kana minan mëkama kixun 'unánti 'ain. ³⁴—Ësokian kakëxun ka asabika, min sinánkë ax 'ikën —kixun Labánën kakëxa.

³⁵Usokin katankëxun ka Labánën a nëtënbi aín ñuinakama amo sëténakin chibu aín bënë shióshio 'imainun tsákatsaka, 'imainun kamabi cabra tsákatsaka 'aish uxun pukukësa akama këñunbi, kamabi oveja tunan akamabi amo sëtëanaxun aín, bëchikëkaman bërúanun kixun 'inánkëxa. ³⁶Usokin 'abiani

ka aín ñuinakama buani anuaxa Jacobë banakë anuax kuani rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikiani kuankëxa.

Usai kuankian ëbiankëx ka Jacob ax aín kuku kuantamainun aín ñuina raírikama bërúai anu bërúakëxa. ³⁷Usai anu bërúxun ka uisokin kara aín ñuinakama 'itsaira 'imiti 'ikë kixun sinánkin i pëñan paxa álamo kakë, 'imainun 'amukuta kastaña akama, aín uxu pikutanun ratápakëxa; ³⁸⁻³⁹usokin 'atankëxun ka i pëñan xukakëkama, anua ñuinakamax 'umpax xëai timékë anu nitsíankëxa. Ax ka anua ñuina aín bënëkama aín xanubë mërananx 'ikë 'iakëxa, 'imainun ka i nitsínkë iskian 'akëx, ñuinakama ax aín tuá shiónshion, 'ianan raírinëx tsákatsaka 'imainun raírinëx-ribi tunan 'iakëxa. ⁴⁰Usa 'ain ka Jacobnën aín kuku Labánën ñuina aín bënëkama shióshio 'imainun tunan akama ukëbëtan an 'anun kixun anu ëankëxa. Usakin 'akin ka Jacobnën 'ain kukun ñuinakama anuabi ainan 'iti 'amo sëtënakëxa. ⁴¹Ñuina xuábukama aín xanu imikë tunanën 'akëtibi ka Jacobnën 'i pëñan xukakë a uinu kara ñuinakaman 'umpax 'ai timëtia anu nitsíankëxa, usakin ka aín xanu 'akin 'akin ñuinanën isnun nitsíankëxa; ⁴²'ainbi ka uínsaran kara ñuina chumínkëkaman, aia anun i pëñankama nitsiama 'ikën. Usa 'ain ka ñuina 'atima chumínkëkama aín kuku Labánna 'inun ëanan, xuaira 'aish

upíibu a Jacobnën ainan 'inun biakëxa. ⁴³Usokin ñu 'ai ka Jacob ax 'aisamaira ñuñu 'aish kuríki-ñuira 'ianan, an ñu mëëxunkë uni 'imainun an ñu 'axunkë xanu 'imainun an 'arakakë ñuina oveja-kama, camello 'imainun asno ñuinakama ainan 'itsaira 'iakëxa.

Jacobnën 'ain kuku

Labánnuax abáti sinan bana

31 ¹Aínbi ka Jacobnën aín kuku Labánën bëchikë kamax a ñui kikë bana kuakëxa: Jacobnën ka kamabi ñuina nun papan 'arakakë biaxa, a bitankëx ka anun ñuñuira bërí 'ikë kikë bana kuakëxa. ²Usai 'ain bëchikë-kama a ñui kimainun ka Labán axribia ami nishia Jacobnën 'unánkëxa, usa 'ixun ka bëráma 'akinsa okín 'iisama 'ikën. ³Usai ami 'ikania iskin ka Nukën 'Ibun Jacob kakëxa: Kamina kuantë-kënti 'ain min papan menubi, anua min aintsikama 'ikë me anu, usai 'imi kuania kana 'ën mi bërúanti 'ain.

⁴Usakin Diosan kakëxun ka Jacobnën aín xanu Raquel 'imainun Lía anua unun kixun kamiakëxa, kamikin ka ësokian kaxuntanun kixun kakëxa, uinu karana 'ën ñuinakama bërúain anu kamina uti 'ain ësokin kamikëx kuabëtsini ka anubi uakëxa, ⁵'aia ka ësokin kakëxa:

—'Ën kana bërí 'unan mitsun papan ka bëráma 'asa okín bërí 'ë 'upiokín isima; usakin 'aiabi ka 'ën 'Ibu Diosan ënkinma 'ë 'akinia

kixun kana 'unan. ⁶Mitsúnbi kamina 'unanin 'ën kana min papa 'upiokín ñu mëëxunkín añu kara 'aisama 'ikë abi 'axuan, ⁷'imainun kamina mi rabëxunbi 'unan an ka 'ë 'itsokín paránxun ñu mëëmixonbi 'itsamashi kupíokian. Usakin 'aiabi ka Nukën 'Ibu Diosan an sinánkësokian 'anun 'ë 'amikëma 'ikën; ⁸usa 'ain ka ësai kiakëxa: 'Ën kana mi ñuina pukukësa anun kupíoti 'ain kikëbë ka kamabi a ñuinanën xanun tuákama ax pukukësa 'iakëxa; 'imainun ka ësai kiakëxa: 'Ën kana mi ñuina shiÓN shiÓN-kama anun kupíoti 'ain kikëbë ka kamabi aín xanukaman tuákë ax shiÓN shiÓN kuënëñu 'iakëxa. ⁹Usakin ka Diosan 'ë 'inánuxun aín ñuinakama bikuanxa.

¹⁰Achúshi nëtën, kana ñuina-kama aín xanu imikë 'ain a ñuñai bëtsibë ubionamainun a imé namákin isan, cabra aín bënëan aín xanu shiÓNshiÓN 'imainun pukukësa 'imainun tsaka tsaka akama 'aia. ¹¹Usa 'ain ka namákin iskëxun Nukën 'Ibu Diosan ángelnën 'ën anën 'ë kuëanxa, kuënkëxun kana ësokín kan: Ënu kana 'ain. ¹²Ësokín kakëxun ka ángelnën 'ë kaxa: Kamina 'upiokín isti 'ain, aín bënëkaman ka aín xanu kuënëñu 'imainun pukukësa 'imainun tsákatsaka aribi 'aia kamina isti 'ain, 'ën kana 'unánin min kuku Labánën kara uisa mi oxa kixun. ¹³Ëx kana min 'Ibu Dios axa Betelnuax mimi mërá a 'ain, anuxun kamina achúshi

maxá 'ënan 'inun upíokin nantan-këxun xënisa ñu anun 'atankëxun 'ëx isana min Dios 'iti 'ai kixun 'ë kakën. ¡Usa 'ain kamina! Bërf kamina nirukiani ënuax kuanti 'ain; amiribishi kamina anuaxmi bakéan me anubi kuantëkënti 'ain.

¹⁴Usakin namákin isun kakëxun ka Raquel 'imainun Lían kakëxa: —Nun papan xubunua an kasunania nukaman biti achúshira ñubi ka 'aíma 'ikën. ¹⁵Usa 'ixun ka bëtsi xanu 'unánkëma 'akë-sokin nu 'akëxa. ¡Imainun ka nu mi 'inánuxun a kupioimi ténun mi 'imiakëxa! ¹⁶Asérami ka kamabi aín ñukama Nukën 'Ibu Diosan nun papa bichianxa ax ka nunan 'imainun nun tuá kamanan 'iti 'ikën. Usa 'ain kamina kamabi Nukën 'Ibu Diosan mi kakë-sabiokin 'ati 'ain.

Jacob Padán-aram kakë me anuax kuan ñuikë bana

¹⁷⁻¹⁸Usa 'ain ka aín xanubë banatankëxun Jacobnën kamabi aín ñukama mëníotankëx anuaxa uá Canaán menubi kuantëkëankëxa, anua aín papa Isaac tsóa me anubi. Kuankin ka aín bëchikëkama 'imainun aín xanu rabé akamabi, camello kakë ñuina chaiira anu 'aruakëxa, 'anan ka kamabi aín ñukama bianan aín 'arakakë ñuinakama ñu mëëxun bikë akama biakëxa, ax ka Padán-aram anuxun bikë aín ñuinakama buani kuantëkëxa. ¹⁹Usaia akamax 'imainun ka Labán ax aín 'arakakë ovejakama bërúanan anuxun aín rani chaxkëti

kanikë kama tëai kuankëxa, axa anu kuantamainun ka aín 'ini bëchikë Raquelnën aín papan aín aintsikamabëtan rabikë ñukama a mëkamakin biakëxa. ²⁰Usa 'ain ka Jacobnën aín kuku Labán arameo uni a kana kuani kixun kaimashi kuankëxa. ²¹Usai abáti kuankin ka kamabi aín ñukama buani kuantëkëxa. Kuani ka bënëtishi baka achúshi Éufrates kakë a sikakiani kuantankëx, Galaad kakë me bashiñu au kikiani kuankëxa.

Labánën aín piaka Jacob abatia nuia bana

²²Anuan kuankë rabé 'imainun achúshi nëtë 'ain ka aín, kuku Labánën aín piaka Jacob ka abati kuanxa kixun kuakëxa. ²³Usa 'ain ka abëa 'ikë, aín aintsisa unikama raíri abë kuanti biakëxa, bibiani atubë kuani ka mapai achúshi 'imainun rabé nëtë kuankin, ka Galaab kakë menua 'ikë bashikama anua nuküakëxa. ²⁴Aínbi ka a imé Nukën 'Ibu Diosan Labán arameo uni a namámikin kakëxa: 'Ën kakëxun kamina kuati 'ain, min piaka Jacob kamina 'atima banan katima 'ain.

²⁵Ësokian kakëx kuanxun ka Labánën Jacob Galaad kakë menu 'ikë bashikama anua nuküakëxa, aín xanu aín bëchikë a kamabë anu 'ikë. Usokin a nukutankëx ka abë kuankë unikamabë axribi a 'urama 'iakëxa, ²⁶usai anu 'inëti pëkaraxun ka Labánën munuma banakin ami nishkin Jacob kakëxa:

—¿Añu kaina 'abëtsian? ¿Uisokin sinanx kaina 'ë paránbëtsini uban? ¡Min kamina 'ën bëchikëkama 'akanankin bikëxa uni abákësa usaribi kuatsinkin bëan! ²⁷¿Uisakatsi kaina mix 'ë parántankëx uisakinbi 'ë kaima unëkuatsini uan? 'Ën kana 'ëmi kakëxun upiokin mi xunuxun, minmi kakëxun kana unikama katankëxun tampurakama 'anan arpa 'ai kantai kuëenkin 'atankëxun mi xukë 'itsían. ²⁸'Ën bëchikë rabé upíokin katankëxun xukin bëtsuku kaxun xuti 'ikëbi kamina 'ën babakama këñunbi abákian. ¡Ax ka 'ën iskëx sinánñuma uni 'ikësaimi 'ikë 'ikën! ²⁹'Ën kana kamabi mitsu 'atima okë 'itsían, min unikama këñunbi, usakin sinaniabi ka ënë imé min papan a rabia Diosan ka 'ë kaxa: Kamina kuati 'ain min kamina Jacob 'atima banan kakima upiokinshi kati 'ain. ³⁰'Ën kana 'unan mix kamina min papan xubunu kuantëkëinsairatan, usa 'aish kamina usai 'ian, ¿uisa kupín kaina 'ën rabikë 'ën dioskama mëkamabëtsian?

³¹Kakëxun ka Jacobnën aín kuku Labán kakëxa:

—'Ëx kana mimi rakuëan. Usa 'ain kana 'ën sinánkë 'ian min bëchikë kamami min kushínbi 'ë bikuantisa. ³²Usa 'ain ka 'ëbë 'ikë uni achúshinën kara min dioskama bëaxa, ¡ax bamati 'ikën! Nubë 'ikë unikaman ka aséرابي 'unánxa: Kamina 'ë kati 'ain, uisa min ñu karana 'ën bëan, min ñu

'ën bëkë kamina bibiankin buánti 'ain.

'Aínbi ka aín kuku kakinbi ka aín xanu Raquelnën aín papan a rabikë ñukama mëkama bëtsinkë bëkë 'unánma 'ikën. ³³Usakin kakëx ka Labán anua Jacob 'ikë xubusa okían 'akë anu atsíankëxa, atsíntankëx ka anua aín bëchikë Lía 'ikë anuribi atsíanan, anua an ñu 'axunkë xanu rabé 'ikë anuribi atsíankëxa, atsínkinbi ka aín dioskama mërama 'ikën. Usai anu pain atsíntankëx anua Lía 'ikë anuax chikiti ka Raquel anu 'ikë anuribi bari atsínbëkiankëxa, ³⁴usaía anuribi aín papa atsínkëma 'aínshi ka an rabikë aín dioskama, a bitsishi anu tsotia camellonën kaxunu 'akë anu unëishi akamanan tsóbuakëxa. Usaía 'ikëbëtan ka Labánën kamabi atun xubukamanua barikinbi mërama 'ikën. ³⁵Usa 'ain ka Raquelnën kakëxa:

—Papan kamina nishtima 'ain 'ëx min bërunubi nirukëbëma, ax ka 'ikën min kakëxun kuaisama tani 'ikëma 'ikën, bërí kana 'ëx xanux 'ikësabi 'ikin pëi machakë 'ain. Ësokian kakëx ka Labán an rabikë aín dioskama bari kuainbëkiankëxa.

³⁶Usaía 'ia isi xuatemati nishkin ka Jacobnën aín kuku Labán a ësokin kakëxa:

—¿Añu ñu, karana 'ën an? ¿Añu 'ai 'uchakuatsini ukë kaina 'ë tantikimaira nuian? ³⁷Kamabi 'ën ñukama kamina barian, ¿Añu ñu kaina min xubu kamanua 'ën bëkë mëran? ¡Mëraxun kamina

abëmi 'ikë unikama 'imainun 'ëbë 'ikë unikaman isnun ënu nanti 'ain, atux ka kiti 'ikën uinu 'ikë a rabëtan kara usakin ñu 'axa! ³⁸'Ëx minu veinte baritia ñu mëëkin kana, achúshirabi min ovejakama 'imainun min cabrakama aín tuá napënkiax bamanun 'imikëma 'ain; usakin 'imikima kana upíokin bërúankin min carnero achirabi rëxun piama 'ain; ³⁹usa 'ixun kana 'ën min ñuina 'arakakëkama axa pianankë ñuinakaman pinuxun rëtëkë uisaxunbi mi bëxunkëma 'ain, usa 'ixun kana 'ën a kupín mi kupiókë 'itsían; nëtë 'imainun imébia ñuinanën min ñuina 'arakakë nëtënkë 'ain min 'ë kakëxun mi kupiókë 'itsían. ⁴⁰Usa 'ain kana nëtëan xanan 'akëx bamatisa tanan; iméribi matsin 'akëx tëmërai bamatisa tankën, 'imainun kana 'uxtisaira tankinbi tënëakën. ⁴¹'Ëx kana veinte baritia min xubunu 'iakën, ësai kana 'ëx 'iakën: min bëchikë xanu rabé bixun kana catorce baritia mi ñu mëëxuankën; 'imainun kana min ñuinakama bërúankin mapai achúshi 'imainun achúshi baritia ñu mëakën; 'aínbi kamina usakin 'ë kupiókatsi kixun 'ë kupióma 'ain. ⁴²'Ën kana 'unan min kamina min xubunua aña ñubi 'inanxumabi 'ë xukë 'itsían, usakinmi 'ati 'ikëbi ka 'ën xuta Abraham aín Dios 'imainun, 'ën papa Isaacnën a rabikë Dios axribi 'ëbë 'ixun mi ñu mëëxuni tëmërai masánuitutia iskin 'ë 'akianxa, usa 'ixun ka mi

ënë imé namámikin ax 'ëbëribi 'ixun 'ë kaxa.

**Jacob 'imainun Labán
uisai karanuna 'iti 'ai kiax
mënonan ñuikë bana**

⁴³Usa 'ain ka Labánën Jacob ësokin kakëxa:

—Xanu rabé ënëx ka 'ën bëchikë xanu 'ikën; 'imainun ka tuákama ënëx 'ën xutakama 'ikën; 'imainun ka ovejakama ënëxribi 'ënan 'ikën; ¡kamabi ñukama ënëx ka 'ënan 'ikën! Usa 'ain kana, çuisa karana 'ën bëchikë xanu rabé 'imainun, aín tuákama 'imainun ñuina kama oti 'ain?

⁴⁴Usa 'ain, kamina uti 'ain mi 'imainun 'ëx kana uisai karanuna 'iti 'ai kiax kananti 'ain, ax ka nu rabëtaxnu usai karanuna 'iti 'ai kiax kanankë 'iti 'ikën. ⁴⁵Usai kanantankëx sënënkín ka Jacobnën achúshi maxax bitankëxun, 'unántiokin nankëxa, ⁴⁶nankin ka abë 'ikë unikama kakëxa:

—¡Kamina maxáxkama timëkin bixun bukúnti 'ain! Èsokian kakëxun ka kamaxunbi maxax timëtankëxun achúshishi 'itánun maburukin buküankëxa, bukuntankëxun ka a rapasu timéxun pikankëxa maxáxkama maburukin bukúnkë anuxun. ⁴⁷Anuxun ka Labánën aín bananbi anëkin Jegar Sahadutá kakin anëakëxa, anëmainun ka Jacobnënríbi aín bananbi anëkin Galaad kakin anëakëxa. ⁴⁸Èsokin 'atankëx ka Labán kiakëxa:

—Bèrí ka ësokin maxáxkama bukunrukë ënën nu rabëtan usai kananuna 'iti 'ain kixun sinax mënionankë a 'ikën. Usa 'ain ka anuax kanantankëxun Galaad kakin a me anëakëxa, ⁴⁹anëanan ka Mispá kakinribi anëakëxa, anuax ka Labán kiakëxa:

—Usa 'ain ka Nukën 'Ibun nu rabé bëtsibë istëkënananiamabi bërúanti 'ikën. ⁵⁰Ën bëchikë xanukama 'atima onan, bëtsi xanu kamabikatsi kixun sinania an isti ka 'aíma 'ikën, usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosanshi iskin 'unánti 'ikën. Usa 'ain kamina bëríbi 'ë kati 'ain 'ën bëchikëkama kaina min nëtënxun 'atima oi kuantima 'ai kixun, 'imainun kamina 'ën bëchikë ënkin bëtsi xanu biti karamina sinani kixun.

⁵¹Katankëxunbi ka Labánën karaishikin Jacob kakëxa:

—Ka kuat, ënu ka nun maburukin nankë maxáx 'ikën 'imainun ka 'ën nunan 'itiokinribi nankë maxáx kama aribi 'ikën. ⁵²Usa 'ain kananuna nu rabëxun ësokinnu ñu 'akë ënë sinani 'ëxribi 'ima 'imainun mixribi ënë inubiani nitima 'ain, 'atimanu bërútima kupí nitima 'ain. ⁵³Usokin kakëx ka min xuta Abraham 'imainun 'ën xutókë Nahor aín Dios an nu uisakara nu rabé oti 'ikën kiti 'ikën.

Usokin kakëxun ka Jacobnën Nukën 'Ibu Dios aín papa Isaacnën rabia an ismainun sinanatëkëntima oi kikin rabiakëxa. ⁵⁴Usai pain kanantankëxun ka matá me anu maxax bukunrukin nankë

anuxun, aín 'arakakë ñuina rëtan-këxun Nukën 'Ibu Dios rabikin asábi ka kakin xarokëxa xarokëxa, tëxëia bikë a ka Jacob 'imainun Labánën abëa 'ikë unikama kuëntankëxun kamaxunbia pinun matá me anuxun 'inánkëxa.

⁵⁵Usai atubë anu 'inëti ka pëkarakëma 'aínshi Labán niruakëxa, nirukin ka kuanuxun aín xutakama bëtsuku kanan aín bëchikë xanu rabé aribi bëtsuku kakin kamina bërúanx kuantankëx 'ikuanti 'ai kixun kakëxa, kabiani ka amiribishi anuaxa ukë aín me anubi kuantëankëxa.

Jacob 'imainun Esaú mërana ñuikë bana

32 ¹Usai anuax aín kuku 'imainun abëa ukë unikama kuankëbëbi ka Jacob anuax kuankëxa, kuankëbëbi Nukën 'Ibu Diosan ángelkamax ami chikirakëti anúan kuankë bai anu mërakëxa. ²Mëratria isi ka Jacob kiakëxa: “Ënëx ka Nukën 'Ibu Diosan suntárukama 'ikën.” “Usai 'ia ami mërakë kupín ka a me Mahanaim kakin anëakëxa.

³Usokin 'atankëxun ka Jacobnën aín unikama kuënxun Seír kakë me anua kuantanun xuakëxa, xukin ka min xukén Jacob ka aia kixuan aín xukén apan Esaú chaniotanun kixun xuakëxa, ax ka Edom kakë me anu tsókë uni 'iakëxa, ⁴xukin ka ësokin katánun kakëxa: “Ën xukén apan Esaú kamina kati 'ain: Min xukén Jacob ka ësokin mi kanun kixaxa:

'Ëx kana 'ën kuku Labánbë 'itsa barin tsoókën, ⁵ usa 'aish kana vaca, asno, ovejakama 'imainun, an ñu mëëxunkë uni 'imainun xanu an ñu 'axunkë kamañu 'ain. Ësokin kana mi kamin mixmi 'ën xukén 'Ibu 'ikë, kupin min karamina 'ë upíokin kuania biti 'ai kixun mi kamin.”

⁶Ësokian kakëx kuanx utëkënkin ka Jacob kakëxa:

—Nukamax kananuna min xukén Esaúnu kuan, usa 'ain ka axbi mi bitsi aia, ukin ka cuatrocientos aín unikama bëia. ⁷Ësokian kakëxun kuati ka Jacob 'itsaira rakuékin, masá nuitu-kin sinánkëxa. Sinánkin ka rabé tsaman 'inun aín unikama amorabé sëtënakëxa, 'anan ka an 'arakakë ovejakama vaca 'imainun camello akamaribi usaribi okin amo rabé sëtënakëxa, ⁸ësokin sinánkin: “Esaú ukin amo 'ikë 'akëbë ka amo 'ikë ax abáti 'ikën.”

⁹Usokin 'atankëxun ka: “Nukën 'Ibu abë banakin kakëxa, 'ën xuta Abraham 'imainun 'ën papa Isaacnën Dios, min kamina 'ëx amiribishi 'ën menu kuanan 'ën aintsikamanu, kuantëkënia ismina upitax kuantanun 'ë 'akinti 'ai kixun kakën: ¹⁰'ëx kana upíma 'ain minmi 'ë bërúanan upíokin 'akinkë 'aínbi. 'Ëx kana Jordán kakë baka ënë, aña ñubi bëfma 'ën tsatishi tuianx min kakëx sikákën, 'aínbi kana bërí 'aisamaira ñuina 'arakakëñu 'imainun an 'ë ñu mëëxunkë uniñu 'ain, akamax ka rabé ëmanu 'ikë unisa 'ikën. ¹¹Usa

'ain kamina mix kikësabiokin 'akianan 'ë iémiti 'ain, 'ën xukén Esaúnën 'ë 'ati sinani kana rakuétin. 'Imainun ka 'ë 'akin xanukama 'imainun tuákamaribi 'ati 'ikën. ¹²Mix kamina asérabi 'ë upíokin 'akianan, 'ën rëbún-kikamaribi masi bëru 'aisamaira parúmpapa kuëbínua iskësa, 'aish tupuntisamaira usaribi 'itánun 'imikatsi kiakën.”

¹³A imé ka Jacob anu 'uxakëxa, anu 'inëti pëkaraxun ka an 'arakakë ñuinakama kaískin aín xukén apan Esaú 'inainshiti amo sëtënakëxa: ¹⁴doscientas cabra, veinte chibu, doscientas ovejakama, veinte carnero, ¹⁵treinta camello bërí aín tuá bakënkë, cuarenta vaca, diez vaca bëna aín bërí kanikë, veinte asno aín xanu 'imainun diez asno aín bënë.

¹⁶Usokin 'atankëxun ka an ñu mëmikë unikama 'inánkëxa, achúshi achúshi chaká amo rabé, 'inánkin ka ësokin kakëxa:

—Kamina anpan rëkuënkiankë a 'uramaira oíma 'ura 'uratani kuantí 'ain. ¹⁷Ësokin ka ax pain rëkuënkiankë a kakëxa:

—'Ën xukén Esaúnën mërakin, uin kara mi ñu mëëmia kixun ñukákin uinu kaina kuani 'imainun uinan kara mitsun békë ñuinakama ënëx 'ikën kixun kakëxun, ¹⁸kamina ësokin kati 'ain: Ënëx ka mi 'inaishitia, 'ën ñu mëëxunkë Jacobnën xukë 'ikën, 'ën 'Ibu Esaú. Min xukén Jacob ax ka tsiankuatsini nu kaxú aia. ¹⁹Ësakin ax pain rëkuënkiankë

a katankëxun ka, axa tsiankiani kuankë, 'imainun a kaxú kuan- kian an ñuinakama buánkë aribi kakëxa:

—'Ën xukén apan Esaúnën mi mërakin ñukákëxun kamina usabiokin kati 'ain. ²⁰Kanan kamina: An mi ñu 'axúnti Jacob ax ka nukama kaxú 'aia.

Ësokin sinánxun ka Jacobnën 'akëxa: “'Ën ënë ñuinakama 'inaishikëxun sapi ka 'ën xukén, 'ëmi nishima upíokin sinani 'ëbë nuibananti 'ikë kixun kana 'ënbi isti 'ain. Usa 'ain sapi ka 'ë upíokin biti 'ikën.” ²¹Usa 'ain ka an 'arakakë ñuinakama a pain rékuémikin xuakëxa, xutankëx ka a imé aín xubusa okin chupa 'akë anu 'i bërúakëxa.

Jacob ángel achúshibë tananan

²²Usa 'ain ka a 'imébi Jacob anu 'uxnéti nirukin aín xanu rabé këñun an ñu 'axunkë xanu rabé 'imainun mapai rabé 'imainun achúshi aín bëchikë akama pain Jaboc kakë baka sikankëxa, ²³sikankiani ka aín ñuina kama- bëbi kuankëxa.

²⁴Kuantamainun ka Jacob ashira anubi bërúankëxa, bëruanbi ka a imé achúshi uni an usakin sinánkë 'aímabi ami mërati abë pëkarakuatsintamainun tananankëxa usai; ²⁵tananan- kinbi ka a unin Jacob an kananti- sama kushiira 'ikë 'akasmakëxa, 'akasmakin ka aín chixu manámi aín chitëxkënu tinkirin kakëxa,

tinkirin kakëx ka abë tananani Jacob chiëxkiakëxa. ²⁶Usakin 'atankëxun ka a unin kakëxa:

—'Ë kamina ënti 'ain, ka pëka- rakuatsinia. Ësokian kakëxun ka Jacobnën kakëxa:

—Minmi upíokin sinánxun- këxuma kana mi ëntima 'ain. ²⁷—¿Uisa kara min anë 'ik? —kixun ka a unin ñukákëxa.

—'Ën anë ka Jacob ikë —kixun ka kakëxa. ²⁸Ësokian kakëxun ka unin kakëxa:

—Bëri ka min anë Jacob kakë 'itima 'ikën. Min anë ka Israel kakë bëri 'iti 'ikën, mix kamina Nukën 'Ibu Diosbë tananan, 'imainun kamina bërámabi bëtsi unikamaribi usaribi okin kanánkën.

²⁹—Bëri kamina 'ë kati 'ain, uisakin anëké karamina mix 'ain —kixun ka Jacobnënríbi ñuká- këxa.

'Aínbi ka uni an kakëxa:

—¿Uisoti karamina 'ën anë 'ë ñukatín? Usokin kakëxun anuxun upíokin sinánxunbiani ka a uni kuankëxa. ³⁰Usa 'ain ka a me Penuel kakín anëi Jacob kia- këxa: “Nukën 'Ibu Diosbë kana isanairan usa 'aínbi kana bama- këma 'ain.”

³¹Usa 'ain ka Jacob Penuel a inubiani kuaní bari urukëbë chikíakëxa; chikíkiani kuaníbi ka abëa tananankëxun unin aín chitëxkënu tinkirinkakë a tani ikëtishi munu kuankëxa. ³²Usa 'ain ka bëri nëtënbi Israelnën rëbúnkikaman aín chitëxkëmia

'ikë ñuina nami pima anu ka Jacob tinkirikakë 'iakëxa usa 'ain.

**Jacob 'imainun
Esaú amiribishi
nuibanantëkëan bana**

33 ¹Anuax kuankian Jacobnën 'uranxun iskëxbi ka aín xukén Esaú cuatrocientos aín unikamabë ami kikuatsini aia isakëxa iskin ka aín xanu rabé Lía 'imainun Raquel an ñu 'axunkë xanua aín tuábë tuábëa 'inun kixun kakëxa. ²Ësokin 'atankëxun ka an ñu 'axunkë xanu rabé a pain aín tuákama 'inánkëxa, 'inanxun ka Liaribi aín tuákama 'inánkëxa, 'inánkin sënëonkin ka Raquel këñun aín tuá José ëankëxa. ³Usakin 'atankëx ka ax pain rëkuénkiani kuani atux pain rantinpuruni tsóbuti aín bëmánan memi tikai mapai achúshi 'imainun rabé oi 'ikiani kuankëbë ka 'ain xukén apan axribi a 'urama obëtsini ubakëxa. ⁴Usaia 'ikëbë abákiani kuankin ka Esaúnën 'ikúkin tëpatsakin aín xukén biakëxa, bikin ka bëtsuku kakëxa. Kai a rabëtaxbi iankëxa. ⁵Usai 'itankëx sënëni chairukinbi ka Esaúnën xanukama 'imainun tuákama mërakëxa, mërakin ka ñukákëxa:

—Ui kara çënë kamax 'ik?

—Ënëx ka an mi ñu mëxunti ënën bëchikëkama Diosan 'inánkë 'ikë —kixun ka Jacobnën kakëxa. ⁶Usokin kakëbë ka an ñu 'axunkë xanu rabé axribi ai, aín tuakamabë 'urama obëtsini rantinpurini

tsóbuakëxa, aín bëmánanën me tikai. ⁷Usai 'ikëbë axribi 'uramobëtsini ka Lía aín tuakamabë usaribiti axribi 'iakëxa, usaía 'ikëbë ka axribi 'urama obëtsini José 'imainun aín tita Raquel axribi usairibi 'iakëxa. ⁸Usai 'ia ka Esaúnën ñukákëxa:

—¿Uisokin sinánxunmi xukë kara ñuinakama a pain mi rëkuémikin xukë 'ën iskë ax 'ik? —Ax ka uisokin kaina min 'ëmi sinanin unántisa tankin kana usokin an —kixun ka Jacobnën kakëxa.

⁹—Kakëxunbi ka Esaúnën usama ka kakëxa:

—Ëx ribi kana ñuinañu 'ain, usa 'ain ka min ñu ax minanbi 'iti 'ikën. ¹⁰Kakëxunbi ka Jacobnën amiribishi katëkëanxa:

—Ax ka uisokin kaina min sinanin 'unántisa tankin 'akë 'ikën, usa 'ain kamina bërí mi 'inaishikë ñuinakama ënë biti 'ain, usa 'ain kana 'unánti 'ain, upio-kinmi 'ë bikë ax ka Nukën 'Ibu Diosbë isanankësa 'iti 'ikën, min kamina 'ë upíokin bian usa 'ain ka minmi 'ë bikë ax asábi 'ikën. ¹¹Ën kana mi 'inaishiti ñukama bëkë ënëmi binun mi kain Nukën 'Ibu Diosan ka 'itsaira ñuñuira 'inun 'ë 'imiäxa, usa 'ain kana ñuñumama 'ain. Ësakian Jacobnën 'uran kakëxun ka Esaúnën an 'inánkë ñuinakama biakëxa.

¹²'Aínbi ka kiakëxa:

—Asabi ka ënuax kananuna kuanti 'ain. 'Ëx kana rëkuénkianti 'ain.

¹³Kakëxun ka Jacobnën ësokin kakëxa:

—Mix kamina 'ën nuibakë xukén 'ain, minbi kamina 'unan uniakë xuratsu ax kuani ka bënëtishi atsanía 'imainun kana sinanin 'ën ovejakama 'imainun vaca tuáñu akamaxribi atsani ka achúshi nètéinshi kamáxëshi bamati 'ikën; 'ianan ka kamabi ovejanën tuakamaxribi bamati 'ikën. ¹⁴Usa 'ain kamina mix pain rëkuénkianti 'ain; an mi ñu mëxuntí ënën ka munu kuankin aín ñuinakama 'imainun, uniakëkamaribi munu kuanía ubamainun kamina kuantí 'ain, usa 'ain kananuna Seír kakë me 'ikë anuax mërananti 'ain. ¹⁵—Kia ka asábi ka —Esaúnën kakëxa—, usa 'ain kana 'ën uni raíri 'ëbëa ukë ënë mibë kuanun mi ënxunbianti 'ain.

'Aínbi ka Jacobnën katëkëankëxa:

—Usama ka ¿'Itsaira kaina 'ëmi sinan? ¹⁶Usa 'ain ka Esaú a nètënbi, Seír kakë me anu kuantëkëankëxa.

¹⁷Anu kuantamainun ka Jacob Sucot kakë me au kuankëxa, anu ka achúshi xubu aín unikama ax anu 'iti 'amiakëxa, 'imainun ka achúshi mapanati okin anua ñuinakama 'iti aribi 'amiakëxa. Usokin 'atankëxun ka a me Sucot kakin anëakëxa. (Sucot kíkë bana ax ka mapanati okë ki kíkë 'ikën.) ¹⁸Usa 'ain ka Jacob Padán-aram anuax ai uisaibi 'ikëma chuáma-shirua Canaán menu bëbatankëx

Siquem kakë ëma a 'ukëmanan anu 'iti 'atankëx anu 'iakëxa.

¹⁹Anu 'ixun ka achúshi uni Hamor kakë, aín bëchikë Siquem kakë aín me cien kuríki manë kupí maruakëxa, marutankëx ka anubi tsóakëxa. ²⁰Usa 'ain ka anu 'ixun basikëbëtan anuxun Dios rabiti achúshi ñu 'akëxa, 'atankëxun ka El-elohé-Israel kakin anëakëxa, (ax ka Israelnën a rabikë Dios ki kíkë 'ikën).

Siquemnën Dina nënën mëa ñuikë bana

34 ¹Líamia Jacobnën bëchikë xanu xuntaku Dina ax ka achúshi nètën Siquem kakë ëmanu 'ikë abë xanu chipashkamabë isi kuankëxa; ²'aínbi ka anu kuanxunbi Siquem aín kuëntisa uni 'ikë isakëxa, ax ka Hamor heveos uni aín bëchikë 'iakëxa, usa 'aish ka Hamor ax a menu 'ikë unikaman 'apu 'iakëxa, usai anun kuënkëxun ka Siquemnën ñatanxun abë uxkin nënën mëakëxa. ³Usokin 'atankëxun anun 'itsaira kuëenkin ka uisaxun karana ënë xanu bití 'ai kixun sinánkëxa.

⁴Sinánkin ka Siquemnën aín papa Hamor ësokin kakëxa:

—Ënë xanu binun kaina 'ë aín papa ñukáxuntíma 'ain. 'Ën xanu 'iti kana ënë xanu bisatanin.

⁵Usokian 'akë ka Jacobnën aín bëchikë Dina Siquemnën nënën mëëkë 'ikë 'unánkëxa, 'aínbi ka aín bëchikë nukëbënekama aín ñuina bëruaia kuankëkama

ax pain rikuatsintanun kixun kaíankëxa, kainkin ka uisokinbi kamapan 'ikën. ⁶Usokin Jacobnën kainkëbëbi ka Hamor Siquemnën papa ax Jacobë banai kuankëxa. ⁷Usai 'ikë ka Jacobnën bëchikë-kaman 'ura kuaën-xanx rikua-tsinkinbi aín chirabakë 'anáka usaía 'ikë kuakëxa, kuati ka 'aisa-mairai nishakëxa nishi ka kia-këxa, usakian 'akë ax ka nuxnu Israelnën bëchikë 'ain numi kuaikin 'akë 'aish 'aisama nunan 'ikën, usakin Jacobnën bëchikë Dina 'atima ka 'iaxa, kiox ka aín rarëbakë apankama 'itsaira nishi ka usakin 'atimabi usakin ñu 'axa kiakëxa. ⁸Usaia nishkë 'ikëbi ka 'unánkima Hamornën atubë, banai kuanxun ësokín kakëxa:

—'Ën bëchikë Siquem an ka 'itsaira mitsun chirabakë kuëënia. Usa 'ain, karamina aín xanu 'itia binun 'inántima 'ain, ⁹usa 'ain kananuna nukaman mitsun bëchikë xanukama biti 'ain, bimainun kamina mitsun-ribi nukaman bëchikë xanukamaribi biti 'ain. ¹⁰Usokin bitankëx kamina nubë tsóti bërúti 'ain. 'Ëx anu tsókë me ënëx ka mitsunan-ribi 'iti 'ikën; usa 'ain kamina ënu tsóti bërúanan mitsux kuëënkín ñu maruti 'anan, meribi marutisa tankín maruti 'ain.

¹¹Usakian aín papan kaia kuankín ka Siquemnëribi Jacob 'imainun Dinan rarëbakëkama ësokín kakëxa:

—'Ën ribi kana mitsu kain. Kamina 'ën papan kakëx kuëënti

'ain, aña kaina kuëënin a kananuna mitsu 'inánti 'ain. ¹²Nun kananuna bëtsi uni 'itsamashi kupíokin 'axëkë 'ain, 'aínbi kananuna mitsux kuëënia min chirabakë kupín uiti karamina kuëënin atibi mitsu 'inánan a ñukama kaina kuëënin akamabi mitsu 'inánun 'ë kati 'ain, 'aínbi kana 'ëx pain mitsun chirabakëbë birananti 'ain.

¹³Ësokin kakëxunbi ka Siquemnën aín chirabakë Dina a nënën mëkë a sinánkin aín papa Hamor akëñun paránti sinánxun, ¹⁴ësokín kakëxa:

—Nun kananuna nun chirabakë aín nëtokë ñu aín maxaka a tëakëma uni 'inanima ax ka achúshi rabin nunan 'ikën. ¹⁵Usa 'ain ka asábi 'iti 'ikën. 'Aínbi kananuna achúshi ñu mitsu kain, kamabi nukëbënë unikaman ka nun 'akësaribi okín mitsunribi min nëtokë ñu rëbu aín maxaka tëakë 'iti 'ain. ¹⁶Usai 'itankëxun mitsun nun bëchikë bimainun kananuna nunribi mitsun bëchikë biti 'ain; usai 'i kananuna mitsubëtanbi achúshi ëma 'atankëx anu 'iti 'ain. ¹⁷Aínbi kananuna mitsúxmi nux kikësokín mitsun nëtokë ñu aín rëbu maxaka tëakëbëtama, ënuax chikíti kuankín nun chirabakë 'anáka buánti 'ain.

¹⁸Usokian kakëxun ka Hamor 'imainun aín bëchikë Siquemnën asabika kixun kakëxa. ¹⁹Kabiani 'itsaira basima kuantankëx ka Siquem ax irapain 'unánti orakakín aín nëtokëñu aín maxaka

tëakëxa, an ka 'itsaira Jacobnën bëchikë Dina kuëëankëxa. Usa 'aish ka Siquem ax aín papan aintsikaman uisakinbi kakëma uni 'iakëxa, ²⁰usa 'aish ka aín papa Hamorbë anun a ëmanu atsínti xëkuë, anuxuan uni ñu 'unánkë 'imainun uni chabunën ñu marukë anu kuanxun, Siquemnën a ëmanu 'ikë unikama kakëxa:

²¹—Ënë unikamax ka bërí nun 'unánkë uni 'ikën, usa 'aish ka nubë tsóanan aín ñu ënu 'ixun maruti 'ikën, nun mex ka atux anu tsótisa chairacha 'ikën, usa 'ain kananuna nukaman atun bëchikë biti 'ain bimainun ka atúnribi nun bëchikëbë birananti 'ikën. ²²Usai 'i kananuna achúshi ëmaishi 'ai atubë tsóti 'ain, 'aínbi ka nun achúshi ñu 'ati kuëënia, atux ka nun aintsi bëbu kamanribi atun 'akësaribi okin aín nëtokë ñun maxaka tëati kuëënia. ²³Kamabi aín ñukama 'imainun aín ñuina kamáxbi ka nunanribi 'iti 'ikën. Usa 'ain kananuna asabi ka 'iti 'ikë kiox kiti 'ain, kikëbë ka atux nubë tsóti bërúti 'ikën. ²⁴Kixuan kakëx ka kamabi a ëmanu 'ikë unikama suntáruti kuainsa uni bënëabu 'imainun uni 'apanbukamaxribi asábi ka kiox kikan-këxa, Hamor 'imainun aín bëchikë Siquem ax kikësabi oi usai atúxbi 'unántiorakakin 'ain nëtokëñu maxaka tëakankëxa.

²⁵'Aínbi ka Simeón 'imainun Leví Jacobnën bëchikë Dinan rarëbakë ax rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikëbë a ëmanu

kuankëxa, unikama aín nëtokë ñun maxaka tëakë aín paë nëtétisa 'aímabi, kuanxun ka manë xëtokë bibianxun a rabéxunbi anu 'ikë unikama, 'unánti orakaxa aín nami kushima 'ikë këñuakëxa. ²⁶Këñuanan ka aín manë xëtokën Hamor 'imainun aín bëchikë Siquem aribi 'akëxa; 'akin ka Dina Siquemnën xubunua bibiankin buánkëxa. ²⁷Usakian 'akë 'ain ka Jacobnën bëchikë raírí kamaxribi uakëxa, ai ka uni bamakëkamanëmbi nikiani kuankin a ëmanu 'ikë ñu upíbu 'imainun bëtsi ñukamaribi biakëxa, aín chirabakë Dina nënë mēëkë a sinánkin. ²⁸'Anan ka ovejakama, vaca, asno akama 'imainun ëmanu 'ikë ñukama bianan atu rapasu 'ikë ñu kamabi biakëxa; ²⁹bianan ka kamabi xubunu 'ikë ñukama 'imainun anu 'ikë uniakë xukama 'imainun xanukamaribi bibiankin buánkëxa.

³⁰Usokin 'abiani kuania ka aín papa Jacobnën Simeón 'imainun Leví kakëxa:

—Mitsun mi usa ñu 'akë kupín kana 'ëx 'aisama bërútin. Bërí ka ënë menu tsókë unikamax 'ëmi nishti 'ikën, ax ka cananeo 'imainun ferezeos unikamax timéax kanaxun nu 'akánti 'ikën, nux kananuna 'itsamashi nun aintsikamabëbi 'ain. ³¹Ësokian kakëxunbi ka aín bëchikëkaman kakëxa:

—¿Atun kara nun chirabakë 'anáka 'atima xanu 'akësa okin 'aisatanx?

**Nukën 'Ibu Diosan Jacob
Betelnxun upíokin
sinánxuan bana**

35 ¹Nukën 'Ibu Diosan ka Jacob kakëxa:

“Ènuax kuantankëx kamina Betel kakë me anu tsóti kuantí 'ain. Anuxun kamina min xukén Esaúmi rakuéti abákëbëa mimi mërâ Dios a achúshi maxá maburukin anuxun ñuina xaroti 'axuni kuantí 'ain.”

²Èsakian kakëxun ka Jacobnën aín aintsikama kanan an ñu mëëxunkë unikama 'imainun an ñu 'axunkë xanukamaribi kakëxa:

—Kamina mitsun bëtsi dioskama ami rabikëkama a 'ë bëxunkanti 'ain, bëanan kamina nashitankëxun mitsun chupa upíbu pañuti 'ain. ³Èsokin katankëxun ka kakëxa bërfíbi kananuna Betel menu kuantí 'ain, kuantankëxun kananuna achúshi maxá maburukin 'atankëxun anuxun Nukën 'Ibu Dios rabiti 'ati 'ain, an ka 'ë 'atimakin sinaniabi 'akiankëxa, 'imainun ka 'ë 'akinia uinu karana kuani anuabi. ⁴Èsokin kakëxun ka Jacob atun diosmabia 'arakakë akama 'imainun aín pabinu nankë ñu akama këñunbi bëtsi ñukamaribi 'inánkëxa, 'inánkëxun ka Jacobnën i chaiira encina kakë a témú maíankëxa, ax ka Siquem kakë ëma 'urama 'iakëxa.

⁵Uínsaran kara atux chikitia anun ka Diosan atu 'urama 'ikë ëmakama 'itsaira rakuënun 'imiakëxa, usokëx rakuékin ka

Jacob 'imainun aín bëchikëkama nuiama 'ikën. ⁶Usai ka Jacob 'imainun abëa kuankë unikamax achúshi ëma Luz kakë 'ikëbi Betel kakinribi anëkë anu bëbakëxa, ax ka Canaán kakë me anu 'iakëxa. ⁷Anu bëbatankëxun ka maxá bukurukin, 'atankëxun a me El-Betel kakin anëakëxa (Betel kikë ax ka Diosan xubu ki kikë 'ikën) ax ka anuaxa aín xukënan 'akatsikiax ami sinánkëbë abákëbëa anuax Jacobmi Nukën 'Ibu Dios mërâ a me 'iakëxa. ⁸Anu atux bëbakë 'aínbi ka an Rebeca bërúankë xanu Débora kakë ax ñuakëxa; ñukë ka encina kakë i 'ani tanáin maíankëxa ax ka Betel 'urama 'iakëxa, usai anuax 'ikë ka Jacobnën a me januax inkë kakin anëakëxa!

⁹Usai anuax Débora ñukë 'ain ka Jacob amiribishi Padán-aram anuax utëkëankëxa, utëkënkëbë ka amiribishi ami mëratëkënkín Diosan upíokin sinánxuntëkëankëxa, ¹⁰sinánxunkin ka èsokin kakëxa:

“Mix kamina Jacob kakë bërí 'ain,

'aínbi kamina bërí usokin anëkë 'ítima 'ain; usa 'ain ka bërí mín anë Israel kakë 'iti 'ikën.”

Usokin ka Diosan aín anë itsi nankin anëakëxa,

¹¹anëkin ka èsokin kakëxa:

'Èx kana Dios kamabi

kushiñuira a 'ain;

usa 'ain kamina bëchipati

mebi tsitsirui 'uakamë

'ëoi bukuti 'ain,

min rëbúnkikamaribi ka
bëtsi bëtsi ëma 'ai aín
'apuñu 'apuñu bukuti
'ikën.

- ¹² 'Ën kana kamabi me ënë
min xuta Abraham
'imainun min papa Isaac
'inánkën,
usa 'ain kana mi
'inántankëxun
min rëbúnki kamaribi
'inánti 'ain.

¹³ Usai abë banatankëxun Jacob
ëbiani ka Nukën 'Ibu Dios anuax
kuankëxa, ¹⁴kuankëbëtan ka
achúshi maxá chaxké bitankëxun
nitsinkin 'unántiokin nankëxa,
anuaxa Nukën 'Ibu Diosbë banakë
a menu; usakin 'atankëxun ka
ënëx ka Dios 'axunkë 'ikë kixun
xëni 'imainun uvas baka aribi ami
anpënkakëxa, ¹⁵usakin 'atankëxun
ka a me Betel kakín anëakëxa.

Raquel ñua ñuikë bana

¹⁶ Usai anu 'itankëx ka Betelnuax
kuankëxa; 'aínbi ka Efrata 'ura-
pain 'aínbi Raquel tëmërai aín
tuá bakëankëxa. ¹⁷Bakëni tëmë-
raia ka an bakëmikë xanun
kakëxa: “Kamina rakuétima 'ain
bëbu tuá itsi kamina bakëan usa
'ain.” ¹⁸ 'Aínbi ka ñuti 'uramashi
'aish anuishi sënëni ashiti kushin
uinkin aín tuá Ben-oní kakín
anëakëxa, 'ikëbi ka aín papan
Benjamín kakín anëtëkëan-
këxa. ¹⁹ Anuax kuaníbi ka Raquel
ñuakëxa, ñukë ka anun Efratanu
kuanti bai 'ipítinu mañankëxa ax
ka bërí Belén kakín anëkë ëma

'ikën. ²⁰ Usakin anu mainxun ka
Jacobnën achúshi maxá a iskin a
sinánti anu 'unántiokin nankëxa,
a maxá ka anua nan 'ikë anua
Raquel mañan 'ikë iskankëxa.

²¹ Anuxun usakin 'abiani ka
Israel amiribishi kuantëkëan-
këxa kuantankëx ka anuxun ñuina
bërúantia 'akë achúshi torre Éder
kakë a inubiani kuantankëx anu
tsóti bërúakëxa. (Éder kikë ax ka
anuxun ñuina bërúankë ki kikë
bana 'ikën.) ²² Usai kuantankëx ka
anu 'itsa baritia Israel tsóakëxa,
usai anu tsókëbëbi ka achúshi
nëtën Rubén anuax abë 'inuxun
xanu bari kuankëxa kuanxunbi ka
Bilhá mërax abë 'iakëxa, ax ka aín
papa an ñu 'axunkë xanu 'ikëbi
aín xanu 'iti raiokin bia 'iakëxa.
Usai 'ikë kuantankëx ka aín papa
'itsaira nishakëxa.

Jacobnën bakë bëchikëkama 'ia bana

(1 Cr 2.1-2)

Jacobnën bëchikëkama ka
'iakëxa mapai rabé 'imainun
rabé. ²³ Jacobnën Líami bëchikë-
kama aín anë ka 'iakëxa Rubén
ax ka apan 'iakëxa, Simeón, Leví,
Judá, Isacar 'imainun Zabulón.
²⁴ 'Imainun ka Raquelmia bëchikë
'iakëxa José 'imainun Benjamín.
²⁵ Usokin 'axun ka aín xanu
Raquel an ñu 'axunkë xanu Bilhá
amiribi bëchiakëxa aín anë ka
'iakëxa Dan 'imainun Neftalí.
²⁶ 'Imainun ka an aín xanu Lía
ñu 'axunkë Zilpá amiribi bëchikë
ax ka Gad 'imainun Aser kakë

'iakëxa; ënë kamax ka Jacobnën Padán-aram anuxun bëchikëx anuax bakéan kama 'iakëxa.

Isaac ñua ñuikë bana

²⁷Achúshi nètën ka Jacob aín papa Isaac isi Mamré kakë ëma 'ikëbia Arbá kakin anëanan Hebrón kakinribi anëké anu kuankëxa. A menu ka Abraham 'imainun Isaac tsóakëxa. ²⁸Usa 'ain ka Isaac ciento ochenta baritia tsótankëx ñuakëxa. ²⁹Usa 'aish ka Isaac uni 'ikësabi kania-këti xënira 'aish ñuakëxa, ñukiani ka aín chaitiokëkama ñua 'aish anu bukukë abë 'i kuankëxa.

Usai Esaúnën rëbúnkikama 'ia ñuikë bana

(1 Cr 1.34-54)

36 ¹Ënëx ka Esaú 'ikëbi Edom kakinribi anëké uni aín rëbúnkikama 'ia 'ikën. ²Esaú ax ka Canaán kakë uni aín bëchikë xanu rabé 'imainun achúshi 'iakëxa, ax ka Adá, Elón kakë hitita uni aín bëchikë xanu bixun ka ami bëchiakëxa. A mi bëchitankëxun ka amiribishi Oholibamá kakë xanu Aná aín bëchikë Sibón kakë uni heveos aín baba aribi biakëxa, ³a bitankëxunbi ka Basemat kakë xanu Ismaelnën bëchikë Nebaiot aín, chirabakë aribi biakëxa. ⁴Bixun ka Esaúnën Adámiribi bëchixun Elifaz kakin anëakëxa; 'atankëxun ka Ismaelnën bëchikë Basemat amiribi Reuel a bëchia-këxa; ⁵'imainun ka Oholibamá

aribi bëchiakëxa bëchitankëxun ka Jesús, Jaalam 'imainun Coré aribi bëchiakëxa. Ënë kamax ka Esaúnëan Canaán kakë me anu pain tsókë 'ixun bakë bëchipa 'ikën.

⁶Usakin bakë bëchipati anu pain 'itankëxun ka Esaúnën aín xanu 'imainun aín bëchikëkama bianan abëa 'ikë unikamaribi bibiani bëtsi menu tsóti kuani, aín xukén Jacob abë ënanani kuankëxa. Usai kuankin ka kamabi aín ñukama 'imainun aín ñuinakama Canaán menuxuan bikë akamabi buánkëxa, ⁷usai a rabëtax anu 'ikëbëbi ka aín ñuina 'itsaira 'ain anu rabëtax 'isama 'ianan, anuxun ñuinakaman piti pasto sënénma me 'iakëxa. ⁸Usa 'ain ka Esaú 'ikëbia aín kuai anë Edom kakë, ax anuax kuantankëx bashiñu me ami kikiani kuankë Seír kakë anu tsóti bërúakëxa.

⁹Ënëx ka Esaúnën rëbúnkinën anë kuënëokama 'ikën, 'imainun edomitakaman chaitiokëkama axa bashi ami kikiani kuankë me Seír kakë anu tsókë a unikama 'iakëxa. ¹⁰Ënëx ka Esaúnën bëchikënen anëkama 'ikën: Elifaz Adánën tuá Esaúnën ami 'akë; 'imainun Reuel Basematnën tuá Esaúnën ami bakë bëchipakë 'iakëxa. ¹¹Ënë kamax ka Elifaznën bëchikëkama 'iakëxa, Temán, Omar, Sefó, Gatam 'imainun Quenaz. ¹²Elifaz ax ka achúshi xanu an ñu 'axunkë Timná kakin anëké 'iakëxa; an ka achúshi tuá 'axuntankëxun Amalec kakin anëakëxa. Ënë

kamax ka Esaúnën aín xanu Adá ami bakë bëchípa aín rëbúnki-kama 'iakëxa. ¹³Ënë kamaxribi ka Reuelnën bakë bëchikëkama 'iakëxa Náhat, Zérah, Samá 'imainun Mizá; 'imainun ka ënë kamaxribi Basemat Esaúnën xanuitsi aín rëbúnki-kama 'iakëxa. ¹⁴Oholibamá axribi ka Esaúnën xanu itsiribi 'iakëxa, usa 'ain ka amiribi bakë bëchiakëxa, aín anë ka ënëkama 'iakëxa Jesús, Jaalam 'imainun Coré. Ax ka Aná aín bëchikë 'imainun Sibón aín baba 'iakëxa.

¹⁵Ënë kamax ka Esaúnën rëbúnki axa 'apu 'ia a 'ikën: Akamax ka Esaúnën bakë bëchikë apan Elifaz aín rëkuén bëchikë 'iakëxa, a 'apukamax ka 'ikë Temá, Omar, Sefó, Quenaz, ¹⁶Coré, Gatam 'imainun Amalec. Ënë kamax ka Elefaznën aintsikaman 'apu Edom kakë me anu 'iakëxa, usa 'aish ka ënë unikamax Adá aín rëbúnki 'iakëxa. ¹⁷Ënëx ka Esaúnën bëchikë Reuel aín bakë bëchikëkama axa 'apu 'ia a 'ikën, Náhat, Zérah, Samá 'imainun Mizá. Ënë kamax ka Reuelnën aintsikama 'apu Edom kakë me anu 'iakëxa, usa 'aish ka a unikamax Esaúnën xanu Basemat aín rëbúnki 'iakëxa. ¹⁸Usaia 'imainun ka Oholibamá Anánën bëchikë xanua Esaúnën bia aín tuakamaxribi aín aintsikaman 'apu 'iakëxa, Jesús, Jaalam 'imainun Coré. ¹⁹Ënë unikamax ka Esaú 'ikëbia Edom kakë aín rëbúnki-kaman 'apu 'iakëxa.

²⁰Ënë unikamaxribi ka Seír horeo uni aín bakë bëchikë atúxribia a menu tsókë 'iakëxa Lotán, Sobal, Sibón, Aná, ²¹Disón, Éser 'imainun Disán akamax ka 'akánanti 'unáira unikaman 'apu 'iakëxa, ax ka Seír aín rëbúnki Edom kakë me anu tsókë 'iakëxa. ²²Ënë kamax ka Lotánën bëchikëkama 'iakëxa, Horí 'imainun Hemam, Timná ax ka Lotánën bakë bëchikë xanu 'anáka 'iakëxa. ²³Ënë kamax ka Sobalnën bakë bëchikë 'iakëxa, Alván, Manáhat, Ebal, Sefó 'imainun Onán; ²⁴ënë kamaxribi ka Sibónnën bakë bëchikëkama 'iakëxa. Aía a 'imainun Aná, Aná ënën ka anu uni 'ikëma menua achúshi 'umpax upíira shióbukë mërakëxa, aín papa Sibón aín ñuina 'arakakë bërúankin. ²⁵Aná aín bëchikë bëbu achúshi ka Disón kakë 'iakëxa 'imainun ka aín bëchikë xanu achúshi Oholibamá kakë 'iakëxa. ²⁶Ënë kamax ka Disónnën bëchikëkama 'iakëxa Hemdán, Esbán, Itrán 'imainun Querán kakë 'iakëxa. ²⁷Ënë kamaxribi ka Ésernën bakë bëchikëkama 'iakëxa Bilhán, Zaaván 'imainun Acán. ²⁸Ënëx ka Disán aín bakë bëchikë 'iakëxa, Us 'imainun Arán. ²⁹Usa 'ain ka 'akánanti 'unán unikaman 'apu 'iakëxa, Lotán, Sobal, Sibón, Aná, ³⁰Disón, Éser 'imainun Disán. Ënë kamax ka 'akánanti 'unaira unikaman 'apu Seír menu tsókë unikama ain 'apu 'iakëxa. ³¹Ënë unikamax ka Edom kakë me

anu 'apu 'iakëxa, israel unika-maxa atun 'apuñu 'isama pain 'ain. ³²Usa 'ain ka Beornën bakë bëchikë Bela ax EDOM menu 'apu 'iakëxa aín ëmax ka Dinhaba kakin anëkë 'iakëxa. ³³Usa 'ain ka Bela ñukëbë Jobab kakë uni Zërah aín bëchikëribi 'apu Bosrá kakë ëma anu 'iakëxa. ³⁴Usa 'ain ka Jobab ax 'apu 'aishbi ñukë 'ain Husam ax 'apu 'iakëxa, ax ka Temán kakë me anu 'ikë 'iakëxa. ³⁵Usa 'ain ka Husam ax 'apu 'aishbi ñukëbë Hadad ax 'apu Avit kakë ëma anu 'iakëxa, ax ka Bedad aín bëchikë 'iakëxa, usai 'apu 'ixun ka Madián unikama abë 'akanankin Moab me anua 'akëxa. ³⁶Usa 'ain ka Hadad ax 'apu 'aishbi ñukëbë Samlá axribi a ëmanubi 'apu 'iakëxa, ax ka Masrecá kakë ëma anu 'iakëxa. ³⁷Usa 'ain ka Samlá ax 'apu 'aishbi ñukëbë Saúl axribi 'apu 'iakëxa, ax ka Rehobot kakë ëma baka kuëbí anu 'ikë uni 'iakëxa. ³⁸Usa 'ain ka Saúl ax 'apu 'aishbi ñukëbë Baal-hanán Acbornën bëchikë axribi 'apu 'iakëxa. ³⁹'Imainun ka 'apu Baal-hanán ax ñukëbë Hadad axribi 'apu 'iakëxa, aín ëmax ka Pau kakin anëkë 'iakëxa, usa 'ain ka Hadad aín xanun anë Mehetabel ax ka Matred kakë uni 'ain bëchikë 'imainun Mesaabnën baba 'iakëxa. ⁴⁰Ënë unikamax ka Esaúnën aintsin rëbúnki aín anëkama 'ikën, 'imainun anua tsóa aín men anëkama 'iakëxa: Timná, Alvá, Jetet, ⁴¹Oholibamá, Elá, Pinón, ⁴²Quenaz, Temán,

Mibsar, ⁴³Magdiel, 'imainun Iram. Esaú ax ka EDOM kakin anëkë 'iakëxa, usa 'ain ka akamax EDOM kakë me anu 'apu 'iakëxa, anua aín aintsikama tsóa 'ain, ka uinu kara 'ia anu 'apu 'iakëxa.

37 ¹Usa 'ain ka Jacob Canaán kakë me anua aín papa 'itsama baritia tsóa me, anu tsóti bërúakëxa. ²Ënëx ka usaía Jacobnën 'aintsikama 'ia ñuikë bana 'ikën.

**José 'imainun aín
xukénkama 'ia ñuikë bana**

Usa 'ain ka José ax bënë 'aish dieciete baritiañu 'ixun, 'ain papan 'arakakë ovejakama ain xukéantu, Bilhá 'imainun Zilpá an ñu 'axunkë xanumia aín papan bëchia akamabëtan bërúankëxa. Usa 'ain ka Josénën ami nishkian aín xukénkama 'atima okëxun 'unáni aín papami manankëxa.

³Usa 'ain ka Jacobnën aín aín bëchikë José 'itsaira nuibakin kuëëankëxa, aín xukénkama 'akësamaira okin, ax kaniakëkë 'ixun bëchikë kupin ka usakin 'akëxa, usa 'ikë ka aín tari achúshi upíra upíokin kuëñëokin 'axun 'inánkëxa, usakian aín papan 'akëx ka 'itsaira kuëëankëxa. ⁴Aín papan atu 'akësamaira okin kuëënia 'unani ka aín xukén apan-kamax Josémi xuatami nishi nutsi a istisama tani abëbi banatisama tankëxa.

⁵Usakin aín xukénkaman 'akëxun ka Josénën achúshi ñantan namákëxa, namáxun ka

aín xukénkama ñuixuankëxa ñuixunkëxbi ka atiaira xuatemati ami nishakëxa, ⁶ami nishkëxunbi ka aín namákë ñuixunkin aín xukénkama ësokin kakëxa:

—Ësokin kana namá mi ñuixu-mainun kamina kuakanti 'ain. ⁷Ën kana ësokin namán nukamax kananuna achúshi naënu 'ian, anuxun kananuna trigo bimi nëakin bitankëxun bukunrukin nan, usokin 'akëxbi ka 'ën trigo nëakin bikë ax upiti nitsimëké 'iaxa, usai 'imainun ka mitsunanëx 'ënan nikë ami ñanati a bëararati kuainakëké 'iaxa.

⁸Ësokian ñuixunkëxun ka aín xukën apan achúshinën kakëxa:

—¿Usa 'ain karamina mix nukaman 'apuirá 'ianan an nu ñumëmikë uni 'iti 'ain?

Usakian ain namákë ñuixunkëx ka atiaira ami xuatemati aín xukénkama nishakëxa.

⁹Usokin namátankëxun ka basikëbëtan Josénën amirbishi namátëkënxun aín xukénkama ñuixuankëxa. Ñuixunkin ka ësokin kakëxa:

—¿'Ën kana namátëkënkín bari, 'uxë, mapai rabé 'imainun achúshi 'ispa akamaxa 'ëmi ñanati shaíkiá isan kixun kaina 'unánkaniman?

¹⁰Ësokin ka Josénën namátankëxun aín papa këñun aín xukëantu ñuixuankëxa, ñuixunkëxunbi ka aín papan ësokin kakëxa:

—¿Uisakin namákin kaina usokin namán? ¿Min kaina min tita 'imainun min xukénkamabë

isana 'ëx mi 'urama kuani mimi ñanati tëtúbuti 'ai kixun sinanin?

¹¹Usa 'ain ka aín xukén apankama 'aisamairai ami xuatemati nishakëxa, usai atux 'ia iskin ka aín papan aín nuitu mëushi ënë ñukama manukima sinánkëxa.

Aín xukénkaman

José marua bana

¹²Achúshi nëtën ka Josénën xukénkama Siquem kakë menu kuankëxa, aín papan 'arakakë ovejakama 'imainun cabrakama pimiti pasto bari. ¹³Usai atux kuankë 'ain ka Jacobnën aín bëchikë José kakëxa:

—Ka kuat, min xukénkamax ka Siquem kakë me anu kuanxa, nun 'arakakë ovejakama 'imainun cabrakama, pasto pimi. Usa 'ain kamina anua isi kuantí 'ain.

Kakëxun ka Josénën —Asábi ka kana isi kuantí 'ain —kixun kakëxa.

¹⁴—Kakëxun ka Jacobnën asábi ka kixun kakëxa.

Ka istan uisa kara min xukénkama 'ikën, 'imainun nun 'arakakë ovejakama kara uisa 'ikë kamina isi kuantí 'ain, isbëtsini kamina 'ë kai uti 'ain. Ësokin kaxun ka Jacobnën aín bëchikë José Hebrón kakë me anuxun xuakëxa, xukëx kuanx ka Siquem kakë me anu bëbakëxa, ¹⁵bëbax kuaníbi ka me pampaira 'ain amami kiakëxa. Amami kikë mërakín ka achúshi unin ñukákëxa:

—¿Añu bari kaina uan?

16 —'Ēn xukénkama bari kana uban —kixun ka Josénen kakëxa—. ¿Uinuxun ovejakama bërúai kara kuanxa karamina min 'ë katima 'ain?

17 —Ēnuax ka kuanxa Dotánu isa kuania kia kana kuan —kixun ka uni an kakëxa.

Kakëx ka José aín xukénkama bari Dotán kakë ëma 'urama anu kuankëxa. 18 Mërabëtsini aia 'urakëo isi ka aín xukénkama José ñui 'atimai banai uisa karanuna oti 'ain kiox kanankëxa, kánani ka José rëkatsi kiox kikankëxa. 19 Uisa karanuna oti 'ain kiox ka bëtsibë bëtsibë ain xukénkama kanankëxa:

—¡Ka kuat, an namákin iskë a ka aia! 20 Kiox tsuákirui ka kananuna rëti 'ai kiox kanankëxa; rëtan-këxun kananuna achúshi kininu nipati 'ain, usakin 'atankëx kananuna kiti 'ain, ñuina raëkëman ka piaxa. Usakin 'atankëxun kananuna uisai kara aín namákë ax 'ia kixun isti 'ain.

21 Kia ka aín apan Rubénnën kuakëxa, kuakin ka uisakin kara iémiti 'ikë kixun sinánkin aín xukénkama kakëxa:

—Kananuna rëtima 'ain. 22 Kananuna aín imi 'apamikin 'atima 'ain. 'Akinma kananuna kini anu uni 'ikëma menu 'ikë ënu nipati 'ain, usa 'ixun kananuna nun xukén 'atima 'ain.

Ēsokin ka Rubénnën Aín xukén José 'ati kuëenkinma kakëxa, an ka aín papanubi ubantëkëntisa tankëxa; 23 usaía aín xukénkama kikëbëbi ka José aín xukénkama

Ami ësënanxun ain xukénkaman José ñatankan.

anu 'ikë anu nuküakëxa, nukutia ka aín xukénkaman ñatanxun aín tari pañubiankë a pëmikin biakëxa, 24 bitankëxun ka kini 'umpaxñuma ñankáishi tutunkë anu nipakëxa.

25 Usokin 'atankëx ka anuxuan 'akë anubi pi.

Buküakëxa bukuxun iskëxbi ka an ñu marukë ismaelita unikama Galaab kakë me anuax uakëxa. Ukin ka aín camellonën bëakëxa 'ínfnti ro sanuira 'imainun sanu ro i baka 'akë tsëpasa akama Egipto menu maruti ubani kuani uakëxa.

26 Usaia rikuatsinia iskin ka Judánën aín xukénkama kakëxa:

—¡Añu ñu karana nun xukén rëtankëxun kananti 'ain, 'imainun karanuna uisoxun nun xukén bamakë unëti 'ain? 27 Usakin 'akë 'imainun kananuna ismaelita unikama rikuatsinkë ënë maruti 'ain, usa 'ain kananuna rëtima 'ain, ax ka nun xukén 'ibu 'ikën.

Usakian kakëx ka aín xukénkama asábi ka kiox kanankëxa. 28 Usakin kininu nipakë

basimashika an ñumarukë unikama uakëxa, 'aia iskin ka José kininua bitankëxun, aín xukénkaman an ñu marukë unikama veinte kuríki manë 'akë kupín maruakëxa. Usokin marukëxun ka José Egipto kakë menu buánkëxa.

²⁹Usa 'ain ka Rubén ax aín xukén José chikínti sinanx 'uxunbi kini 'ukëmëuküa 'aíma okëxa, 'aíma oika ratuti sinánkasmai nitéxëti béríkarana uisai 'iti 'ai kixun sinani aín chupa tukai masá nuituakëxa. ³⁰Masá nuitubakëxa anua aín xukénkama 'ikë anu kuankin ka kakëxa:

—Uinu kara tuá ax 'ikë. ¿Añu karana 'ën bérí 'ati 'ain?

³¹Usa 'ain ka Josénën xukénkaman achúshi cabranën tuá rëtankëxun aín imin Josénën tari pëmikë anun a shiakëxa; ³²usakin 'atankëxun ka aín papa ësokin kamiakëxa: Ënë kananuna mëran. Ënëx kara min bëchikë José aín tarima 'ikë kamina upíokin isti 'ain.

³³Kakëxun iskinbi 'unani ka Jacob kiakëxa: Ënëx ka 'ën bëchikënën tari 'ikën. Bëtsi ñuina raékëman sapi ka piaxa. ³⁴Usakin atu kai ka Jacob aín chupa tukai nitéxëti 'itsaira iankëxa, aín bëchikë bamakësa sinani. ³⁵Usaia aín papa uínbi manumisamai nitéxëkëbëtan ka aín bëchikë xanu 'imainun nukëbënë kaman uisoxun karana aín masá nuitukë a manumiti 'ain kixun sinánkëxa, 'aínbi ka an usokin kuëenmiti

kuëëanma 'ikën; kuëënima ka aín bëchikënën rabanan 'itsaira ini kiakëxa: 'Ën sinánkë ënë nëtënux karana 'ëxribi 'ën bëchikë 'ikësaribiti ñutima 'ain, ñutankëx kana anua uni ñukë 'ikë anuax 'ëx abë mërananti 'ain.

³⁶An ñu marukë madianita unikaman ka José marubiankin Egipto kakë menu buánkëxa, buánxun ka suntárunën kushi Potifar kakë a maruakëxa, ax ka Egiptonu 'ikë 'apu aín suntárunën kushi Capitán 'iakëxa.

Judá 'imainun Tamar 'iá bana

38 ¹Usai 'itankëx ka Judá aín xukén kamanuax chikíakëxa, chikíkiani kuatankëx ka achúshi uni Hirá kakë aín xubunu 'iakëxa, ax ka Adulam kakë ëma anu 'ikë uni 'iakëxa, ²kuantankëx anu 'ixun ka achúshi cananeo uni Súa kakë aín bëchikë 'unánkëxa, 'unántankëxun ka aín xanu 'iti biakëxa usakin bitankëx ka, ³abë 'iakëxa, abë 'itankëxun ka aín xanu ami bëchiakëxa bëchixun ka Er kakin anëakëxa. ⁴Usakin ami bëchixun ka amiribishi aín xanu ñuitsimitékëankëxa: Usokin ñuitsimixun ka aín bëchikë a bakënia Onán kakin anëakëxa. ⁵Usakin 'atankëxunbi ka amiribishi bëchitékëankëxa, bëchixun ka Selá kakin anëakëxa, aín papa Judá axa Quezib kakë ëmanu 'ain.

⁶Usa 'ain ka Judánën aín bëchikë apan Er kakë achúshi xanu Tamar a 'inánkëxa. ⁷Aínbi

ka Nukën 'Ibun 'atimati nitsia iskin an 'akë ñu kuëenkima Er a ñunun 'imiakëxa. ⁸Usai Er ñuan ka Judánën aín bëchikë Onán kakëxa:

—Min kamina 'unan añu kaina 'ati 'ain kixun, usa 'ain kamina min xukénan kasunankë xanu min 'ainitsi a biti 'ain, a bixunmi ami bëchikë ax ka min xukén apan ñukë 'ain rëbúinki 'iti 'ikën.

⁹Aínbi ka Onánën tuá bakënkë-kama ax ka 'ën bëchikëma 'iti 'ikë kixun 'unánkëxa. Usakin sinánkin ka aín xukënan kasunankë xanu a tuati kuëenkima 'ain nami 'akin 'ain nëtokë ñu ëmainshi 'apákëxa, usai 'ikin ka aín xukén ñukë axa a kupín aín rëbúinkiñu 'iti kuëanma 'ikën. ¹⁰Usai 'ia Nukën 'Ibun iskëxbi ka Onán an 'akë ñukama upíma 'iakëxa, usa 'ain ka aribi ñutanun sinánxuanakëxa. ¹¹Usa 'ain ka Judánën aín piaka Tamar kakëxa:

—Min papan xubunu pain kamina 'ikuanti 'ain, anuxun kamina 'ën bëchikë Selá kanitamainun kaini kuantí 'ain abëmi birananun.

'Aínbi ka Judánën sinánkëxa Selá axribi sapi ka aín xukénkama 'ikësaribiti ñuti 'ikë kixun. Usa 'ain ka Tamar ax aín papan xubunu 'i kuankëxa.

¹²Usa 'ain ka 'itsama baritia 'ikëbë Judánën xanu, Súanën bëchikë axribi ñuakëxa. Aín xanu ñukë 'ain ka a sinani masá nuituakëxa usai 'itankëx ka Timnat kakëma anuxuan carnero rani tëakin

mëníokë anu kuankëbë ka aín 'unánkë uni Hirá kakë adulamita uni ax abë kuankëxa. ¹³Tamar an ka aín kuku a Timnatnua aín carnero rani tëai kuankë kuakëxa, ¹⁴usai a ëmanu kuankë kuakin ka Tamarnën kasunamëkë xanun pañukë chupa pañukë a pëtankëx ka bëtsi chupan rakútankëx amo chupan bëpamëti unin 'unánti-maisa kiox 'itankëx, anun Enaim kakë ëmanu atsínti anu tsóakëxa, ax ka anun Timnat kakë ëmanu kuantí bai anu 'iakëxa. Usa 'ain ka ësokin sinánkëxa Selá ax ka bërí kanikë 'aish cha 'ikën, 'aínbi kana abë biranankëma pain 'ai kixun ka sinánkëxa.

¹⁵Usaia anu aín chupan bëpamëax tsókë iskin ka Judánën sinánkëxa ax isa achúshi xanu bëtsi bëtsi unin aín nami 'akë a 'ikë kixun. ¹⁶Usai 'ikë ukinbi mërai ka Judá anúan ukë bai a ëni amo nirakëti abë banakëxa, banakinbi ka 'unánma 'ikën ax ka aín bëchikënen kasunankë xanu aín piaka a 'ikë kixun 'unánima abë banakin ka kakëxa:

—¿'Ëbë kaina 'itima 'ain? Kixun kakëxun ka xanunribi ñukákin kakëxa:

—¿Añu ñu kaina 'ëbë 'inuxun min 'ë 'inánti 'ain? Ësokin ka xanunribi kakëxa.

¹⁷—'Ën kana mi bëmiti 'ain 'ën 'arakakë carnero tuá achúshi —kixun —ka Judánën kakëxa.

—Asabi ka —kixun ka xanun kakëxa—, 'aínbi kamina añu ñuñu kaina 'ai a pain 'ë 'inánbianti 'ain, minmi 'ë kakë a 'ë bëmi kuanxun.

18—¿Añu ñu mi ënxunti kaina kuëënin? —kixun ka Judánën ñukákëxa.

—Ñukákëxun ka min tēñuti 'imainun anúnmi 'unánti orakakë a 'imainun min tuinkë tsati akamina 'ë ënxunti 'ai —kixun xanun kakëxa. Usai abë bana-tankëxun a ñukákëkama 'inántankëx ka abë uxakëxa, usai abë 'ixun ka Judánën aín bëchikënen kasunankë xanu tuuókëxa. 19 Usai abë 'ikiani kuanxun ka Tamarnën anúan rakuanan bëpamëkë a bianan xanu raëmëkën pañuti chupa pëxuan nanbiankë a pañutëkëankëxa.

20 Usai 'ikë basiramashi ka Judánën aín 'unánkë uni adula-mita akëñun aín cabranën tuá achúshi xuakëxa, abëa 'ikë xanu a 'inánkian aín ñu anu naënxankë a bixuntanun kixun xukëx kuanxunbi ka a xanu 'aíma okëxa. 21 Anu bëbaxun 'aíma okin ka anu 'ikë unikama ñukákëxa:

—¿Uinu kara axa bëtsi bëtsi unibë 'ikë xanu Enaim kakë ëmanu kuanti bai 'ipitiu tsókë 'isonkë ax 'ik?

Kakëxunbi ka —Ënu ka bëtsi bëtsi unibë 'ikë xanu 'aíma 'ixanxa —kixun atun kakëxa. 22 Èsakian kakëx ka amiribishi anua Judá 'ikë anu kuantëankëxa kuanxun ka kakëxa:

—'Ëmi a ñuikin kakë xanu a kana mërakëma 'ain 'imainun ka anu 'ikë unikaman anuisa achúshi xanubi axa bëtsi bëtsi unibë 'ikë 'aíma 'ixanxa kixun 'ë kaxa.

23 Èsakian kakëxun ka Judánën kakëxa:

—Asabi ka 'imainun ka 'ën 'inánkë ñukama a biti 'ikën, uixbia 'ëmi kwaitima kupí ka 'ën ñu kamabë bërúti 'ikën, 'ën këmëkinma xuxunkë 'ikëbi kamina carnero bakë a mërakima 'inankëma 'ain.

24 Usai ax 'ikë rabé 'imainun achúshi 'uxë 'irukësa 'ain ka, Judá achúshi unin kakëxa:

—Min piaka Tamar ax ka bëtsi unikamabë 'iaxa, usa 'aish na tuukë ax unibë 'ikë kupían tuukë 'ikën.

Usai kia kuati ka Judá munuma kuënkëni kiakëxa:

—¿Bitankëxun kamina a xanu nénkanti 'ain!

25 'Aínbi ka unikaman chikinbëtsinki békëxunbi ka xanun aín kuku ësokin kamiakëxa: Ènë ñukama 'ibu an ka 'ë tuuoxa. Usa 'ain kamina mitsúnbi iskin uinan kara ënë tēñuti anua 'unánti orakakë 'imainun tsati ënëx 'ikë kixun 'unánti 'ain. 26 Kiaxa kikëbë ka Judá aín ñukama 'unáni kiakëxa: An upiókin 'akëbëtanbi kana 'ën 'atima okin 'an, usa 'ain kana 'ën bakë bëchikë Selá 'inankëma 'ain usai 'itankëx ka uínsaranbi abë 'itëkëanma 'ikën.

27 Usai 'itankëx ka Tamar ax aín nëtë 'ikëbë rabé tuá naachikiakëxa. 28 Naachikikin ka aín tita bakënkë anun a tuá achúshinën aín mëkën chikíankëxa. Chikinia ñuman chëxëanën mëtëkërë kai an xanu bakëmikë ax kiakëxa:

Ēnëx pain ka bakënti 'ikën.
²⁹Usakin 'akëxun ka a tuakën aín
 məkën atsimítëkëankëxa ax ka ax
 pain bakënkë 'aish aín xukén apan
 'iakëxa, usai 'ikë ka an naachiki-
 mikë xanun Fares kakin anëtan-
 këxun kakëxa: Uisax kaina min
 pan chikían. ³⁰Usaia 'ian ka aín
 xukén ñuman panshianën mëtë-
 kërë kakë axribi bakëankëxa, usai
 bakënkë ka a xanun Zérah kakin
 anëakëxa.

**José 'imainun
 Potifarnën xanu 'ia**

39 ¹An ñu marukë unikaman
 ka José marubiankin
 Egipto kakë menu buánkëxa.
 Buánxun ka egipcio uni achúshi
 Potifar kakë a ismaelita unibunën
 maruakëxa. Potifar ax ka 'apu
 aín suntárunën kushi capitán
 'imainun an bërúankë aín kushi-
 ribi 'iakëxa. ²Usai an ñu mëëmikë
 uni egipcio uni, aín xubunu 'ia ka
 Nukën 'Ibun José 'itsaira bërúan-
 kin 'akiankëxa. ³'Akinkëxuan
 upíokin Josénën ñu mëía ka a
 ñu mëxunkë unin, aín 'Ibun ka
 Josébë 'ixun 'akinia kixun. Usa
 'ain ka Josénën mëëkë ñukamax
 upí 'iakëxa. ⁴Usa 'ikë ka José ax
 ka uni upí 'ikë kixun an unikama
 bërúanti 'imainun an 'ain xubunu
 'ikë kamabi ñu bërúanun kixun
 ami ëankëxa. ⁵Anúan Potifarnën
 José aín xubu 'imainun aín
 ñukama bërúanun ënkë nëtë-
 kaman ka Nukën 'Ibun Potifarmi
 upíokin sinánkin 'akiankëxa aín
 xubu 'imainun aín ñu 'apákë

kamabi upí 'inun. ⁶Usakin ami
 ënkëxuan Josénën aín ñukama
 bërúankëbë ka Potifar aín ñukama
 sinánkinma an bërúanxunkë anu
 'ain, aín piti 'atishi isakëxa.

Usaia 'imainun ka José aín
 bëmanamiaux upíira uni 'iakëxa,
⁷usa iskin ka basikëbëtan anua
 təkë uni 'ain xanun upí 'ikë iskin
 kuëëankëxa, kuëënkin ka achúshi
 nëtën Potifarnën xanun kakëxa:

—'Ēbë kamina 'iti 'ain kixun.

⁸Kakëxunbi ka kuëënkima
 Josénën ësokin kakëxa:

—Ka kuat, min bënëxun ka kamabi
 aín ñukama 'ëmi ëanxa, usa 'ain
 ka 'ëx ënu 'ain, aín ñukamami
 sinántima 'ikën. ⁹Ēnë xubunu ka
 'ësaribi uni 'aíma 'ikën; usa 'ain
 ka 'ën ñu mëëxunkë unin a ñu
 kamina 'atima 'ain kixun kakëma
 'ikën, mix kamina 'ain xanu 'ain;
 gusa 'ain karana 'ëx 'atima ñuira
 'ai Nukën 'Ibu Diosmi 'uchati 'ain?

¹⁰Kamabi nëtën ubíokin anun
 kuëënkin abë 'inun kanan a
 rapasua 'inun kakëxunbi ka
 Josénën kuaisama tankëxa. ¹¹'Aínbi
 ka achúshi nëtën José xubunu 'ikë
 ñu mëëti 'ai anua uixi 'aíma 'ain
 atsiánkëxa, ¹²'aínbi ka atsiániabi
 xanuxun aín chupa bikin kakëxa:

—'Ēbë kamina 'iti 'ain kixun.

Usakin kakinan aín chupan
 bikëx ratuti abákiani chikíkin
 ka aín chupa xanun məkëñubi
 ëbuiankëxa. ¹³Usai 'ikin tima-
 biani chikíkin aín məkëñubi aín
 chupa ëbiani chikíkëbëtan ka
¹⁴aín xubunu 'ikë an ñu mëëxunkë
 unikama kuënkënkín kakëxa:

—Ka kuat, 'en bēnēn ka ēnē hebreo uni achúshi ñu mēēnun kixun bēaxa usa 'aíshbi ka bērí 'ēmi kuaitisatania. Usa 'aish ka 'ēx mēu 'ain 'ēbē 'ikatsikiax atsíanxa atsínkin bikēx kana 'ēx munuma kuēnkēan, ¹⁵ usai 'ēx munuma kuēnkēnia küati ratuti chikiti abákin, ka aín chupa 'ēnu ēbianxa.

¹⁶Usai 'itankēxun ka Josénēn chupa upíokin nankēxa, an ñumēmikē 'ain bēnē aín xubunu 'utainun. ¹⁷Usaia 'ikē basimashi ka xubunu aín bēnē bēbakēxa, bēbaia ka aín xanun ami manánkin kakēxa:

—Hebreo uni achúshimi ñu mēēnun bēkē ax ka 'ēx anu 'ikēnu 'ēbē 'ikatsikiax atsíanxa, ¹⁸atsínkēbē 'ēx munuma kuēnkēnia küati ratuti chikíkin ka aín chupa ēnu ēbiani abáxa. ¹⁹Ēsokin ka min ñu mēēmikē unin 'ē 'aia, ēsokian aín xanun kakēxun kuati ka Josénēn ñu mēēxunkē uni asérabi usai ikēxa sinani 'itsaira ami nishakēxa, ²⁰usai xuamati ami nishkin ka José sipuati binun kixun aín suntárukama kakēxa, kakēxun bixun ka anua 'apun uni sipuakē anu sipuakēxa. ²¹Usakin José sipuakē 'aínbi ka Nukēn 'Ibu abē 'ixun bērúankin 'akiankēxa, 'akinkēx ka upí nuituñu 'iakēxa, usa 'ikē ka an sipu bērúankē aín kushi an 'unánkēxa, ²²usa 'unánxun ka José abēa sipunu 'ikē unikama bērúanun kixun anēakēxa. Anēkēxun ka Josénēn kamabi ñu anu 'ikē a 'anun

ñunuakēxa, ²³usakin 'amainun an sipu bērúankē aín kushi an Josénēn 'akē ñukama isama 'ikēn, usakin ka Nukēn 'Ibun 'akinkēxun aín ñu mēētikama upíokin 'akēxa.

**Josénēn uni rabé aín
namákē ñuixuan bana**

40 ¹Usai 'itankēxa basi-kēbē ka an uvas baka xēati Egipto menu 'ikē 'apu 'inánkē a 'imainun an pán 'akē uni aín kushi rabé axribi, an ñu mēēxunkē 'apu Egiptonu 'ikē ami 'atimati banai ami 'uchakēxa. ²Usa 'ain ka faraón Egipto menu 'ikē 'apu ax a uni rabé ami 'aisamairai nishkin an 'ain xēati iskē aín kushi 'imainun an pán 'akē iskē aín kushi kuēntankēxun, ³anua suntárukaman kushi 'ikē capitán 'ain xubunua 'ikē sipu anu a rabébi xuakēxa, ax ka anua José sipuakē anubi 'iakēxa. ⁴Usa 'ain ka suntárunēn kushi capitanēn an bērúanun kixun José 'inánkēxa, ax ka an 'apu ñu 'axunkē unikaman kushirabé 'iakēxa, usa 'aish ka akamax 'itsa barin anu sipuakē 'iakēxa.

⁵Achúshi imé ka sipunu 'ikē uni rabētan namákēxa, an uvas baka 'apu xēati 'inánkē 'imainun ka an 'apu pán 'inánkē aín kushi a rabēxun namákēxa, a namákēnēx ka achúshi achúshinēx usaía 'itiñu 'iakēxa. ⁶Usa 'ain ka José pēkaran sipunu 'ikē unikama isi uakēxa, ukinbi ka 'itsaira sinania masá nuituax tsókē a rabé mērakēxa; ⁷usa iskin ka ñukákēxa;

—¿Uisakatsi kaina bēri masá nuitukē bēmánanshi 'ain?

⁸—Nu rabéxun kananuna ēnē imé' ēsokin namán, 'aínbi ka uisakin namákē kara ax 'ikē kixun an nu ñuixunti 'aíma 'ikēn kakéxun ka Josénēn.

—¿Diosan kara uisakin namákē kara min namákē ax 'ikē kixun mi ñuixuntima 'ik? —Kixun atu kakéxa katankéxun ka Josénēn—. 'Ē kamina min namákékama ñuixunti 'ai kixun kakéxa.

⁹Usakin kakéxun ka an 'apu aín xéati 'inankē aín kushi an pain aín namákē ñuixunkin José' ēsokin kakéxa:

—'Ēn kana namákin uvas i achúshi isan, ¹⁰ax ka rabé 'imainun achúshi pēñanñu 'iaxa. 'Imainun ka uvas i ax kotankéx uábuaxa, usai 'itankéx ka aín uábukē ax aín tēxkanñu 'inun uvas 'itankéx pēkēaxa. ¹¹Usai 'ian kana 'ēn 'apun ami xēakē xampa a tuínxun ami uvas baka chinintakéxun kana xampamibi 'ēnbi buánxun 'apu aín mēkēnnubi 'inan. ¹²Ēsokian ñuixunkéxun ka Josénēn kakéxa:

—Min namákē ax ka ēsa 'ikēn: rabé 'imainun achúshi i pēñanmi namákē ax ka rabé 'imainun achúshi nētē ñui kikē 'ikēn, ¹³usa 'ain ka ēnuax rabé 'imainun achúshi nētē 'ikēbētan 'apun minmi an kuēēnkēma ñu 'axunkē a istankéxun amiribishi min ñu mēētínu mi nantékēnti 'ikēn, usakin 'akéxun kamina min 'asábiokín 'apu xampami aín

xéati 'inánkē abi 'atékēnti 'ain. ¹⁴Usa 'ain kamina mia usokéxun min 'ēmíribi sínánti 'ain, sínánkin kamina 'apu faraón 'ēribia ēnuax chikínun kati 'ain. ¡Usa 'ain kamina 'ēribi nuibakin 'akinti 'ain! ¹⁵'Ēx kana mēkama bētsin-kin hebreo unikama anu 'ikē menua bēa 'ain. Usa 'aish kana 'ēx ñu 'atima 'akēma 'aish sipunu 'iti kuēēnima.

¹⁶Ēsokian Josénēn 'upiókin ñuixunia kuakin an pán 'akē aín kushi anribi 'ēnribi kana ēsokin namá kixun kakéxa:

—'Ēnribi kana ēsokin namákin rabé 'imainun achúshi tasá pán uxua 'ēn maxkánu nankē isi pēkian. ¹⁷Manámia 'ikē tasánua 'ikē pán ax ka batokín mēskukín 'akē ax ka faraónan 'iaxa, aínbi ka ñuina pēchiñukaman tasá 'ēn maxkánua 'ikē a piaxa. ¹⁸Usakin kakéxun ka Josénēn kakéxa:

—Minmi namákē ax ka ēsa 'ikēn: rabé 'imainun achúshi tasámi namákē ax ka rabé 'imainun achúshi nētē 'ikēn, ¹⁹usa 'ain ka ēnuax rabé 'imainun achúshi nētē 'ikēbētan 'apu faraónēn minmi an kuēēnkēma ñu 'akē isti 'ikēn, istankéxun ka achúshi inu mi bēntanun 'amiti 'ikēn, usakin bēntania ka xētē-kaman min nami piti 'ikēn.

²⁰Usai 'ikē rabé 'imainun achúshi nētē 'ikēbētan ka 'apu faraónēn anúan aín titan tuá nētē 'ikēbētan achúshi fiesta chaira 'akéxa, 'akin ka kamabi aín uni kushibukama kamiakéxa.

Usakin kamikëxa aín kushibu timëan ka 'apu faraónën an xëati 'inánkë unikaman kushi 'imainun an pán 'akë unikaman kushi sipunua binun xuakëxa. ²¹Xukëxun bitsínkin bëia ka an aín xëati 'inánkë unikaman kushi aín ñu mëëtinubi bërâma 'akësabi okin nantëkëanan ka faraónën aín xëati 'inántëkënun anubi nankëxa; ²²'aínbi ka an pán 'akë aín kushi aribi Josénëan aín namákë ñuixunkësabi okin inu bëntanxun têtsëkanun 'amiakëxa. ²³Usakin aín namákë ñuixunkëxbi ka an 'apu 'ain xëati 'inánkë uni ax Josémi sinanima ami manúakëxa.

**Josénën 'apu faraónën
namákëkama ñuixua bana**

41 ¹Usa 'ain ka rabé baritia inúkëbëtan. Achúshi imé faraónën, Nilo kakë baka kuëbi nixun isi pékiakëxa, ²usakian an namákin iskëxbi ka baka mëuküax, mapai achúshi 'imainun rabé vaca 'upíira 'imainun xuairabu ax chikítankëxun basi xo chaxkébu a 'ukëmëuxun pia isan. ³Usokian pikëbëbi a kaxu bakanuax chikitika 'atíma 'aish chumínkëkama mapai 'imainun rabé vaca axribi baka kuëbí raíri a 'urama sëtëruí nirakëakëxa. ⁴Usai nirakëtankëxun ka vaca 'atimabu chumínkëkama an mapai 'imainun rabé vaca upíirabu 'imainun xuabu a eia isakëxa. 'Isibi ka faraón ratúkuatsianx bësuakëxa, ⁵'aínbi ka

amiribishi 'uxtëkëankëxa 'uxunbi ka amiribishi namákin istëkëankëxa: achúshi trigo xonuax mapai achúshi 'imainun rabé aín bimi upíirabu 'aish koia isakëxa. ⁶Iskëbë ka a kaxu mapai achúshi 'imainun rabé trigo bimi, amiaxa bari urukë amiax békikin suñun 'atimokëxa chushikë isakëxa, ⁷akama trigo bimi chushikësa an ka trigo bimi mapai 'imainun rabé bimi upíirabu a pia isakëxa.

Usakin iskinra namati bësui ka faraón kiakëxa iskinra kana namatin.

⁸'Aínbi ka a pékaran anun masá-nuitukëishi 'ixun kamabi Egipto menu 'ikë an ñu tankë 'imainun an ñu 'unánkë unikama unun kixun kamiakëxa. Kamikëxa rikuatsinkë ka faraónën usakian namákëkama ñuixuankëxa, ñuixunkëxunbi ka uinu 'ikë uni an ñu tankë 'imainun an ñu 'unánkë achúshinënbi ñuixuama 'ikën, uisakin namákin kara usakin namáxa kixun. ⁹Usakian atun ñuixunkëbëma ka an faraón aín xëati 'inánkë uni aín kushi, ax kiakëxa:

—Bëri kana sinanatin usai 'iti 'aímabi kana 'ëx a sinanima manuan. ¹⁰Mix 'apu 'ixun kamina nishkin an pán 'akë aín kushi 'imainun an mi xëati 'inánkë ënëribi anua suntárunën kushi capitán 'ikë sipu anu sipua. ¹¹Achúshi imé kananuna nurabëxunbi namákën, an pán 'akë aín kushian 'amainun kana 'ënribi bëtsiokin namákën, usa 'ain

ka an namákënëx 'unántisama 'imainun 'ënanëxribi unántisama 'aish uisakin namákë kara kixun unántisama 'iakëxa. ¹²Ësokin nun namákë 'aínbi ka nubë achúshi hebreo uni bëna, an suntárunën kushi ñu mëëxunkëribi anu 'iakëxa. A uni kananuna nun namákë ñuixuankën, ñuixunkëxun ka nu uisakin namákë kara ax 'ikë kixun nu ñuixuankëxa. ¹³¡An nu ñuixunkë usaibi ka 'iaxa! usa aín kana 'ëx amiribishi 'ën ñu mëëtinu atsímainun ka bëtsi aribi inu bëntanxun tëtsëkamiaxa.

¹⁴Usokian ñuixunkëxun ka faraónën José bëríbia sipunua chikínbëtsinkin anu bënun kamia-këxa. Usakian kamikë ka Josénën mëníokakin aín bu tëamianan aín chupa upí pañubiani kuantankëx faraónu bëbakëxa. ¹⁵Usaia bëbakë ka faraónën kakëxa:

—'Ën kana ësokin namán 'aínbi ka an 'ën namákë 'ë ñuixunti 'aíma 'ikën, usa 'aínbi kana 'ën kuan, mín isamina uni aín namákë ñuixuni kixun ñuia kana kuan, usa 'ain kaina mín 'ën namákë 'ë ñuixunti 'aín. ¹⁶Kakëxunbi ka Josénën —ax ka 'ënbi 'akëma 'iti 'ikë —kixun kakëxa—; 'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan kuni mix 'apu 'aish upí 'inun mi ñuixunti 'ikën.

¹⁷Usokian kakëxun ka 'apu faraónën José katëkëankëxa:

—'Ën namákënuax kana Nilo kakë baka kuëbí nikë 'ian, ¹⁸usakin 'ën nixun iskëxbi ka bakanuax mapai achúshi 'imainun rabé vaca upíira 'aish, xuairabu

an basi xochaxkëbu a mëuxun pia isan. ¹⁹Usakian pikëbëbi ka a kaxú mapai achúshi 'imainun rabé vaca chumínkë 'aish 'atimara axribi piküaxa. ¡Uinsaranbi kana 'ën usa vaca 'atima Egipto me ënuá iskëma 'ain! ²⁰Ënë vaca chumínkë 'atimabu an ka ax pain chikíkë mapai rabé 'imainun rabé vaca upírabukama a eaxa; ²¹'aínbi ka usakin eaxi uínbi 'unántisama 'iaxa, usa 'aish ka bëráma 'ikësabi chumínkëira 'iaxa.

Usokin namati kana bësuán, ²²'aínbi kana 'uxtënkëxunbi amiribishi namákin mapai achúshi xonuax trigo bimi upírabu koia isan. ²³Usakin iskëbëbi ka a kaxú mapai 'imainun rabé trigo bimi ami bari urukë amiax békikin suñun 'akëx béküax chushi ësikikë 'ianan nëmëkë koaxa. ²⁴A trigo bimi chushikësa 'imainun mënukësa an ka mapai 'imainun rabé trigo bimi upírabu a piaxa. Usakin namáxun kana an ñu tankë unikama timëxun ñuixuan, 'aínbi ka atu achúshinënbí usakin namákë ka ax 'ikë kixun 'ë kakëma 'ikën.

²⁵Usakian kakëxun ka faraón Josénën kakëxa:

—Mínmi 'apu 'ixun rabéokin namákë ax ka achúshi ñu ishi ñui kikë 'ikën. Diosan ka mi 'unánmisa tania añu kaina 'ati 'ai kixun. ²⁶Mapai achúshi 'imainun rabé vacakama upírabu ax ka mapai achúshi 'imainun rabé barítia 'ikën, usaribi ka mapai achúshi 'imainun rabé trigo bimi upírabu

ax 'ikën. Ax ka a mi namákë abi 'ikën. ²⁷Mapai achúshi 'imainun rabé vaca chumínkë 'imainun 'atima axa bëtsi kaxú chikíké ax ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia 'ikën; usaribi ka mapai achúshi 'imainun rabé trigo bimi chushikësa 'imainun mënukësa amiaxa bari urukë amiax bëkian suñun xarokë ax ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia a piti 'aíma 'ain numi 'iti a 'ikën. ²⁸Ën mi kakë usabi oi ka 'iti 'ikën: Diosan ka mix 'apu 'ikë usakia an ñu 'ati a ñuikin mi ismiaxa. ²⁹Usa 'ain ka 'inuxun 'aia mapai achúshi 'imainun rabé baritian a piti 'itsaira 'imainun unin 'apákë ñu 'itsaira bimiñu kamabi Egipto menu 'iti 'ikën, ³⁰usai 'itankëx ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia a piti 'aimaira 'iti 'ikën. Usai 'ikëbëtan ka uínbi Egipto menu ka 'aisamaira piti 'iakëxa kixun sinántima 'ikën. ³¹Usa 'ain ka a piti ñu 'aimaira 'ikëbë, ñu 'apákëa kokë bërámá íása 'itima 'iti 'ikën. ³²Ën 'apu minmi rabé okin namákë ax ka, Nukën 'Ibu Diosan uisakin kara 'aia tania usakin 'aia, usa 'ain ka ënuax basimashi 'iti 'ikën. ³³Usa 'ain sapi kamina 'ën sinánkëxun basikinmaishi uni achúshi sinánñuira 'imainun an ñu 'unánkë, an ënë Egipto menu 'ikë unikama an bërúankin isti anëti 'ain. ³⁴Mix 'apu 'ixun kamina ësokín 'ati 'ain: min kamina aín kushikama anëtankëxun, kamabi menu kuan-kian unin 'apákë trigo bimi bikë

ax ka mapai achúshi pisha bikë anua aín chukúmashi biti 'ikën, bikin ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia 'imi Egipto menua unin 'apákë 'aisamaira tuaia timëti 'ikën. ³⁵Usa 'ain kamina min kati 'ain kamabi trigo bimi upibukama ka mapai 'imainun rabé baritia anun timëti 'ikën; timëtankëxun ka achúshi xubunu bukúnti 'ikën, ax ka usokin kamabi ëmakamanu bukúnti 'ikën, ax ka kamabi uni ëmanu 'imainun naënu 'ikë unikaman piti 'ikën. ³⁶Usakin mi 'amikëxun atun trigo bimi bukúnkë 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia numi 'ikëbëbi unikama numin bamatima 'ikën, Egipto me ënu tsókë unikamax.

José Egipto menu 'apu íá bana

³⁷Usakian Josénën kakë ax ka 'apu faraón 'imainun aín unikamanan upí bana 'iakëxa, ³⁸usaía kia ka faraónën aín unikama ësokín kakëxa:

—¿Uisaxun karanuna bëtsi uni 'ësaribi aín 'Ibu Diosan bëru ñunshinñun nun mërati 'ain? ³⁹Ësai kitankëxun ka José kakëxa:

—Misaribi uni sinánñuira 'imainun an ñu 'unánkë uni ka 'aíma 'ikën, usa 'ain min 'Ibu Diosan mi 'unánmikëxun kamina ënë ñukama 'unanin. ⁴⁰Ësokín katankëxun ka 'apu faraónën José kakëxa, mix kamina anu 'ëx 'ikë 'apun xubu anu 'iti 'ain, 'imainun kamina ënë menu 'ikë unikaman

min kakësokin 'ati 'ikën, kamabi uni min kakësa okían ñu 'anun 'amiti 'ain 'aínbi kana. 'Ëx kuni 'apu 'aish mi manámi 'ianan kushiira 'iti 'ain. ⁴¹Ka kuat, 'ën kana kamabi Egipto menu 'ikë unikaman kushimi 'inun mi anëin. Ësokin kakinshi ka, ⁴²faraónën 'apu 'ixuan mëñukë a ëchikinshi aín mëñusuti bitankëxun Josénën mëkënu mëñumiakëxa. Usakin mëñumitankëxun ka aín chupa lino 'upíira upí a pañumianan aín tëuti kuri 'akë a tëñumiakëxa. ⁴³Usakin aín ñukama pañumitankëxun ka anúan ax nikë caballonën nikinkë bëtsi a kaxu 'ikë bëtsi anu José 'aruakëxa, 'arutankëx ka kiakëxa, bëri ka kamabi unix aín bëmánuuax sharati rantinpurunkin kamina anúan kuantu bai bëaratima 'ain, usa 'ain ka Josénëx kamabi Egiptonu 'ikë unikaman 'apu 'iakëxa. ⁴⁴Usakin 'atankëxun ka faraónën kakëxa:

—'Ëx kana 'apu 'ain, usa 'aínbi ka Egipto menu 'ikë unin mix kikëma 'ain añu ñubi 'atima 'ikën. ⁴⁵Usa 'ain ka 'apu faraónën bëtsiokin anëkin José egipcionu 'ikë anën anëakëxa Safenatpanéah kakin anëtankëxun, ka Asenat akëñun 'ain xanu 'iti birakamiakëxa, ax ka Potifera kakë Sacerdotenën bëchikë xanu 'iakëxa, ax ka On kakë ëma anu tsókë uni 'iakëxa, usakian 'akëx ka José Egipto menu 'apu 'iakëxa.

⁴⁶Anua 'apu 'imikë anu ka José treinta baritiañu 'iakëxa, usa 'ain ka José anua faraón 'ikë anuax

chikítankëx Egipto me kamaoi kuainbëkini niakëxa. ⁴⁷Usa 'ain ka ñu 'apákë 'aisamaira bimiñu 'aish piti 'itsaira 'iakëxa mapai achúshi 'imainun rabé baritia ñu 'apákë bimiakëxa, ⁴⁸usa 'ikë ka Josénën ax 'apu 'ixun kamabi trigo 'apákë mapai achúshi 'imainun rabé baritia sënë-mikin timënun unikama 'amiakëxa; usakin 'amianan ka trigo buküanan anuxuan 'apáxun bikë ëmanua anu bukúnti 'akë anubia trigo bukunun 'amiakëxa. ⁴⁹Usakian Josénën timëmikëx ka trigo bimi parúmpapa kuëbínua masi iskësaira 'iakëxa. Usa 'ain ka 'aisamaira 'ikë uínbi tupuntisamaira 'ianan uiti 'itsaira kara kixun tupuntisamaira 'iakëxa.

⁵⁰Usa 'ain ka anúan ñu 'apákëxbi kootima baritia 'isamapain 'ain Josénën aín xanu Asenat kakë ami rabéokin bëchikë 'iakëxa. ⁵¹A paian bëchikë aín rëkuén bëchikë a ka Manasés kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: “Nukën 'Ibu Diosan ka 'ëx masá nuituanan tëmëraiabi 'ë manumiaxa 'imainun ka 'ën papan aintsikamiribi manunun 'ë 'imiixa.” ⁵²Usakin 'atankëxun ka bëchitëcëntancëxun Efraín kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka anuax 'ëx tëmërakë me ënuax 'ëx bëchikëñu 'iti kuëanxa. ⁵³Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé bari inúkëbë unin ñu 'apákë Egipto menu 'aisamaira 'iskë ax sënëankëxa, ⁵⁴usafa 'ikëbë ka

José kikësabi oi mapai 'imainun rabé baritia inúkëbë uniu ñu 'apákëbi añu ñubi menu koama 'ikën, José kikësabi oi ka usai 'iakëxa. Usaia raíri mekamanu 'imainun ka, Egipto menushi a piti ñu 'aisamaira 'iakëxa; ⁵⁵usa 'ain ka Egipto menu tsókë unikamax a piti 'aíma 'ain numin 'i 'apu faraónu trigo ñukati kuankëxa, kuanxun ñukákëxunbi ka 'apu faraónën egipcio unibu kakëxa: Kamabi unikama mitsux kamina José isi kuantu 'ain, kuanxun kamina añu 'anun kara mitsu kaia usakinbi 'ati 'ain. ⁵⁶Usa 'ain ka kamabi menua a piti 'aíma 'ain Josénën anua trigo bukunkëkama xéókanun kixun kakëxuan xéóka-këbëtan ka egipcio unikaman trigo maruakëxa, usai 'ikëbë ka kamabi nètën numi chaiira 'ain a piti 'aíma 'iakëxa. ⁵⁷Usai 'ikëbë ka kamabi menuaxribi a piti 'aíma 'ain Egipto menua José 'ain, trigo marui unikama uinu 'ikë menubi a piti 'aíma 'ain uakëxa.

Josénën xukénkama Egipto menu kuan

42 ¹Usa 'ain ka Jacobnën Egipto menu ka trigo axa kixuan ñuikania kuakëxa, kuakin ka aín bëchikëkama kakëxa: ¿Añu kaina anuxun mitsúxbi bëtsibë bëtsibë isanankin 'akanin? ²Ësokin ka 'ë kakanxa Egipto menu kaisa trigo axa. Usa 'ain kamina anu kuantankëxun nukaman piti trigo marui kuantu 'ain, a piínu nukamax bukunun.

³Ësokian aín papan kakëx ka Egipto menu mapai rabé Josénën xukénkama trigo marui kuankëxa; ⁴'aínbi ka Jacobnën aín bëchikë Benjamín, Josénën xukén a atubë kuantanun xuama 'ikën, anu kuaníbi ka ñu 'aisama inuti 'ikë kixun sinánkin. ⁵Usa 'ain ka Jacobnën bëchikë kamax anribia trigo marui kuankë unikamabë kuankëxa. A nètë kaman ka kamabi Canaán menu a piti ñu 'aíma ain numi chaiira 'iakëxa.

⁶Usaia 'imainun ka José ax Egipto menu 'apu 'ain, unikama trigo maruti anëké 'iakëxa. Usa 'ixun ka axa trigo marui bëtsi menuax kuankë unikama anu kuania trigo maruakëxa. Marukëbëbi ka aín xukén kamaxribi ami bëbai nirakëti aín bëmá-nanën me tikai rantinpuruni tsóbuakëxa. ⁷Usai anu nukutia iskin ka Josénën ëné unikamax ka 'ën xukén 'ikë kixun 'unán-këxa; 'unánkinbi ka, atu 'unánkë-masa 'ixun, munuma banakin atu ñukákin kakëxa:

—¡Mitsux! ¿kaina uinuax aín?

Kakëxun ka —nukamax kanaanu Canaán menuax trigo marui aín —kixun atun kakëxa. ⁸'Aínbi ka an 'unánkëxunbi aín xukénkaman José 'unánma 'ikën. ⁹Usa 'ain ka atux usai 'itia namá a sinánkin aín xukénkama Josénën kakëxa:

—Mitsux kamina këmëkuatsini 'utunanishi uan. Usa 'ain kamina uisaxun 'aisa kara ëné ëma 'ikë kixun isi ukan.

¹⁰—Usama ka nun 'Ibu —kixun ka atun kakëxa—. An mi ñu mëëxunti nukamax kananuna trigo maruishi uan. ¹¹Usa 'ain kananuna nukamax achúshi papan bëchikëshi 'ain. Usa 'aish kananuna upí sinánñuishi 'ain. Usa 'ain kananuna uínsarabi këmëkianxun bëtsi ëmakama 'utunkëma 'ain. ¹²—Usama ka —kixun ka Josénën karaishiakëxa—. Mitsux kamina këmë kuatsini 'utunanishi uan. ¹³Usakian kakëxunbi ka atun katëkëankëxa:

—An mi ñu mëëxunti nukamax kananuna mapai rabé 'imainun rabé xukén 'ain, usa 'aish kananuna achúshi papan bëchikëshi 'ain, usa 'ain kananuna nukamax Canaán kakë me anu tsotin. Usa 'ain ka nun xukén 'anáka itsi nun papabë bëruaxa 'imainun ka nun xukén 'anáka ax nubëma 'ikën. ¹⁴Ësokian kakëxun ka Josénën amiribishi katëkëankëxa:

—¡Kana mitsu kan! Mitsux kamina këmëkuatsini uisakara ënë me 'ikë kixun 'utuanan añu kara ënu 'ikë kixun isi uan, ¹⁵usa 'ain kana 'ën mitsu ësokin tanin: 'Ënbi kana 'apu faraónën anën mitsu kain ënuax kamina min xukén 'anáka ax pain utamainun uíxbi chikítima 'ain. ¹⁶Usa 'ain ka mikama achúshinën a bitsi kuantu 'ikën. A bitsia kuantamainun ka raírinëx sipuakë 'iti 'ikën. Usa 'ain kananuna mitsúxmi kikä ënëx kara aséribi 'ikën kixun isti 'ain, mitsux kikä aséribima 'ain ka këmëkuatsini ukë 'iti 'ikën. Ësakin kana faraónën anën mitsu kain.

¹⁷Ësokin pain katankëxun ka rabé 'imainun achúshi nëtë Josénën atu sipuakëxa, ¹⁸usakin sipuaxunbi ka rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan atu kakëxa:

—'Ëx kana Dios kikësabi oi 'ikë uni 'ain. Usa 'ain kamina mitsun 'ën kakësabiokin 'ati 'ain, mitsúxmi nu këmë kuatsinxun 'utuni ukë 'ikëbi: ¹⁹usa 'ain kana 'ën 'unánti 'ain mitsux kamina uni sinan upíñu 'ain kixun usa 'ain ka achúshinëx sipunu bërúmainun kamina mitsun aintsikaman piti trigo buani kuantu 'ain.

²⁰Kuantankëxun kamina min xukén 'anáka 'ë bëxúnti 'ain, a bëkëbëtan kana aséribi kamina mitsux këmëkëma 'ai kixun 'unánti 'ain. Usama 'ain kamina mikamax bamakë 'iti 'ain. Usai kikäbë ka usa ka 'iti 'ikë kix kixakëxa, ²¹'ainbi ka atúxbi bëtsibë bëtsibë kanankëxa:

—Aséribi kananuna nun xukénbë 'atimonankën, nun kananuna nua uisabi oxuma 'anun kakëxun kuakin nuibama 'ain, axa tëmëraia iskinbi. Usa 'ain kananuna nuxribi bërí tëmërain. ²²'Imainun ka Rubénën kakëxa:

—Usa 'ain kana 'ën mitsu kakën nun xukén 'anáka kananuna 'atima otima 'ain; kakëxunbi kamina mitsun kuakanma 'ain, usa 'ain sapika nukamaribi ax ñua kupí usakin nu 'aia.

²³Usai atux kia Josénën kuatia-bika 'unánma 'ikën, ax ka bëtsían usai ka kia kixun kamainun banakëxa. ²⁴Usakin aín xukénkama

kaíbi atúxa usai kia kuati masá nuituti uri kuanx ka José iankëxa. Usai inkuatsini anua atux 'ikë anu utëkënkín ka atu kakín, amo nitsinakín Simeón atun ismainunbi nëamiakëxa. ²⁵Usokin 'amitan-këxun ka Josénën aín unikama kakëxa, trigo aín pishanu buchuo-kin 'aruxuanan, kamina atun kuríkiribi atun pisha 'ukëmëu achúshi achúshi pishanubi 'aruxuntënkëti 'ain, 'anan kamina kuankian bainuxun pibianti aribi 'inánti 'ain. Èsokian Josénën kakëxun ka an kakësabiokin aín unikaman 'akëxa.

²⁶Usakian pishanu purukin trigo 'inánkëxun ka atun asno anu 'arubiani anuax kuankëxa. ²⁷Usai anuax kuanbaiti ka ñántánbukëbë anua imé uxti anu nirakëakëxa, nirakëxun ka atu achúshinën pain aín pisha asno piminuxun trigo binuxun aín pisha rëchurukínbi ka, aín kuríki pishanu bërakankín 'arukë mërakëxa. ²⁸Usakín mërari ratúkin ka aín xukén achúshinën raíri kakëxa:

—¡Ka kuat, 'ën kuríki ka amiribishi 'ë mañaxa! ¡'Ën pishanubi ka 'ën kuríki 'ikën! Èsakian bëtsin kakëx ka raírinëx ratuti bërëi 'itsaira rakuéti a xukén kamáxbi kanankëxa:

—¿Diosan kara nukamaxnu ësai 'iti nu sinánxukín ësokín nu ax?

²⁹Usa 'ain ka Canaán menu bëbakëxa, bëbaxun ka kamabi atux 'ikë aín papa Jacob ñuixunkín kakëxa, a ëmanu 'ikë 'apun ka nu 'atimai banai nishkin

nux isanuna këmëkianxun atun me 'utuni kuan kixun nu kaxa:

³⁰—A ëmanu 'ikë 'apu an ka numi 'atimai, banai nishkin nu kaxa mitsux kamina këmëkuatsini ënë menu 'ikë unikama unëxun 'utuni ukan. ³¹Usai kiabi kananuna ësokín kan nux kananuna uni mënín sinánñuishi, 'ain usa 'aish kananuna nukamax an uni 'utunkë uni ama 'ain; ³²katankëxun kananuna ësokínribi kan nux kananuna achúshi papañushi mapai rabé 'imainun rabé xukén 'inun bëchia 'ain; usa 'ain ka bëtsi nubëma 'ikën 'imainun ka nun xukén 'anáka nun papabë Canaán menu bëruaxa kixun kananuna kan. ³³Èsakin kakëxun ka an nukama kaxa: Bëri kuni kana asérabi kaina mikamax upisininñu 'ain kixun 'unánti 'ain. Usa 'ain kamina min xukën achúshi 'ënu ëbianti 'ain ëbiankin kamina trigo 'itsamashi min aintsikama buánxunti aín, ³⁴'aínbi kamina min xukén 'anáka 'ë bëxunkanti 'ain. A mi 'ë bëxunkëxun kana mitsux kamina upí sinánñubu 'ianan këmëkuatsini ukëma 'ain kixun 'unánti 'ain; usa 'ain kana mitsun xukén 'anáka axa upí 'inun ënti 'ain, 'imainun kamina mitsuxribi ënë menu niti 'ain.

³⁵Usa 'ain ka atun ëmanu kuantankëxun trigo pishanua bukunpakínbi Josénën xukén atun kuríki a 'ukëmëuküa pisha chukúmaratsunua mërakëxa, achúshi achúshi atun pishanua.

Usokin pisha chukúmaratsunua kuríki mērai ka a xukénkamaxbi aín papabēbi ratúkankēxa. ³⁶Usa 'ain ka Jacobnēn kakēxa:

—Mitsun kamina bēchikē-ñuma 'è 'imin. José ka nubēma 'ikēn, 'ianan ka Simeónēxribi ka nubēma 'ikēn, 'imainun kamina Benjamínribi 'è bēri ēmibian-kasin kin! ¡Ēsakin 'akin kamina 'è bēchikēñuma ēnkanin! ³⁷Usaia kia ka Rubénnēn aín papa kakēxa:

—'Ēn bēruánun kamina Benjamín 'ēn mēkēnu ēnti 'ain usa 'ain kana 'ēnbi mi bēxuntēkēnti 'ain. Bēxunkēxuma kamina, 'ēn bēchikē rabé ēnē 'ati 'ain. ³⁸Usai kiabi ka Jacobnēn aín bēchikē kakēxa:

—'Ēn bēchikē aín 'anáka ēnē 'ikēbi kana mitsukēñun xutima. Aín xukén José ka ñuakēxa usa 'ain ka aratsushi tikiaxa. Mitsubē kuania ñu 'aisama inuti ñuanan 'ikēbē kaina uisai 'iti 'ain, mitsux kamina 'uchakē 'iti 'ain 'ēx kania-kēkē 'aish 'itsaira masá nuituti ñukēbē.

Aín xukén kaman Benjamín Egipto menu buan

43 ¹Usa 'ain ka nētēkamabi a piti ñu a menu 'aíma 'iakēxa, ²usa 'ain ka Jacobnēn aín bēchikē kamabētan Egipto menua buánkē trigo a pikēx kēñúkēbētan aín bēchikēkama kakēxa:

—Amiribishi kuantankēxun kamina trigo chukúmashi marutēkēni kuantí 'ain.

³'Aínbi ka Judánēn kakēxa:

—Asérabi ka anu 'ikē unin an nukama kaxa: Min xukén 'anáka bēíma kamina 'è isi ukantima 'ain. ⁴Usa 'ain kananuna min nubē, kuantanun xukēbē trigo marui-kuanti 'ain; ⁵'aínbi kananuna minmi nubē kuantanun xukēbēma kuaniman. A unin ka nu asérabi kaxa: Min xukén 'anáka a bēíma kamina 'è isi ukantima 'ain.

⁶Ēsokian katēkēnkēxun ka Jacobnēn kakēxa:

—¿Uisa kupín kaina 'è 'itsaira 'aisama on? ¿Uisati kaina nun xukén 'anáka ka anu 'ikē kixun a uni kan? ⁷Kakēxunbi ka atun katēkēankēxa:

—A unin ka uisa unikaraisa-nuna 'ain kixun 'itsaira ñukákin nun aintsi 'ibukama nu ñukáxa. Ñukákin ka nu kaxa: ¿Min papa kara ñukēma pain tsótax? ¿Min xukén itsi kara anu 'ik? Nun kananuna an ñukákēsabi okin an kakē banakama kan. ¿Uisaxun karannuna min xukén 'anáka kamina bēti 'ain kixun kakēxun 'unánkē 'itsían?

⁸Usa 'ain ka Judánēn aín papa Jacob kakēxa:

—Nux upitax tsóti kuēēnkin kamina nun xukén 'anáka 'ēn bēruánun xuti 'ain, xukēbē kananuna bēríbi kuantí 'ain. Usa 'ain kananuna mi 'imainun nukama 'ianan nun bēchikē kamaribi ñutima 'ikēn. ⁹'Ēn kana a tuá bēruánti 'ain; 'è kamina axa uisai kara 'ikēbētan kati 'ain. 'Ēn a tuá bētēkēnima kana anun tsókē nētēkaman 'ēx min 'uchokē 'iti 'ain.

¹⁰Ēnuax 'itsaira banai panatima kuanx kuni kananuna rabëti kuantankëx ukë 'itsían.

¹¹Usa 'ain ka aín papan ësokín kakëxa:

—Anun nun ënëñu mëníoti bëtsi ñu ka 'aíma 'ikën, usa 'ain kamina ësokín 'ati 'ain: mitsun pisha kamanu kamina a uni 'inaishiti kuanxun achúshi ñu buánti 'ain. Ënë menuxun uniokë ñu upíira: bálsamo kakë sanuira chukúma 'imainun buna rëpa chukúmashi 'imainun ro tsëpasa 'imainun i baka 'akë ro akëñun ro ua upíira nun menua 'ikë aribi buánti 'ain.

¹²Buánkin kamina nëtë itsinmi buánkë usamaira kuríki këxtuira buántankëxun minbi 'inánti 'ain, mitsun 'inankëxunbia 'inantëkënkësamaira 'inánti 'ain; 'inánkin kamina manuxun sapi ka usakin 'axa aribi 'inánti 'ain. ¹³¡Usa 'ain kamina! min xukén 'anáka bibiakin buántankëxun a uni istëkëni kuankanti 'ain. ¹⁴Usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu Dios ax kamabi kushiñu an mitsua uisabi okima nuibanun 'imianan, min xukén sipunu 'ikë a ënun sinánmikin Benjamín utëkënnun upíokín sinánmiti 'ikën. Usa 'ain kana 'ën bëchikëkama nëtëkëbë, bëchikëñuma 'ëx 'iti 'ain.

¹⁵Usakían Jacobnën kakëxun ka aín bëchikëkaman anu 'ikë 'apu 'inaishiti kuanti ñukama bianan, pishami kuríki këxtuira bianan, Benjamínribi bibiani Egiptonu kuankëxa. Kuantankëx ka anua José 'ikë anu bëbakëxa, ¹⁶usaía

bëbaia ka Josénën Benjamín atubëa kuankë isakëxa, iskin ka an aín xubu bërúankë uni a kakëxa:

—Ënë unikama kamina 'ën xubunu buánti 'ain, 'imainun kamina vaca rëtankëxun piti 'itsaira 'ati 'ain, atun ka bari xamarukëbëtan bërí 'ëbëtan piti 'ikën. ¹⁷Ësakían kakëxun ka aín ñu bërúankë unín aín kushin Josénën kakësabiokín anbi aín xubunu atu buánkëxa, ¹⁸'aínbi ka Josénën xubunuax ratuti kánani kikankëxa:

—¡Ënëx ka këmëkin nu bëkë 'ikën! Bëtsi nëtën trigo marukín 'inankëxunbia nu 'inantëkënkë kuríki a kupín sapika nu bëaxa. Usa 'ain sapi ka nukama kuantanun xukíma tëmëramianan kupímashi nukamabi ñu mëëmiti 'ikën, nun ñuinakama këñunbi.

¹⁹Usa 'ain ka nukuti aín xubu xëputi 'urama oí a rapasu kuani niraikëkin an ñu bërúankë uni abë banakin. ²⁰Atun kakëxa:

—¡Uisati, kara Nukën 'Ibu! Bëtsi nëtën kananuna asérabi trigo marui uan, ²¹'aínbi kananuna ënuax kuantankëx anu nu imé uxti anu nukuxun nun pisha rëchurupakinbi, kananuna pisha bërakankín achúshi achúshi nun pishanua kuríki 'arukë mëran, a kuríki ka kamabi 'iaxa. A kananuna bërí 'inántëkënti bëan, ²²bëanan kananuna nun kuríkiribi anun trigo maruti bëtëkëan. 'Aínbi kananuna uín kara a painun 'inánkë kuríki nun pishakamanu 'arutëkëanxa

kixun 'unánkëma 'ain. ²³Kakëxun ka an ñu bërúankë unin atu kakëxa:

—Kamina 'itsaira rakuékantima 'ain. Mitsun Dios min papabëtan rabikë an sapi ka a kuríki mitsun pishanu 'arukë 'iti 'ikën, 'ën kana anúnmi trigo kupiókë kuríki a bian usa 'ain kamina 'itsaira rakuétima 'ain. Kamina 'itsaira masá nuituti rakuétima 'ain.

Ësokin katankëxun ka an ñu bërúankë unin Simeón sipunua chikínbëtsinkin aín xukén kamanu bëakëxa; ²⁴usakin 'axun ka atu kamabi Josénën xubu 'ukëmëu ubankëxa, uantankëxun ka anúan tachukati 'umpax 'inántankëxun aín ñuinakamaribi aín piti 'inánkëxa. ²⁵Usa 'ain ka a 'inainshiti békë ñukama mëníokin, José ka bari maníkëbë atubëtan pi uti 'ikë kixun 'unánxun kaíankëxa.

²⁶Usakian kainkëxa aín xubunu bëbaia ka atúan 'inainshitia uankë ñukama a 'inánkëxa, 'inani ka ami rantinpuruni aín bëmánan memi bëtiki tsóbuakëxa. ²⁷Usai 'ia iskin ka Josénën atu uisa karaisa kixun ñukákëxa ñukátankëxun ka ësokínribi kakëxa:

—¿Uisa kara min papa, a ñuikinmi 'ë kakë kaniakékë ax 'ik? ¿Kara bëríbi tsótax? ²⁸Kixuan ñukákëx ka akama tëtúbuti aín chixunu sënën kuabuti ami 'ikin kakëxa:

—An mi ñu mëëxunti, nukaman papa ka anu 'ikën. Bëríbi ka tsótaxa.

²⁹Usakian kakëxun a rapasunua israkínbi ka Josénën aín xukén

Benjamín 'ain papan akëñun aín titami bëchia a mërakëxa mërari ka kiakëxa:

—¿Ënëx kara mitsun xukén 'anáka a ñuikinmi 'ë bëráma kakë a 'ik? ¿Nukën 'Ibu Diosan ka mi 'akinti 'ikën 'ën bakën! Ësakin kaíshi, ³⁰ka José aín xukén isi 'itsaira kuëñnibi aín inkë urukëbë tënëtisamaira tani. Bënëtishi abákiani kuanx anua 'ikë anu atsíanx iankëxa.

³¹Usai intankëx sënëntankëx bëchukakiani kuani ka kiakëxa: ¿Aín piti kamina ënë kama mëtikati 'ain! ³²Usa 'ain ka an kakë-sabiokin an ñu 'axunkë unikaman José axa 'apu 'ikë abiribi mesanu aín piti nanxuanan aín xukénkama aribi bëtsi mesanu nanxuankëxa, nanxuanan ka an ñu 'axunkë egipcio unikama aribi bëtsi mesanu nanxuankëxa atun ka hebreo unikamabëtan mëskuxun piama 'ikën. ³³Usa 'ain ka Josénën aín xukén apankama 'anan Benjamín uinu kara tsóti 'ikë kixun kakëxa. Katankëxun ka aín xukénkama atun 'apamixun 'abianxun 'anákami sënëonkin atu upíokin sënëinra 'itánun anu tsónun kakëxa usakian 'akëx ka sinánkasmai uisa kupín kara ësokín nu 'aia kixax bëtsibë bëtsibë isanankëxa. ³⁴Usa 'ain ka Josénën an anuxun pikë mesa anuxunbi raíri pikianan, ka aín xukén Benjamín raíri 'inánkësa-maira okin aín piti cha 'inánkëxa. Usakin 'ai ka José 'imainun aín xukénkamax pianan xëai 'itsaira kuëëankëxa.

**Josénèn manë xampa
ñuikë bana**

44 ¹Usakin 'atankëxun ka Josénèn an ñu bërúankë aín kushi kakëxa:

—Ënë unikaman pishanu kamina trigo atun buántisabi 'ítánun 'aruti 'ain, 'anan kamina atun kuríki achúshi achúshi pishanu bërakankin 'aruxunti 'ain. ²'Anan kamina 'ën xampa manë uxua 'akë aribi aín xukén 'anákanën pisha bërakankin 'aruti 'ain 'akin kamina, anun trigo kupíokë kuríki akëñunbi 'aruti 'ain. Usokian Josénèn 'amikëxun ka an ñu bërúankë unikaman 'axuankëxa.

³Usai 'iónxa pëkarakëbë barin urukin pékabëtsinkëbëtan ka Josénèn an ñu mëëxunkë unikama kuantanua, aín xukénkama aín ñu mëníoti 'akinun kixun 'amíakëxa 'amixun ka aín xukénkama aín ñuinakama buani kuantanun xuakëxa. ⁴Usai kuania ëma ëbiani urakiankë 'aímabi ka Josénèn an ñu 'axunkë uni kakëxa axa kuankë unikama akamína nuikuanti 'ain nuixun nukúkin kamina kati 'ain:

—¿Uisa oti kaina upíokin 'akin-këxunbi 'atimakin 'an? ¿Uisati kaina mitsun manë uxua 'akë xampa amia ⁵'ën ñu mëëxunkë unin xëanan anun ñu tankë a mëkaman? ¡Mitsun kamina 'atimakin 'an!

⁶Ësakian kakëx kuanxun ka an ñu bërúankë uni an nukúkin, usakian kakë bana abi ñuikin atu

kakëxa, ⁷usakian kakëxun ka atun kakëxa:

—¿Uisa 'ixun kaina usakin kananuna ñu 'a kixun nukama kain? ¡uínsaranbi kananuna nun ësokin ñu 'akëma 'ain! ⁸Nux kananuna Canaán nëtënuaxbi nun pishanua mërakë kuríki a 'inantëkëni uan. ¿Uisaxun karanuna manë xampa mëkamanan kuri ami ñu mënxunkë unin xubunua mëkamati 'ain? ⁹¡Usa 'ain sapi ka an mi ñu mëëxunti ënekama achúshinëx bamakë 'iti 'ikën, uin pishanua kara manë xampa mërara a 'imainunbi kananuna nukamaxribi an ñu mëëxunkë 'iti 'ain!

¹⁰Usokian kakëxun ka an José ñu mëëxunkë uni aín kushin atu kakëxa:

—Mikamax kikësa ka 'iti 'ikën, 'aínbi ka uin pishanu kara manë xampa 'ikën ax kuni 'ën ñumëmikë uni 'iti 'ikën; usa 'aínbi ka aín patsanëx 'uchakëma 'iti 'ikën.

¹¹Usaia kikëbëtan ka a kamaxunbi atun pisha bënëkinshi menu, nanpákin rëchuruakëxa.

¹²Rëchurupatia ka an ñu bërúankë unin kamabi pisha bariakëxa, bari-kin ka aín xukén apanmixun aín xukén 'anákami okin barikibi ka Benjamínën pishanua manë xampa mërakëxa. ¹³Usakian mërakëbë ka atun chupa tukai nishi paëakëxa. Usai 'itankëxun ka amiribishi atua anun ñu nikinkë aín ñuinakaman kaxunu puruakëxa. Purubiani ka a ëmanubi kuantëkëankëxa.

¹⁴Usa 'ain ka Judá 'imainun aín xukënkamax kuanxbi amiribishi

bërukiani Josénën xubunu bëba-këxa, bëbakinbi ka José anuabi mërakëxa mërai ka aín bëmáno nirakëti rantinpuruni tsóbukin aín bëmánanën me tikakëxa, ¹⁵ usai 'ia ka akamabi Josénën kakëxa:

—¿Añu kaina mikaman 'an? ¿Mitsun kaina 'unan achúshi uni 'ësaribinën kara ñu tanti 'ik?

¹⁶ Kia ka Judánën kakëxa:

—¿Uisakin karanuna nukaman mi kati 'ain? ¿Uisaxun karanuna ñu 'akëma 'ixun nun kananuna 'an kixun mi kati 'ain? Nukën 'Ibu Diosan nux 'uchakë 'unánkë 'ain kamina. Nukama min ñu mëmikë uni 'inun 'imiti 'ain; 'imikin kamina, aín pishanua min manë xampa bikë abëbi, min ñu mëmikë uni 'inun nukama 'imiti 'ain. ¹⁷ 'Aínbi ka Josénën kakëxa:

—Usama ka. Aín pishanuanu manë xampa mërakë ax kuni ka 'ën ñu mëmikë uni 'iti 'ikën. Usa 'ain ka aín patsanëx aín papan xubunu upitax rikianti 'ikën. Uínbi ka mitsu kuania ubiotima 'ikën.

Judánën Benjamín ñuikin José ka

¹⁸ Usa 'ain ka Judánën José 'urama okin kakëxa:

—'Ën kana mi 'ësokin kaisatanin, usa 'ain kana 'ën uínbi kuanuma mi kain. Kamina 'ën kakëx 'ëmi nishtima 'ain, mix kamina 'apu faraón asaribi 'ikë kana mi kain. ¹⁹ Min kamina nu ñukan nux karaisana papañu 'ianan nun xukén 'anákañu 'ain kixun, ²⁰ ñukákëxun kananuna mi

ñuixuan nun papa achúshi kania-këké ka anu 'ikën 'imainun ka nun xukén 'anáka achúshi bërí kanikë bënë anu 'ikën, ax ka nun papan kaniakëké 'ixun bëchia 'ikën. 'Imainun kananuna mi kan nun papan ka 'itsaira atua kuëënia, ax ka aín xukén ñua akëñunbia aín titan tuá 'ikën. ²¹ Usakin mi kakëxun kamina min uni bëna a 'unánun bënun kixun nu kan. ²² Nukaman kananuna mi kan a tuákën ka aín papa 'ënsama tania, an ënkëx ka aín papa ñuti 'ikën. ²³ 'Aínbi kamina min nu kan nubëisa a uni bëna ukëbëtama ismina nu bitsima kixun.

²⁴ Usa 'ain kananuna kuantan-këxun min nu kakë bana, kamabi ñuixunkin nun papa kan. ²⁵ Usakin kakëxun ka nun papan nu kaxa: Karaisanuna amiribishi trigo 'itsamashi marui utëkëntima 'ain kixun; ²⁶ 'aínbi kananuna nukaman kan: Nux kananuna ënë tuá min nukëñun xukëbëma kuaniman, usa 'ain sapi kananuna ax kuankë-bëtanma, a uni isi kuantima 'ain. ²⁷ 'Ën papan ka 'ësakin nukama kaxa: Mitsun kamina 'unan 'ën xanun ka bëbu tuá rabéishi 'ë tuáxuan-këxa; ²⁸ achúshinëx ka 'ëbë 'ibi ënuax nëtëakëxa, usa 'ain kana bëríbi iskëma 'ain. Ñuina raëkëma ninu 'ikën kara piakëxa kixun kana sinanin. ²⁹ Usa 'ain ka bërími ubankëxa aín xukén 'iásaribiti ñu 'aisama inuti nëtékëbë kamina mi kamáxbi 'uchokë 'iti 'ain, 'ën sinanëinshi 'aisamaira masá sinani bamakëbë.

³⁰Usa 'ain ka 'ën papa uniakë ami 'itsaira sinánkin aín nikë aín ñu mëekë anuxunbi uinubia kuantanun kakinma 'arakaia, usa 'ain ka a uniakë nukamax kuankëbë 'ëx kuankëbë, ³¹nun papa a istëkënimama masá nuituti bëunan mëskukënenbi bamati 'ikën. Usa 'ain kananuna nukamax nun papa kaniakëkë 'aish aín nitëxëkëinshi bamakëbë 'uchokë 'iti 'ain. ³²Usa 'ain kana 'ën papa ësokin kan 'ëxëshi kana an ënë tuá uisai kara 'ia a iskë 'iti 'ain 'imainun kana ësokinribi kan: Amiribishi minu bëtëkënimama kana 'ëx 'uchakë 'iti 'ain usa 'ain kamina 'ëx bamati 'itámainun 'ë 'uchoti 'ain. ³³Usa 'ain kana 'ën mi kain 'ëx sapi kana min ñumëmikë unisa 'iti 'ain, usa 'ain kana uniakë ënëx kuantamainun 'ëx mi ñu mëëxuni bërúti 'ain. Usa 'ain kamina min aín xukén kamabëa kuantanun a tuá xuti 'ain. ³⁴Uisa kupí, ¿uisax karana 'ën papanu ënë tuá 'ëbë kuankëbëma 'ëx kuantëkënti 'ain? 'Ën karana 'ën papa masá nuituti tëmëraia isti 'ain.

**Aín xukénkama Josénën
'ëx kana mitsun xukén
'anáka 'ai kixun ami
chikirakëkin 'unánmia**

45 ¹Ësakin kaia Judá sënënkëbëtan ka Josénën tënëtisamaira tankin, an ñu mëëxunkë unikama a rapasu 'ikëbi munuma kuënkënkín kakëxa: ënuax kamina kamaxi chikínkanti 'ain. Ësokian kakëx

ka an ñu mëëxunkë unikama José rapasunuax chikímainua, aín xukén kamáxëshi abë bërúti ka 'ëx kana min xukén 'anáka José a 'ain, kixun 'unánmiakëxa.

²Usakin kaibia munuma kuënkëni inkë a ka egipcio unikaman kuakëxa, kuaxun chaniokin ñuia ka faraónnënríbi anua 'ikë aín xubunuxunbi kuakëxa.

³Usai 'itankëxun ka Josénën aín xukénkama kakëxa:

—'Ëx kana José a 'ain. ¿Nun pa kara bëríbi tsótax?

Ësokian kakëx a bëtánain 'aish ratúkin ka uínbi uisokinbi káma 'ikën. ⁴'Aínbi ka Josénën aín xukénkama kakëxa:

—'Ë 'urama kamina ukanti 'ain.

Usakin kakëxa a rapasu 'aia, ka Josénën kakëxa:

—'Ëx kana mitsun xukén José ami Egipto menu ukë unikama marua a 'ain; ⁵usa 'ain kamina 'atimakin kana 'a kixun sinani ubikantima 'ain, mitsun kamina 'ë maruakën usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan 'ë pain mitsúxmi tëmëraia 'akinun ënë menu 'ë bëakëxa. ⁶Bërí ka rabé baritia numi ënë menu 'inutia, usa 'aínbi ka mapai achúshi baritia pain pishianxa, usa 'ain ka unin 'apákëxbi añu ñubi 'irutima 'ikën.

⁷'Aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan mitsux uisama pain 'ain ënë menu 'ë pain bëakëxa nun rëbúnki kamaxa ënë menu 'inun, 'imainun ënë unikama upíokin manu-kima ax kushiira 'ixun ënë menu 'akinun 'ë bëakëxa. ⁸Usa 'ain

ka Nukën 'Ibu Diosan ënë menu uti 'ë sinánxuankëxa; mitsun kamina 'ë xuama 'ain, usa 'ixun ka anbi 'ë 'apu faraón an bana ñuixunti 'imianan aín xubunu ñu mëënun 'imiakëxa, 'imianan ka anbi Egipto me ënu 'apusa 'ixun unikama ñu mëëmianan kamabi ñukama 'ën 'anun kixun 'ë 'imiakëxa. ⁹Usa 'ain kamina bënëti anua 'ikë anu kuantankëxun nun pa kai kuantu 'ain: Nun xukén José kananuna mëran kixun kamina kai kuantu 'ain, ësai ka min bëchikë José kiaxa: Nukën 'Ibu Diosan ka kamabi Egipto menu 'apusa 'inun 'ë 'imiaxa. Usa 'ain kamina basima bënëti 'ë isi uti 'ain. ¹⁰Usa 'ain kamina min bakë bëchikëkama 'imainun min babakamaribi bëanan min ñuinakama bëti 'ain, bëia kana anumi mikamax tsónun Gosen kakë me a mitsu 'inánti 'ain. Usa 'aish kamina 'ë 'urama 'iti 'ain. ¹¹Ënumi ukëkana min aintsu 'ibukama këñunbi mitsun piti 'inánan, kamabi mibëa 'ikë akamaribi añu ñubi pishintisamokin 'akinti 'ain; ënuax mapai achúshi bari pain ka anun ñu 'apákëbi koima 'ianan numi ax 'iti 'ikën. ¹²'Ën xukén Benjamín 'imainun mitsúnbi kamina 'ëx ësai kia kuakan. ¹³'Imainun kamina kamabi ñu 'ën aín kushi 'ixun Egipto ëma ënuxun 'aia iskë, a kamina 'ën papañuixuni kuantu 'ain 'imainun kamina ënuami iskë ñukamaribi, José ka a menu upiti tsotia kixun kamina kati 'ain.

¡Bënëti kamina nun pa bëi kuantu 'ain!

¹⁴Ësokin atu kai ka José aín xukén Benjamín 'ikúti iankëxa. 'Imainun ka Benjamínëxribi José 'ikúkin tēpatsati ami iankëxa. ¹⁵Usai Benjamínbë 'itankëx sënënkín ka Josénen aín xukén apankamaribi bëtsukukakin bitsi intëkëankëxa, ësai pain 'itankëxun ka aín xukénkama abë rakuétimaishi banakëxa.

¹⁶Usai 'ikë ka faraón 'imainun aín unikaman aín xubunu 'ixunbi ñuikania kuakëxa, kuati ka Josénen xukénkama kara ënë menu bëbaxa kixun sinani kuënkankëxa. ¹⁷Usaia 'ikë kuaxun ka faraónën José kakëxa:

—Min xukénkama kamina aín, ñuinanu purubianti trigokama 'inánti 'ain, 'inántankëxun kamina anuaxa ukë Canaán menu kuantëkëntanun xuti 'ain, ¹⁸anu kuantakëxun ka aín papa 'imainun aín aintsu 'ibukama 'ë bëxúnti 'ikën. Bëxunkëxun kana 'ën anua 'inun Egipto me upíra anu ñu 'apákëa upiti 'irukë a 'inánti 'ain, usa 'ain ka ënë me 'ën kaísun 'inánkë ënu 'irukë 'upíra a pi tsóti 'ikën. ¹⁹'Imainun kamina kati 'ain, Egipto me ënua, ka carretakama buánti 'ikën, anúan aín xanu 'imainun atun bëchikëkama, 'imainun anun min paparibi bëti. Atux ka uti 'ikën, ²⁰'ianan ka añu ñuñu kara bërí 'ikë ami sinanimaishi uti 'ikën, Egipto me ënua 'ikë ñu upírabu ax ka atunan 'iti 'ikën.

²¹Usakian faraónën kakëxun ka Jacobnën bëchikë. Josénën faraónën kakësabiokin aín unikaman carretakama 'inánun kanan, kuankian bainuxun pibianti aribi 'inánun kakëxa; ²²chupa ióbu kuankian chuakë pëanan pañubianti a 'inánkëxa, 'aínbi ka Benjamín ashi trescientos kuríki manë 'akë 'imainun mapai achúshibëtan sënën chupa aín pañuti 'inánkëxa. ²³Usakin 'inánkin ka aín papa buámitia mapai rabé asno anu purukë Egipto menu 'ikë ñu upíbu, 'imainun bëtsi mapai rabé asno anu purukë trigo aribi, buanmianan panankian bainuxun aín papan ukin pibëtsinti pán akamaribi buanmiakëxa. ²⁴Usakin ñukama 'inántankëxun ka Josénën kuantanun xukin aín xukénkama kakëxa:

—Bainuax atumina kuani mëëanankanin.

Kaxúan xukëx ka aín xukénkama rikiankëxa.

²⁵Usakin kaxúan Egipto menua xukëx ka Canaán kakë me anu nuküakëxa, anua aín papa tsókë anu bëbakëxa. ²⁶Bëbaxun ka usaía 'ikë kama ñuixunkin aín bëchikë achúshinën kakëxa, papan 'ën xukén José ka tsótaxa ax ka Egipto menu 'ikë unikaman 'apu 'ikën, kixuan ñuixunkëx ka Jacob uisa kupín kara usa 'iti 'ikë kixun sinánkin ka aín bëchikëkaman ñuixunkë ax ka asérabi 'ikë kixun sinanima ratuti sinánkasmakëxa. ²⁷Usai 'ikinbi ka atúan

ñuixunkëxun Josénëan anun kuanti xuxunkë carreta isanan ñukama aribi isi 'itsaira kuëënkín kuanti sinánkëxa. ²⁸Sinani ka kia-këxa: “¡'Ën kana kuan 'ën bëchikë José kaisa Egipto menu tsótaxa! Usa 'ain kana bamaxumaishi isikuanti 'ain.”

Jacob Egipto menu kuan

46 ¹Usai 'itankëx ka Jacob kamabi aín ñu 'imainun aín ñuina 'arakakëkama buani bain kuankëxa. Kuani Beerseba kakë menu bëbaxun ka ñuina rëtankëxun usakin 'ati sinánxun aín papa Isaacnën Dios xaroxuankëxa. ²A imébi ka Diosan abë banakin Jacob 'ikëbia Israel kakín anëké a kuënkín namámikësokin kakëxa. Kakëxun ka an:

—Ënu kana 'ain kixun ka kakëxa.

³Kakëxun ka Diosan kakëxa:

—'Ëx kana Dios mín papan rabia a 'ain. Usa 'ain kamina Egipto menu kuanti rakuétima 'ain: Anuxun kana 'ën mín rëbúnkikama achúshi ëma kushiira 'ianan chaiira 'itánun 'uákamë 'ëomiti 'ain. ⁴Usa 'ain kana 'ëx mibëbi Egipto menu kuanti 'ain, anuxun kana amiribishi mín rëbúnkikama 'ënbi chikinuxun 'ain. 'Imainun ka mixmi ñukëbë José mi rapasu 'iti 'ikën.

⁵Usai anuax Diosbë banatankëx ka Jacob Beerseba anuax kuan-këxa. Kuania ka aín bëchikëkaman aín papan Jacob 'imainun aín bëchikëkama atun xanukama

a këñunbi 'apu faraónëan anúan atux kuantu bëmikë carreta anu puruakëxa. ⁶Usa 'ain ka Jacob kamabi aín ñukama 'imainun aín, aintsikamabëbi Egipto menu kuankin aín 'arakakë ñuina vacakama ovejakama 'imainun kamabi Canaán menuxuan bikë a kamabi ubani kuankëxa. ⁷Kuankin ka aín bëchikë bëbu 'imainun aín bëchikë xanukama 'imainun aín xuta nukëbënë 'imainun aín baba xanu akama abë kuankin uankëxa.

⁸Ënëx ka Israel unikama axa Egipto menu rikian atun anëkama 'ikën; ax ka Jacob 'imainun aín rëbúnkikama 'iakëxa:

Rubén ax ka Jacobnën bëchikë apan 'iakëxa. ⁹Rubénën bakë bëchikëkama ka 'iakëxa: Hanoc, Falú, Hestrón, 'imainun Carmí.

¹⁰Simeónën bakë bëchikëkama ënëx 'iakëxa: Jemuel, Jamín, Óhad Jaquín, Sóhar 'imainun Saúl, ax ka achúshi cananea xanun tuá 'iakëxa.

¹¹Ënëx ka Levínën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Guersón, Quehat 'imainun Merarí.

¹²Ënëx ka Judánën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Er, Onán, Selá, Fares, 'imainun Zérah. (Er 'imainun Onán ax ka Canaán kakë me anuax ñuakëxa.) Ënëxribi ka Faresnën bëchikëkama 'iakëxa: Hestrón 'imainun Hamul.

¹³Ënëx ka Isacarnën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Tolá, Puvá, Job 'imainun Simrón.

¹⁴Ënëx ka Zabulónën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Séred, Elón 'imainun Jahleel.

¹⁵Ënë kamax ka Lía bixúan Jacobnën ami bëchikëkama 'imainun aín bëchikë xanu achúshi Dina aribi 'iakëxa, ax ka Padán-aram, kakë me anu tsókëpan 'ixuan bëchia 'iakëxa. Usa 'ain ka kamabi aín rëbúnkinëx xanu 'imainun bëbu tupúnkëx ka treinta 'imainun tres uni 'iakëxa.

¹⁶Ënë kamax ka Gadnën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Sefón, Haguí, Esbón, Suní, Erí, Arodí 'imainun Arelí. ¹⁷Ënë kamax ka Asernën bakë bëchikëkama aín anë 'iakëxa: Imná, Isvá, Isví, Beria 'imainun ka atun chirabakë ax Sérah, kakin anëké 'iakëxa. Ënë kamax ka Beriánën bakë bëchikëkamaribi 'iakëxa. Héber 'imainun Malquiel. ¹⁸Ënë kamax ka Jacobnën Zilpámi bakë bëchia-kama 'iakëxa. A xanux ka an ñu mëmikë xanu 'ikëa Labánën aín bëchikë xanu Lía a ñu 'axúnun kixun 'inánkë 'iakëxa, usa 'ain ka kamabi aín rëbúnkikamax bëbu 'imainun xanu tupúnkëx dieciséis uni 'iakëxa.

¹⁹Ënëx ka Raquelmia Jacobnën bëchia 'iakëxa: José 'imainun Benjamín. ²⁰Ënë kamax ka aín xanu Asenat kakë amia Josénën bakë bëchikë 'iakëxa Manasés 'imainun Efraín, ax ka Egipto menuxuan bëchikë 'iakëxa. Asenat ax ka Potifera sacerdote On kakë ëmanu 'ikë aín bëchikë xanu 'iakëxa. ²¹Ënë kamaxribi ka Benjamínën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Bela, Béquer, Asbel, Guerá, Naamán Ehi, Ros,

Mupim, Hupim 'imainun Ard.
²² Ënë kamax ka Raquel 'imainun
 Jacobnën rëbúnki 'aish catorce
 uni 'iakëxa.

²³ Ënëx ka Dannën bakë bëchikë
 Husim kakë 'iakëxa. ²⁴ Ënë kamax-
 ribi ka Neftalí aín bëchikë 'iakëxa:
 Jahzeel, Guní, Jezer 'imainun
 Silem. ²⁵ Ënëkamax ka Bilhánmia
 Jacobnën bëchiakama 'iakëxa: Ax
 ka Labánnëan aín bëchikë xanu
 Raquel 'inaishia, aín rëbúnkikama
 'aish mapai achúshi 'imainun
 rabé unibëtan sënëinshi 'iakëxa.

²⁶ Ënë unikamax ka Jacobë
 Egipto menu kuankëxa, usa 'aish
 ka aín aintsi 'ibukamaishi sesenta
 'imainun seis uni 'iakëxa, usa 'ain
 ka 'ain bëchikënen xanukama
 ax tupunkëma 'iakëxa. ²⁷ Ënëx
 ka Josénën bëchikë rabé Egipto
 menuxuan aín titan tuá 'iakëxa.
 Usa 'ain ka Egipto menu sesenta
 uni Jacobnën aintsi 'ibukama abë
 bëbakëxa.

²⁸ Usa 'ain ka Jacobnën Judá
 pain aín xukén José istánun kixun
 xuakëxa. Xukin ka Gosen kakë
 me anu bëbaia bitsi unun kixun
 kamiakëxa, kamikëxa kuantamainun
 ka Jacob Gosen kakë me
 anu bëbakëxa, ²⁹ usakin kami-
 këxun ka Josénën aín carreta
 anúan aín papa bëñakin bitsi
 kuanun mënionun 'amiakëxa.
 'Amibiani ka aín papa bitsi axribi
 kuankëxa, kuanxun ka aín papa
 'ikúkin tēpatsakin bitsi anuax
 basipain iankëxa. ³⁰ Usai 'itan-
 këxun ka Jacobnën aín bëchikë
 José kakëxa:

—Ënbi kana mi ñukësa 'aishmi
 nētëa 'ikëbi mi mërarin, usa 'ain ka
 'ëx mi istánkëx ñuti asábi 'ikën.

³¹ Usa 'ain ka Josénën aín
 xukénkama, kanan aín papa aintsi
 'ibukama kakëxa:

—Bërí kana 'apu faraón iskin
 kati 'ain. Iskin kana 'ën xukénkama
 'imainun 'ën papan aintsi 'ibukama,
 axa Canaán menu tsókë, ax ka
 'ëbë ënë menu tsóti uaxa kixun;
³² 'imainun ka bëaxa aín ovejakama
 aín vaca kamabi atun 'arakakë
 ñuinakama, usa 'ain ka atux oveja
 bërúanan vaca 'arakai anun tēkë
 unibu 'ikën. ³³ Usa 'ain kamina 'apu
 faraónën añunën kaina tēkanin
 kixun ñukákëxun, ³⁴ mitsun kati
 'ain, nun ñu mëëti ka ovejakama
 'arakati 'imainun vaca 'arakati 'ikën
 nun, chaitiokë kaman 'asaribiokin.
 Usakinmi kakëxun ka Gosen kakë
 me ënë anumi 'inun mitsu 'inánti
 'ikën, egipcio unikamax ka an oveja
 bërúankë uni 'imainun an vaca
 bërúankë unikamabë timéax 'iti
 kuëenma unibu 'ikën.

47 ¹ Usakin aín xukénkama
 katankëx ka José 'apu
 faraón kai kuankëxa. Kuanxun
 ka kakëxa 'ën xukéantu ka 'ën
 papabë Canaán menuax bëbaxa,
 bërí ka Gosen kakë me anu 'ikën,
 anu ka aín ovejakama aín vaca-
 kama 'imainun aín ñukamabëbi
 uaxa. ² Ësakin kabiani kuanxun
 ka aín xukénkama mapai achúshi
 kaískin bibiankin 'apu faraón
 'unamiti buánkëxa. ³ Usa 'ain ka
 'apu faraónën Josénën xukénkama
 ñukákin kakëxa:

—¿Añunën kaina mitsux tëin?

Kixun ñukákëxun atun kakëxa:

—An 'apu 'ikë mi ñu mëëxunti nukaman kananuna nun chaitio-këkaman 'asaribiokin ovejakama bërúain. ⁴Nukamax kananuna ënë menu tsóti uan, anu nux 'ikë Canaán me anu ka 'itsaira numi 'ianan a piti ñu 'aíma 'imainun nun ñuinakama pimiti pasto 'aíma 'ikën. Usa 'ain kamina an mi ñu mëëxunti nukama ënë menu 'apu 'ixun nukamaxnu anu tsónun Gosen kakë me a nu 'inánti 'ain.

⁵Usakian atun kakëxun ka 'apu faraónën José kakëxa:

—Min papa 'imainun min xukéantukamax ka ënë menu mibë tsóti uaxa. ⁶Usa 'ain ka Egipto me ënëx bërí atunan 'iti 'ikën. Usa 'ain kamina Gosen kakë me a atu 'inánti 'ain, ax ka upíira me ënë menu 'ikën, usa 'ain ka anu tsóti atux bërúti 'ikën. 'Imainun kamina achúshi an ñuina 'arakati 'unánkë uni 'ën vacakama bërúanun nanti 'ain.

⁷Usa 'ain ka Josénën aín papa Jacob aribi 'apu faraón a 'unán-mikin aín xubunu uankëxa. Uankëxun ka 'urama okin Jacobnën upiokinshi kakin faraón 'urama okëxa, ⁸usakian urama okëxun ka 'apu faraónën ñuká-këxa:

—¿Uiti baritiañu kaina bërí mix 'ain?

⁹Kixuan ñukákëxun ka Jacobnën kakëxa:

—'Ëx kana bërí 'ain ciento treinta baritiañu usa 'ain kana

achúshi menushi 'ima kuaínbë-kini tsóti niakën. Usa 'ain kana a baritiakaman upiti tsóti 'ianan tëmërai 'iakën, usa 'aínbi kana 'ën chaitio-këkama 'iásarabiti kania-këti tsóti.

¹⁰Ësakin faraón katankëx ka Jacob 'imainun aín bëchikë José anuaxa banakë anuax kana kuani kabiani chikíakëxa. ¹¹Usa 'ain ka Josénën 'apu faraónëan kásabiokin aín papa 'imainun aín xukén apankama anua 'inun Gosen kakë 'ikëbi Ramsés kakin-ribi anëké me upíira a 'inánkëxa. Anua aín aintsikamabëbi tsónun 'inánkë Egiptonu 'ikë me ax ka upíira 'iakëxa. ¹²Usakin, a 'inán-tankëxun ka Josénën aín aintsi 'ibukama aín piti akamaribi 'inánkëxa, 'inánkin ka uiti 'itsa kara kuëñnia a istankëxun an kuëñnkë a cha 'inánan an 'itsama kuëñnkë a chukúmashi 'inánkëxa.

**Anúan numi chaiira
'ikë a baritiakama José
Egipto menu 'apu 'ia**

¹³Usa 'ain ka uinu 'ikë menubi trigo a piti 'aíma 'iakëxa, usa 'ain ka a piti ñu 'aíma 'ain 'itsaira numi 'iakëxa. 'Ikëbë ka Egipto menu 'ianan Canaán kakë me anuribi 'ikëbë ka anu 'ikë, unikama numin bamatisa tani 'ikankëxa. ¹⁴Usai 'ikian anu tsókë unikama 'imainun Canaán kakë me anu 'ikë unikaman trigo marukin 'inánkëxun ka, Josénën kamabi trigo kupían bikë kuríki a timëtankëxun 'apu faraónën xubunu nankëxa.

¹⁵Ĕsakian atun trigo marukëbëbi ka Egiptonu 'ikë 'imainun Canaán menu 'ikë unikaman kuríki këñua-këxa, usai atun kuríki këñuan ka José kai egipcio unikama kuan-këxa:

—¡Kuanxun ka min kamina nun piti nu 'inánti 'ain! kixun kakëxa kakin ka minmi numin bamaiaibi nu piti 'inankëma ax ka 'aisama 'iti 'ikën, nux kuríkiñuma kupinshi kananuna ësai 'in kixun kakëxa.

¹⁶Ĕsai kia ka Josénën atu kakëxa:

—Mikamax kuríkiñuma 'ixun, mitsun ñuina 'arakakëkama 'ë bëxunkëxun kana a bianan mitsu trigo 'inaishiti 'ain.

¹⁷Ĕsokian kakëxun ka Egiptonu 'ikë unikaman aín caballo, vaca, ovejakama 'imainun aín asnokama kupí Josénu buánkëxa, uania ka Josénën a kupín a baritiakaman atun 'arakakë ñuina bianan trigo 'inánkëxa.

¹⁸'Aínbi ka a baritia inúkëbëa bëtsi bari 'irukëbëtan José anu kuantëkënxun kakankëxa:

—Minbi kamina 'unan nun kananuna mimi unékinma kuríki-ñuma kananuna 'ai kixun mi kain; 'imainun ka nun 'arakakë ñuina-kamaribi kananuna kamabi mi 'inan. Usa 'ain ka nunnu a mi 'inántëkënti bëtsi ñu 'aíma 'ikën, usa 'ain ka uni 'imainun me ishi bëruaxa.

¹⁹Usa 'ain kamina min nun me këñunbi nu maruti 'ain, trigo nu 'inánkin kamina biti 'ain.

Usa 'aish kananuna tëmërami-kinbi faraón nun menuxunbi ñu mëëxunti 'ain, usa 'ain kamina min a piti 'imainun menu a 'apáti ñu bëru nu 'inánti 'ain. Usakin 'akëxma ka me 'aisama 'iti 'ikën.

¿Uisa kupín kaina min, nun me ëbiani bamatanun nu ënti 'ain?

²⁰Ĕsakian kakëxun ka Josénën Egiptonu 'ikë mekama faraónan 'inun maruakëxa, egipcio unikaman ka marutsinxumabi atun me numin 'ikin aín mekama maruakëxa, usakian marukëx ka kamabi mex faraónan 'iakëxa, ²¹'imainun ka Egiptonu 'ikë unikamax Josénën tëmëramikin ñu mëmikë kamabi Egipto menu 'ikë unikama 'iakëxa. ²²Usakin 'akin anu 'ikë mekama marukinbi ka Josénën sacerdote kaman me a mëëkima 'apu faraónën atun piti trigo 'itsaira 'inánkëxa, 'inánkëxun ka a pikin numín 'ikinma atun me maruti sinánma 'ikën.

²³Usakin 'atankëxun ka Josénën anu 'ikë unikama kakëxa:

—Bëri kamina kamabi min me 'imainun mikamaxribi 'apu faraónan 'iti 'ain, 'ën kana kamabi a maruxuan usa 'ain kamina ñu bëru ëné 'apáti 'ain, ²⁴'aínbi kamina faraón 'apákëxa tuaia bitankëxun mapai achúshi pisha 'inánti 'ain; 'inánkëbëa rabé 'imainun rabé pisha tikikë ax ka 'apánan mitsun bëchikë-kama 'imainun kamabi axa mitsubë tsókë unikamabëtan piti 'ikën.

²⁵Kakëxun ka atun kakëxa:

—Mix kamina nubë upí 'ain usa 'ixun kamina numin bamati

'ikëbi nukama 'akian. Usa 'aish kananuna faraón tēmëra kin ñu mēëxuni nukama 'iti 'ain, ki ax ka kanankëxa. ²⁶ Usa 'ain ka Josénën amiribishi a tanti bana Egipto menu 'atëkëankëxa, a banax ka 'apu faraón mapai achúshi pisha 'inánti kikë 'iakëxa. Ënë bana ka bëríbi anu 'ikën; 'aínbi ka sacerdote unikama atun me kupín kupiótima 'iakëxa, atun me uínsaranbi 'apu faraónan biama 'ikën.

**Jacobnën ashikin aín
bëchikë José anua ñuia
maínti me ñuikin ka**

²⁷ Usa 'ain ka israel unikamax Egipto menu tsóti bërúakëxa. Anu bërúax ka Gosen kakë me anuax 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëokëxa. ²⁸ Usa 'ain ka Jacob dieciete baritia Egipto menu tsóakëxa, anuax ka ciento cuarenta 'imainun siete baritiaña 'iakëxa.

²⁹ Usai anu 'ixun ka Jacobnën achúshi nētën bërí kana kania-këké 'ain kana ñuti 'ain kixun sinánkëxa. Sinánkin ka José abë bananua unun kixun kamiakëxa:

—Asérabi 'ën mi kakësabiokin 'aisatankin kamina 'ën kisinu min mēkën nanti 'ain 'imainun kana sinanatëkëntima okinmi 'anun mi kain. Uisa 'ixunbi kamina ñuia Egipto me ënu 'ë maintima 'ain. ³⁰ Usa 'ain kamina 'ën aintsikama 'iásaribiti ñuia kamina Egipto me ënu maínti sinánkima anua 'ën chaitikama maínkë anuribi uanxun maínti 'ai kixun ka kakëxa.

Kakëxun ka Josénën —Asabika min sinánkësa okin kana 'ati 'ain —kixun kakëxa.

³¹ —¡Sinanatëkëntima okin! kamina ashikin 'ë kati 'ain —kixun ka amiribishi aín papan kakëxa.

Ësakian kakëxuan Josénën sinanatëkëntima okin kakëx, ka Jacob anua 'uxkë anuax aín tēpiti ami tētuti ñanati 'iakëxa.

**Jacobnën upíokin
sinánxunkin Josénën
bëchikë Efraín 'imainun
Manasés ka bana**

48 ¹ Usakian 'akë basirama 'aínbi ka Josénën aín papa Jacob 'insínkë ñuikania kuakëxa. Kuabiani ka José a isi kuankëxa, kuankin ka aín bëchikë rabé Manasés 'imainun Efraín uankëxa. ² Usai anu kuankë 'ain ka Jacob min bëchikë José ka mi isi ubaxa kixun ñuixunkankëxa, ñuixunkëxun kuati kushitísama taníbi anua uxkë anuax nirui tsórakëakëxa. ³ Usai 'ikin ka aín bëchikë José anu bëbakë kakëxa:

—Nukën 'Ibu Dios kushiira kushi axa tirí kakë ëma Canaán me anuax 'ëmi mërakin upíokin sinánxunkin, ⁴ ënë bana 'ë kakëxa: Ka kua, 'ën kana mixmi 'aisamaira min bakë bëchikë 'imainun min rëbúnki kamaxribi amami amami ëma oi bukunun 'imiti 'ain. Usai 'ia 'ikë kana min rëbúnkikama ënë me 'inánti 'ain. Atunan ka ënë me xëníbua 'aínbi 'inuxun 'aia. ⁵ Bërí ka min bëchikë

rabé Efraín 'imainun Manasés 'ëx Egipto me ënu mibë tsóti ukëmapan 'ainmi bëchia ax ka 'ësaribi 'iti 'ikën, ax ka 'ën bëchikë Rubén 'imainun Simeón usa 'iti 'ikën. ⁶Usa 'ain ka min bëchikë Efraín 'imainun Manasésnën 'anáka 'iti akama anribi aín xukén apanëa kasunania 'ain me biti 'ikën. ⁷'Ën kana ësokin mi kain, 'ëx Padán-aram anu kuantëkënkëbë ka Canaán kakë me anuaxa ka min tita Raquel ñuakëxa, ax ka Efrata kakë me urama 'iakëxa, Efrata ëma anun kuantu bai 'ipitiu kana maíankën, ax ka Belén kakë ëma bërí 'ikën.

⁸Ësakin kakinbi ka Jacobnën Josénën bëchikë rabé isakëxa, iskin ka ñukákin kakëxa:

—Ënëx kara, ¿uikama 'ik?

⁹—Ënëx ka 'ën bëchikë rabé Nukën 'Ibu Diosan Egipto me ënuxun 'ë 'inánkë 'ikë —kixun ka Josénën kakëxa.

Ësakian kakëxun ka aín papan kakëxa:

—'Ë 'urama kamina min bëchikë bëti 'ain, 'ën kana Dios an 'ë sinánxuan usaribi okin upíokin sinánxunti 'ain.

¹⁰Usa 'ain ka Jacobnën kania-këkin upíokin isama 'ikën. Usakian upíokin iskëbëtanma ka Josénën aín bëchikë rabé a 'urama okëxa, 'urama oia ka Jacobnën 'ikúkin bikin bëtsuku kakin aín kisinu tsónpakëxa. ¹¹Usakin 'atankëxun ka José katëkëankëxa:

—'Ën kana amiribishi mi istë-kënti sinánkëma 'ain sinaniamabi

ka Diosanbi 'ën min bëchikë këñunbi mi istëkënun 'ë 'imiaxa.

¹²Ësakian 'aia ka Josénën aín bëchikë rabé aín papan kisinua tsókë a bitsi rantinpuruni aín bëmánanën me tikai tsóbuakëxa.

¹³Usai 'itankëxun ka mëinkin aín bëchikë Efraín aín mëkën mëkeu bianan, Manasés aribi mëmiu biakëxa, bitankëxun ka aín papa rapasu urama buán-këxa. Usakian 'akëx ka Efraín aín xuta Jacob mëkeu nimainun Manasés axribi a mëmiu niakëxa.

¹⁴Aínbi ka Jacobnën ami mësh-pakin aín mëkën rabé mëkeu 'ikë a Efraínën maxkánu nankin upíokin sinánxunkin axa 'anáka 'aínbi, nankinshi ka Manasésnën maxkánuribi aín mëkën mëmiu axa aín apan aín nankëxa. ¹⁵Usa 'ain ka ain bëchikë José a ësokin upíokin sinánxunkin kakëxa: “Nukën 'Ibu Dios an kakësabi okían 'ën xuta Abraham 'imainun 'ën papa Isaacnën Dios an ka a nëtëán 'ën titan tuaia 'ë bërúan 'ixun bëríbi uinu karana kuani anuabi 'ë bërúaiá, ¹⁶usa 'ixun ka Dios an uisai kara 'iti 'ikëbi an 'ë bërúankë anribi ënë tuákamaribi bërúánti 'ikën. Usa 'ain ka ënë tuákama kupín 'ën anë sinanan 'ën xuta Abraham 'imainun Isaac aín anë sinánti 'ikën. Usa 'ain ka atux 'aisamaira bakë bëchipati 'uakamë 'ëoanan kamabi menu kuani aín ëmaitsi ëmaitsi 'ai tsókanti 'ikën.”

¹⁷Usakian aín papan 'akë Josénën iskëxbi ka 'atimakian aín mëkën

mëkeu Efraínën maxkánu nankë 'iakëxa, usakian 'akëbi ka aín papan mëkën Efraínën maxkánua bikin Manasésnën maxkánu nankëxa, ¹⁸usakin 'akin ka ësokín kakëxa:

—¡Usakin 'axuma ka 'a papan! Ènëx ka aín apan 'ikën. Usa 'ain kamina min mëkën mëkeu 'ikë aín maxkánu nanti 'ain. ¹⁹'Aínbi ka usakin 'aisama tankin aín papan kakëxa:

—¡Kana 'unanin 'ën bakën, 'ën 'unánxun kana 'ain! Axribi ka achúshi ëma chaiira 'ianan raírí-kama 'ikësamaira 'inuxun 'aia. 'Aínbi ka aín xukén 'anáka ënëxira 'itsaira 'itanun 'uakamë 'ëoi ëma itsiribi ëma itsiribi 'itánun uínbi kanantisamaira kushiira 'inuxun 'aia.

²⁰A nëtënbi ka Jacobnën ësokín kakín upíokín sinánxuankëxa:

—Israelkaman ka mitsun anë upíokín sinánxunkín bëtsi kati 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka Efraín 'imainun Manasés 'asaribiokín mi 'ati 'ikën, ësokín 'akin ka Jacobnën Efraín aín apansa 'imianan Manasés aín 'anáka 'imiakëxa. ²¹Usakin katankëx sënënkín ka José kakëxa:

—Ka kuat, 'ëx kana ñuti 'urama 'ain; usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu Dios ax mitsubë 'ixun ka amiribishi min chaitiokëkama anu tsóa me anubi mi buántëkënti 'ikën. ²²Usa 'ain kana min xukénkama 'inán-kësamaira okín mi 'inan: Siquem kakë me a mi 'inánti 'ain, ax ka abë 'akanantankëxun Amorreo unikama 'ën bikuan 'ikën.

Ashikian Jacobnën aín bakë bëchikëkama ká bana

49 ¹Usa 'ain ka Jacobnën kamabi aín bëchikë-kama anua unun kixun kamia-këxa: “Kamikëxa anu rikuatsinkë ka 'ë 'urama kamina ukanti 'ain kixun kakëxa, bërí kana usaími 'ëx ñukëbë 'ikanti bana mitsu ñuixunti 'ain:

²Èn bëbu bakë bëchikëkama ësokín mitsu kamainun kuati kamina 'ë urama ukanti 'ain,

'ën mitsu kamainun ka kuakan, 'ëx kana mitsun papa Jacob 'ikëbia Nukën 'Ibu Diosan Israel kakínribi anëa 'ain.

³Rubén, mix kamina 'ën bakë bëchikë apan 'ain, usa 'aish kamina a irapain 'ëx kushi 'ixun bëchia 'ain, mix kamina kushi 'ianan raírí kamasamaira 'inuxun 'ain.

⁴'Aínbi kamina mix 'ën rëkuén bakë bëchikë 'itima 'ain, mix kamina achúshi baka shërë uínbi bëaraisama usaribi 'ain: mix kamina anu 'ëx 'uxtinu 'ë 'atimaoi an 'ë ñu mëëxunkë 'ën xanubë 'iakën.

⁵Simeón 'imainun Leví mix kamina xukén rabëbi 'ain; usa 'ixun kamina min manë xëtökën 'akín anun bënëkinshi uni këñuakën.

- 6 Uinsaranbi kana anumi
mitsux timékë anu 'ëx
'isamatanin.
Usa 'ixun kamina min
chirabakë 'atima okankë
anun nishkiani kuanxun
unikama 'akën,
usakin 'anan kamina vaca,
aín bënë aín ipukunu 'ikë
aín punu tëakësaribi okin
'akën.
- 7 ¿Usa 'ain kamina mitsux
nishu 'atimaira sinánñubu
'ain!
Usa 'aish kamina mitsux
ñuina raékëma 'ikësaribiti
sinani nishin.
Usa 'ain kana 'ën mi
rabé asérabi bëtsi bëtsi
menu kuanimi Israel
ëmakanuax 'urai
mi amanu amanu kuanun
'imiti 'ain.
- 8 Judá min xukén apankama
'imainun 'anáka kaman-
ribi ka mi rabinuxun 'aia.
Usakin mi rabi ka min xukén-
kamax mi bëmánon nirakëti
ñanati tëtúbuti 'ikën,
kamina axa mimi nishkë
unikama abë 'akanankin
mi kupitanuma 'anuxun
'ain.
- 9 Judá mix kamina 'ën bakë
bëchikë 'ain.
Usa 'aish kamina achúshi
'inuánën tuá bërí
kanikëñëan 'ain piti
ñuina bixun bënëkinshi
tëtúbuxun pitankëx menu
rakábukë usaribi 'ain,

- usai 'i kamina 'inuán aín
titaxa 'ikësaribiti 'iti 'ain
¿Uin kara usaími 'ia mi
ubioti kuëenti 'ik?
- 10 Uínbi ka aín kushi Judá
bikuantima 'ikën,
'imainun ka aín manë tsati
'apun tuinkë 'ikëa tuinkë
a bikuantima 'ikën,
a manë tsatin 'ibuka
unuxun 'aia
usa 'ain ka kamabi menu
'ikë unikaman ax kikësa-
biokin 'anuxun 'aia.
- 11 An ka uvas 'apákë kamami
bërí kanikë aín burro
tëkërë kati 'ikën,
'anan ka aín chupa kamabi
uvas baka
vino 'akë anun chukati 'ikën.
- 12 Aín bërux ka uvas baka vino
'akë aín chëxësamaira
'ikën;
'imainun ka aín xëtakamax-
ribi vaca xuma uxubëtan
sënëmaira uxuira uxu
'ikën.
- 13 Zabolónën rëbúnkin kamax
ka parúmpapa kuëbí
tsónuxun 'aia,
anua 'aisamaira manë nunti
këñuruti butun a urama
kamina 'inuxun 'ain.
Usa 'ain ka min me anua
Sidón kakë ëma anu
sënëñbi 'unántiokë 'iti
'ikën.
- 14 Isacar mix kamina an ñu
papikë ñuinanëxa anuxun
pimiti aín xubunu tantikësa
'inuxun 'ain.

- 15 Uínsaran kara a me upí isanan, anu tantitisa 'iké isia,
anuax ka aín kaxunu ñu purunux katúbuti 'ikén,
usai 'ikin ka kana 'aima kima têmëramikin ñu mëëmiké 'iti 'ain.
- 16 Dannën rëbúnkinën ka aín aintsi 'ibukaman 'apu 'ixun 'akinti 'ikén, ax ka achúshi
uni Jacobnën rëbúnkisa 'iti 'ikén.
- 17 Dannën rëbúnkinëx ka achúshi runu bai rapasu tsókësa 'iti 'ikén,
usa 'ain ka aín taë tsiputunua aín caballo natëxkëbë anu 'iké uni pakëti 'ikén,
ësaribi okin kamina axa mitsumi nishkë unikaman 'akëxunbi mikaman 'amitima 'ain,
kixun ka Jacobnën aín bakë bëchikëkama kakëxa.
- 18 ¡Nukën 'Ibu minmi 'è iémiti kana kuëënin! 'ësokin ka Nukën 'Ibu Dios ñukákin Jacobnën kakëxa.
- 19 Gad min rëbúnkikamaribi ka suntárunen abë 'akanankin 'anuxun 'aia.
'Aínbi ka ainra abámikin 'anuxun 'aia.
- 20 Aser min piti ñukama ax ka nëishirabu 'iti 'ikén, usa 'ain ka min piti ñu axribi 'apukaman písá upíbu 'iti 'ikén.
- 21 Neftalí, ax ka achúshi chaxu uínbi ubíokëma nikë,
aín tuakëxa upíira 'iké usaribi 'iti 'ikén.
- 22 José min rëbúnki kamaxribi ka achúshi i baka kuëbí nikë,
axa 'itsaira 'inun bimikësa usaribi 'ianan,
pëñanakëkin anun xubu bëarakë me mapubuinkë usarabi 'iti 'ikén.
Usaribiti ka min rëbúnki kamax mekama tsitsirui bukunuxun 'aia.
- 23 Usa 'iké ka axa pian 'akanankë unikaman istisama tankin timakin,
aín pia ami pukin ënkinma ubionuxun 'aia;
- 24 'aínbi ka Josénën rëbúnki kaman aín pëñan kushi uni 'ixun ainra
an 'akatsixun 'akëxunbi aín pëñan bërëkinma 'ati 'ikén;
usa 'ain kana mi asabika kixun kain. 'Ën 'Ibu Dios a 'ën rabikë kushiira kushi,
¡An ka an ñuina bërúankë unisa 'ixun Israel unibu bërúanti 'iké!,
- 25 ¡asábi ka Nukën 'Ibu Dios a 'ën rabikë, an ka mi 'akinuxun 'aia;
Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñuira an ka mi upiokin 'akinti 'ikén!
¡Naíkamë 'ëo manámixunbi ka 'uí 'ibútanun mi upiokin sinánxunti 'ikén!

¡An ka parúmpapa 'ukēmëu
'ikë me anuaxbia 'umpax
utanun mi upiókin
sinánxunti 'ikën!

¡An ka min ñuinakama tuaia
'anan xanu bakënti aribi
upiókin sinánxunti 'ikën!

²⁶ Min papan ka upiokín mi
sinánxunkin
aín papan 'asaribiokín mi
upiókin sinánxuanxa.
Ax ka bashikama këñúkë-
bëbi këñutima 'ikën,
upiókin sinánxunkë ax ka
Josénën maxkánubi 'iti
'ikën,
akana aín xukénkama
'akima 'ën kaísan.

²⁷ Benjamín, min rëbúnki
kamaxribi ka tsira 'inu,
nékënëan pëkarakuantsin-
këma 'ain ishi aín piti
ninua ñuina bixun,
pitankëxun bari
xupibukëbëtan aín tëxëkë
a 'ain raíribëtan pikësa
usa 'iti 'ain.

Usaribi okín kamina axa mimi
nishkin këñukatsikixun
'akëxunbi minra axa mimi
nishkë unikama 'ati 'ain.”

²⁸ Ënëkamax ka mapai rabé
'imainun rabé ñaká Jacobnën
bakë bëchikëkama 'iakëxa,
usa 'ikë ka aín papan achúshi
achúshi upiókin sinánxunkin
kakëxa.

Jacob ñua ñuikë bana

²⁹ Achúshi nëtën ka Jacobnën aín
bakë bëchikëkama ësokín kakëxa:

“Ënuax 'itsama nëtë 'ikëbë kana
ñuti 'ain. Usa 'ain kamina 'ë ñuia
ënu mainkima anua 'ën chai-
tiokëkama maían kini anubi 'ë
maínti 'ain, ax ka Efrón kakë
hitita uni aín me 'ikën, ³⁰ usa
'aish ka Canaán me anu 'ikën;
ax ka Macpelá kakë me anu 'ikë
kini 'ikën, ax ka Mamré bëmánu
'ikëa Abrahamnën Efrónnën me
këñunbi anu aín aintsikama ñuia
maínti marua 'iakëxa. ³¹ Anu ka
aín bëchikë kaman Abraham
'imainun aín xanu Sara maían-
këxa, 'imainun ka Isaackëñun aín
xanu Rebeca aribi maíankëxa,
maínña 'aínbi kana 'ënribi anu
'ën xanu Lía maíankën. ³² Anu
'ikë me 'imainun kini ax ka 'ën
xutan hitita unikamanua marua
'ikën.” ³³ Ësokín pain aín bana-
kamaira kama aín bakë bëchikë
ñuixunkin sënëöntankëx rakabu-
tëkëñibi ka Jacob aín bana ñomë-
tishi ñuakëxa.

50 ¹Usaia 'ain bana ñomëti
nëtëti ñuia ka Josénën
aín papa 'ikúkin bikin bëtsuku
kakëxa. ²'Atankëxun ka Josénën
an uni 'insínia ronkë rukuturu-
kama aín papa Jacobnën nami
anëtima kupían ron upiókin
'anun kakëxa, usakían kakëxun
ka rontankëxun upiókin chupan
rabunxun nankëxa. ³Usakín 'akin
ka cuarenta nëtë 'imikín anun
anëtima ron 'akëxa a nëtë kamax
ka anun usokín 'ati 'iakëxa.

Usakín 'akë 'ain ka egipcio
unikamax 'itsaira masá nuitu-
kin setenta nëtë 'imi 'itsaira

rarumakëxa, ⁴usai ati nètëkaman aín papa sinani nitëxëtankëxun ka Josénën 'apu faraón aín xubunu 'ikë aín kushi kamabë pain bana-këxa, banakin ka ësokín kakëxa:

—Mitsux upí sinanñu 'ixun 'ë 'akinsa tankín karamina 'apu faraón ësokín 'ë kaxuni kuantí 'ain. ⁵'Ën papan ka ñutisamapan rakáxun, ësokín 'ë kaxa sinántë-këntíma okín anu ñuia maintia anbi 'á Canaán kakë me anubi maínun kixun 'ë kaxa, usa 'ain kana 'ënbi anu maintia 'a me anu mainikuanti 'ain, usa 'ain kana 'ën mi ñukatin 'ë karamina 'ën papa maíntanun 'ë xutíma 'ain, maínbëtsini kana utëkëntí 'ain. ⁶Kixuan kamikëxun ka faraónën kakëxa:

—Min papa kamina usakín anua mi kakë usakínbi maini kuantí 'ain. ⁷Usa 'ain ka José aín papa maini kuankëbë, kamabi aín kushibu axa 'apu faraónën xubunu 'ikë 'imainun Egipto menu an ñu mëëkëkamaríbi kuankëxa, ⁸kuankëbë ka Jacobnën aintsí 'ibukama 'imainun Josénën xukéantukamaríbi atubë kuankëxa. Kuankín ka Gosen kakë me anu uniakë xukama 'imainun atun ñuina kamaishi ëbíankëxa. ⁹'Imainun ka uni aín carreta caballonëan nirinbiankín uankë anúnribi José kuanía buaní 'itsaira uni rikíankëxa, usa 'aish ka 'aisamaira uni aín caballonën tsótax kuankankëxa.

¹⁰Usakiani kuanx ka anua Goren-ha-atad, 'ikë Jordán baka

kuainakëkë anu bëbaxun 'aisamaira uni timëkamë 'ëokë ax masánuituti ini rarumakëxa. 'Imainun ka José mapai achúshi 'imainun rabé nètë anuax 'itsaira iankëxa. ¹¹Usai 'iaka anu tsókë cananeo unibunën 'aisamaira timëkamë 'ëokë isakëxa, isí ka kikankëxa: egipcio unibu ka uni ñukë mainux timëkamë 'ëoxa kíax kikankëxa. Usai anuax 'ikë ka Abel-misraim kakín anëakëxa, ax ka Jordán baka amíaxa bari urukë au 'iakëxa.

¹²Usa 'ain ka Jacobnën bëchikë kaman aín papan ñutísama 'ixun kakësabiokín kamabi 'akëxa, ¹³usakín 'atankëxun ka Canaán kakë me anua 'ikë Macpelá kakë me anua 'ikë kini, Abrahamnën Efrón kakë uni hitita ainan 'ikëbi anu aín aintsíkama ñuia maínti marua anu maíankëxa. A me 'imainun a kinix ka Mamré kakë me amíaxa bari urukë au 'iakëxa. ¹⁴Usokín aín papa maíntankëx ka, José amiríbishi Egiptonu aín xukénkama 'imainun abëa kuankë uníkamabë kuantëkëankëxa.

Ashitia José a nètën usai 'ia ñuikë bana

¹⁵Aín papa Jacob ñukë 'ain ka Josénën xukénkaman ësokín sinánkëxa: Bërí sapíka Josénën nun painu 'atímo a sinánkín nuríbi 'atíma oti 'ikën. ¹⁶Ësokín sinánkín ka aín xukéantun kamiakëxa: Nun papa ñutísama 'ixun ka nu kakëxa, ¹⁷ësokín mi kanun: Min xukénkama kamina an mi 'atíma

oi 'ucha 'ikēbi uisabi otima 'ain. Usa 'ain kamina nun mi 'atimo a sinánkin nuribi 'atima otima 'ain, nukamax kananuna nun papa Dios aín unikama 'ain. Ēsakian a kamikē unikaman kakēxun kuati ka José iankēxa.

¹⁸Usai 'ian ka aín xukén 'ibukama ami bëbai aín bëmáno nirakēti rantipuruni aín bëmá-nanēn me tikai tsóbukin kakēxa:

—Ēnu kananuna nukamax uan. Nukamax kananuna min ñu mēmikē uni 'iti 'ain. ¹⁹Aínbi ka Josénēn atu kakēxa:

—Kamina rakuēnkantima 'ain. 'Ēx kana Diosma 'ain. ²⁰Mikaman kamina 'è 'atima oti sinánkēn, usakin mitsun 'aiabi ka Nukēn 'Ibu Diosan 'atima okin 'akē a upíokin bërínu iskē ñukama ènè mēníoxa: usa 'ain kana 'èn 'itsaira uni bamati 'ikēbi 'akian. ²¹Usa 'ain kamina mitsux rakuétima 'ain. 'Ēn kana mikama 'imainun mitsun bëchikēkamaribi aín piti ñu 'inánti 'ain. Ēsokin kakin ka Josénēn aín xukénkama upíokin sinánmiakēxa.

José ñua ñuikē bana

²²Usakin kamabi ñu pain 'atankēx ka José aín papan aintsí 'ibukamabē Egipto menubi

tsóakēxa. Anu ka José ciento diez baritia 'imi tsóakēxa, ²³usai anu tsóxun ka Efraínēn bëchikēnēan bëchikē aín xutakama isakēxa. Isanan ka Manasésnēn rēkuén bëchikē Maquir kakē aín xutan bëchikēkamaribi 'itsaira 'ikē isakēxa.

²⁴Achúshi nētēn ka Josénēn aín xukénkama kakēxa: 'Ēx anun ñuti nētē ka 'urama 'ikēn, usa 'ain ka Nukēn 'Ibu Diosan mitsu 'akinti 'ikēn, usa 'ixun ka ènè nētēnua anbi mitsu chikin-biakin a 'inánuxuan Abraham kanan Isaac 'imainun Jacob ka me anubi mitsu buánti 'ikēn. ²⁵Ēsakin kakin ka José aín xukén kaman a sinanatēkēntima okin atun kanun kakēxa: Asérabi ka Nukēn 'Ibu Diosan mitsu 'akinti 'ikēn. Usa 'ain kamina mitsun 'èx ñuia ènu maínkinma ènua 'è buánti 'ain. ²⁶Usai pain 'itankēx ka José Egipto menuax ciento diez baritiañu 'aish ñuakēxa, ñuia ka aín nami anun uni ñuia 'ati ro anun 'atankēxun upíokin sabananēn rabunxun anu uni bamaia mañti 'akē cajun achúshinu 'aruakēxa, 'aruxun anu maintia mēníokē anu maíankēxa, èsokin ka José ñukē 'akankēxa ashi.